

Kommunal- og
moderniseringsdepartementet

Rapport

Rapport fra Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

November 2016

Forord

Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) legger med dette fram sin høstrapport for 2016. Rapporten tar sikte på å gi informasjon om utviklingen i kommuneøkonomien de siste årene med særlig vekt på den økonomiske situasjonen i 2016.

I kapittel 1 legger utvalget fram sin forståelse av den aktuelle situasjonen i kommuneøkonomien.

Kapittel 2 er en oppdatert beskrivelse av utviklingen i kommuneøkonomien og kommunale tjenester. Omtalen av kommuneøkonomien i 2015 og 2016 er basert på det samme tallgrunnlaget som er benyttet i Nasjonalbudsjettet 2017, som ble lagt fram 6. oktober 2015.

De faglige begrepene i denne rapporten er forklart i vedlegg 17.

Utvalgets rapporter fra 1998 og framover er lagt ut på utvalgets nettside (regjeringen.no/tbu).

Innholdsfortegnelse

1	Utvalgets situasjonsforståelse	4
2	Utviklingen i kommuneøkonomien og tjenestene	6
2.1	<i>Inntektsutviklingen i 2016</i>	6
2.2	<i>Kommunesektorens størrelse</i>	7
2.3	<i>Aktivitets- og inntektsutviklingen de siste årene</i>	8
2.4	<i>Endring i kommunesektorens omfang over en lengre periode (1995-2016)</i>	9
2.5	<i>Nettofinansinvesteringer og økning i netto gjeld</i>	11
2.6	<i>Netto driftsresultat</i>	13
2.7	<i>Kommuneøkonomien i 2017</i>	15
2.8	<i>Utvikling i tjenestene</i>	15
3	Inntekter for kommuneforvaltningen	29
3.1	<i>Samlede inntekter – realvekst 2002-2016</i>	31
3.2	<i>Frie inntekter – realvekst 2002-2016</i>	32
4	Netto driftsresultat	38
4.1	<i>Netto driftsresultat for kommunesektoren samlet</i>	38
4.2	<i>Netto driftsresultat for kommunene</i>	40
4.3	<i>Netto driftsresultat fordelt på grupper av kommuner</i>	45
4.4	<i>Netto driftsresultat for fylkeskommunene</i>	49
4.4	<i>Korrigert netto driftsresultat</i>	52
5	Register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK)	56
5.1	<i>ROBEK-kommuner i perioden 2001-2016</i>	56
5.2	<i>Dagens ROBEK-kommuner</i>	59
5.3	<i>Konsekvenser av ROBEK</i>	64
6	Aktivitet i kommunesektoren	66
6.1	<i>Investeringer</i>	66
6.2	<i>Sysselsetting</i>	67
7	Konsum, gebyrer og tjenesteproduksjon	72
7.1	<i>Kommunalt konsum</i>	72
7.2	<i>Gebyrer i kommuneforvaltningen</i>	74
7.3	<i>Øvrige utgifter</i>	77
7.4	<i>Produksjonsindekser for kommunale tjenester 2015</i>	78
8	Effektivitet i kommunale tjenester 2014-2015	82
8.1	<i>Analyseopplegg</i>	82
8.2	<i>Modellformulering og data</i>	84

8.3	<i>Resultater</i>	86
9	Demografi og kommunesektorens utgifter	94
9.1	<i>TBUs demografianslag 2006-2016</i>	94
9.2	<i>TBUs demografianslag for 2017</i>	95
9.3	<i>Demografiutgiftene på lengre sikt</i>	100
9.4	<i>Et første, foreløpig anslag for demografiutgiftene i 2018</i>	101
Vedlegg 1	Inntekter og utgifter i kommuneforvaltningen 2013-2017. Nasjonalregnskapets gruppering	103
Vedlegg 2	Inntekter og utgifter i kommunesektoren 2005-2015. Kommuneregnskapets gruppering	104
Vedlegg 3	Kommuneforvaltningens samlede inntekter 2002-2017	107
Vedlegg 4	Statlige overføringer til kommunesektoren i 2016	109
Vedlegg 5	Driftsutgifter 2015 etter funksjon og art. Kommunene og fylkeskommunene	113
Vedlegg 6	Kostnadsdeflator for kommunene	121
Vedlegg 7	Lønn og lønnsutvikling	122
Vedlegg 8	Skattesatser for kommuner og fylkeskommuner	124
Vedlegg 9	Utvalgte hovedtall for kommuneforvaltningen 1995-2015	125
Vedlegg 10	Korrigert netto driftsresultat 2011-2015	126
Vedlegg 11	Kommuner i Register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK) 2001-2016	128
Vedlegg 12	Produksjonsindekser for kommunale tjenester for 2015	137
Vedlegg 13	Effektivitetsverdier for kommunale tjenester 2014 og 2015	153
Vedlegg 14	Kommunenes inntekter fra konsesjonskraft og eiendomsskatt 2001-2015	161
Vedlegg 15	TBUs demografianslag for 2017	169
Vedlegg 16	Kommuneregnskapet og nasjonalregnskapet	171
Vedlegg 17	Definisjonskatalog	174
Vedlegg 18	Utvalgets mandat og sammensetning	181

1 Utvalgets situasjonsforståelse

I Nasjonalbudsjettet 2017 anslås realveksten i kommunesektorens samlede inntekter i 2016 til 2,7 pst., mens veksten i de frie inntektene anslås til 2,1 pst. Inntektsveksten vil med dette bli høyere enn lagt til grunn i budsjettoplegget for 2016 (henholdsvis 1,7 og 1,4 pst.), og også høyere enn gjennomsnittet for de fem foregående år. Oppjustering av vekstanslagene skyldes tilpasninger til økt skatt på utbytte fra 2016. Ekstraordinært høye utbytter for inntektsåret 2015 har bidratt til å øke kommunenes skatteinntekter i 2016 gjennom ekstra innbetaling av forskuddsskatt og restskatt.

Veksten i kommunesektorens bruttorealinvesteringer var høy i 2015, og det var særlig grunnskole og boliger som bidro til dette. Veksten i investeringene ser ut til øke ytterligere i 2016, og anslås nå til 8 pst. Kommunesektorens bruttorealinvesteringer ligger på et historisk høyt nivå. Sysselsettingsveksten har tatt seg noe opp i 2015 og 2016, men veksten i sysselsettingen er klart lavere enn inntektsveksten. Aktivitetsveksten i 2016 anslås å bli 2,5 pst.

Det høye investeringsnivået har bidratt til betydelig negative netto finansinvesteringer. Nettogjelden i kommunesektoren (utenom pensjonsreserver) har dermed økt kraftig, fra 20 pst. av inntektene i 2007 til 49 pst. ved utgangen av 2015. Deler av gjelden er knyttet til gebyrfinansierte tjenester og rentekompensasjonsordninger, og den renteeksponerte delen av gjelden utgjør om lag 34 pst. av inntektene. Rentenivået er for tiden svært lavt, og gjeldsoppbyggingen bidrar til at kommunesektorens økonomi blir mer sårbar for renteøkninger.

Utvalget betrakter netto driftsresultat som hovedindikatoren for økonomisk balanse i kommunesektoren. For kommunesektoren som helhet (konserntall) utgjorde netto driftsresultat 3,2 pst. av inntektene i 2015. Både i kommunene og fylkeskommunene var netto driftsresultatet over de anbefalte nivåene på henholdsvis 1¾ og 4 pst., og det var særlig kommunene som hadde et høyt netto driftsresultat i forhold til det anbefalte nivået. Utviklingen i 2016 med høy realinntektsvekst og moderat sysselsettingsvekst tilsier at netto driftsresultat i 2016 blir høyere enn i 2015. Både i 2015 og 2016 har engangsinntekter (merskattevekst) bidratt til høye netto driftsresultater.

Antall kommuner registrert i ROBEK har vært stabilt rundt 50 siden 2007. Kommuner med sterk befolkningsvekst og høyt inntektsnivå er underrepresentert i registeret. Videre er det en klar geografisk dimensjon. Halvparten av ROBEK-kommunene er fra Møre og Romsdal, Nordland og Sogn og Fjordane, mens Akershus, Vest-Agder, Hordaland og Nord-Trøndelag ikke har noen kommuner i registeret. Det er av interesse å undersøke årsakene til de regionale forskjellene.

I budsjettoplegget for 2017 legger Regjeringen opp til en realvekst i kommunesektorens samlede inntekter på 3,4 mrd. kroner (0,7 pst.) og en realvekst i de frie inntektene på 4,1 mrd. kroner (1,2 pst.). Veksten er regnet i forhold til inntektsanslaget for 2016 etter Stortingets behandling av Revidert nasjonalbudsjett 2016, som ikke tar hensyn til størstedelen av merskatteveksten i 2016. Lavere vekst i samlede inntekter enn i frie inntekter har sammenheng med forslag om redusert vederlag fra tildeling av oppdrettstillatelser og reduksjon i øremerkede tilskudd.

I 2017 vil flere barn i grunnskolealder og flere eldre trekke i retning av økte utgifter i kommunesektoren. Utvalget har tidligere beregnet at merutgiftene til demografi vil utgjøre 2,6 mrd. kroner i 2017. Noen av merutgiftene knyttet til demografi (anslagsvis 0,5 mrd. kroner) dekkes av gebyrer og øremerkede tilskudd. Budsjettoplegget for 2017 legger opp til en vekst i

frie inntekter som dekker netto merkostnader knyttet til demografi (2,1 mrd. kroner) og økte pensjonskostnader (0,9 mrd. kroner). Av resterende vekst i frie inntekter på 1,1 mrd. kroner utgjør satsinger 0,8 mrd. kroner. Dette gir kommunesektoren et økt økonomisk handlingsrom på 0,3 mrd. kroner. En større økning i det økonomiske handlingsrommet forutsetter effektivisering og omstilling av tjenesteproduksjonen. Effektivisering og omstilling vil også styrke tjenestetilbudet til innbyggerne utover det som ligger inne i budsjettoplegget.

2 Utviklingen i kommuneøkonomien og tjenestene

Tabell 2.1 Utviklingen i kommuneøkonomien

	2002- 2005 ¹	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 ⁴	2015	2016
A. Kommunesektorens størrelse i landets økonomi												
Kommunalt konsum, pst. av BNP for Fastlands-Norge	12,6	11,8	11,5	12,1	13,0	13,2	13,5	13,4	13,5	13,6	13,7	13,8
Inntekter i kommunesektoren, pst. av BNP for Fastlands-Norge	15,9	15,6	15,2	15,5	16,8	17,1	17,3	17,4	17,5	17,5	17,8	18,2
Utførte timeverk i kommunesektoren, pst. av landet	15,4	14,9	14,8	14,8	15,4	15,8	15,9	15,8	15,8	15,7	15,8	16,0
Sysselsatte personer i kommunesektoren, pst. av landet	19,2	18,6	18,2	18,0	18,5	18,8	18,9	18,8	18,9	18,8	18,9	19,0
B. Endring i BNP og indikatorer for kommuneøkonomien												
BNP for Fastlands-Norge, pst. volumendring	3,1	5,0	5,7	1,7	-1,6	1,8	1,9	3,8	2,3	2,2	1,1	1,0
Inntekter i kommunesektoren, reell endring, pst. ²⁾	2,2	5,6	1,4	1,5	4,2	2,7	1,9	2,3	1,3	1,4	3,8	2,7
Kommunal deflator, pst. endring	3,4	3,6	4,4	6,4	3,9	3,4	3,9	3,4	3,9	3,1	2,4	2,6
Frie inntekter i pst. av samlede inntekter ⁵⁾	71,7	69,1	66,8	66,0	66,4	66,9	74,8	75,3	74,7	74,0	73,4	73,2
Frie inntekter og momskompensasjon, pst. av inntekter	74,0	73,0	70,8	70,2	70,7	71,2	78,8	79,1	78,9	78,3	77,7	77,5
Frie inntekter, reell endring fra året før, pst.	1,2	6,2	-0,7	0,0	3,0	2,3	1,1	2,1	0,6	0,7	3,5	2,1
Aktivitetendring i kommunesektoren, pst. endring ⁶⁾	0,9	2,9	5,4	3,4	5,5	0,7	1,2	0,3	2,5	1,1	2,2	2,5
Utførte timeverk i kommunesektoren, pst. endring	0,4	1,5	3,6	3,5	2,5	2,1	2,7	1,0	0,9	0,5	0,8	1,2
Produktinnsats, pst. volumendring	2,1	3,4	4,0	1,7	10,2	-1,1	0,4	0,2	3,7	2,8	3,4	2,8
Bruttorealinvesteringer, pst. volumendring	1,0	9,2	16,1	5,7	10,6	-2,3	-3,4	-2,3	7,6	0,8	6,4	8,0
Bruttoinvesteringer i pst. av inntekter	12,1	11,5	13,1	13,5	13,7	14,1	13,4	12,7	13,2	13,4	13,9	14,6
Netto driftsresultat, kommunekasser, pst. av driftsinntekter	1,7	5,5	2,5	0,4	3,0	3,2	2,5	3,1	2,9	1,3	3,0	-
Netto driftsresultat, konsern, pst. av driftsinntekter	-	-	-	-	-	-	3,0	3,5	3,3	1,5	3,2	-
Nettofinansinvesteringer, pst. av inntekter	-5,2	0,3	-4,0	-7,3	-6,4	-5,8	-4,4	-3,9	-5,1	-5,6	-3,7	-2,9
Netto gjeld, i pst. av inntekter ³⁾	14,1	12,0	12,3	26,9	28,6	31,5	33,3	32,0	31,0	33,1	34,6	-
Netto gjeld utan pensjonsreserver, i pst. av inntekter ³⁾	19,6	19,6	19,9	31,2	33,7	37,3	41,4	41,0	43,1	46,8	49,2	-

1) Gjennomsnitt over perioden.

2) Innenfor kommuneopplegget. Ved beregning av inntektsvekst er det korrigert for oppgaveendringer, blant annet sykehusreformen i 2002. Inntektsveksten er eksklusive ekstraordinært vedlikeholdstilskudd i 2009.

3) Gjeldstallene er basert på tall for 4. kvartal fra finansielle sektorbalanser publisert av Statistisk sentralbyrå. Fordringer og gjeld knyttet til skatter er holdt utenom. Etter en hovedrevisjon og definisjonsendringer i nasjonalregnskapet er deler av kommunenes plasseringer i pensjonsmidler tatt inn som fordringer under betegnelsen «arbeidsgivers reserver». I tabell 2.1 oppgis tall både medregnet og uten disse fordringene. Siste publisering av data fra finansielle sektorbalanser er 20. september 2016.

4) Tallene for 2015 er basert på nasjonalregnskapstall publisert av Statistisk sentralbyrå 31. august og statistikk for offentlige finanser publisert 14. september 2016.

5) Kommuneopplegget for 2011 innebar overgang til rammefinansiering av barnehager. Sammen med innlemming av enkelte andre øremerkede ordninger bidro dette til å øke andelen frie inntekter med om lag 8 prosentpoeng fra 2010 til 2011.

6) Beregnet aktivitetsvekst i 2009 og 2010 er medregnet det ekstraordinære vedlikeholdstilskuddet i 2009.

2.1 Inntektsutviklingen i 2016

Tabell 2.2 viser den anslåtte realveksten i 2016 i kommunesektorens inntekter på noen ulike tidspunkter. Anslagene bygger på beregninger i tilknytning til nasjonalbudsjettene. Beregnet inntektsvekst er korrigert for oppgaveendringer. Det samme gjelder beregnet inntektsvekst i tabell 2.1.

Realveksten i kommunesektorens samlede inntekter i 2016 ble i Nasjonalbudsjettet i fjor høst anslått til 7,3 mrd. kroner, tilsvarende 1,7 pst. Realveksten i kommunesektorens frie inntekter fra 2015 til 2016 ble anslått til 4,7 mrd. kroner. Tilleggsnummeret om økte asylankomster og budsjettavtalen i Stortinget økte realveksten i kommunesektorens samlede inntekter med 1,3 mrd. kroner til 8,7 mrd. kroner, mens veksten i de frie inntektene var uendret.

Fra saldert budsjett til revidert nasjonalbudsjett endres veksten i samlede inntekter fra 8,7 mrd. kroner til 8,3 mrd. kroner, dvs. en reduksjon med 0,4 mrd. kroner. Denne reduksjonen på 0,4 mrd. kroner kan dekomponeres i ulike endringsfaktorer både i 2015 og 2016.

- Inntektene fra skatt på alminnelig inntekt og formue ble 2,4 mrd. kroner høyere i regnskapet for 2015 enn lagt til grunn i Nasjonalbudsjettet 2016. Videre ble de øremerkede overføringene i statsregnskapet for 2015 om lag 0,3 mrd. kroner lavere enn anslått i Nasjonalbudsjettet 2016.
- I Revidert nasjonalbudsjett 2016 ble skatteanslaget for 2016 økt med 0,7 mrd. kroner.
- Samtidig ble anslått kostnadsvekst (deflator) i kommunesektoren nedjustert med 0,1 prosentpoeng til 2,6 pst., som isolert sett trekker opp realveksten med 0,4 mrd. kroner.
- Bevilgningene til øremerkede ordninger som inngår i kommuneopplegget ble økt med 0,6 mrd. kroner i Revidert nasjonalbudsjett.

Siden Revidert nasjonalbudsjett 2016 har vekstanslagene både for samlede og frie inntekter blitt oppjustert med 3,8 mrd. kroner. Bakgrunnen er ekstraordinært store uttak av utbytter til personlig skattytere for inntektsåret 2015, som trolig skyldes tilpasninger i forkant av skattereformen fra 2016. Dette gir økt skatt på alminnelig inntekt, som deles mellom kommuner, fylkeskommuner og staten.

Etter dette innebærer anslagene i Nasjonalbudsjettet en realvekst i samlede inntekter på 12,1 mrd. kroner, tilsvarende 2,7 pst. Realveksten i kommunesektorens frie inntekter ble anslått til 7,2 mrd. kroner, tilsvarende 2,1 pst.

Tabell 2.2 Realvekst i kommunesektorens inntekter i 2016. Anslag på ulike tidspunkt i forhold til anslag på regnskap for 2015. Mrd. 2016-kroner og prosentvis vekst (anslag på regnskap)

	Samlede inntekter		Frie inntekter	
	Mrd. kroner	Prosent	Mrd. kroner	Prosent
Nasjonalbudsjettet 2016.....	7,3	1,7	4,7	1,4
Saldert budsjett 2016.....	8,7	2,0	4,7	1,4
Revidert nasjonalbudsjett 2016.....	8,3	1,9	3,4	1,0
Nasjonalbudsjettet 2017.....	12,1	2,7	7,2	2,1

Kilde: Finansdepartementet

2.2 Kommunesektorens størrelse

Kommunesektoren forvalter en betydelig del av de økonomiske ressursene i norsk økonomi, jf. del A av tabell 2.1. Målt i forhold til BNP for Fastlands-Norge utgjorde kommunesektorens inntekter i underkant av 16 pst. over perioden fra 2002 til finanskrisen i 2009, for så å stige til gradvis til drøyt 18 pst. i 2016. Tabell 2.1 viser videre at målt i løpende priser har kommunalt konsum som andel av BNP for Fastlands-Norge holdt seg rundt 12 pst. i perioden 2002-2008, for så å øke til over 13 pst. fra 2009 og gradvis opp til 13,8 pst. i 2016.

Målt i forhold til totalt antall utførte timeverk i norsk økonomi falt den kommunale sysselsettingsandelen svakt fram til 2008, da andelen var 14,8 pst. I 2009 steg timeverksandelen til 15,4 pst. De siste seks årene har timeverksandelen vært nokså stabil og anslås å utgjøre 16,0 pst. i 2016. Siden en relativt stor andel av de kommuneansatte jobber deltid, er kommunesektorens andel av totalsysselsettingen større målt i personer enn i timeverk. Målt i antall personer anslås den kommunale sysselsettingsandelen til knapt 19 pst. etter 2010. Denne andelen har over tid vært nokså stabil etter 2002, da sykehusene ble flyttet fra fylkeskommunene til staten.

Økningen i kommunesektorens størrelse i 2009 og 2010 målt i forhold norsk økonomi må ses på bakgrunn av styrkingen av kommuneøkonomien gjennom 2009 og konjunkturedgangen i næringslivet i 2009 og tiltakene mot finanskrisen. Selv om aktiviteten i næringslivet har tatt seg opp igjen etter 2009 har kommunesektorens andel av norsk økonomi holdt seg oppe eller økt noe etter 2009. Målt ved utførte timeverk og kommunalt konsum har den kommunale andelen vist en svak økning. Målt ved inntektene som andel av BNP for Fastlands-Norge er økningen i den kommunale andelen noe større. Inntektsandelen har økt til tross for at realveksten i kommunesektorens inntekter har vært noe lavere enn BNP for Fastlands-Norge i perioden 2009-2016, jf. figur 2.1. Dette har flere forklaringer, blant annet at de siste årene har vært flere reformer med tilførsel av inntekter til kommunesektoren der reformene betraktes som oppgaveendringer og holdes utenom den beregnede realveksten i kommunesektorens inntekter. Et annet moment som over tid trekker opp den kommunale inntektsandelen er høyere prisvekst på kommunal tjenesteyting enn gjennomsnittet for norsk økonomi.

Dette momentet gjelder primært for perioder med realinntektsvekst i økonomien, dvs. fram til 2016. I 2016 har prisveksten vært høyere enn lønnsveksten.

2.3 Aktivitets- og inntektsutviklingen de siste årene

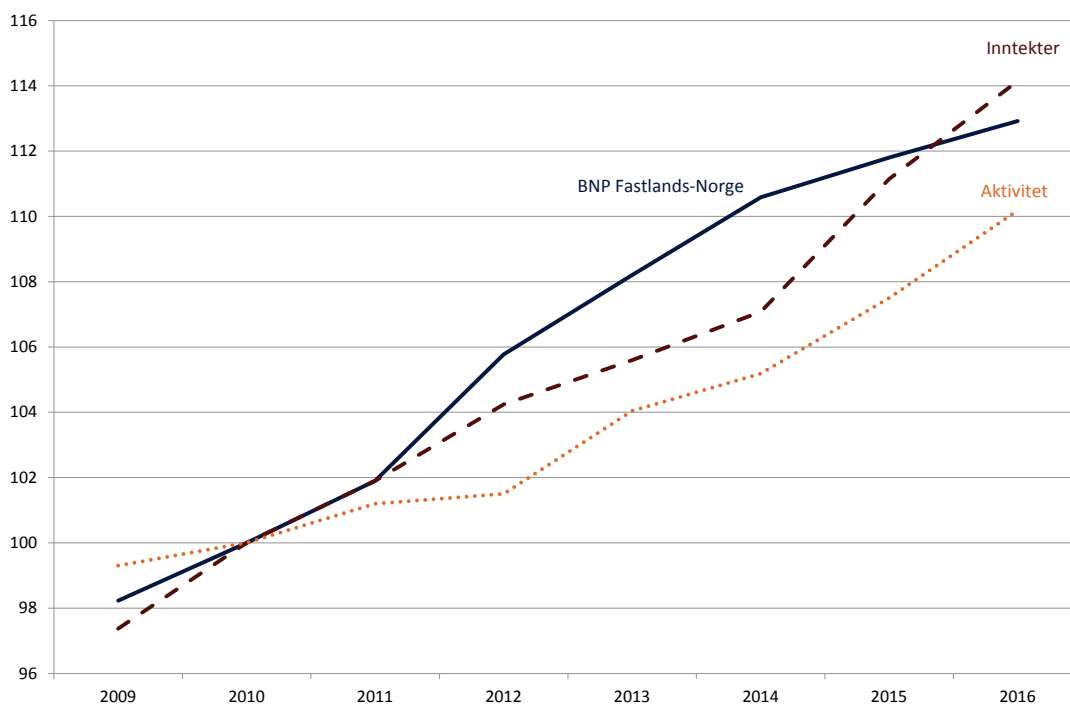
Figur 2.2 viser aktivitetsvekst og inntektsvekst for kommuneforvaltningen etter 2002, dvs. etter at sykehusene ble flyttet fra fylkeskommunene til staten. Det framgår av figur 2.1 at det særlig var høy aktivitetsvekst i perioden 2006-2009, ifølge tabell 2.1 både høy vekst i kommunal sysselsetting og høy vekst i investeringene.

Særlig for årene 2007 og 2008 bidro høyere aktivitetsvekst enn inntektsvekst til store og økende budsjettunderskudd i sektoren. For måling av utslaget på underskuddet i 2009 er seriene i figur 2.2 ikke fullt ut sammenliknbare fordi aktivitetsveksten er medregnet ekstraordinært vedlikeholdstilskudd som følge av tiltak mot finanskrisen i 2009, mens dette tilskuddet er holdt utenom den beregnede inntektsveksten.

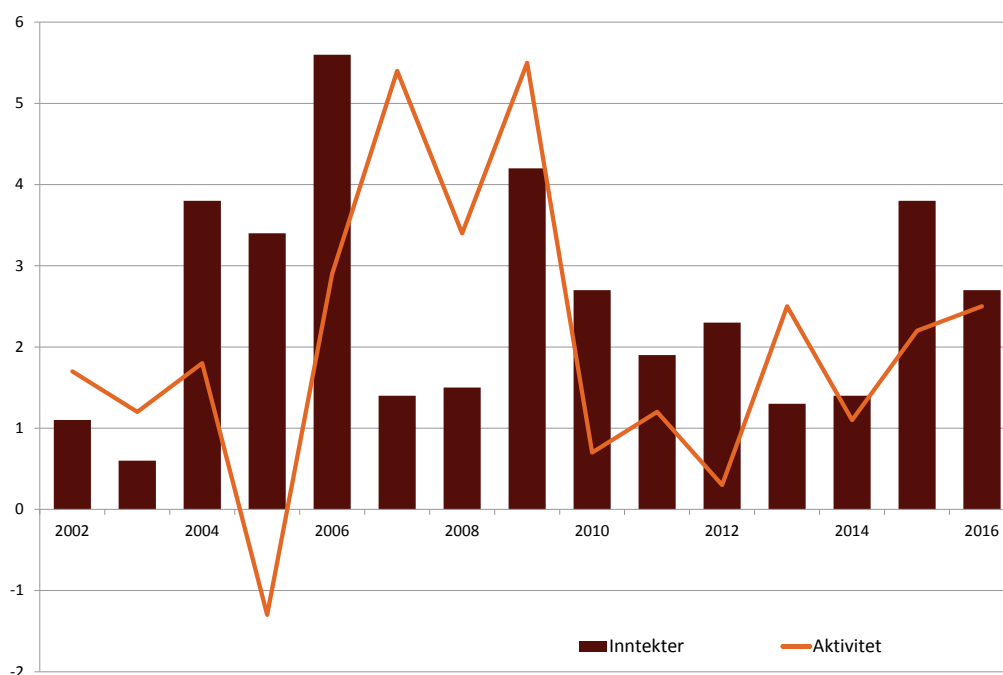
Det framgår av figur 2.2 at det var en klar avdemping i aktivitetsveksten i kommuneforvaltningen i de første årene etter 2009. Aktivitetsveksten i 2016 er foreløpig anslått til 2,5 pst., hvorav 1,2 pst. anslått vekst i utførte timeverk, 2,8 pst. volumvekst i produktinnsats, samt 8 pst. realvekst i bruttoinvesteringene.

Anslått sysselsettingsvekst i kommunene i 2016 er betydelig lavere enn anslått inntektsvekst, men samtidig har deler av inntektsveksten (etter revidert nasjonalbudsjett) preg av å være engangsinntekter.

Anslaget på aktivitetsveksten trekkes opp av anslått vekst i bruttoinvesteringene. Ifølge kvartalsvis nasjonalregnskap steg bruttoinvesteringene i kommunesektoren reelt med om lag 15 pst. 1. halvår 2016 i forhold til tilsvarende periode i 2015.

Figur 2.1 Utvikling i BNP Fastlands-Norge, reell utvikling i inntekter og aktivitet i kommuneforvaltningen i perioden 2009-2016. Volumindekser med 2010 = 100

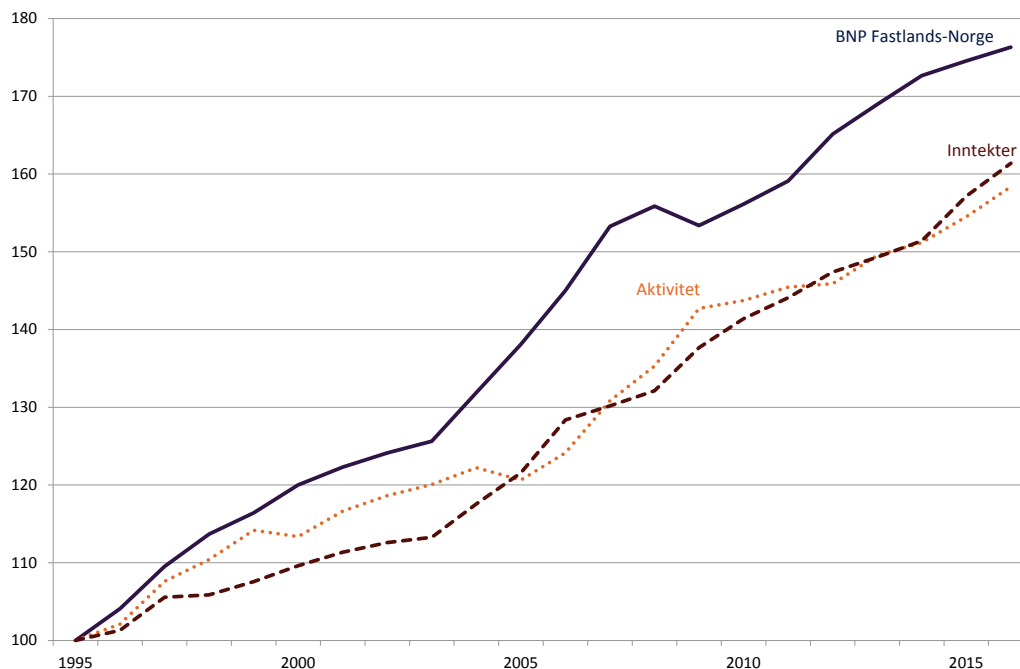
Figur 2.2 Aktivitets- og inntektsutviklingen i kommunesektoren 2002--2016. Prosentvis volumendring fra året før

2.4 Endring i kommunesektorens omfang over en lengre periode (1995-2016)

Figur 2.3 illustrerer noen hovedtall for utviklingen i kommuneøkonomien over en lengre periode, dvs. over perioden 1995-2016.

Det framgår at samlet for de siste 20 årene har BNP for Fastlands-Norge vokst sterkere enn aktiviteten og realinntektene i kommunesektoren. I perioden 1995-2016 økte BNP for

Fastlands-Norge med 2,7 pst. som årlig gjennomsnitt, mens inntektene til kommuneforvaltningen økte med 2,3 pst. pr. år i samme periode. Tallseriene for inntekter og aktivitet i kommunesektoren i figur 2.3 er korrigert for sykehusoverdragelsen til staten i 2002. Tallserien for inntekter er korrigert for oppgaveendringer.

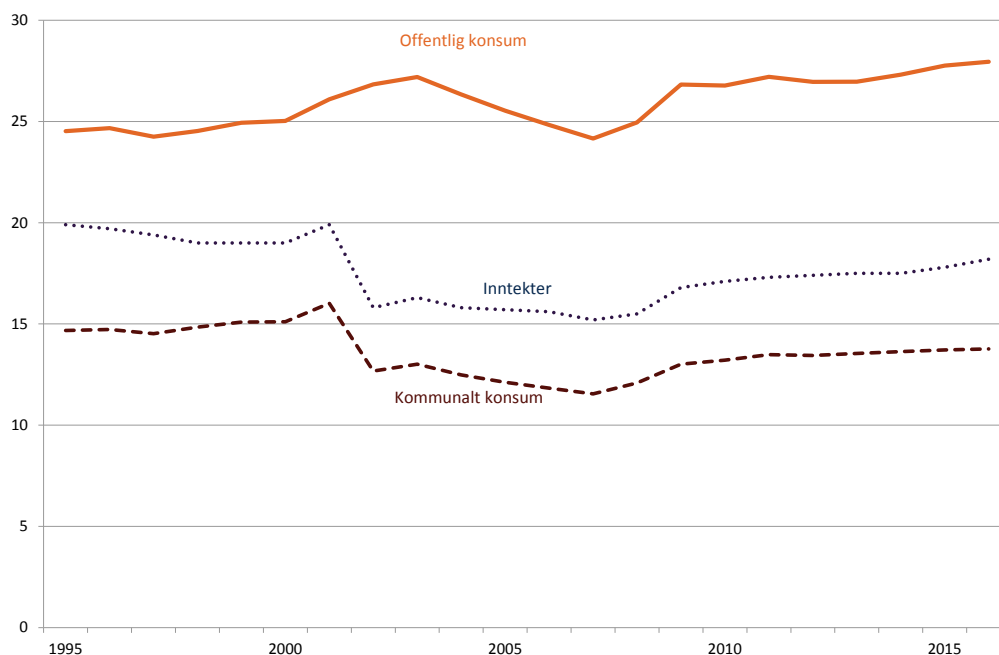
Figur 2.3 Inntekts- og aktivitetsutviklingen i kommunesektoren 1995-2016. Utviklingen i BNP for Fastlands-Norge. Volumindekser med 1990 = 100

Et viktig formål med å tilføre kommunesektoren økte inntekter er å legge til rette for økt velferd og forbedret tjenestetilbud til landets innbyggere. Økt bruk av innsatsfaktorer, finansiert av økte inntekter, er ikke den eneste kilden til økt tjenesteproduksjon i kommunesektoren. Som i andre sektorer vil det over tid være en viss produktivitetsøkning i produksjon av kommunale tjenester. På den annen side er kommunal tjenesteproduksjon mer arbeidsintensiv enn økonomien for øvrig og det er vanlig å anta at effektivitetsutviklingen i denne typen tjenesteytende næringer, både i privat og offentlig sektor, er lavere enn i annen produksjon. Produktivitetsveksten i denne type næringer er også vanskelig å måle. Volumutviklingen i tjenestetilbudet til innbyggerne vil ventelig ligge et sted mellom bnp-kurven og inntektskurven i figur 2.3.

Forholdsvis svak produktivitetsvekst vil være en medvirkende årsak til at kommunesektorens andel av norsk økonomi, dvs. kommunesektorens inntekter og kommunalt konsum i pst. av BNP for Fastlands-Norge, ikke er redusert, til tross for at realinntektene til og aktiviteten i kommunesektoren har steget mindre enn BNP for Fastlands-Norge, jf. figur 2.3. Dersom en tar hensyn til overføringen av ansvaret for sykehusene fra fylkeskommunene til staten i 2002 var kommunalt konsum som andel av BNP for Fastlands-Norge om lag uendret fra 1990 og fram til 2008, og har deretter vært litt stigende, jf. figur 2.4.

Konstante eller stigende andeler for kommunale inntekter og kommunalt konsum, til tross for lavere inntekts- enn BNP-vekst, skyldes i stor grad at kostnadsveksten for kommunal tjenesteyting jevnt over er høyere enn prisveksten på BNP, jf. momentene i de to foregående avsnittene. I tillegg har det over tid vært enkelte reformer der kommunesektoren er blitt tilført

økte inntekter og oppgaver, men der disse inntektene holdes utenom den beregnede inntektsveksten, for eksempel forvaltningsreformen i fylkeskommunene i 2010.

Figur 2.4. Offentlig konsum, kommunalt konsum og kommunesektorens inntekter som pst. andel av BNP for Fastlands-Norge. 1995-2016

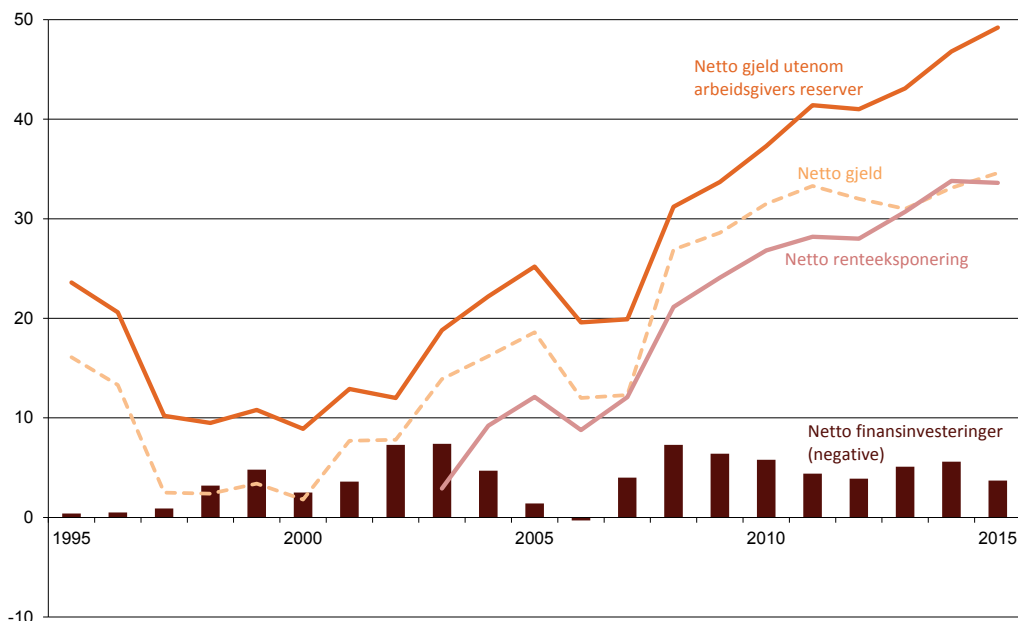
2.5 Nettofinansinvesteringer og økning i netto gjeld

Nettofinansinvesteringer (tidligere benevnt overskudd før lånetransaksjoner) er i nasjonalregnskapet definert som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens lån og avdrag er holdt utenom.

Nettofinansinvestering, med tillegg for eventuelle omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommunesektorens netto fordringer.

Kommunesektoren har de senere årene hatt betydelige underskudd, dvs. negative nettofinansinvesteringer, og det er særlig det høye nivået på bruttoinvesteringene som har bidratt til store underskudd. Målt som andel av inntektene ble underskuddene markert redusert fra 6,4 pst. i 2009 til knapt 4 pst. i 2012, for så å stige igjen til 5,6 pst. 2014. Den høye inntektsveksten i 2015 og 2016, kombinert med en mer moderat aktivitetsvekst, har bidratt til at underskuddet har blitt redusert fra 25 mrd. kroner i 2014 til drøyt 17 mrd. kroner i 2015 og anslagsvis drøyt 14 mrd. kroner i 2016. I 2016 anslås underskuddet som andel av inntektene til 2,9 pst. Økt omfang på salg av fast eiendom har også bidratt til redusert underskudd. Ifølge statistikken for offentlige finanser utgjorde slike inntekter om lag 5 mrd. kroner i 2015.

Figur 2.5 viser utviklingen i netto gjeld (brutto gjeld fratrukket brutto fordringer), basert på statistikken for finansielle sektorregnskaper (Statistisk sentralbyrå). Som omtalt i tidligere rapporter har Statistisk sentralbyrå gjennomført en omfattende revisjon av det såkalte institusjonelle sektorregnskapet. Dette finansielle sektorregnskapet inneholder et omfattende, detaljert og avstemt regnskap for fordringer og gjeld mellom ulike sektorer, basert på internasjonale retningslinjer for nasjonalregnskapet.

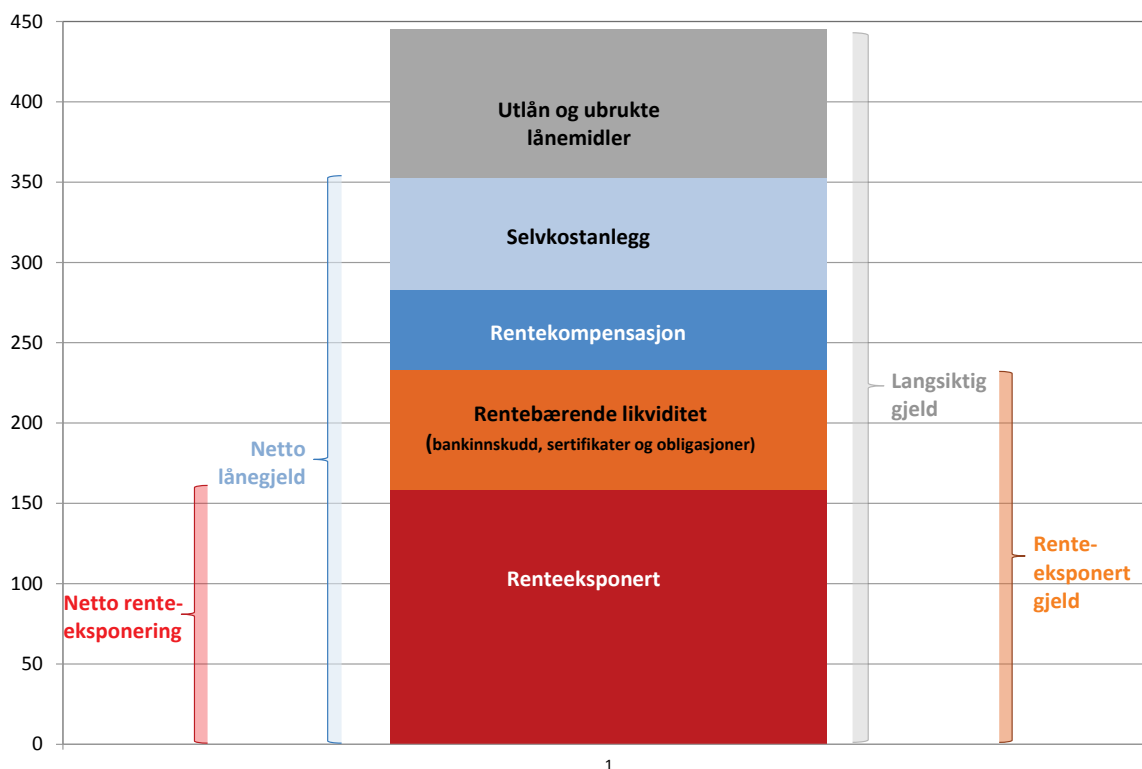
Figur 2.5 Nettofinansinvesteringer (negative), nettogjeld og netto renteeksponering i kommuneforvaltningen. Prosent av inntekter. 1995-2015

Deler av kommunenes plasseringer i pensjonsmidler er tatt inn som fordringer i sektoren under betegnelsen «arbeidsgivers reserver». Arbeidsgivers reserver er satt sammen av tilleggsreservene, premiefond og kursreguleringsfondet. Disse regnskapspostene inngår i forsikringsmessige avsetninger på balansens gjeldsside hos livsforsikringsselskaper og pensjonskasser. Kommunenes reserver (eiendel/fordringer) er knyttet til de kollektive avtalene de har inngått for sine ansatte med livselskaper og kommunale pensjonskasser.

Det framgår av figur 2.5 at medregnet den nye kategorien utgjorde netto gjeld 34,6 pst. av inntektene ved utgangen av 2015, mens dersom denne kategorien holdes utenfor har gjeldsandelen steget fra 43 pst. i 2013 til 47 pst. av inntektene ved utgangen av 2014 og 49 pst. ved utgangen av 2015.

Selv om nettogjelden i kommuneforvaltningen utgjør 49 pst. av inntektene, gir ikke dette nødvendigvis et uttrykk for den gjelden som belaster kommuneøkonomien. I figur 2.6 er det med utgangspunkt i kommunesektorens langsiktige bruttogjeld, det vil si lån som kommunesektoren har tatt opp til investeringer i bygg og anlegg samt til videre utlån, forsøkt å illustrere hvor stor del av gjelden som er knyttet til låneformål som ikke, eller bare delvis, belaster kommuneøkonomien. For nærmere omtale av forskjellen mellom de ulike gjeldsbegrepene, vises det til vedlegg 16 og 17.

Samlet utgjorde langsiktig gjeld i kommunesektoren (inkl. kommunale og fylkeskommunale foretak samt interkommunale selskaper) nærmere 450 mrd. kroner ved utgangen av 2015, tilsvarende 95 pst. av driftsinntektene. Deler av gjelden var videreformidlet til privatpersoner og selskaper eller stod fremdeles ubrukt på konto. Noe knyttet seg til investeringer innenfor vannforsyning, avløp og renovasjon, som finansieres gjennom gebyrene fra innbyggerne. Videre er det slik at staten dekker renteutgifter og noen avdrag på investeringer til skole, kirker, sykehjem og transporttiltak i fylkene. Basert på disse tallene kan gjelden der renteutgiftene må dekkes av kommunesektoren selv, anslås til vel 230 mrd. kroner, eller om lag 50 av driftsinntektene. Renteutgiftene for den øvrige gjelden vil ikke nettobelaste kommunebudsjettene.

Figur 2.6 Sammensetning av kommunesektorens langsiktige gjeld. 2015. Mrd. kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Kommunesektoren har i tillegg rentebærende plasseringer (bankinnskudd og plasseringer i sertifikat- og obligasjonsmarkedet). Ved en eventuell renteoppgang vil inntektene fra disse øke og delvis motsvare effekten som en økt rente har på gjelden. Dersom en tar hensyn til disse faktorene, kan kommunesektorens totale renteeksponering ved utgangen av 2015 anslås til om lag 160 mrd. kroner, eller om lag 34 pst. av driftsinntektene. Det innebærer at 1 prosentpoeng høyere rente isolert sett vil belaste kommuneøkonomien med i overkant av 1½ mrd. kroner, eller vel 0,3 pst. av driftsinntektene, før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger og effekten en endring i renten vil kunne ha på finansavkastningen på kommunesektorens oppsparte pensjonsmidler.

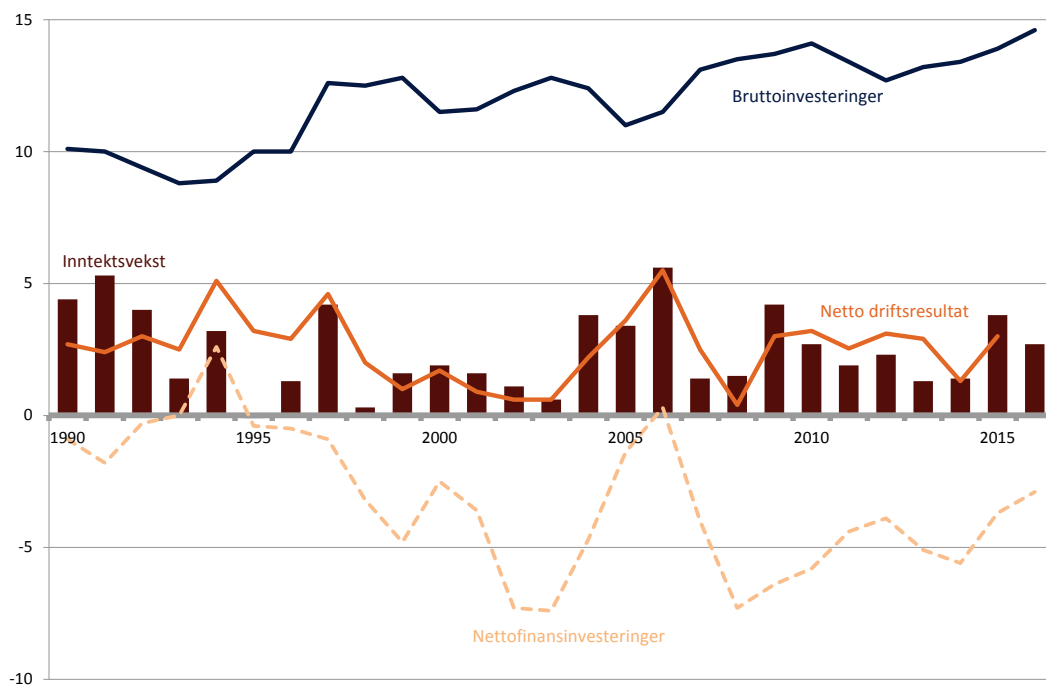
Selv om enkelte forhold tilsier at gjeldsbelastningen på kommunebudsjettene ikke har vært så stor som gjeldsstatistikken i utgangspunktet kan tyde på, har det – når pensjonsmidlene holdes utenfor – vært en klar økning i kommunesektorens renteeksponering, jf. figur 2.5.

2.6 Netto driftsresultat

Netto driftsresultat har vært utvalgets hovedindikator for den økonomiske balansen i kommuner og fylkeskommuner. Netto driftsresultat viser årets driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt, og er et uttrykk for hva kommuner og fylkeskommuner har til disposisjon til avsetninger og investeringer.

De senere årene har netto driftsresultat for kommunesektoren som helhet vært relativt stabilt. Netto driftsresultat har vært vesentlig høyere i fylkeskommunene enn i kommunene. Fylkeskommunenes hadde et svært høyt netto driftsresultat i 2010, noe som skyldes engangseffekter av forvaltningsreformen. I tillegg ser det ut til at reformen har bidratt til permanent høyere netto driftsresultat sammenliknet med perioden før 2010.

Fra og med 2014 ble momskompensasjonen knyttet til investeringer ført i investeringsregnskapet, ikke i driftsregnskapet som tidligere. Denne endringen medførte en reduksjon i brutto og netto driftsresultat, og tallene for 2014 er derfor ikke sammenliknbare med tallene for tidligere år. I tabell 2.3 er det korrigert for denne endringen ved at momskompensasjon fra investeringer er trukket fra brutto og netto driftsresultat i årene før 2014.

Figur 2.7 Kommunesektorens inntektsvekst (prosentvis realvekst fra året før), sammenholdt med netto driftsresultat (pst. av driftsinntektene) og nettofinansinvesteringer og bruttoinvesteringer i kommuneforvaltningen (pst. av inntekter). 1990-2016

I 2015 utgjorde netto driftsresultat for kommunesektoren som helhet (inkl. kommunale og fylkeskommunale foretak og interkommunale selskaper) 3,2 pst. av inntektene. Tilsvarende tall for kommunene medregnet Oslo er 3,0 pst. og for fylkeskommunene 4,6 pst.. Bedringen hadde i hovedsak sammenheng med at utgiftsveksten ble lavere enn inntektsveksten (forbedring i brutto driftsresultat), mens endringer i kommunesektorens netto finansutgifter hadde liten betydning for utviklingen i netto driftsresultat.

Tabell 2.3 Netto driftsresultat og brutto driftsresultat eks. avskrivninger etter at mva-kompensasjon fra investeringer er trukket fra. Konsern. Prosent av brutto driftsinntekter. 2004-2015

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kommunesektoren												
Brutto driftsresultat	3,9	4,5	7,0	4,3	2,9	3,9	4,7	4,9	5,4	4,8	3,2	5,1
Netto driftsresultat	1,4	2,4	4,9	1,3	-1,0	1,6	1,8	1,4	2,0	1,5	1,5	3,2
Kommunene inkl. Oslo												
Brutto driftsresultat	3,9	4,7	7,3	4,5	3,1	4,0	4,0	4,8	5,2	4,7	3,2	5,1
Netto driftsresultat	1,1	2,3	5,0	1,1	-1,3	1,5	0,9	0,9	1,8	1,2	1,3	3,0
Fylkeskommunene utenom Oslo												
Brutto driftsresultat	4,2	3,7	5,5	3,3	1,4	3,8	8,1	5,4	6,2	5,5	3,1	5,0
Netto driftsresultat	3,1	2,8	4,0	2,4	1,0	2,5	6,8	3,7	3,3	2,8	3,1	4,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå

For både kommunene og fylkeskommunene lå netto driftsresultatet for 2015 over de anbefalte nivåene på henholdsvis 1¾ og 4, og for sektoren sett under ett over det anbefalte nivået på 2 pst.

2.7 Kommuneøkonomien i 2017

Omtalen av det økonomiske opplegget for 2017 er basert på framstillingen i Nasjonalbudsjettet 2017, Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjettproposisjon for 2017.

I Kommuneproposisjonen 2017 signaliserte Regjeringen en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter fra 2016 til 2017 på mellom 3¼ og 4 mrd. kroner i 2017. Det ble varslet at mellom 3¾ og 4 mrd. kroner av denne veksten skulle komme som frie inntekter. Det ble understreket at veksten i inntektene etter vanlig praksis regnes fra det nivået på kommunesektorens inntekter i 2016 som ble anslått etter stortingsbehandlingen av Revidert nasjonalbudsjett 2016. Oppjusteringen av kommunesektorens skatteinntekter i 2016 med 3,8 mrd. kroner er dermed ikke medregnet ved beregning av veksten. Inntektsnivået for kommunesektoren i 2017 påvirkes imidlertid ikke av hvordan veksten beregnes.

Regjeringens budsjettforslag for 2017 i Prop. 1 S og Prop. 1 S Tillegg 1 innebærer en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på 3,4 mrd. kroner eller 0,7 pst., regnet i forhold til anslaget for kommunesektorens inntekter i 2016 i Revidert nasjonalbudsjett 2016. Ved beregning av realveksten i kommunesektorens inntekter er det lagt til grunn en prisvekst på kommunal tjenesteyting (deflator) på 2,5 pst. fra 2016 til 2017, blant annet basert på en anslått lønnsvekst på 2,7 pst.

Realveksten i kommunesektorens frie inntekter anslås til 4,075 mrd. kroner, fra 2016 til 2017, regnet i forhold til inntektsanslaget for 2016 i Revidert nasjonalbudsjett 2016. Veksten i frie inntekter foreslås fordelt med 3,625 mrd. kroner til kommunene og 0,450 mrd. kroner til fylkeskommunene.

Skatt på alminnelig inntekt fra personlige skattytere deles mellom staten, kommuner og fylkeskommuner. Fordelingen bestemmes ved at det fastsettes maksimalsatser på skattørene for kommunene og fylkeskommunene. For 2017 foreslås det at den kommunale skattøren holdes uendret på 11,8 pst. Den fylkeskommunale skattøren foreslås uendret på 2,65 pst.

2.8 Utvikling i tjenestene

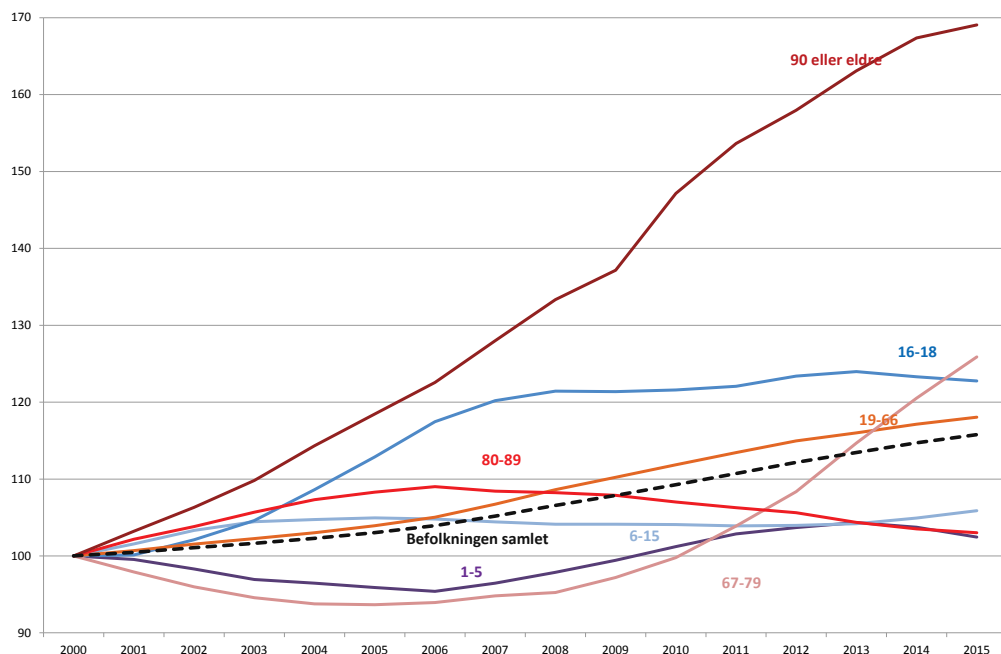
I dette kapitlet redegjøres det for befolkningsutviklingen og en del sentrale indikatorer for utviklingen i de kommunale velferdstjenestene i 2015 og i perioden 2010 til 2015.

Tallene er hentet fra KOSTRA, der tall for 2015 ble publisert 15. juni 2016, IPLOS og Grunnskolens informasjonssystem (GSI). Indikatorene belyser utviklingstrekk innenfor barnehagesektoren, grunnskolen, barnevernet, helse- og omsorgssektoren, videregående opplæring og administrasjon.

Datakilden som Statistisk sentralbyrå baserer årsverksstatistikken på, er ny for 2015. Informasjonen om lønnstakere ble fram til 2015 hentet fra arbeidstakerregisteret til NAV og lønns- og trekkoppgaveregisteret (LTO) som var administrert av Skattedirektoratet. Fra 2015 er a-ordninga ny kilde for opplysninger om lønnstakere. A-ordninga er en felles kilde for Skattedirektoratet, NAV og SSB, og den kilden erstatter nå Aa-registeret til NAV og Lønns- og trekkoppgaveregisteret (LTO), hovedkildene for opplysninger om lønnstakere fra 2000 - 2014. Dette gjør at det blir et brudd i tidsserien fra 2014 til 2015. SSB har derfor kun publisert nivå tall for 2015 og ikke tall for endringene i antall årsverk fra 2014 til 2015.

Demografisk utvikling

Store deler av den kommunale og fylkeskommunale tjenesteproduksjonen er rettet mot bestemte aldersgrupper, og den demografiske utviklingen gir viktig informasjon om utviklingen i behovet for kommunale tjenester. Den demografiske utviklingen i perioden 2010-2015 beskrives i figur 2.8 og tabell 2.4.

Figur 2.8 Befolkningsutvikling 2000-2015. Indeksert. År 2000=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2.4 Demografisk utvikling 2010-2015

	2010	2014	2015	Endring 2010-15	Endring 2014-15	Årlig endring 2010-15, pst.	Årlig endring 2014-15, pst.
Barnehager:							
Antall barn 1-5 år	306 900	314 600	310 700	3 800	-3 900	0,2	-1,2
Antall barn 1-2 år	125 200	122 200	120 500	-4 700	-1 700	-0,8	-1,4
Antall barn 3-5 år	181 700	192 400	190 200	8 500	-2 200	0,9	-1,1
Grunnskole:							
Antall barn 6-15 år	617 400	622 500	628 100	10 700	5 600	0,3	0,9
Videregående opplæring:							
Antall unge 16-18 år	193 300	196 100	195 200	1 900	-900	0,2	-0,5
Barnevern:							
Antall barn og unge 0-17 år	1 114 400	1 125 600	1 127 400	13 000	1 800	0,2	0,2
Omsorgstjenester:							
Antall eldre 67 år og over	637 000	722 700	744 700	107 700	22 000	3,2	3,0
Antall eldre 67-79 år	415 900	502 300	524 700	108 800	22 400	4,8	4,5
Antall eldre 80-89 år	182 900	176 900	176 100	-6 800	-800	-0,8	-0,5
Antall eldre 90 år og over	38 300	43 500	43 900	5 600	400	2,8	0,9
Totalt:							
Antall innbyggere i alt	4 920 300	5 165 800	5 214 000	293 700	48 200	1,2	0,9
Antall inn. 1-18 år og 67 år og over	1 754 800	1 855 800	1 878 700	123 900	22 900	1,4	1,2
Andel innb. 1-18 år og 67 år og over (pst.)	35,7	35,9	36,0	0,3	0,1		

Kilde: Statistisk sentralbyrå

De viktigste målgruppene for kommunale og fylkeskommunale tjenester er barn og unge 1-18 år og innbyggere over 67 år. I perioden 2010–2015 økte antall innbyggere i disse gruppene med i overkant av 124 000, vel syv pst., noe som indikerer et økt behov for kommunale tjenester.

Økningen kommer særlig blant de eldre (aldersgruppene 67-79 år og 90 år og over), men det var også en svak økning i antallet barn og unge, og da særlig blant barn i skolealder. Samlet sett økte innbyggertallet med om lag 294 000, tilsvarende 6 pst.

Gjennom 2015 var tallet på barn og unge relativt stabilt. Det var en nedgang i de yngste barnekullene og i aldersgruppen 16-18 år, mens det ble flere 6-15-åringer. Antall eldre fortsatte å øke kraftig. Som i de foregående årene var veksten svært sterk både i aldersgruppen 67-79 år og blant de aller eldste (90 år og over), mens det ble færre eldre i aldersgruppen 80-89 år. Samlet sett økte innbyggertallet med nærmere 48 000 i løpet av 2015, noe som er en litt svakere vekst enn de siste årene.

Ressursbruk

Tabell 2.5 viser kommunesektorens ressursbruk på de ulike tjenestene i 2015 og utviklingen gjennom den siste femårsperioden. Tabellen viser at veksten i driftsutgiftene de siste fem årene var sterkest innen barnevernet, der det skjedde en kraftig utbygging av tjenestene, og svakest innen grunnskole og videregående opplæring, noe som gjenspeiler at antallet barn og unge i alderen 6-18 år økte relativt lite sett i forhold til de øvrige aldersgruppene. Helse- og omsorgstjenestene, som står for vel ¼ av de samlede utgiftene i kommunal sektor, hadde en utgiftsvekst over snittet i femårsperioden sett under ett, men fra 2014 til 2015 var utgiftsveksten i denne sektoren svakere enn for de øvrige tjenestene.

Tabell 2.5 Utviklingen i ressursbruken på de ulike tjenesteområdene (brutto driftsutgifter). 2010-2015

	Driftsutgifter 2015	Andel	Årlig nominell vekst 2010-15	Nominell vekst 2014- 15
	(mrd. kr)	(pst.)	(pst.)	(pst.)
Helse og omsorg ¹	117,8	25,6	5,6	1,3
Grunnskole	74,9	16,3	3,6	3,0
Barnehage	46,0	10,0	5,2	0,6
Videregående opplæring	34,8	7,6	3,9	3,4
Samferdsel	30,8	6,7	6,8	4,5
Administrasjon	23,2	5,0	2,5	2,1
Sosialtjenester	18,5	4,0	5,9	5,7
Barnevern	11,8	2,6	8,9	4,8
Annet	77,8	16,9	5,8	2,4
Brutto driftsutgifter til tjenesteområdene i alt ²	459,4	100,0	5,1	2,8

¹ Veksten er korrigert for oppgaveendringene knyttet til kommunal medfinansiering. Deflatoren 2010-15 var i snitt 3,3 pst. og i 2015 2,4 pst.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Barnehage

Antall barn i aldersgruppen 1-5 år økte noe i perioden 2010–15. Utbyggingen av barnehageplasser var enda større, og barnehagedekningen gikk opp fra vel 88 pst. i 2010 til i overkant av 90 pst. i 2015. I alt hadde om lag 6 600 flere barn barnehageplass i 2015, sammenliknet med 2010. Vel halvparten av plassene var i kommunale barnehager. For de eldste barna var dekningsgraden stabil på i underkant av 97 pst., mens dekningsgraden for 1-2-åringene gikk noe opp, og er nå 80,7 pst. For de aller minste barna (under ett år) gikk dekningsgraden litt ned i perioden.

Det har vært en økning i den avtalte oppholdstiden. I snitt økte avtalt, ukentlig oppholdstid per barn med barnehageplass med nærmere 1½ time fra 2010 til 2015. Kapasitetsveksten i denne perioden var altså større enn det økningen i antall barn med barnehageplass tyder på. Målt ved totalt antall avtalte oppholdstimer økte kapasiteten med 1,0 pst. årlig fra 2010 til 2015, mens veksten i antall barn med plass i barnehage til sammenlikning utgjorde 0,5 pst. årlig.

Tabell 2.6 Utvikling i barnehagesektoren 2010-2015 (private og kommunale)

	2010	2014	2015	Endring 2010-15	Endring 2014-15	Årlig endring 2010-15, pst.	Årlig endring 2014-15, pst.
Produksjon:							
Barn med plass i barnehage i alt	277 000	286 300	283 500	6 500	-2 800	0,5	-1,0
- herav i kommunal barnehage	146 100	147 400	143 700	-2 400	-3 700	-0,3	-2,5
Andel i kommunal barnehage	52,7	51,5	50,7	-2,0	-0,8		
Barn under ett år med plass i barnehage	2 600	2 100	2 200	-400	100	-3,3	4,8
Barn 1-2 år med plass i barnehage	98 700	97 800	97 200	-1 500	-600	-0,3	-0,6
Barn 3-5 år med plass i barnehage	175 300	185 900	183 700	8 500	-2 200	0,9	-1,2
Korrigerte oppholdstimer (i mill.)	851,4	879,9	874,4	22,9	-5,5	0,5	-0,6
- herav i kommunale barnehager (i mill.) ¹	437,5	445,6	437,1	-0,5	-8,5	0,0	-1,9
Ukorrigerte oppholdstimer (i mill.)	571,1	606,0	601,1	30,0	-4,9	1,0	-0,8
- herav i kommunale barnehager (i mill.)	300,7	310,9	304,4	3,7	-6,5	0,2	-2,1
Andel barn i barnehage med oppholdstid 33 timer eller mer per uke	91,8	96,6	97,3	5,5	0,7		
Gjennomsnittlig oppholdstid per barn per uke	43,1	44,1	44,3	1,2	0,2		
Dekningsgrad:							
Andel av 1-5-åringene som har barnehageplass	89,3	90,2	90,4	1,1	0,2		
Andel av 0-åringene som har barnehageplass	4,2	3,6	3,7	-0,5	0,1		
Andel av 1-2-åringene som har barnehageplass	78,8	80,1	80,6	1,8	0,5		
Andel av 3-5-åringene som har barnehageplass	96,5	96,6	96,6	0,1	0,0		
Ressursinnsats:							
Avtalte årsverk	70 200	75 000	74 600
Avtalte årsverk i kommunale barnehager	37 600	39 200	42 600
Kvalitet:							
Andel styrere og pedagogiske ledere med godkjent barnehagelærerutdanning ²	84,6	90,0	91,8	7,2	1,8		
Andel ansatte med barnehagelærerutdanning	32,0	34,6	36,1	4,1	1,5		

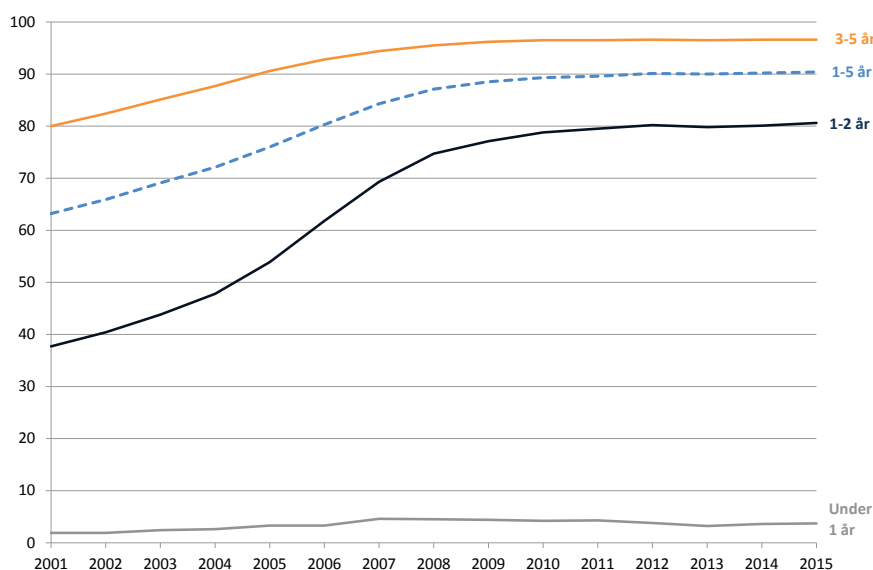
¹ Oppholdstimer i kommunale barnehager korrigert for oppholdstidskategorier. Oppholdstid 0-8 timer vektes med 6 timer, 9-16 vektes med 13 timer, 17-24 timer vektes med 21 timer, 25-32 timer vektes med 29 timer, 33-40 timer vektes med 37 timer, og 41 timer eller mer vektes med 45 timer. Indikatoren korrigerte oppholdstimer er i tillegg korrigert for alder. Antall barn 0-2 år vektes med 2, antall barn 3 år vektes med 1,5 og 4-6 åringer vektes med 1.

² Stillingskategoriene ble endret f.o.m. 2014, noe som kan føre til at tallene ikke er direkte sammenliknbare med tidligere år.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Både andelen ansatte og andelen styrere og pedagogiske ledere med godkjent barnehagelærerutdanning gikk også opp i perioden.

Etter en lengre periode med relativt sterk vekst i barnehagesektoren, har veksten avtatt de siste par årene. I 2015 var det en svak nedgang i antall barn med plass i barnehage, sammenliknet med året før. Denne utviklingen må ses på bakgrunn av at barnekullene var mindre og at det var færre barn i alderen 1-5 år, sammenliknet med året før. Så til tross for at antallet barn i barnehage gikk ned, økte likevel dekningsgradene for alle alderstrinnene svakt.

Figur 2.9 Andel barn med barnehageplass. 2001-2015

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Barnehagedekningen ser ut til å ha stabilisert seg på om lag 96½ pst. for de eldste barna, og på like over 80 pst. for 1-2-åringene. Samlet barnehagedekning var 90,4 pst. i 2015. Nedgangen i antall barn med barnehageplass kom i sin helhet i de kommunale barnehagene, mens det ble flere barn i de private barnehagene.

I snitt tilbrakte barna noe mer tid i barnehagen i 2015 sammenliknet med 2014, men som følge av at det ble færre barn i barnehage gikk også det samlede antall timer som barna oppholdt seg i barnehagene i løpet av året (ukorrigerede oppholdstimer) noe ned (-0,8 pst.). Ressursinnsatsen målt ved avtalte årsverk gikk noe ned fra 2014 til 2015.

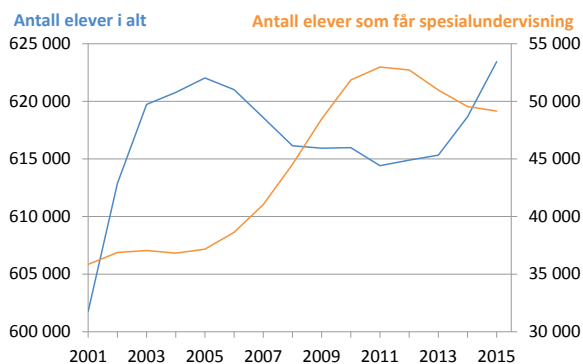
Andelen styrere og pedagogiske ledere med godkjent barnehagelærerutdanning økte fra 90 pst. i 2014 til 91,8 pst. i 2015. Andelen ansatte med barnehagelærerutdanning økte fra 34,6 pst. i 2014 til 36,1 pst. i 2015.

Grunnskole

Det var en svak vekst i elevtallet i grunnskolen perioden 2010–2015. Veksten var relativt sett noe sterkere i de private skolene, der i overkant av tre pst. av elevene går, enn i de kommunale. Også i ressursinnsatsen, målt ved årstimer til undervisning, var det en svak økning gjennom perioden. Tidligere var veksten først og fremst knyttet til at spesialundervisningen økte i omfang, men veksten i spesialundervisningen har avtatt de senere årene.

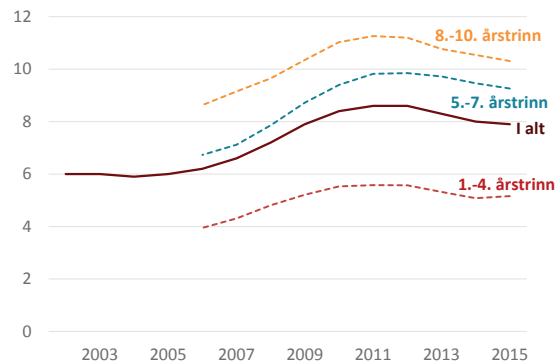
I 2015 var det en liten økning i elevtallet. Veksten var relativt sett noe sterkere i de private skolene enn i de kommunale. Antall årstimer til undervisning økte noe fra året før, og nærmere halvparten av veksten kunne henføres til spesialundervisningen. Antall elever med spesialundervisning gikk noe ned, men de elevene som får spesialundervisning, fikk i snitt flere timer.

Andelen elever med spesialundervisning øker med elevtrinnene, og nedgangen de senere årene har kommet på alle trinn. I 2015 rettet imidlertid en større andel av spesialundervisningen seg inn mot de yngste elevene på barnetrinnet, der andelen av elevene som mottok spesialundervisning, gikk noe opp, mens andelen fortsatte å gå ned for de øvrige trinnene.

Figur 2.10 Antall elever totalt og med spesialundervisning, 2001-2015

Kilde: Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

Figur 2.11 Andel elever med spesialundervisning, 2001-2015

Kilde: Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

61,5 pst. av barn mellom seks og ni år hadde i 2015 plass i skolefritidsordningen (SFO). Mens det de foregående årene var en liten, men jevn, økning i andelen elever i SFO, var det en liten reduksjon i andelen elever i skolefritidsordningen i 2015.

Tabell 2.7 Utvikling i grunnskolen 2010-2015 (privat og kommunal)

	2010	2014	2015	Endring 2010-15	Endring 2014-15	Årlig endring 2010-15,	Årlig endring 2014-15,
Produksjon:							
Elever i alt i grunnskolen	612 800	618 700	623 400	10 600	4 700	0,3	0,8
Elever i private grunnskoler	13 700	20 400	21 600	7 900	1 200	9,5	5,9
Antall elever med plass i SFO	145 600	158 000	159 500	13 900	1 500	1,8	0,9
Antall elever med spesialundervisning	50 200	49 600	49 200	-1 000	-400	-0,4	-0,8
Dekningsgrad:							
Andel elever 6-9 år med plass i SFO ¹	60,6	62,3	61,5	0,9	-0,8		
Ressursinnsats:							
Avtalte årsverk	89 800	91 300	94 600
Årstimer til undervisning i alt (i 1000) ²	35 140	36 010	36 310	1 170	300	0,7	0,8
- herav årstimer til spesialundervisning (i 1000)	5 960	6 240	6 370	410	130	1,3	2,1
Årstimer til undervisn. i alt per elev ²	58,7	58,4	58,4	-0,3	0,0	-0,1	0,1
Årstimer til spes.und. per elev med spes.und ³	128,0	127,5	131,0	3,0	3,6	0,5	2,8
Kvalitet:							
Gjennomsnittlig gruppestørrelse 1.-10. årstrinn ⁴	13,7	13,8	13,7	0,0	-0,1	0,0	-0,7
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1.-4. årstrinn ⁴	13,2	13,6	13,5	0,3	-0,1	0,5	-0,7
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 5.-7. årstrinn ⁴	13,2	13,2	13,3	0,1	0,1	0,2	0,8
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 8.-10. årstrinn ⁴	14,9	14,4	14,3	-0,6	-0,1	-0,8	-0,7

¹ Andel innbyggere 6-9 år i kommunal og privat SFO.

² Begrepene årstimer og årstimer per elev kan illustreres gjennom et eksempel. På en skole med 10 lærere hvor alle underviser 26 timer per uke i 38 uker, vil antall årstimer ved skolen være 9 880 (10x26x38). Og dersom skolen har 135 elever, blir årstimer per elev 73,2 (9 880/135).

³ Årstimer til spesialundervisning og elever med spesialundervisning i kommunale og private skoler.

⁴ Indikatoren viser beregnet gjennomsnittlig gruppestørrelse ved å se på forholdet mellom elevtimer og lærertimer (inkludert timer til spesialundervisning og særskilt språkopplæring). Elevtimer er det samlede antall timer elevene har krav på etter forskriftsfestet fag- og timefordeling, herunder eventuelle kommunale tillegg til nasjonal norm. Lærertimer er det samlede antall timer lærerne underviser. Selv om antall elever i en gitt undervisningssituasjon vil variere innenfor den enkelte skole og det enkelte årstrinn, gir indikatorene et bilde av hvor mange elever som i gjennomsnitt befinner seg i undervisningssituasjonen til den enkelte lærer.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Grunnskolens informasjonssystem (GSI).

Tallet på frittstående skoler med statstilskudd har økt de siste årene. Etter friskoleloven kan det godkjennes frittstående grunn- og videregående skoler (friskoler). Loven gir ikke rett til godkjenning, slik gis etter en skjønnsmessig vurdering. Det følger av friskoleloven at vertskommunen/vertsfylket skal gis anledning til å uttale seg til søknader om godkjenning av nye friskoler og driftsendringer ved eksisterende skoler. Samme bestemmelse fastsetter at en skole ikke skal få godkjenning dersom etableringen vil medføre negative konsekvenser for det offentlige skoletilbudet.

Videregående opplæring

Etter en lengre periode med sterk vekst i elevtallet, har veksten avtatt de siste årene. I perioden 2010–2015 økte elevtallet i videregående skole med vel 7 000. Veksten var relativt sett noe sterkere i de private skolene enn i de fylkeskommunale. Det økte elevtallet skyldes i første rekke at det ble flere unge i alderen 16-18 år. I tillegg tok en litt høyere andel i denne aldersgruppen samt flere voksne (over 20 år) videregående opplæring. Også antall lærlinger økte i perioden 2010 til 2015.

I 2015 var det en liten økning i elevtallet, til tross for at aldersgruppen 16-18 år ble noe redusert. Økningen i elevtallet fordeler seg nokså jevnt på de fylkeskommunale og private skolene. Antallet lærlinger fortsatte å øke noe.

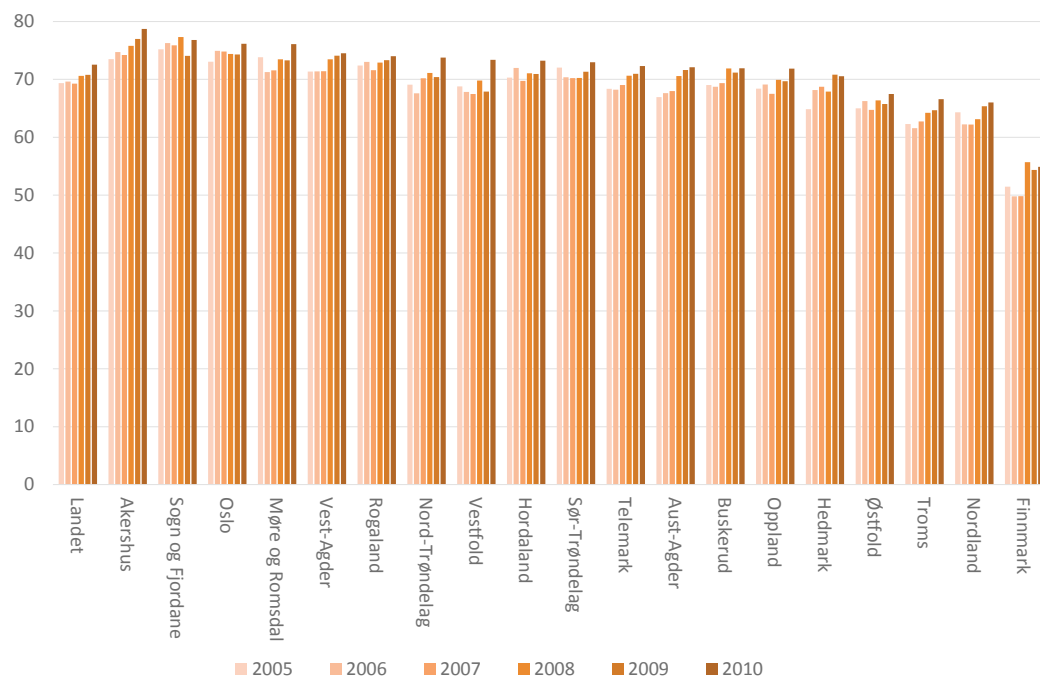
Tabell 2.8 Utvikling i videregående opplæring 2010–2015 (privat og fylkeskommunal)

	2010	2014	2015	Endring 2010-15	Endring 2014-15	Årlig endring 2010-15, pst.	Årlig endring 2014-15, pst.
Produksjon:							
Antall elever i videregående skole i alt	192 200	197 600	199 600	7 400	2 000	0,8	1,0
- herav i fylkeskommunale videregående skoler	178 500	181 500	182 300	3 800	800	0,4	0,4
Antall lærlinger/lærekandidater	35 500	40 100	40 800	5 300	700	2,8	1,7
Antall i annen videregående utdanning		3 600					
Dekningsgrad:							
Andel 16-18-åring som er i vgo. (både elever og lærlinger)	91,0	92,0	92,2	1,2	0,2		
Andel elever over 20 år	8,5	9,8	10,7	2,2	0,9		
Ressursinnsats:							
Avtalte årsverk i videregående opplæring, fylkeskommunale	33 700	33 900	34 400
Lærerårsverk i alt, fylkeskommunale skoler, minus fravær	21 200	21 400
Elever i fylkeskommunale skoler per lærerårsverk, fylkeskommunale skoler	8,7	8,8
Kvalitet:							
Andel elever med førstevalget til utdanningsprogram oppfylt	88,7	89,9	90,0	1,3	0,1		
Andel elever og lærlinger som har bestått vgo. i løpet av 5 år	69,7	71,2	73,1	3,4	1,9		
Andel elever som har sluttet i løpet av året	4,8	4,8	4,4	-0,4	-0,4		

Kilde: Statistisk sentralbyrå

73 pst. av 2010-kullet fullførte sin videregående opplæring med oppnådd studie- eller yrkeskompetanse i løpet av fem år. Andelen som fullførte var den høyeste siden statistikken ble

publisert første gang for startkullet 1994. De siste årene har den ligget på rundt 70 pst. Andelen av elevene som fullførte på normert tid var i 2015 på over 59 pst., noe som er en økning på over to prosentpoeng fra 2014. Samtidig gikk andelen som slutter, ikke består eller fortsatt er i videregående opplæring noe ned.

Figur 2.12 Andel elever som har fullført og bestått på normert eller mer enn normert tid etter fem år. Prosent. 2005-2010 (oppstartsår)

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Det jobbes mer systematisk i fylkene og på skolene og det har utviklet seg en kultur som fokuserer mer på gjennomføring enn det vi har sett tidligere. Oppmerksomheten rundt det å få elevene gjennom videregående opplæring har økt, og det jobbes mer systematisk både på skoleeiernivå og skolenivå enn det vi har sett tidligere. I tillegg er samarbeidet både mellom fylkeskommunene og deres samarbeid med kommunene blitt bedre. Kunnskapsdepartementet har samarbeidet tett med fylkeskommunene bl.a. gjennom Program for bedre gjennomføring og før det Ny GIV. Det er identifisert kritiske faser i videregående opplæring og arbeidet systematisk med tiltak knyttet til disse. Kompetanseutvikling av lærere og skoleledere for å gjøre undervisningen mer relevant og yrkesrettet og for å skape bedre sammenheng mellom fagene, bedre gjennomføringsstatistikk, NAV-veiledere i videregående opplæring og økt tilskudd til læreplaner, er blant de tiltakene nasjonale myndigheter har tatt initiativ til.

Barnevern

Omfanget av de kommunale barnevernstjenestene økte kraftig i perioden 2010–15. Antallet årsverk, antall undersøkelser og antall barn som tok mot hjelp fra barnevernet gikk opp, også når det ses opp mot veksten i antallet barn og unge. Denne utviklingen kan delvis ses i sammenheng med at det i denne perioden ble gitt særskilte tilskudd til kommunene for å styrke det kommunale barnevernet. Hoveddelen av tilskuddene gikk til nye stillinger og noe til kompetanseheving. Ifølge Barne- og likestillingsdepartementet tilsvarte det øremerkede

tilskuddet i perioden 2011-2015 om lag 920 nye stillinger i det kommunale barnevernet. I tillegg har kommunene prioritert stillinger til barnevernet av egne frie midler.

I 2015 gikk antallet barn som mottar tiltak noe opp fra året før. Det var også en liten dreining i hvilke tiltak barna får. Antall barn som fikk omsorgstiltak økte, men det var en svak nedgang i antall barn som fikk hjelpetiltak.

Tabell 2.9 Utvikling i barnevernet 2010-2015

	2010	2014	2015	Endring 2010-15	Endring 2014-15	Årlig endring 2010-15, pst.	Årlig endring 2014-15, pst.
Produksjon:							
Antall undersøkelser ¹	39 800	52 700	55 100	..	2 400	..	4,6
Antall barn med barneverntiltak	50 500	53 700	54 100	3 600	400	1,4	0,7
- herav hjelpetiltak	42 400	44 100	44 000	1 600	-100	0,7	-0,2
- herav omsorgstiltak	8 100	9 600	10 100	2 000	500	4,5	5,2
Dekningsgrad:							
Andel barn med undersøkelse av innbyggere 0-17 år	3,6	4,3	4,5	0,9	0,2		
Andel barn med barneverntiltak av innbyggere 0-17 år	4,5	4,8	4,8	0,3	0,0		
Ressursinnsats:							
Antall årsverk ²	3 500	5 100	5 300	1 800	200	8,7	3,9
Kvalitet:							
Stillinger med fagutdanning per 1 000 barn 0-17 år ²	2,9	4,2	4,3	..	0,1		
Andel undersøkelser med behandlingstid under tre måneder	76	79	83	7	4		

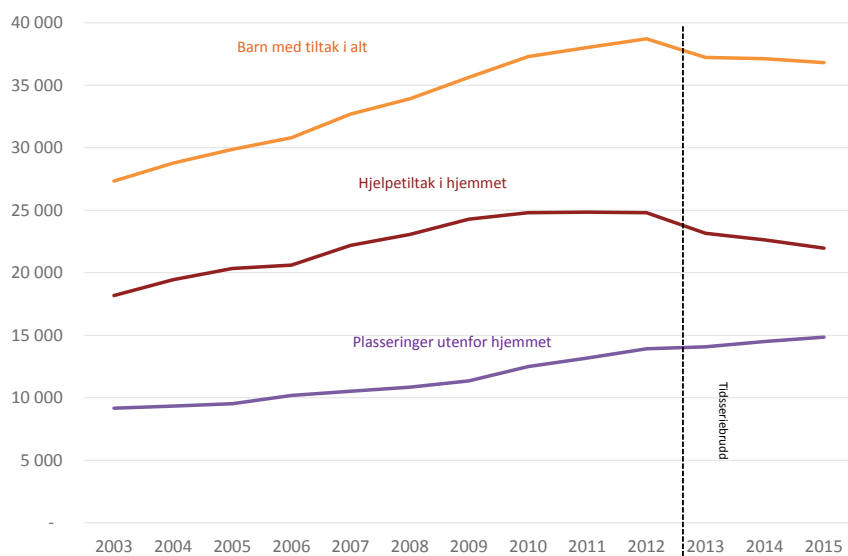
¹ Fra og med rapporteringsåret 2014 er alle undersøkelser startet og/eller avsluttet i løpet av året innhentet og publisert. Før dette ble kun en undersøkelse per barn innhentet og publisert.

² Fra og med 2014 er også tiltaksstillinger på funksjon 252 inkludert. Fra og med 2012 er tiltaksstillinger (funksjon 251) inkludert i tillegg til saksbehandler-/administrasjonsstillinger (funksjon 244).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Et hovedskille i barneverntiltak går mellom barn og unge som mottar hjelpetiltak i hjemmet, og barn og unge som er plassert utenfor hjemmet. Definisjon av omsorgstiltak i tabell 2.9 er barn som barnevernet har overtatt omsorgen for gjennom vedtak i fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker, mens hjelpetiltak inkluderer alle øvrige tiltak, også barn som er plassert utenfor hjemmet. Tabell 2.9 trekker ikke opp dette skillet, men dette er derimot presentert i figur 2.13. Figur 2.13 omfatter tiltak ved utgangen av året.

Tallene for barn plassert utenfor hjemmet i figur 2.13 inkluderer både de barna som barnevernet har overtatt omsorgen for, og barn som er plassert utenfor hjemmet, der plasseringen er hjemlet som et hjelpetiltak eller som et akuttvedtak. Tabell 2.9 omfatter barn og undersøkelser gjennom året.

Figur 2.13 Barn og unge 0-22 år med barneverntiltak i eller utenfor hjemmet. Ved utgangen av året.¹

¹ Tidsseriebruddet mellom 2012 og 2013 skyldes omlegging av statistikken.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Bufdir

For flertallet av barna og familiene som kommer i kontakt med barnevernet, er det tilstrekkelig med hjelpetiltak i hjemmet (hovedsakelig råd og veiledning, tilbud om besøkshjem og avlastningstiltak, økonomisk hjelp og deltakelse i ansvarsgruppe og samarbeidsteam). Plassering av barn og unge utenfor hjemmet er bare aktuelt dersom barnevernets hjelpetiltak ikke er tilstrekkelig for å sikre barnet en forsvarlig omsorgssituasjon. Av barn og unge som var plassert utenfor hjemmet ved utgangen av 2015, var 78 pst. plassert i fosterhjem, åtte pst. i barneverninstitusjon og 14 pst. plassert i egen bolig med oppfølging. Type plassering utenfor hjemmet varierer med barnets alder. Fosterhjem er det dominerende plasseringstiltaket blant barn under 18 år.

Sosialtjenester

Innenfor sosialtjenestene var det en økning i antall mottakere av sosialhjelp i perioden 2010–15. Antallet økte også fra 2014 til 2015, men målt som andel av befolkningen i aldersgruppen 20-66 år, var nivået om lag uendret.

Tabell 2.10 Utvikling i sosialtjenestene 2010-2015

	2010	2014	2015	Endring 2010-15	Endring 2014-15	Årlig endring 2010-15, pst.	Årlig endring 2014-15, pst.
Produksjon:							
Antall mottakere av sosialhjelp	126 900	132 300	134 000	7 100	1 700	1,1	1,3
Dekningsgrad:							
Andel sosialhjelpsmottakere i alderen 20-66 år	4,2	4,2	4,2	0,0	0,0		

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I tider med lavkonjunktur i deler av landet vil det kunne ta noe tid før dette får utslag på sosialhjelpsstatistikken. Dette har sammenheng med at innbyggere som blir arbeidsledige i første omgang vil ha rettigheter gjennom forskjellige trygdeytelser. I økningen fra 2014 til 2015 er det aldersgruppen 25-39 år og 50-66 år som har den sterkeste økningen, men dette blir delvis motsvart av at aldersgruppene 18-24 år og 40-49 år har en nedgang. De fylkene med størst

økning i arbeidsledigheten (antall personer) fra 2014 til 2015 var Rogaland, Oslo og Hordaland. De fylkene med størst nedgang i arbeidsledigheten (antall personer) fra 2014 til 2015 var Østfold, Vest-Agder og Nordland.

Helse- og omsorgstjenester

Omfanget av omsorgstjenester økte i perioden 2010–15. Samtidig har det i perioden vært en dreining i retning av at det gis mer hjemmebaserte tjenester. Det økende behovet skyldtes at det ble flere eldre innbyggere, særlig i aldersgruppen over 90 år, og en sterk økning i antall

Tabell 2.11 Utvikling i omsorgstjenestene 2010-2015 (private og kommunale) 1

	2010	2014	2015	Endring 2010-15	Endring 2014-15	Årlig endring 2010-15, pst.	Årlig endring 2014-15, pst.
Produksjon:							
Antall mottakere av hjemmetjenester	186 500	192 500	194 600	8 100	2 100	0,9	1,1
- herav under 67 år	77 600	84 800	87 600	10 000	2 800	2,5	3,3
- herav 67-79 år	33 100	34 700	35 400	2 300	700	1,4	2,0
- herav 80-89 år	57 100	51 700	50 100	-7 000	-1 600	-2,6	-3,1
- herav 90 år og over	18 500	21 100	21 200	2 700	100	2,8	0,5
Timer i uken til pleie og bistand per hjemmetjenestemottaker i henhold til vedtak	7,8	8,7	8,9	1,1	0,2	2,7	2,3
Antall beboere i institusjon	43 500	43 100	42 900	-600	-200	-0,3	-0,5
- herav under 67 år	4 500	4 900	4 900	400	0	1,7	0,0
- herav 67-79 år	7 400	7 900	8 100	700	200	1,8	2,5
- herav 80-89 år	19 600	17 400	17 100	-2 500	-300	-2,7	-1,7
- herav 90 år og over	12 000	12 900	12 700	700	-200	1,1	-1,6
Antall plasser i alders- og sykehjem	41 300	41 300	40 700	-600	-600	-0,3	-1,5
- herav andel private plasser i pst.	10,5	11,1	11,7	1,3	0,6		
Beboere i bolig med heldøgns bemanning	20 900	22 200	22 800	1 900	600	1,8	2,7
Dekningsgrad:							
Andel 67-79 år som bor på institusjon	1,8	1,6	1,5	-0,3	-0,1		
Andel 80-89 år som bor på institusjon	10,7	13,8	13,6	2,9	-0,2		
Andel 90 år og over som bor på institusjon	31,3	29,7	28,9	-2,3	-0,8		
Andel 67-79 år som mottar hjemmetjenester	7,9	6,9	6,8	-1,1	-0,1		
Andel 80-89 år som mottar hjemmetjenester	31,2	29,2	28,4	-2,8	-0,8		
Andel 90 år og over som mottar hjemmetj.	48,3	48,4	48,3	0,1	-0,1		
Ressursinnsats:							
Avtalte årsverk i alt ¹	126 200	134 300	135 400
Kvalitet:							
Legetimer per beboer per uke i institusjon	0,37	0,49	0,53	0,16	0,04	7,5	8,2
Fysioterapitimer per beboer per uke i institusjon ²	0,32	0,39	0,41	0,09	0,02	5,1	5,1
Andel årsverk med fagutdanning	72	75
Andel plasser i enerom i institusjoner	93,4	95,0	95,0	1,6	0,0		

¹ Årsverksstatistikken er registerbasert personellstatistikk fra KOSTRA. Statistikken baserer seg i hovedsak på NAVs Arbeidstaker/Arbeidsgiverregister. SSB supplerer A/A-statistikken med tall fra andre registre. Innrapportering til A/A-registeret skjer løpende gjennom året. Registerstatistikk gir ikke mulighet til å skille ut vikarer. Årsverk er beregnet ut fra avtalt arbeidstid. Tallene for Oslo for 2012 lå noe for lavt, siden Oslo kommune hadde mangler i rapporteringen til NAVs Aa-register. Tall for årsverk i 2015 blir publisert 15. juni 2016.

² Omfatter kun fysioterapeuter med driftsavtale.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

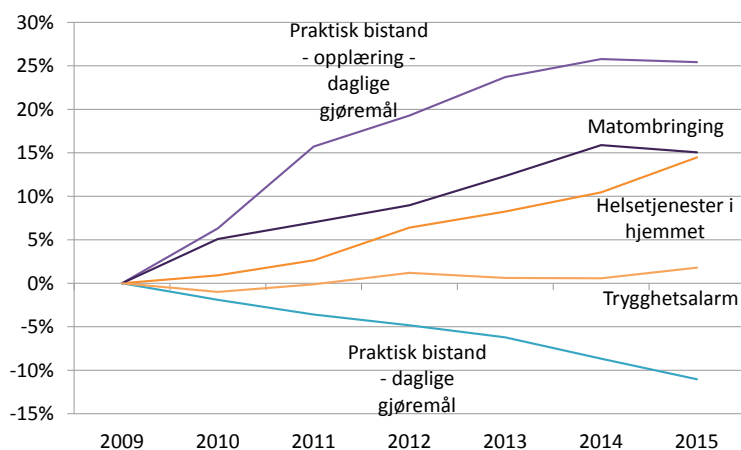
yngre mottakere (under 67 år). Økningen for sistnevnte gruppe var særlig sterk innenfor hjemmetjenestene, mens det ble færre mottakere i aldersgruppen 80-89 år. Dette henger sammen med at innbyggertallet i gruppen 80-89 år gikk ned. Antall yngre mottakere økte betydelig mer enn befolkningsveksten isolert sett skulle tilsi, og utgjør en stadig større andel av mottakerne av hjemmetjenester. I 2015 er andelen mottakere under 67 år på om lag 45 pst., mens den var i underkant av 42 pst. i 2010. Samlet sett viser utviklingen de siste årene en betydelig endring i hvilke grupper som mottar hjemmetjenester.

Antall plasser i institusjon har blitt noe redusert siste år og antallet beboere i institusjon ble også redusert noe. Beboere i bolig med heldøgns bemanning økte noe. Dette kommer i tillegg til de som mottar heldøgns tjenester i sykehjem og aldershjem.

Endring i sammensetningen av mottakergruppene med flere mottakere blant de yngre (under 67 år) og blant de aller eldste (over 90 år), kan tyde på økt pleietyngde i hjemmetjenestene. Det illustreres også av at den enkelte mottaker i snitt fikk flere timer pleie og praktisk bistand i 2015 enn i 2010.

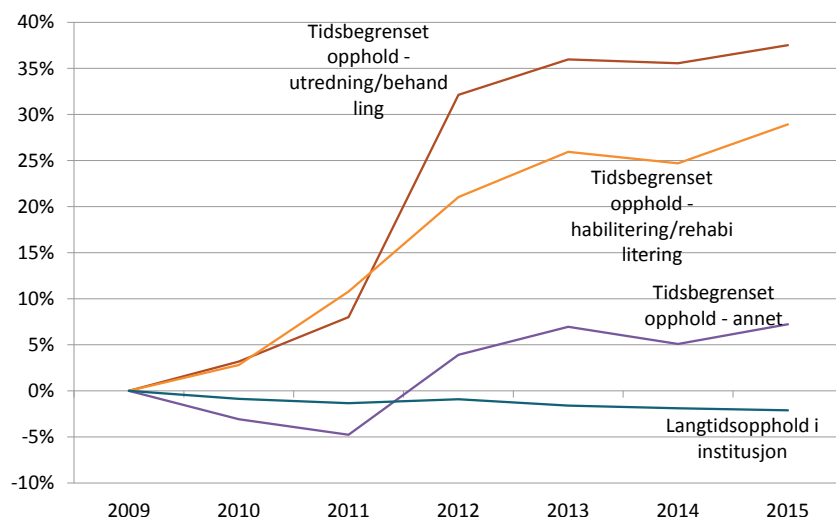
Sett i forhold til 2014 mottok færre eldre kommunale helse- og omsorgstjenester i 2015, både innen hjemmetjenestene og i den institusjonsbaserte omsorgen. Dette gjelder også når nedgangen ses i forhold til innbyggertallet. Andelen 90 år og over som bor i institusjon var i 2015 på 28,9 pst. Andelen 90 år og over som mottar hjemmetjenester var på 48,3 pst. Andelen 90 år og over som bodde på institusjon og som mottok hjemmetjenester var litt lavere i 2015 enn i 2014. Tallet på mottakere under 67 år fortsatte å øke i 2015. Samlet sett økte antallet mottakere av helse- og omsorgstjenester noe i 2015 fra året før.

Lege- og fysioterapidekningen i institusjonene økte fra 2010 til 2015. Eneromsdekningen på institusjonene har ligget stabilt på om lag 95 pst. de to siste årene.

Figur 2.14 Utvikling i antall mottakere innen de ulike omsorgstjenestene for hjemmeboende. 2009-2015. Samlet endring fra 2009

Kilde: IPLOS/Helsedirektoratet

Figur 2.15 Utvikling i antall beboere i kort- og langtidsopphold i institusjon. 2009-2015. Samlet endring fra 2009

Kilde: IPLOS/ Helsedirektoratet

Kommunehelsetjenesten

Innen kommunehelsetjenesten var det i årene 2010–2015 en høy og stabil dekningsgrad for helsestasjonsundersøkelser av små barn. Legedekningen gikk opp gjennom perioden, mens fysioterapidekningen har vært svakt økende.

I 2015 var det en fortsatt vekst i antallet helseundersøkelser blant barn og unge. Innen svangerskapsomsorgen tok betydelig flere gravide fødselsforberedende kurs sammenliknet med året før, og tallet på hjemmebesøk etter fødsel gikk også opp. Lege- og fysioterapidekningen økte fortsatt svakt.

Tabell 2.12 Utvikling i kommunehelsetjenesten 2010-2015

	2010	2014	2015	Endring 2010-15	Endring 2014-15	Årlig endring 2010-15, pst.	Årlig endring 2014-15, pst.
Produksjon:							
Antall barn som har fullført helseundersøkelser innen utgangen av 1. klasse	55 100	60 600	62 800	7 700	2 200	2,7	3,6
Antall gravide med fullført fødselsforberedende kurs	8 000	8 000	9 200	1 200	1 200	2,8	15,0
Antall førstegangs hjemmebesøk til nyfødt	47 000	48 200	49 200	2 200	1 000	0,9	2,1
Dekningsgrad:							
Andel barn med fullført helseundersøking ved 2-3-årsalder	100	98	98	-2	0		
Legeårsverk per 10 000 innbyggere	9,7	10,3	10,5	0,8	0,2		
Fysioterapiårsverk per 10 000 innbyggere	8,7	8,9	9,0	0,3	0,1		
Ressursinnsats:							
Årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjenesten	4 000	4 400	4 500	500	100	2,4	2,3

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Administrasjon

Det er store variasjoner i brutto driftsutgifter for administrasjonen i kommunene. Kommuner med det laveste nivået har brutto driftsutgifter på under 2 000 kroner per innbygger for 2015, mens de kommunene med det høyeste nivået har brutto driftsutgifter på over 20 000 kroner per innbygger for 2015. I noen grad kan dette skyldes forskjeller i rapporteringen fra kommunene og kommunestørrelse. Brutto driftsutgifter til administrasjon (F 120) i kommunene har gått noe ned fra 2014 til 2015, målt i kroner per innbygger.

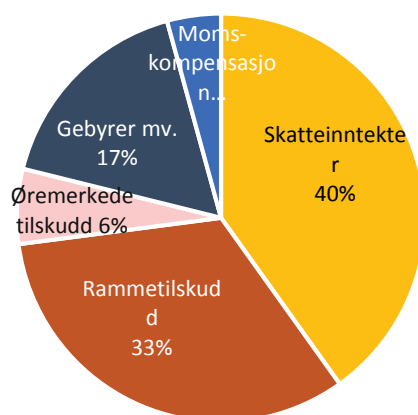
Tabell 2.13 Utvikling i sentraladministrasjonen 2010-2015

	2010	2014	2015 ¹	Endring 2010-15	Endring 2014-15	Årlig endring 2010-15, pst.	Årlig endring 2014-15, pst.
Ressursinnsats:							
Avtalte årsverk	54 500	56 800	57 600
- herav i kommunene	50 000	52 100	52 400
- herav i fylkeskommunene	4 500	4 900	5 200
Brutto driftsutgifter, administrasjon (F120), i kr. pr. innb., konsern	3 214	3 334	3 326	112	-8	0,7	-0,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå

3 Inntekter for kommuneforvaltningen

Kommuneforvaltningens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget er summen av skatteinntekter, overføringer fra staten, gebyrer og andre innenlandske løpende overføringer. Skatteinntektene omfatter skatt på inntekt og formue, eiendomsskatt og andre produksjonsskatter. Overføringer fra staten omfatter rammeoverføringer og øremerkede overføringer innenfor kommuneopplegget. Summen av skatt på inntekt, formue og eiendom, samt rammetilskudd er kommunesektorens frie inntekter. Dette er inntekter som kommunene fritt kan disponere uten andre bindinger enn gjeldende lover og forskrifter. Figur 3.1 viser hvordan kommunesektorens inntekter er fordelt på de ulike inntektskildene. Tallene er for 2016.

Figur 3.1 Sammensetning av kommunesektorens samlede inntekter 2016

Kilde: Finansdepartementet

I kapittel 2 er det redegjort for utviklingen i kommunesektorens inntekter de siste årene (jf. tabell 2.1). I dette kapitlet drøftes utviklingen i kommunesektorens samlede og frie inntekter nærmere. I avsnitt 3.1 og 3.2 ser en på den reelle veksten i henholdsvis samlede og frie inntekter siden 2002. I avsnitt 3.2 er det også en omtale av utviklingen i de sist kjente skatteinntektene sammenlignet med ett år tidligere, skatteandel og omfanget av eiendomsskatt. For en omtale av kommunesektorens gebyrinntekter vises det til kapittel 7.3. Framstillingen i dette kapitlet bygger på tallmaterialet i Nasjonalbudsjettet 2017.

På grunn av overføring av ansvaret for sykehusene fra fylkeskommunene til staten 1. januar 2002 er startåret for tidsseriene satt til 2002.

De siste ti årene har befolkningen i Norge i snitt økt med 1,2 pst. årlig i gjennomsnitt, mot 0,7 pst. i perioden 2002-2007. For å sammenholde inntektsutviklingen med befolkningsutviklingen har utvalget beregnet tall der både de samlede og de frie inntektene er korrigert for befolkningsendringene. I tillegg er inntektene korrigert for endringer i befolknings sammensetningen, siden demografiske endringer skaper endringer i behovet for og etterspørselen etter tjenester.

Ved beregning av realvekst i samlede og frie inntekter benytter utvalget deflatoren for prisvekst i kommunesektoren som er utarbeidet av Finansdepartementet.

Korreksjonsposter i de frie inntektene blir dokumentert årlig i Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjettproposisjon. For de samlede inntektene henvises det i tillegg til budsjettmateriale fra Finansdepartementet.

Prisutvikling

Ved korrigerende for prisutvikling benytter utvalget en deflator for kommunenes kjøp av varer og tjenester som er utarbeidet av Finansdepartementet. Det tas her hensyn til utviklingen i lønnskostnader per årsverk samt prisutviklingen for investeringsvarer og annen produktinnsats (se vedlegg 6 for en historisk oversikt over årlig prisvekst i kommunesektoren).

Oppgaveoverføringer, nye oppgaver, endringer i finansieringsform, regelendringer m.m.

Ved å korrigerende for nye oppgaver og overføring av oppgaver mellom forvaltningsnivåer, endringer i finansieringsform og eventuelt regelendringer m.v., gjøres vekstratene i tidsseriene mest mulig sammenlignbare. Korreksjonene er dokumentert i Kommunal- og moderniseringsdepartementets årlige budsjettproposisjon, og i budsjetttrunskrivene fra departementet. I beregningene av veksten i de samlede inntektene korrigeres det ikke for nye oppgaver, men ved beregning av veksten i de frie inntektene er det korrigerende også for dette.

Utvikling i innbyggertallet

Flere innbyggere vil normalt innebære økt etterspørsel etter kommunale tjenester. For å fange opp den isolerte effekten av befolkningsvekst, kan det beregnes tall der inntektsveksten er korrigerende for årlig endring i innbyggertallet.

Endring i alderssammensetning

Endring i alderssammensetningen vil innebære endret etterspørsel etter kommunale tjenester, fordi ulike aldersgrupper har ulike behov for tjenester. Ved å korrigerende for endret alderssammensetning tas det hensyn til at befolkningen blir dyrere eller billigere som følge av endringer i alderssammensetningen. I korrigerende brukes samme kostnadsnøkkel som i notatet om demografi som utvalget utarbeider til konsultasjonsordningen.

Samlede inntekter

Samlede inntekter korrigeres for prisvekst og oppgaveoverføringer m.v. Det kan også beregnes tallserier der det i tillegg korrigeres for endringer i innbyggertall og endringer i befolkningens alderssammensetning.

Frie inntekter

Frie inntekter korrigeres for prisvekst, nye oppgaver og innlemming av øremerkede tilskudd. Det kan også beregnes tallserier der det i tillegg korrigeres for endringer i innbyggertall og alderssammensetning.

3.1 Samlede inntekter – realvekst 2002-2016

Den økonomiske virksomheten i kommunesektoren styres på lang sikt gjennom de inntektsrammene Stortinget fastsetter. Fra et *innbyggerperspektiv* er utviklingen i de samlede inntektene mest interessant, siden nivået på kommunesektorens samlede inntekter sier noe om hvor stor den kommunale tjenesteproduksjonen kan bli. Vekst i kommunesektorens samlede inntekter innebærer at innbyggerne kan få flere velferdstjenester levert fra kommunen. Dersom kommunene har fått tilført nye oppgaver som følges av økte inntekter, innebærer dette en økning i tjenestetilbudet for befolkningen. Dersom inntektsveksten skyldes at oppgaver *flyttes* fra staten til kommunesektoren, øker ikke dette innbyggernes samlede tilbud av offentlige tjenester. Det korrigeres derfor for oppgaveoverføringer, men ikke for helt nye oppgaver, når veksten i samlede inntekter beregnes.

Utviklingen i de samlede inntektene i faste priser, det vil si korrigert for pris- og lønnsutviklingen, men ikke for nye oppgaver m.m., vises i tabell 3.1 (og i vedlegg 3). Denne inntektsveksten gir etter dette et uttrykk for hva sektoren har til rådighet til å finansiere nye oppgaver, reformer, demografiske endringer og generell velferdsøkning.

Tabell 3.1 Samlede inntekter for kommunesektoren 2002-2016. Mrd. 2016-kroner¹

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Sum inntekter kommuneopplegget	316,0	322,2	328,0	342,2	363,6	373,3	378,5	394,3	413,1	421,2	436,6	444,0	451,7	463,8	475,6

¹ Trekket som ble foretatt i rammetilskuddet f.o.m. 2004 til å finansiere momskompensasjonsreformen er inkludert i de samlede inntektene ut fra at kommunene får disse midlene tilbake gjennom momskompensasjonsordningen. Beregningene er ikke korrigert for oppgaveoverføringer.

Kilde: Finansdepartementet

Realveksten i de samlede inntektene for kommunesektoren fra 2002 til 2016 er nær 160 milliarder kroner. Dette kan sies å være penger kommunesektoren har hatt til disposisjon for å finansiere økt etterspørsel grunnet befolkningsvekst, reformer og nye oppgaver, regelendringer samt generelle velferdsøkninger.

Tabell 3.2 viser utviklingen i samlede inntekter i faste priser, korrigert for nye oppgaver, befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen. Linje 1 i tabellen viser utvikling i samlede inntekter korrigert for prisutvikling og nye oppgaver, og er avledet av vekstratene for de samlede inntektene som er vist i tabell 2.1 i kapittel 2. I linje 2 er inntektsveksten i tillegg korrigert for utviklingen i antall innbyggere i landet. Her legges det til grunn at befolknings sammensetningen er den samme, og kostnadsøkningen kun er knyttet til en økning i antall innbyggere. I linje 3 er veksten også korrigert for endringer i befolkningens alderssammensetning.

Det er viktig å presisere at korrigeringen for endringer i alderssammensetningen bygger på uendrede gjennomsnittskostnader og forutsetter uendret standard, produktivitet og dekningsgrad på tjenestene. Det er ikke opplagt at kostnadene ved flere innbyggere og nye mottakere av kommunale tjenester er lik gjennomsnittskostnaden. I beregningene tas det heller ikke hensyn til mulige endringer i befolkningens helsetilstand og funksjonsevne, arbeidsledighet, innvandrerandel, bosettingsmønster m.m. Slike endringer vil kunne ha betydning for behovet for tjenester og dermed for kommunenes utgiftsbehov. På samme måte som når utvalget anslår mer- og mindreutgifter for kommunesektoren knyttet til den demografiske utviklingen, jf. kapittel 4 i utvalgets vårrapport for 2016, må også korrigeringsene som er gjort her, betraktes mer som grove anslag enn som eksakte svar.

Tabell 3.2 Utvikling i kommunesektorens samlede inntekter 2002-2016 korrigert for oppgaveoverføringer, endringer i innbyggertallet og endringer i alderssammensetningen. Faste priser. 2002=100.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Gj.snittlig årlig vekst (pst.)
1. Samlede inntekter, faste priser	100,0	100,6	104,3	107,9	114,0	115,6	117,4	122,3	125,6	128,1	130,9	132,6	134,4	139,5	143,3	2,6
2. Samlede inntekter, faste priser, korrigert for befolkningsvekst	100,0	99,9	103,1	106,0	111,2	111,8	112,1	115,3	117,0	117,7	118,8	118,8	119,0	122,2	124,4	1,6
3. Samlede inntekter, faste priser, korrigert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen	100,0	100,0	102,5	105,1	110,1	110,6	111,2	114,7	116,7	117,6	118,8	118,9	119,9	123,4	126,1	1,7

Kilde: Finansdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Tabell 3.2 viser en realvekst i samlede inntekter på om lag 43,3 pst. i perioden 2002-2016. Når det korrigeres for befolkningsvekst, var realveksten på 24,4 pst. i perioden, og hvis det også korrigeres for endringer i befolkningens alderssammensetning, blir veksten på 26,1 pst. Veksten i perioden er om lag den samme om vi ser på samlede inntekter korrigert for befolkningsvekst, eller om vi ser på der det også er korrigert for alderssammensetning. En tolkning av dette er at selv om alderssammensetningen har endret seg i løpet av perioden koster gjennomsnittsinbyggeren om lag det samme i 2016 som i 2002. Den demografiske utviklingen er nærmere omtalt i avsnitt 2.8.

Veksten i de samlede inntekter var relativt sterk perioden 2004-2006, mens den var noe svakere i 2007 og 2008. Den svake veksten i 2007 må ses i sammenheng med sterk inntektsvekst i 2006, blant annet som følge av uventet høy vekst i skatteinntektene. I 2009 ble veksten sterkere igjen, for så å avta i 2013. I 2015 og 2016 har veksten igjen tatt seg opp, noe som må ses i sammenheng med en sterkere skatteinngang enn forventet. Korrigert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetning var det en svakere vekst i kommunesektorens samlede inntekter fra 2012 til 2013 enn de fleste tidligere år, mens den tok seg opp igjen i 2014, og særlig 2015 og 2016.

3.2 Frie inntekter – realvekst 2002-2016

De samlede inntektene omfatter både frie inntekter og øremerkede tilskudd. Øremerkede tilskudd er midler som er bundet opp til spesifikke formål, mens kommunene og fylkeskommunene kan bruke de frie midlene fritt så lenge de oppfyller forpliktelser som stilles i lover og regelverk. De frie inntektene er derfor en indikator på kommunenes og fylkeskommunenes handlingsrom og er dermed mest relevante ut fra et *kommuneperspektiv*. For at vekstprosentene skal bli sammenlignbare over tid, korrigeres de frie inntektene for nye oppgaver, overføring av oppgaver mellom forvaltningsnivåene, regelendringer og innlemminger av øremerkede tilskudd i rammetilskuddet.

I tabell 3.3 vises utviklingen i frie inntekter som andel av de samlede inntektene. Utviklingen i forholdet mellom samlede inntekter og de frie inntektene gir viktig informasjon om i hvilken grad sektoren rammefinansieres.

Fra 2002 til 2005 falt de frie inntektenes andel av de samlede inntektene fra 74,8 pst. til 68,3 pst. Andelen økte noe igjen i 2006, og lå deretter mer stabilt på om lag 67 pst. til og med 2010. Etter innlemmingen av de øremerkede tilskuddene til barnehager i de frie inntektene i 2011 økte

andelen frie inntekter igjen, til i om lag 75 pst. i 2011. Andelen frie inntekter har fra 2012 gått litt ned. I 2016 ser andelen ut til å bli om lag 73 pst., omtrent som året før.

Tabell 3.3 Kommunesektorens frie inntekter som andel av de samlede inntektene. 2002-2016. Prosent

År	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Frie inntekter som andel av samlede inntekter	74,8	73,9	69,3	68,3	69,1	66,8	66,0	66,4	66,9	74,8	75,3	74,7	74,0	73,4	73,3
Frie inntekter og momskompensasjon som andel av samlede inntekter	75,4	74,6	73,0	73,0	73,0	70,8	70,2	70,7	71,2	78,8	79,1	78,9	78,3	77,7	77,5

Kilde: Finansdepartementet

Frie inntekter og momskompensasjon som andel av samlede inntekter har også gått litt ned siden 2012, se tabell 3.3. Regnet på denne måten er det noe økning i andelen av de samlede inntektene i perioden sett under ett. Innføringen av momskompensasjonsordningen var provenynøytral for sektoren samlet. Ordningen ble finansiert ved et trekk i rammeoverføringene til kommunesektoren ved innføringen i 2004, mens kommunesektoren får tilbakeført momskompensasjon for kjøp av momspliktige varer og tjenester. For den enkelte kommune vil ikke utbetalt momskompensasjon være lik trekk i rammetilskudd, og ordningen vil følgelig kunne medføre omfordelinger, det vil si gevinst eller tap. Momskompensasjonen fungerer som rammetilskudd i den forstand at den ikke har til hensikt å påvirke kommunenes prioritering mellom ulike tjenester. Momskompensasjonen virker forskjellig fra rammetilskudd i den forstand at det utbetalte beløpet påvirkes av kommunens aktivitet.

I tabell 3.4 vises utviklingen i kommunesektorens frie inntekter i faste priser, korrigert for nye oppgaver, befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen. Momskompensasjon inngår ikke i tallene. Linje 1 i tabellen viser utvikling i frie inntekter korrigert for prisutvikling og nye oppgaver, og er avledet av vekstratene for de frie inntektene som er vist i tabell 2.1 i kapittel 2. I linje 2 er inntektsveksten i tillegg korrigert for utviklingen i antall innbyggere i landet. I linje 3 er veksten også korrigert for endringer i befolkningens alderssammensetning. Også her er det forutsatt uendrede gjennomsnittskostnader, jf. omtale i avsnitt 3.2.

Tabell 3.4 Utviklingen i kommunesektorens frie inntekter 2002-2016, korrigert for oppgaveoverføringer og nye oppgaver, endringer i innbyggertallet og i alderssammensetningen. Faste priser. 2002=100

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Gj.snittlig årlig vekst (pst.)
1. Frie inntekter, faste priser	100,0	99,5	102,9	105,8	112,4	111,6	111,6	114,9	117,5	118,8	121,3	122,0	122,8	127,1	129,7	1,9
2. Frie inntekter, faste priser, korrigert for befolkningsvekst	100,0	98,9	101,7	103,9	109,6	107,8	106,5	108,3	109,5	109,2	110,1	109,3	108,7	111,3	112,6	0,8
3. Frie inntekter, faste priser, korrigert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen	100,0	98,7	101,1	103,0	108,5	106,7	105,6	107,7	109,2	109,1	110,1	109,4	109,5	112,4	114,2	0,9

Kilde: Finansdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Realveksten i frie inntekter har vært på 29,7 pst. i perioden 2002-2016, men den generelle befolkningsøkningen og endringer i alderssammensetningen har også medført økte utgifter for kommunesektoren.

Det framgår av tabell 3.4 at realveksten i de frie inntektene, i liket med veksten i de samlede inntektene, var sterkest i perioden 2004-2006. Inntektene gikk noe ned fra 2006 til 2008, mens det har vært en vekst i frie inntekter i årene etter 2008. Reduksjonen i 2007 må ses i sammenheng med at uventet høy vekst i skatteinntektene bidro til en sterk vekst i de frie inntektene i 2006. Gjennomsnittlig vekst i kommunesektorens frie inntekter i perioden 2002 til 2016 har vært på 1,9 pst. Korrigert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen er veksten i perioden 0,9 pst., men langt sterkere de siste årene.

Tabell 3.5 Utviklingen i kommunenes og fylkeskommunenes frie inntekter i perioden 2002-2016, korrigert for oppgaveoverføringer og nye oppgaver, befolkningsvekst og endringer i befolkningssammensetning. Faste priser. 2002=100 ¹

	-02	-03	-04	-05	-06	-07	-08	-09	-10	-11	-12	-13	-14	-15	-16	Gj.snittlig årlig vekst (pst.)
Kommunene:																
1. Frie inntekter	100	99,3	102,6	105,2	111,8	110,9	110,8	114,1	116,4	117,9	120,4	121,1	121,9	126,4	129,2	1,8
2. Frie inntekter, korrigert for befolkningsvekst	100	98,7	101,4	103,4	109,0	107,2	105,8	107,5	108,4	108,4	109,2	108,5	108,0	110,7	112,1	0,8
3. Frie inntekter, korrigert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen	100	98,5	101,1	103,0	108,9	107,5	106,7	108,8	110,0	110,0	110,8	110,2	110,2	113,0	114,8	1,0
Fylkeskommunene:																
1. Frie inntekter	100	100,4	104,0	108,2	114,7	114,3	114,6	118,3	122,2	122,3	125,0	125,3	126,1	129,8	131,5	2,0
2. Frie inntekter, korrigert for befolkningsvekst	100	99,8	102,7	106,3	111,9	110,4	109,5	111,5	113,8	112,4	113,4	112,3	111,7	113,7	114,1	0,9
3. Frie inntekter, korrigert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen	100	98,8	100,3	101,3	104,1	100,3	98,6	100,7	103,8	104,2	105,9	105,0	105,9	109,1	110,6	0,7

¹ Oslo er delt i en kommunedel og en fylkeskommunedel

Kilde: Finansdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

For perioden 2002-2016 er realveksten i kommunenes frie inntekter beregnet til 29,2 pst., mens fylkeskommunene har hatt en vekst på 31,5 pst., jf. tabell 3.5. Dette har vært et politisk ønske knyttet til at de demografiske utfordringene har vært større for fylkeskommunene enn for kommunene som følge av en sterke vekst i antall 16-18-åringer. Veksten i 16-18-åringer har stoppet opp de siste årene. Til sammen anslås økningen i innbyggertall og endringer i alderssammensetning å "spise opp" i overkant av 20 prosentpoeng av veksten i fylkeskommunenes frie inntekter og i underkant av 15 prosentpoeng av veksten i kommunenes frie inntekter i perioden.

Skatteinntekter og eiendomsskatt

Som ledd i budsjettoplegget for kommunesektoren legges det opp til en fordeling av frie inntekter på skatteinntekter og rammetilskudd. Kommunesektorens andel av landets samlede skatteinntekter bestemmes ved fastsettelsen av den kommunale skattøren. Skattøren for kommuner og fylkeskommuner vedtas av Stortinget ved behandlingen av statsbudsjettet det enkelte år. Skattøren er tilpasset det nivået på skatteinntektene til kommunesektoren som er lagt til grunn i budsjettoplegget.

Skatteandelen er den andelen av kommunesektorens samlede inntekter som er skatteinntekter (inkl. selskapsskatt). Ved behandlingen av kommuneproposisjonen for 2001 la Stortinget til grunn en gradvis opptrapping av skatteandelen fra 44 pst. til 50 pst. Etter 2006 og frem til 2014 ble skatteandelen gradvis redusert for så å øke noe igjen. I 2016 er skatteandelen anslått til 40,3 pst. Utviklingen i skatteandelen er vist i tabell 3.6.

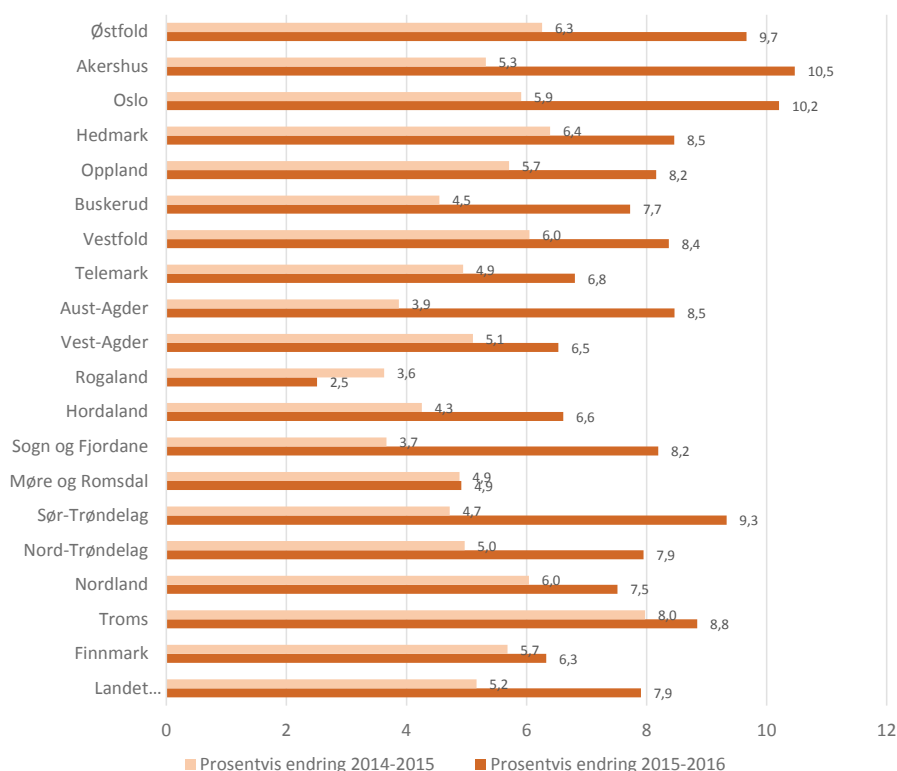
Tabell 3.6 Skatteinntektenes andel av kommunesektorens samlede inntekter. 2002-2016. Prosent

År	-02	-03	-04	-05	-06	-07	-08	-09	-10	-11	-12	-13	-14	-15	-16
Skatteandel	47,2	47,6	47,3	47,1	47,7	45,4	44,6	43,3	42,7	39,7	39,6	39,7	38,8	39,3	40,3
- herav eiendomsskatt og andre produksjonsskatter	1,8	1,8	1,9	2,2	2,2	2,3	2,4	2,2	2,3	2,2	2,2	2,3	2,4	2,6	2,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Skatteandelen avhenger dels av fordelingen av frie inntekter på skatteinntekter og rammeoverføringer i budsjettopplegget, dels av den faktiske utviklingen i skatteinntektene i de enkelte år. I budsjettoppleggene gjennom perioden 2006-2010 kom den årlige veksten i frie inntekter i hovedsak som rammeoverføringer i budsjettframleggene. I 2006 bidro imidlertid uforutsette økte skatteinntekter til senere å trekke opp skatteandelen.

I perioden januar-september 2016 betalte personlige skatteyttere inn 144 milliarder kroner i skatt på inntekt og formue til kommuner og fylkeskommuner. Sammenlignet med samme periode i 2015 økte skatteinngangen med om lag 10,5 mrd. kroner på landsbasis, tilsvarende 7,9 pst., jf. også avsnitt 2.1. Deler av denne økningen må ses i sammenheng med at ekstraordinært store uttak av utbytter til personlige skattytere for inntektsåret 2015, som trolig skyldes tilpasninger i forkant av skattereformen for 2016. Dette gir økt skatt på alminnelig inntekt som deles mellom staten, kommuner og fylkeskommuner. I tillegg bidrar blant annet økningen i kommunalt og fylkeskommunalt skattøre og økningen i nominelle lønnssummer til økningen i skatteinngangen fra 2015 til 2016.

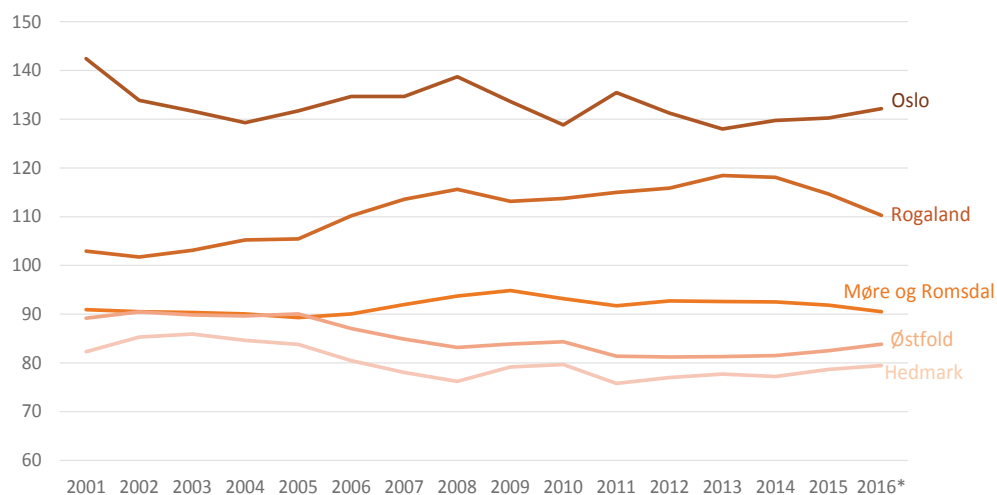
Figur 3.2 Akkumulert skatteinngang (før skatteutjevning) i formueskatt og skatt på personlig skattytere, til kommunesektoren i årets ni første måneder. 2014-2016¹. Nominell vekst i pst.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I Akershus, Oslo og Østfold lå skatteveksten over landsgjennomsnittet. Rogaland, og Møre og Romsdal lå vesentlig under landsgjennomsnittet, jf. figur 3.2. Den noe svakere utviklingen i

disse fylkene har blant annet sammenheng med den svake utvikling i den petroleumsrelaterte industrien.

Figur 3.3 viser fylkesvis skatteinngang til kommunene og fylkeskommunene per innbygger sett i forhold til landsgjennomsnittet for perioden 2001-2016. Vi ser at kommunene og fylkeskommunen i Rogaland hadde flere år med økning frem til 2013 før nedgang de siste to årene. Fortsatt har kommunene og fylkeskommunen i fylket skatteinntekter rundt 10 pst. over landsgjennomsnittet. Oslo ligger vel 30 pst. over landsgjennomsnittet, noe som likevel er lavere enn i 2001. Hedmark og Østfold ligger under landsgjennomsnittet, og har ligget nokså stabilt siden 2008 med en svak økning de siste årene. Møre og Romsdal tenderer svakt nedover det siste året.

Figur 3.3. Skatteinngang til kommunesektoren i løpet av året i enkelte fylker. Per innbygger i prosent av landsgjennomsnittet. 2001-2016. Før skatteutjevning

¹ Ni første måneder for 2016.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og TBU

Forskjellene mellom kommunene og fylkeskommunene reduseres betydelig gjennom systemet for skatteutjevning. Skatteutjevningen jevner delvis ut forskjeller i skatteinntekter mellom kommunene og fylkeskommunene. For kommunene innebærer ordningen at kommuner med skatteinngang under landsgjennomsnittet blir kompensert for 60 pst. av differansen mellom egen skatteinngang og landsgjennomsnittet. Kommuner med skatteinngang over landsgjennomsnittet blir tilsvarende trukket for differansen mellom egen skatteinngang og landsgjennomsnittet. Kommuner med skatteinngang under 90 pst. av landsgjennomsnittet blir i tillegg kompensert for 35 pst. av differansen mellom egne skatteinntekter og landsgjennomsnittet. Stor økning og nedgang i skatteinngangen for den enkelte kommune vil dermed gjennom skatteutjevningen gi langt mindre utslag i endringer i kommunenes inntekter, og skatteutjevningen fungerer dermed som en sikring mot overraskelser i egen skatteinngang.

Eiendomsskatten er en del av de frie inntektene og regnes med i skatteandelen. I løpet av perioden 2007-2015 har det vært en økning både i antall kommuner som har innført eiendomsskatt og omfanget av eiendomsskatten, se tabell 3.7. I 2015 benyttet 355 kommuner eiendomsskatt, mot 341 kommuner året før. Av disse hadde 221 kommuner eiendomsskatt i hele kommunen, mot 199 kommuner året før. Til sammenlikning hadde 79 av 291 kommuner

eiendomsskatt i hele kommunen i 2008. Dette fører til at det blir skrevet ut eiendomsskatt for stadig større områder av Norge, noe som medfølger at stadig flere eiere av boliger og fritidseiendommer betaler eiendomsskatt. Samlet eiendomsskatt fra boliger og fritidseiendommer har økt med 152,5 pst. i perioden 2007-2015, noe som er mer enn samlet eiendomsskatt fra annen eiendom, som har økt med 67,5 pst. i samme periode.

Kommunene fikk til sammen 11,165 milliarder i inntekter fra eiendomsskatt i 2015, en økning på 1,550 millioner kroner, eller 16,2 pst. fra 2014. Inntektene fra eiendomsskatt utgjorde omlag 2,8 pst. av kommunenes totale brutto driftsinntekter i 2015, i 2014 var andelen 2,5. Flere kommuner velger å skrive ut eiendomsskatt i hele kommunen.

Tabell 3.7 Eiendomsskatt 2007-2015.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Antall innbyggere i kommuner med eiendomsskatt (mill.)	2,797	2,872	2,969	3,016	3,061	3,135	3,192	3,297	3,420
Kommuner med eiendomsskatt	272	291	299	309	316	324	330	341	355
- herav eiendomsskatt kun på verk og bruk	137	146	133	129	116	111	113	96	88
- herav eiendomsskatt på verk, bruk og områder utbygd på byvis	80	66	54	35	25	14	14	12	11
- herav eiendomsskatt i hele kommunen	55	79	112	145	163	174	177	199	221
Gjennomsnittlig eiendomsskatt på en enebolig på 120m ² (kr)	1 668	2 179	2 336	2 579	2 703	2 850	3 109	3 308	3 488
Eiendomsskatt, totalt (mill. kr)	5 575	6 122	6 498	7 107	7 570	8 076	8 879	9 615	11 165
- herav fra boliger og fritidseiendommer (mill. kr)	2 149	2 439	2 701	3 024	3 211	3 397	3 693	4 156	5 425
- herav fra annen eiendom (mill. kr)	3 426	3 683	3 797	4 083	4 359	4 679	5 186	5 459	5 739
Eiendomsskatt, totalt (pst. av brutto driftsinntekter)	2,2	2,3	2,2	2,3	2,3	2,3	2,4	2,5	2,8
- herav fra boliger og fritidseiendommer (pst. av brutto driftsinntekter)	0,9	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1	1,4
- herav fra annen eiendom (pst. av brutto driftsinntekter)	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I gjennomsnitt betalte en eier av en enebolig på 120 kvadratmeter nær et kommunesenter 3 500 kroner i eiendomsskatt i 2015, mot om lag 3 300 kroner i 2014. Høyeste rapporterte skattebeløp på slike eiendommer i 2015 var 8 400 kroner, og det laveste var 480 kroner.

I 2015 var den gjennomsnittlige skattesatsen 5,7 promille, som er en marginal nedgang fra 2014. Den generelle skattesatsen skal ligge mellom 2 og 7 promille av taksten på eiendommen. Innenfor denne rammen er det kommunene som bestemmer nivået på skattesatsen. Det første året det blir utskrevet eiendomsskatt i en kommune, kan skattesatsen ikke være høyere enn 2 promille. Skattesatsen kan heller ikke økes med mer enn 2 promille årlig.

101 kommuner valgte å benytte muligheten til å ha en differensiert skattesats for boliger og fritidseiendommer. 99 kommuner valgte et bunnfradrag for boliger og fritidseiendommer. Fritak fra eiendomsskatt for nye boliger ble benyttet av 87 kommuner i 2015.

4 Netto driftsresultat

I 2015 ble netto driftsresultat for kommunesektoren på 3,2 pst. som er høyeste netto driftsresultat siden 2006. Det høye netto driftsresultatet i 2015 har sammenheng med at skatteinntektene ble høyere og pensjonsutgiftene lavere enn forventet. Dette var en økning på 1,7 prosentpoeng i forhold til året før, da netto driftsresultat var på 1,5 pst. Driftsutgiftene økte svakere enn driftsinntektene slik at brutto driftsresultat fratrukket avskrivninger økte fra 5,1 til 7,1 pst. På den annen side økte netto finansutgifter fra 3,6 pst. av driftsinntektene i 2014 til 3,8 pst. i 2015, slik at noe av økningen i brutto driftsresultat ble spist opp av økte netto finansutgifter.

Gjennomsnittlig netto driftsresultat for de siste fem årene er på 1,9 pst. fratrukket investeringsmoms. Dette er like i underkant av Utvalgets anbefaling om at netto driftsresultat for kommunesektoren i gjennomsnitt bør ligge på 2 pst. over tid.

I kommunene inkludert Oslo gikk netto driftsresultat opp fra 1,3 til 3,0 pst. av driftsinntektene fra 2014 til 2015. Gjennomsnittet for de siste fem årene er på 1,6 pst. fratrukket investeringsmoms. Utvalgets anbefaling er at netto driftsresultat for kommunene i gjennomsnitt bør ligge på 1 ¾ pst. over tid.

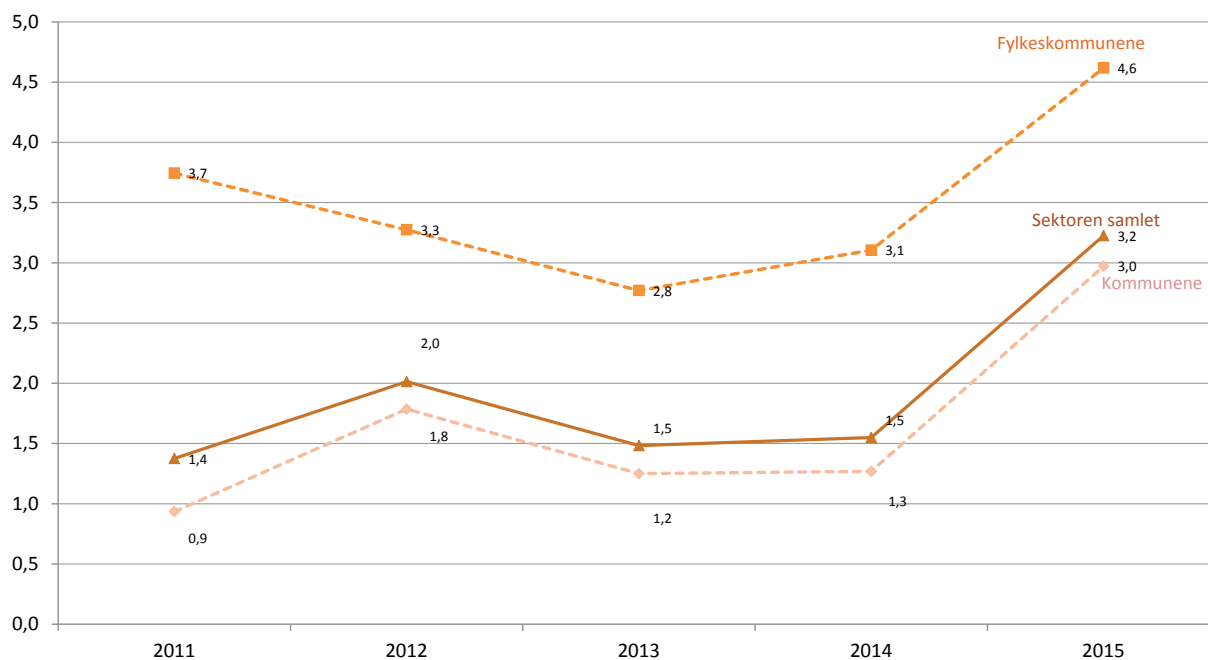
Fra 2014 til 2015 økte netto driftsresultat i fylkeskommunene fra 3,1 pst. av driftsinntektene til 4,6 pst. Gjennomsnittet for de siste fem årene er på 3,5 pst. fratrukket investeringsmoms. Utvalgets anbefaling er at netto driftsresultat for fylkeskommunene i gjennomsnitt bør ligge på 4 pst. over tid.

Utvalget beregner også et korrigert netto driftsresultat som skal vise i hvilken grad hensynet til kommunal formuesbevaring er ivaretatt over tid. Det ordinære netto driftsresultatet korrigeres ved at det trekkes fra kapitalslit i stedet for avdrag og at det plusses på inflasjonsgevinst av gjeld, inntekter fra bompenger og refundert investeringsmoms. Kommunal formuesbevaring vil være ivaretatt dersom korrigert netto driftsresultat er lik null eller høyere i gjennomsnitt over tid. Kommunal formuesbevaring innebærer at formuen øker i takt med investeringsinntektene, der investeringsmoms og bompenger holdes utenom.

For 2015 er korrigert netto driftsresultat er beregnet til 1,2 pst., noe som er en økning fra -0,5 pst. i 2014. Gjennomsnittlig korrigert netto driftsresultat for de siste fem årene er på -0,3 pst. For kommunene er korrigert netto driftsresultat for 2015 beregnet til 0,9 pst., noe som er en økning fra -0,7 pst. i 2014. Gjennomsnittlig korrigert netto driftsresultat for kommunene for de siste fem årene er på -0,3 pst. For fylkeskommunene er korrigert netto driftsresultat for 2015 beregnet til 2,6 pst., noe som er en økning fra 0,6 pst. i 2014. Gjennomsnittlig korrigert netto driftsresultat for fylkeskommunene for de siste fem årene er på -0,2 pst.

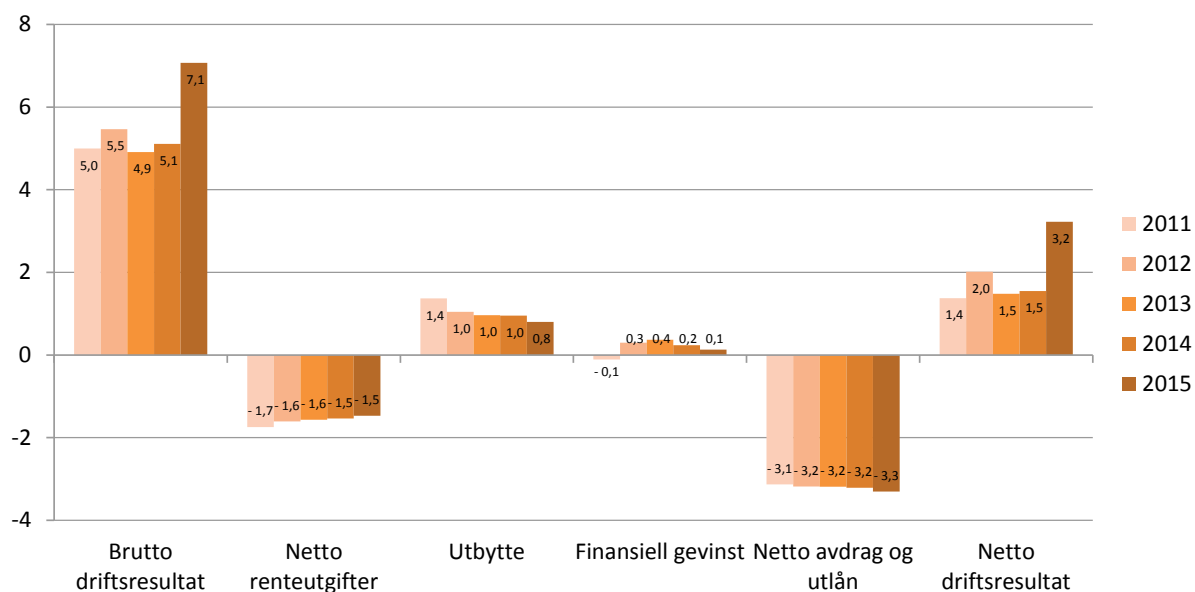
4.1 Netto driftsresultat for kommunesektoren samlet

Figur 4.1 viser utviklingen i netto driftsresultat i årene 2011-2015 for kommunene, fylkeskommunene og kommunesektoren samlet. For å få sammenliknbare tall er refusjon for investeringsmoms trukket fra for alle år. For kommunesektoren samlet utgjorde netto driftsresultat 3,2 pst. av driftsinntektene i 2015. Dette var en økning fra 1,5 pst. i 2014. De siste fem årene har netto driftsresultat for kommunesektoren samlet ligget på 1,9 pst. i gjennomsnitt (fratrukket investeringsmoms). Resultatet var høyest i 2015 med 3,2 pst. og lavest i 2011 med 1,4 pst. For kommunene (inkl. Oslo var netto driftsresultat på 3,0 pst. i 2015 og for fylkeskommunene 4,6 pst.

Figur 4.1 Netto driftsresultat målt i pst. av totale driftsinntekter. Kommunene (inkl. Oslo), fylkeskommunene og kommunesektoren samlet. Kommunekonsern. Korrigert for refusjon for investeringsmoms alle år. 2011-2015

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 4.2 Brutto driftsresultat, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i pst. av driftsinntektene. Kommunesektoren samlet. Kommunekonsern. 2011-2014

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Brutto driftsresultat er lik forskjellen mellom driftsinntekter og driftsutgifter. Forskjellen mellom brutto driftsresultat og netto driftsresultat forklares av kommunesektorens netto finanstransaksjoner. Netto finanstransaksjoner består av netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster og netto avdrag og utlån. Figur 4.2 gir en oversikt over hvordan disse størrelsene påvirker netto driftsresultat. Størrelser over null viser positive resultater og positive netto inntekter, mens størrelser under null viser netto utgifter.

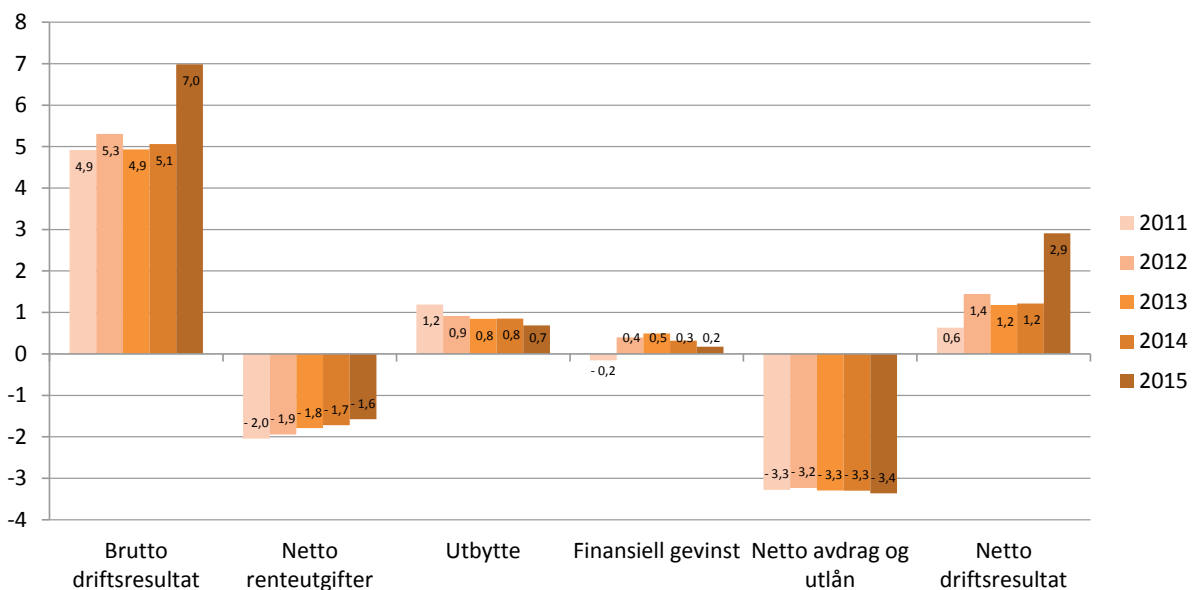
I 2015 hadde kommunesektoren samlet et brutto driftsresultat (eksklusiv avskrivninger) på 7,1 pst. av driftsinntektene. Dette var en økning fra 5,1 pst. året før. Dette viser at driftsutgiftene hadde svakere prosentvis vekst enn driftsinntektene. Kommunesektorens netto finansutgifter i 2015 er lik summen av netto utgifter til avdrag og utlån på 3,3 pst. av driftsinntektene og netto renteutgifter på 1,5 pst. fratrukket netto inntekter fra utbytte på 0,8 pst. av driftsinntektene og finansielle gevinster på 0,1 pst. Samlet sett ga dette en netto finansutgift på 3,8 pst. av driftsinntektene i 2015. I 2014 tilsvarte netto finansutgifter 3,6 pst. av driftsinntektene. Det var blant annet lavere utbytte som ga økte netto finansutgifter fra 2014 til 2015. Det vil si at forbedringen i brutto driftsresultat på 2,0 prosentpoeng fra 2014 til 2015 ble motvirket av økte finansutgifter på 0,3 prosentpoeng, slik at netto driftsresultat gikk opp med 1,7 prosentpoeng.

Netto driftsresultat i 2015 var 1,3 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet for de siste fem årene. Dette skyldes i hovedsak at brutto driftsresultat var 1,6 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet i perioden.

4.2 Netto driftsresultat for kommunene

I dette kapitlet ser vi på kommunene utenom Oslo og Oslo kommune hver for seg. Dette skyldes at Oslo både har kommunale og fylkeskommunale oppgaver.

I 2015 hadde kommunene utenom Oslo et netto driftsresultat på 2,9 pst. Dette var en økning fra 1,2 pst. i 2014. De siste fem årene har netto driftsresultat for kommunene utenom Oslo ligget på 1,5 pst. i gjennomsnitt (fratrukket investeringsmoms). Resultatet var høyest i 2015 med 2,9 pst. og lavest i 2011 med 0,6 pst.

Figur 4.3 Brutto driftsresultat, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i pst. av driftsinntektene. Kommunene utenom Oslo. Kommunekonsern. 2011-2015

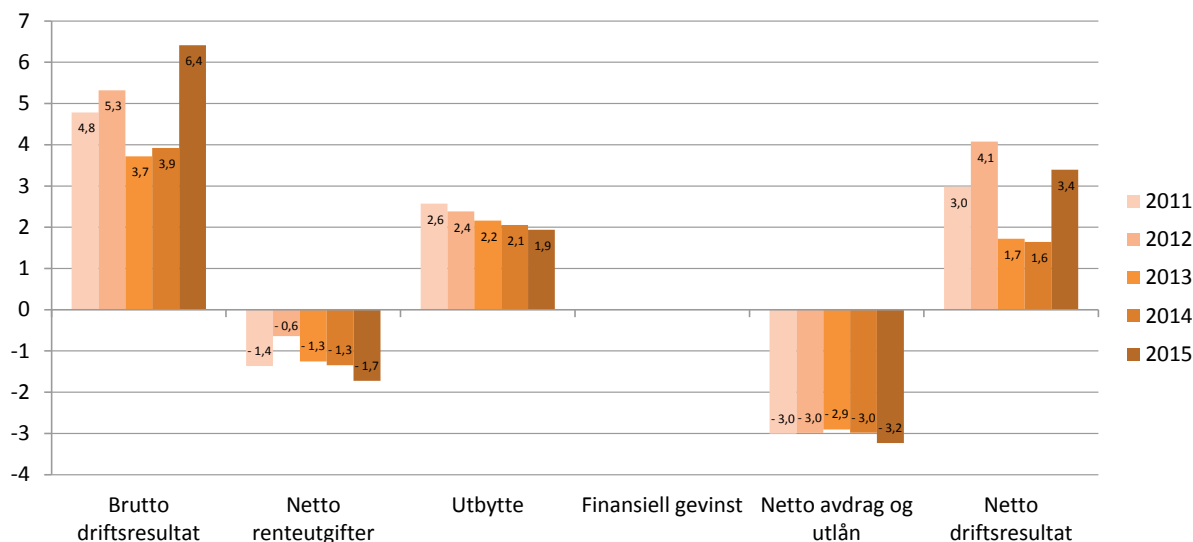
Kilde: Statistisk sentralbyrå

I 2015 hadde kommunene utenom Oslo et brutto driftsresultat (eksklusiv avskrivninger) på 7,0 pst. av driftsinntektene. Dette var en økning fra 5,1 pst. året før. Dette viser at driftsutgiftene hadde en svakere prosentvis vekst enn driftsinntektene. Kommunenes netto finansutgifter i 2015 er lik summen av netto avdrag og utlån på 3,4 pst. av driftsinntektene og netto renteutgifter på 1,5 pst. fratrukket utbytte på 0,7 pst. av driftsinntektene og finansielle gevinster

på 0,2 pst. Samlet sett ga dette en netto finansutgift på 4,1 pst. av driftsinntektene i 2015. I 2014 tilsvarte netto finansutgifter 3,9 pst. av driftsinntektene.

Netto driftsresultat i 2015 lå 1,4 prosentpoeng over gjennomsnittet for de siste fem årene. Dette skyldes hovedsakelig at brutto driftsresultat var 1,5 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet i perioden. Netto finansutgifter var 0,1 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet for perioden.

I 2015 hadde Oslo et netto driftsresultat på 3,4 pst. I 2014 var netto driftsresultatet på 1,6 pst. De siste fem årene har netto driftsresultat for Oslo ligget på 2,8 pst. i gjennomsnitt (fratrasket investeringsmoms). Resultatet var høyest i 2012 med 4,1 pst. og lavest i 2014 med 1,6 pst.

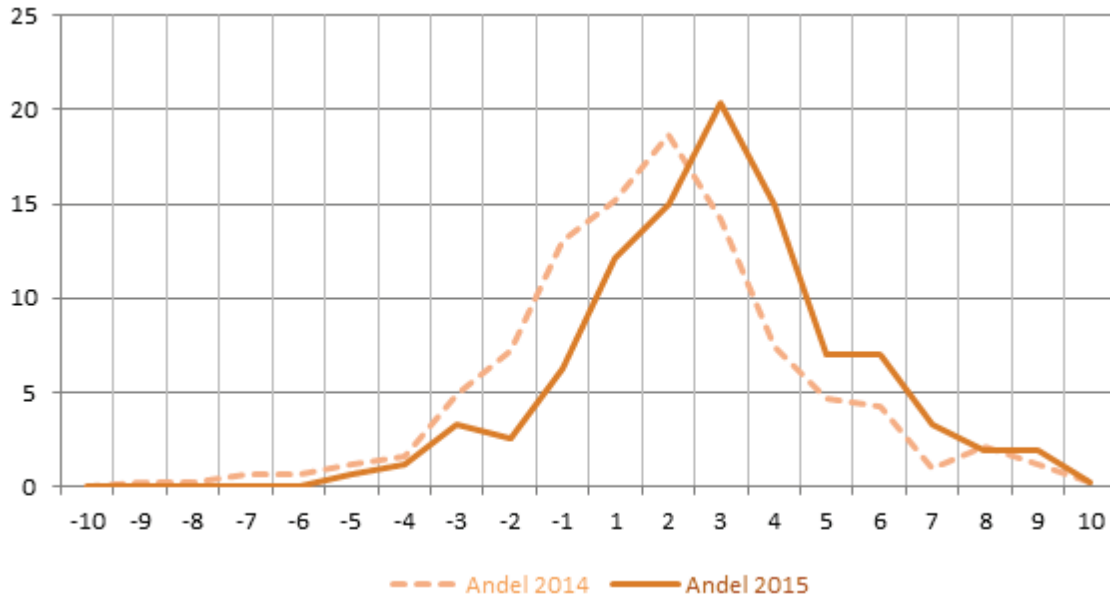

Figur 4.4 Brutto driftsresultat, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i pst. av driftsinntektene. Oslo. KommuneKonsern. 2011-2015

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I 2015 hadde Oslo et brutto driftsresultat (eksklusiv avskrivninger) på 6,4 pst. av driftsinntektene. Dette var en økning fra 3,9 pst. året før. Dette viser at driftsutgiftene hadde en svakere prosentvis vekst enn driftsinntektene. Oslos netto finansutgifter i 2014 er lik netto avdrag og utlån på 3,2 pst. av driftsinntektene og netto renteutgifter på 1,7 pst. fratrukket utbytte på 1,9 pst. av driftsinntektene. Samlet sett ga dette en netto finansutgift på 3,0 pst. av driftsinntektene i 2015. I 2014 tilsvarte netto finansutgifter 2,3 pst. av driftsinntektene. Både relativt sett høyere netto renteutgifter, høyere netto avdrag og lavere utbytte bidro til høyere netto finansutgifter fra 2014 til 2015. Det vil si at forbedringen i brutto driftsresultat på 2,5 prosentpoeng fra 2014 til 2015 ble motvirket av økte finansutgifter på 0,7 prosentpoeng, slik at netto driftsresultat gikk opp med 1,7 prosentpoeng.

Netto driftsresultat i 2015 lå 0,6 prosentpoeng over gjennomsnittet for de siste fem årene. Dette skyldes at brutto driftsresultat var 1,6 pst. høyere enn gjennomsnittet i perioden, mens det at netto renteutgifter var 0,5 prosentpoeng høyere, utbytte var 0,3 prosentpoeng lavere og netto avdrag var 0,2 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet for perioden trakk i motsatt retning.

Figur 4.5 Netto driftsresultat i pst. av driftsinntekter. Andel kommuner i pst. Kommune-konsern. 2014 og 2015

¹ Figuren viser kun de kommuner som har netto driftsresultat mellom -10 pst. og +10 pst. I 2014 hadde 5 kommuner høyere netto driftsresultat enn 10 pst., mens det i 2015 var 10 kommuner som hadde høyere netto driftsresultat enn 10 pst. I disse to årene var det ingen kommuner som hadde lavere netto driftsresultat enn -10 pst.

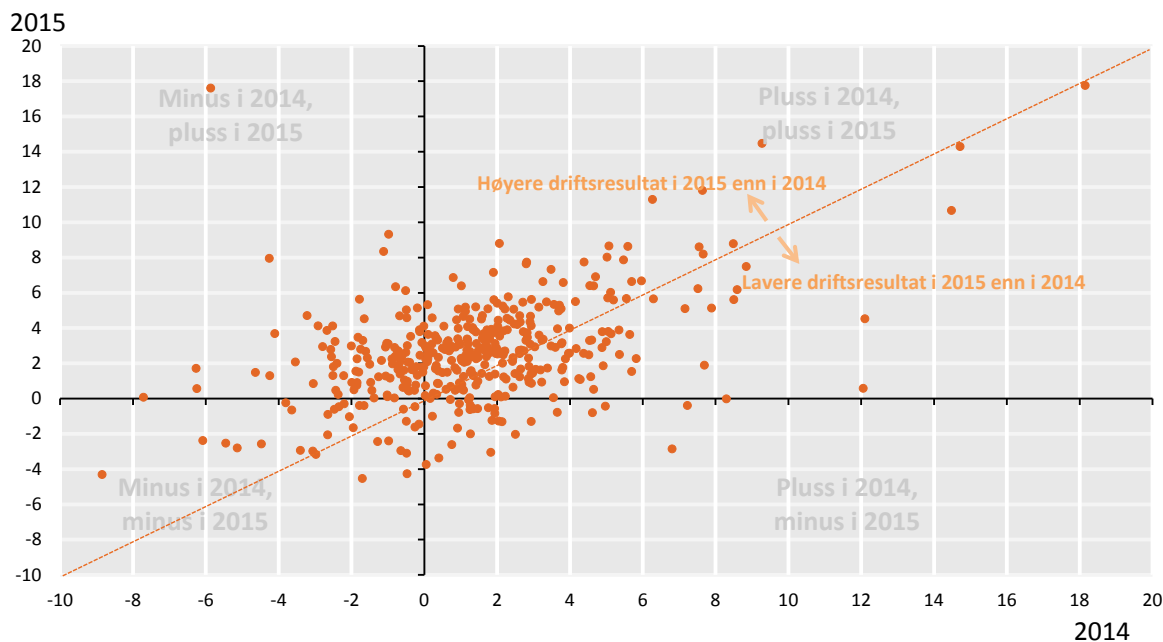
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 4.5 viser hvordan netto driftsresultat varierte kommunene imellom i 2014 og 2015. I figuren er netto driftsresultat avrundet til hele prosentpoeng. Det vil si at antall kommuner som i figuren står oppført med netto driftsresultat lik -1 er alle kommuner som hadde netto driftsresultat mellom 0 og -1 pst. Kommunene som er oppført med +1 er alle kommunene som hadde netto driftsresultat mellom 0 og +1 pst. Dermed kommer ingen kommuner ut med null.

Figuren viser at det var betydelige forskjeller kommunene i mellom både i 2014 og 2015. I 2015 hadde 54 pst. av kommunene netto driftsresultat på mellom -1 og 3 pst. og 71 pst. av kommunene netto driftsresultat på mellom -2 og 4 pst. Resten av kommunene hadde høyere eller lavere netto driftsresultat enn dette. I 2015 hadde 86 pst. av kommunene positivt netto driftsresultat og 63 pst. av kommunene hadde netto driftsresultat høyere enn $1\frac{3}{4}$ pst. Tilsvarende tall for 2014 var på henholdsvis 70 og 41 pst. Standardavviket er et uttrykk for spredningen i netto driftsresultat kommunene imellom. I 2015 var standardavviket på 3,28. Dette var noe høyere enn i 2014 da standardavviket var på 3,07. I 2015 var det Hattfjelldal som hadde høyest netto driftsresultat med 22,9 pst., mens Steigen hadde lavest med -4,5 pst.

Figur 4.6 skal leses på følgende måte: Kommunene til venstre for y-aksen hadde negativt netto driftsresultat i 2014. Kommunene til venstre for y-aksen som samtidig ligger under x-aksen

hadde negativt netto driftsresultat i både 2014 og 2015. Dette gjelder 30 kommuner eller 7 pst. Kommunene som ligger til venstre for y-aksen og over x-aksen hadde negativt netto driftsresultat i 2014 og positivt netto driftsresultat i 2015. Dette gjelder 98 kommuner eller 23 pst. 77 pst. av kommunene som hadde negativt netto driftsresultat i 2014 hadde positivt netto driftsresultat i 2015.

Figur 4.6 Netto driftsresultat 2014 og 2015. Kommunekonsern. Pst. av driftsinntektene.

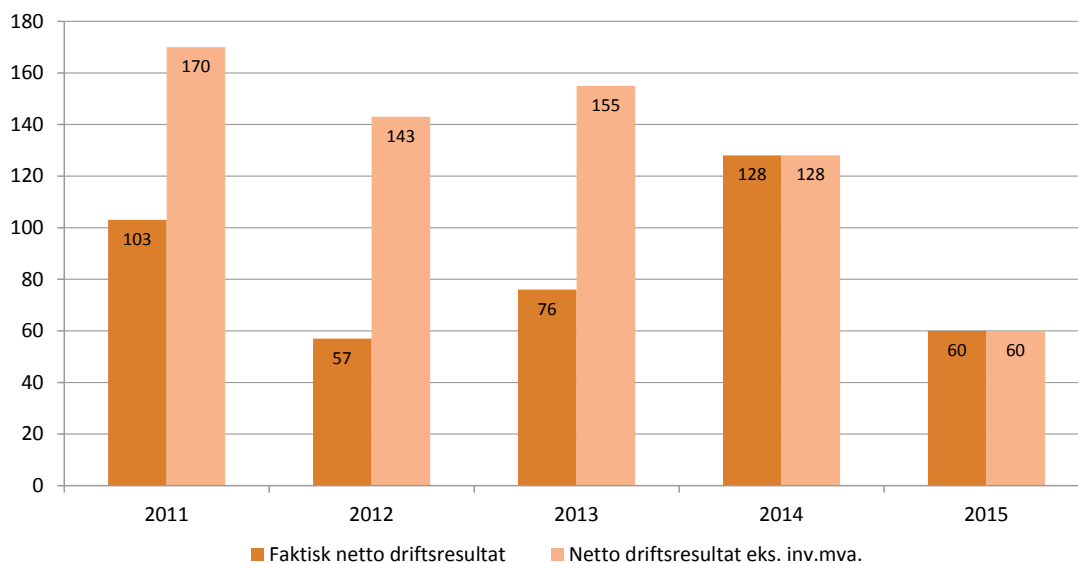
¹ Tre kommuner hadde i 2015 netto driftsresultat på over 20 pst. Disse kommunene inngår ikke i figuren.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Kommunene til høyre for y-aksen hadde positivt netto driftsresultat i 2014. Kommunene til høyre for y-aksen som samtidig ligger over x-aksen hadde positivt netto driftsresultat i både 2014 og 2015. Dette gjelder 270 kommuner eller 63 pst. Kommunene som ligger til høyre for y-aksen og under x-aksen hadde positivt netto driftsresultat i 2014 og negativt netto driftsresultat i 2015. Dette gjelder 30 kommuner eller 7 pst. 11 pst. av kommunene som hadde positivt netto driftsresultat i 2014 hadde negativt netto driftsresultat i 2015.

Kommuner som ligger over 45-grader linjen hadde høyere netto driftsresultat i 2015 enn i 2014, mens det er motsatt for kommuner som ligger under linjen. Samlet sett hadde 296 kommuner eller 69 pst. av kommunene høyere netto driftsresultat i 2015 enn i 2014. 91 pst. av kommunene med negativt netto driftsresultat i 2014 hadde høyere netto driftsresultat i 2015 enn i 2014, mens 9 pst. hadde nedgang.

Figur 4.7 viser antall kommuner med negativt netto driftsresultat de siste fem årene. Figuren viser både hvor mange som faktisk hadde negativt netto driftsresultat og hvor mange som ville hatt negativt netto driftsresultat når man trekker fra investeringsmomsen. Fra og med 2014 er regnskapsreglene endret slik at investeringsmomsen trekkes fra ved beregning av netto driftsresultat.

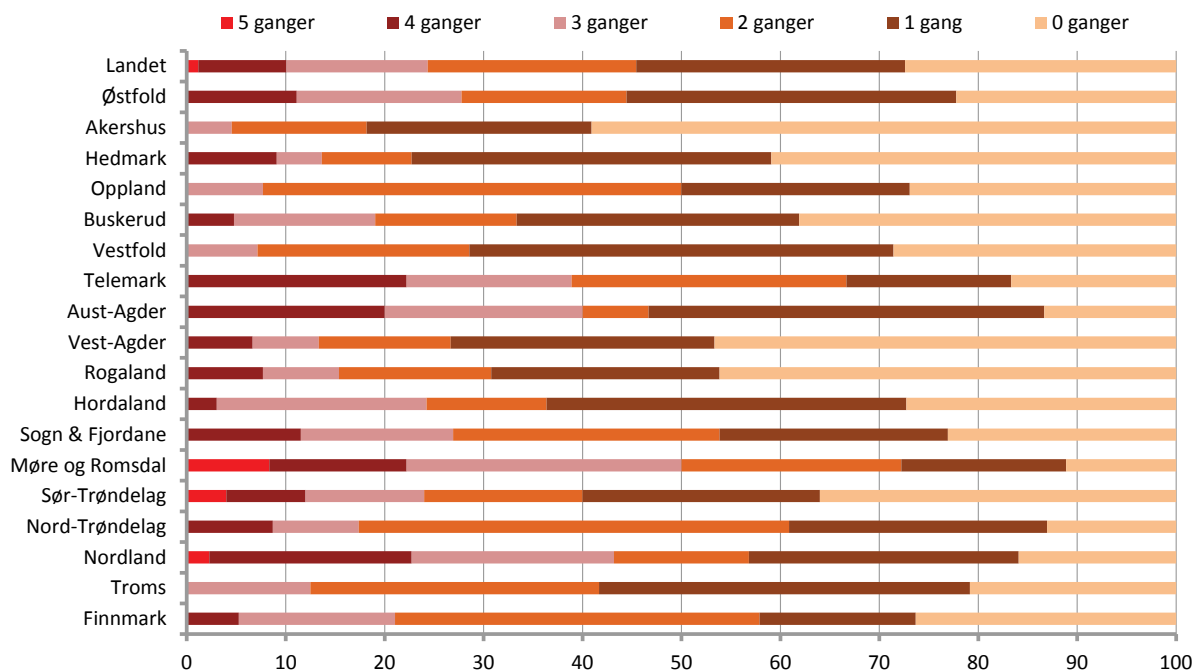

Figur 4.7 Antall kommuner med negativt netto driftsresultat 2011-2015. Faktisk antall og antall når investeringsmoms er trukket fra. Kommunekonsern

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I 2015 hadde 60 kommuner (14 pst.) negativt netto driftsresultat. Dette var en nedgang på 68 kommuner sammenliknet med 2014. Korrigert for investeringsmoms er tallet for 2015 det laveste i perioden. Endringen i regnskapsreglene i 2014 har gjort det mer krevende å komme ut med netto driftsresultat høyere enn null.

I figur 4.8 ser vi på i hvilken grad det er de samme kommunene som har negativt netto driftsresultat hvert år. For å få sammenliknbare tall har vi trukket ut investeringsmomsen alle år. Tallene er fordelt fylkesvis.

Figur 4.8 Andel kommuner utenom Oslo med negativt netto driftsresultat fordelt på antall år 2011-2015. Fratrullet investeringsmoms alle år. Kommunekonsern

Kilde: Statistisk sentralbyrå

For landet under ett er det 27 pst. av kommunene som har ikke har hatt negativt netto driftsresultat noen av de fem siste årene. Andelen er høyest blant kommunene i Akershus, der 59 pst. av kommunene har hatt positivt netto driftsresultat alle de fem siste årene. Deretter følger kommunene i Vest-Agder og Rogaland med henholdsvis 47 og 46 pst. Andelen er lavest blant kommunene i Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag og Aust-Agder, der mellom 11 og 13 pst. av kommunene har hatt positivt netto driftsresultat alle de fem siste årene.

For landet under ett er det 55 pst. av kommunene som ikke har hatt negativt netto driftsresultat mer enn en gang de fem siste årene. Andelen er høyest blant kommunene i Akershus, der 82 pst. av kommunene ikke har hatt negativt netto driftsresultat mer enn en gang de siste fem årene. Deretter følger kommunene i Hedmark og Vest-Agder med henholdsvis 77 og 73 pst. Andelen er lavest blant kommunene i Møre og Romsdal der 28 pst. av kommunene ikke har hatt negativt netto driftsresultat mer enn en gang de siste fem årene. Deretter følger kommunene i Telemark og Nord-Trøndelag med henholdsvis 33 og 39 pst.

For landet under ett er det 1 pst. av kommunene som har hatt negativt netto driftsresultat hvert år de fem siste årene. Det er bare kommuner i Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nordland som har hatt negativt netto driftsresultat hvert år de siste fem årene. Andelen var høyest i Møre og Romsdal med 8 pst.

For landet under ett er det 10 pst. av kommunene som har hatt negativt netto driftsresultat fire ganger eller mer de fem siste årene. Andelen er høyest blant kommunene i Nordland, der 23 pst. av kommunene har hatt negativt netto driftsresultat fire ganger eller mer de siste fem årene. Deretter følger kommunene i Møre og Romsdal og Telemark med 22 pst. Andelen er lavest blant kommunene i Akershus, Oppland, Vestfold og Troms der ingen av kommunene har hatt negativt netto driftsresultat fire ganger eller mer de siste fem årene.

4.3 Netto driftsresultat fordelt på grupper av kommuner

Kommunene gruppert etter fylke

Tabell 4.1 viser i hvilken grad netto driftsresultat og netto finansutgifter varierer etter fylke i 2014 og 2015. Dersom både netto driftsresultat og netto finansutgifter er minst null vil den totale lengden på søylen vise brutto driftsresultat.

I 2015 hadde kommunene i Akershus høyest netto driftsresultat med 4,0 pst. av driftsinntektene. Deretter følger kommunene i Sogn og Fjordane og Rogaland med henholdsvis 3,7 og 3,6 pst.

Kommunene i Aust-Agder og Sogn og Fjordane hadde størst økning i netto driftsresultat fra 2014 til 2015, med en økning på 2,5 prosentpoeng. Deretter følger kommunene i Nordland og Rogaland, som hadde en økning på 2,4 prosentpoeng.

I 2015 hadde kommunene i Troms lavest netto driftsresultat med 1,3 pst. av driftsinntektene. Deretter følger kommunene i Østfold og Telemark med henholdsvis 1,9 og 2,0 pst.

Sett i forhold til driftsinntektene hadde kommunene i Østfold og Vest-Agder lavest økning i netto driftsresultat fra 2014 til 2015 med 1,0 prosentpoeng. Deretter følger kommunene i Finnmark som hadde en økning på 1,1 prosentpoeng.

Tabell 4.1 Brutto driftsresultat, netto finansutgifter og netto driftsresultat i pst. av driftsinntekter. Kommune utenom Oslo. Fordelt på fylke. 2014 og 2015. Kommunekonsern

	2014			2015			Endring		
	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat
Østfold	5,6	4,6	1,0	7,1	5,1	1,9	1,4	0,5	1,0
Akershus	7,1	4,4	2,7	9,1	5,1	4,0	2,0	0,7	1,3
Hedmark	5,1	3,8	1,3	7,1	3,6	3,5	2,1	-0,2	2,2
Oppland	3,8	2,7	1,1	5,6	3,2	2,4	1,7	0,4	1,3
Buskerud	4,8	3,4	1,4	7,0	4,0	3,0	2,2	0,6	1,6
Vestfold	4,7	2,7	2,0	6,6	3,4	3,2	2,0	0,8	1,2
Telemark	3,8	3,2	0,6	5,7	3,6	2,0	1,9	0,4	1,4
Aust-Agder	3,6	3,5	0,1	6,1	3,4	2,7	2,5	0,0	2,5
Vest-Agder	5,3	3,5	1,8	6,7	3,8	2,9	1,4	0,3	1,0
Rogaland	4,1	2,9	1,2	6,4	2,9	3,6	2,4	0,0	2,4
Hordaland	4,0	2,7	1,3	6,6	3,5	3,0	2,6	0,9	1,7
Sogn og Fjordane	5,8	4,6	1,2	6,6	2,9	3,7	0,8	-1,7	2,5
Møre og Romsdal	5,0	5,0	0,0	7,3	5,1	2,2	2,3	0,2	2,1
Sør-Trøndelag	4,9	4,1	0,9	7,0	4,4	2,6	2,1	0,4	1,7
Nord-Trøndelag	6,4	5,3	1,1	7,6	5,1	2,5	1,2	-0,2	1,4
Nordland	4,6	4,4	0,2	6,0	3,4	2,6	1,4	-1,0	2,4
Troms	5,7	5,6	0,1	7,1	5,7	1,3	1,3	0,1	1,2
Finnmark	7,6	5,6	2,0	8,5	5,3	3,2	0,9	-0,2	1,1
Landet	5,1	3,9	1,2	7,0	4,1	2,9	1,9	0,2	1,7

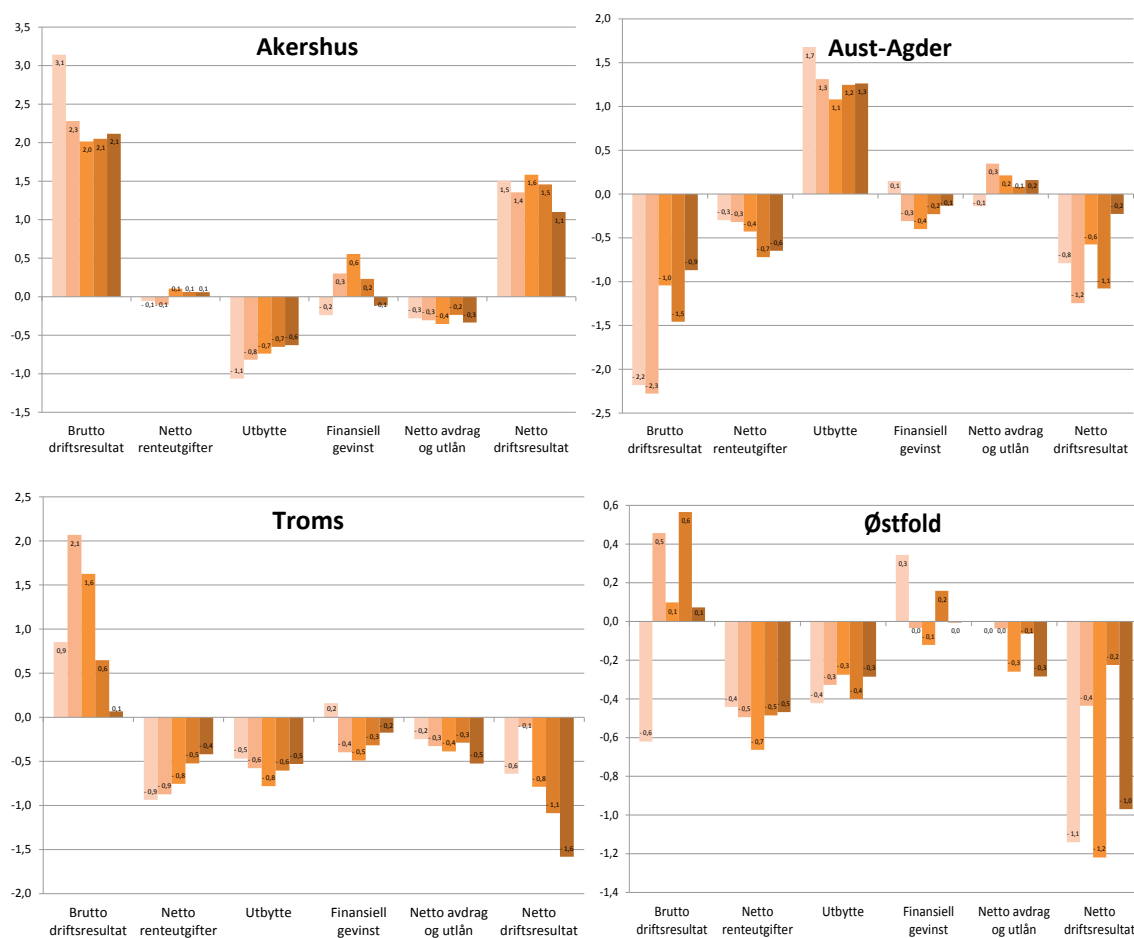
Kilde: Statistisk sentralbyrå

I figur 4.9 ser vi nærmere på fylkene med de laveste og høyeste driftsresultatene i 2015 (hhv. Troms og Akershus), samt fylkene med den minste og største forbedringen i driftsresultatene (hhv. Østfold og Aust-Agder).

I 2015 hadde kommunene i Troms høyest netto finansutgifter med 5,7 pst. av driftsinntektene. Deretter følger kommunene i Finnmark med 5,3 pst. Sett i forhold til driftsinntektene hadde kommunene i Hordaland størst økning i netto finansutgifter med 0,9 prosentpoeng. Deretter følger kommunene i Vestfold og Akershus som hadde en økning på henholdsvis 0,8 og 0,7 prosentpoeng.

I 2015 hadde kommunene i Sogn og Fjordane og Oppland lavest netto finansutgifter med henholdsvis 2,9 og 3,2 pst. av driftsinntektene. Sett i forhold til driftsinntektene hadde kommunene i Sogn og Fjordane og Nordland størst nedgang i netto finansutgifter med henholdsvis 1,7 og 1,0 prosentpoeng.

Figur 4.9 viser hvordan kommunene i Akershus avviker fra landsgjennomsnittet utenom Oslo, det vil si figur 4.3. Kolonneverdier over null viser at resultatene er høyere, at inntektene er høyere eller at utgiftene er lavere enn landsgjennomsnittet. Dersom kolonneverdiene øker over tid viser dette at resultatene har økt i forhold til gjennomsnittet, inntektene har økt i forhold til gjennomsnittet eller at utgiftene har gått ned i forhold til gjennomsnittet. Dersom verdien på brutto driftsresultat er høyere enn verdien på netto driftsresultat viser dette at netto finansutgifter er høyere enn landsgjennomsnittet og vice versa.

Figur 4.9 Kommunene i Akershus, Aust-Agder, Troms og Østfold. Avvik fra gjennomsnitt. Brutto driftsresultat, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i pst. av driftsinntektene. Kommune konsern. 2011-2015

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I 2015 hadde kommunene i Akershus, som var det fylket der kommunene hadde høyest netto driftsresultat, et netto driftsresultat som var 1,1 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet. I 2014 var netto driftsresultat 1,5 prosentpoeng høyere. Når netto driftsresultat i kommunene i Akershus var 1,1 prosentpoeng høyere enn landsgjennomsnittet for 2015, skyldes dette at brutto driftsresultat var 2,1 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet, mens det at kommunene i Akershus hadde netto finansutgifter som var 1,0 prosentpoeng høyere enn landsgjennomsnittet trekker i motsatt retning. Når kommunene i Akershus hadde høyere netto finansutgifter enn landsgjennomsnittet, skyldes dette hovedsakelig at kommunene i Akershus hadde lavere utbytte og høyere netto avdrag og utlån.

I 2015 hadde kommunene i Aust-Agder, som var det fylket der kommunene hadde størst økning i netto driftsresultat, et netto driftsresultat som var 0,2 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet. I 2014 var netto driftsresultat 1,1 prosentpoeng lavere.

Når netto driftsresultat i kommunene i Aust-Agder har økt med 0,9 prosentpoeng sammenliknet med landsgjennomsnittet fra 2014 til 2015, skyldes dette at brutto driftsresultat har økt med 0,6 prosentpoeng pluss at netto finansutgifter har gått ned med 0,3 prosentpoeng sammenliknet med landsgjennomsnittet.

I 2015 hadde kommunene i Troms, som var det fylket der kommunene hadde lavest netto driftsresultat, et netto driftsresultat som var 1,6 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet. I 2014 var netto driftsresultat 1,1 prosentpoeng lavere. Når netto driftsresultat i kommunene i Troms var 1,6 prosentpoeng lavere enn landsgjennomsnittet for 2015, skyldes dette at netto finansutgifter var 1,6 prosentpoeng høyere enn landsgjennomsnittet, mens det at brutto driftsresultat var 0,1 prosentpoeng høyere enn landsgjennomsnittet trekker i motsatt retning. Når kommunene i Troms hadde høyere netto finansutgifter enn landsgjennomsnittet, skyldes dette både at kommunene i Troms hadde lavere utbytte, høyere netto avdrag og utlån og høyere netto renteutgifter enn landsgjennomsnittet.

I 2015 hadde kommunene i Østfold, som var det fylket der kommunene hadde størst nedgang i netto driftsresultat, et netto driftsresultat som var 1,0 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet. I 2014 var netto driftsresultat 0,2 prosentpoeng lavere.

Når netto driftsresultat i kommunene i Østfold har gått ned med 0,8 prosentpoeng sammenliknet med landsgjennomsnittet fra 2014 til 2015, skyldes dette at brutto driftsresultat har gått ned med 0,5 prosentpoeng sammenliknet med landsgjennomsnittet pluss at netto finansutgifter har gått opp med 0,3 prosentpoeng sammenliknet med landsgjennomsnittet. Økningen i netto finansutgifter skyldes at kommunene i Østfold har hatt økning i netto avdrag og utlån og nedgang i netto finansielle gevinster sammenliknet med resten av landet, mens økt utbytte trekker i motsatt retning.

Kommunene gruppert etter folketall

Tabell 4.2 viser i hvilken grad netto driftsresultat og netto finansutgifter varierer kommunene imellom i 2014 og 2015 gruppert etter folketall. Dersom både netto driftsresultat og netto finansutgifter er større enn null vil den totale lengden på søylen vise brutto driftsresultat.

I 2015 hadde kommunene med mellom 10 000 og 20 000 innbyggere høyest netto driftsresultat med 3,2 pst. av driftsinntektene. Sett i forhold til driftsinntektene hadde kommunene med 20 000 til 50 000 innbyggere størst økning i netto driftsresultat med 2,1 prosentpoeng, etter en økning fra et netto driftsresultat på 0,7 pst. av inntektene i 2014 til 2,8 pst. i 2015.

Tabell 4.2 Brutto driftsresultat, netto finansutgifter og netto driftsresultat i pst. av driftsinntekter. Kommunene utenom Oslo gruppert etter folketall per 01.01.2016. 2014 og 2015. Kommunekonsern

Innbyggertall	2014			2015			Endring		
	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat
Under 3 000	5,0	3,1	1,9	5,7	2,8	2,8	0,7	-0,2	0,9
3 - 5 000	5,8	4,4	1,4	7,0	3,9	3,1	1,2	-0,5	1,7
5 - 10 000	4,9	3,9	0,9	6,2	3,9	2,3	1,3	0,0	1,3
10 - 20 000	5,5	4,0	1,5	7,3	4,2	3,2	1,8	0,2	1,7
20 - 50 000	4,6	3,9	0,7	6,9	4,1	2,8	2,3	0,3	2,1
Over 50 000	5,1	3,8	1,3	7,6	4,5	3,1	2,5	0,7	1,8
Landet utenom Oslo	5,1	3,9	1,2	7,0	4,1	2,9	1,9	0,2	1,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I 2015 hadde kommunene med mellom 5 000 og 10 000 innbyggere lavest netto driftsresultat med 2,3 pst. av driftsinntektene. Sett i forhold til driftsinntektene hadde kommunene med

mindre enn 3 000 innbyggere minst økning i netto driftsresultat med 0,9 prosentpoeng, etter en økning fra et netto driftsresultat på 1,9 pst. av inntektene i 2014 til 2,8 pst. i 2015.

I 2015 hadde kommunene med mer enn 50 000 innbyggere høyest netto finansutgifter med 4,5 pst. av driftsinntektene. Det var også denne kommunegruppen som hadde størst økning i netto finansutgifter sett i forhold til driftsinntektene med en økning på 0,7 prosentpoeng.

I 2015 hadde kommunene med under 3 000 innbyggere lavest netto finansutgifter med 2,8 pst. av driftsinntektene. Kommunene med mellom 3 000 og 5 000 innbyggere hadde størst nedgang i netto finansutgifter sett i forhold til driftsinntektene med 0,5 prosentpoeng, noe som ga en nedgang fra netto finansutgifter på 4,4 pst. av inntektene i 2014 til 3,9 pst. i 2015.

Kommunene gruppert etter korrigert fri inntekt

Tabell 4.3 viser i hvilken grad netto driftsresultat og netto finansutgifter varierer kommunene imellom i 2014 og 2015 gruppert etter korrigert inntekt inkludert eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter. Dersom både netto driftsresultat og netto finansutgifter er større enn null vil den totale lengden på søylen vise brutto driftsresultat.

I 2015 var det høyest netto driftsresultat i kommunene med korrigert inntekt på mer enn 105 pst. av gjennomsnittet med 3,7 pst. av driftsinntektene. Det var lavest netto driftsresultat i kommunene med korrigert inntekt på mellom 100 og 105 pst. av gjennomsnittet med 2,4 pst. av driftsinntektene. Sett i forhold til driftsinntektene hadde de forskjellige inntektsgruppene om lag lik økning i netto driftsresultat fra 2014 til 2015, det vil si en økning i gjennomsnitt på om lag 1,7 prosentpoeng.

Kommunene med korrigert inntekt på over 105 pst. skiller seg ut ved å ha relativt lave netto finansutgifter med 3,4 pst. av inntektene. Gjennomsnittet i de øvrige inntektsgruppene ligger på 4,2-4,3 pst. Kommunene med korrigert inntekt på over 105 pst. av gjennomsnittet hadde en

Tabell 4.3 Brutto driftsresultat, netto finansutgifter og netto driftsresultat i pst. av driftsinntekter. Kommunene utenom Oslo gruppert etter korrigert inntekt inkludert eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter. 2014 og 2015. Kommunekonsern

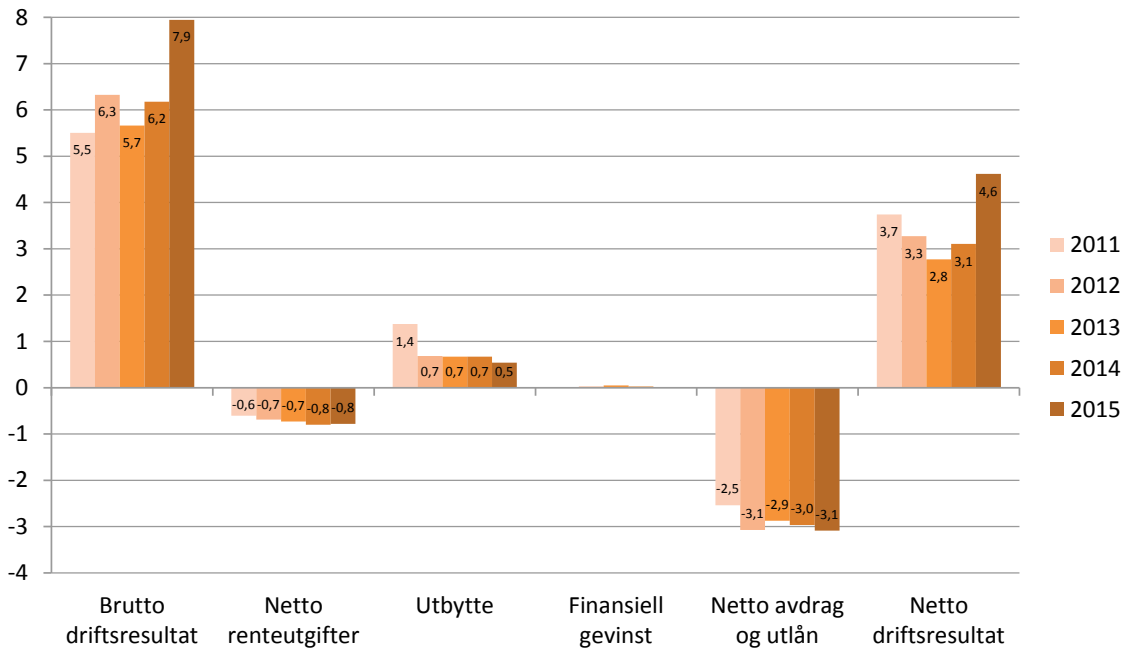
Inntektsnivå	2014			2015			Endring		
	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat
Under 95 pst.	5,3	3,8	1,5	7,4	4,3	3,1	2,1	0,5	1,6
95 - 100 pst.	4,8	3,9	0,9	6,9	4,3	2,6	2,2	0,4	1,7
100 - 105 pst.	4,9	4,1	0,8	6,6	4,2	2,4	1,8	0,1	1,7
Over 105 pst.	5,6	3,7	2,0	7,1	3,4	3,7	1,4	-0,3	1,7
Landet utenom Oslo	5,1	3,9	1,2	7,0	4,1	2,9	1,9	0,2	1,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå

nedgang i netto finansutgifter på 0,3 prosentpoeng, mens det var en økning på 0,5 prosentpoeng i kommunene med korrigert inntekt under 95 pst. av gjennomsnittet.

4.4 Netto driftsresultat for fylkeskommunene

I 2015 hadde fylkeskommunene et netto driftsresultat på 4,6 pst. I 2014 var netto driftsresultatet på 3,1 pst. De siste fem årene har netto driftsresultat for fylkeskommunene ligget på 3,5 pst. i gjennomsnitt (fratrasket investeringsmoms). Resultatet var høyest i 2015 med 4,6 pst. og lavest i 2013 med 2,8 pst.

Figur 4.10 Brutto driftsresultat, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i pst. av driftsinntektene. Fylkeskommunene. Fylkeskommunekonsern. 2011-2015

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I 2015 hadde fylkeskommunene et brutto driftsresultat (eksklusiv avskrivninger) på 7,9 pst. av driftsinntektene. Dette var en økning fra 6,2 pst. året før. Dette viser at driftsutgiftene hadde svakere prosentvis vekst enn driftsinntektene. Fylkeskommunenes netto finansutgifter i 2015 er lik summen av netto avdrag og utlån på 3,1 pst. av driftsinntektene og netto renteutgifter på 0,8 pst. fratrukket utbytte på 0,5 pst. Samlet sett ga dette en netto finansutgift på 3,3 pst. av driftsinntektene i 2015. I 2014 tilsvarte netto finansutgifter 3,1 pst. av driftsinntektene. Økningen i netto driftsresultat fra 2014 til 2015 på 1,5 prosentpoeng skyldes at brutto driftsresultat har økt med 1,8 prosentpoeng, mens økningen i netto finansutgifter på 0,3 prosentpoeng trekker i motsatt retning.

Netto driftsresultat i 2015 lå 1,1 prosentpoeng over gjennomsnittet for de siste fem årene. Dette skyldes at brutto driftsresultat lå 1,6 prosentpoeng over gjennomsnittet for perioden, mens det at netto finansutgifter i 2015 lå 0,5 prosentpoeng over gjennomsnittet for perioden trekker i motsatt retning. Når netto finansutgifter i 2015 lå 0,5 prosentpoeng over gjennomsnittet for perioden skyldes det at utbytte var 0,2 prosentpoeng lavere, netto avdrag var 0,2 prosentpoeng høyere og netto renteutgifter 0,1 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet for perioden.

Tabell 4.4 viser i hvilken grad netto driftsresultat og netto finansutgifter varierer fylkeskommunene imellom i 2014 og 2015. Dersom både netto driftsresultat og netto finansutgifter er større enn null vil den totale lengden på søylen vise brutto driftsresultat.

I 2015 hadde Hedmark fylkeskommune høyest netto driftsresultat med 8,7 pst. av driftsinntektene. Deretter følger Vest-Agder og Nord-Trøndelag med henholdsvis 7,6 og 7,3 pst. Sett i forhold til driftsinntektene hadde Nord-Trøndelag fylkeskommune størst økning i netto driftsresultat med 6,3 prosentpoeng, etter en økning fra et netto driftsresultat på 1,0 pst. av inntektene i 2014 til 7,3 pst. i 2015. Deretter følger Troms fylkeskommune som hadde en økning på 3,4 prosentpoeng.

Tabell 4.4 Netto driftsresultat og netto finansutgifter i pst. av driftsinntekter. Fylkeskommunene. Fordelt på fylke. 2014 og 2015. Fylkeskommunekonsern

	2014			2015			Endring		
	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat
Østfold	6,8	1,1	5,7	8,1	2,3	5,8	1,3	1,2	0,1
Akershus	2,8	-0,1	2,9	4,8	0,6	4,2	2,0	0,6	1,3
Hedmark	7,5	0,1	7,4	8,0	-0,6	8,7	0,5	-0,7	1,3
Oppland	8,1	2,3	5,8	9,3	2,8	6,5	1,2	0,5	0,7
Buskerud	3,5	1,2	2,4	4,1	2,3	1,8	0,6	1,1	-0,5
Vestfold	9,7	5,7	4,0	10,4	6,0	4,4	0,6	0,3	0,3
Telemark	7,5	4,4	3,1	7,9	3,8	4,1	0,3	-0,6	1,0
Aust-Agder	6,4	3,1	3,3	7,5	2,4	5,1	1,1	-0,7	1,7
Vest-Agder	8,4	3,4	5,1	10,6	3,0	7,6	2,2	-0,3	2,5
Rogaland	6,5	4,5	2,0	10,1	5,1	4,9	3,6	0,7	2,9
Hordaland	6,6	6,0	0,7	8,1	6,1	2,1	1,5	0,1	1,4
Sogn og Fjordane	5,8	3,6	2,3	9,5	4,1	5,4	3,6	0,5	3,1
Møre og Romsdal	4,5	4,0	0,5	5,7	4,2	1,5	1,2	0,2	1,0
Sør-Trøndelag	9,3	5,0	4,3	11,7	4,6	7,1	2,4	-0,3	2,8
Nord-Trøndelag	0,0	-1,0	1,0	6,5	-0,8	7,3	6,4	0,1	6,3
Nordland	7,8	3,1	4,7	8,0	3,8	4,2	0,2	0,7	-0,5
Troms	4,9	2,8	2,1	8,2	2,6	5,5	3,2	-0,2	3,4
Finnmark	6,8	3,5	3,3	4,6	3,3	1,4	-2,1	-0,2	-1,9
Landet eks. Oslo	6,2	3,1	3,1	7,9	3,3	4,6	1,8	0,3	1,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I 2015 hadde Finnmark fylkeskommune lavest netto driftsresultat med 1,4 pst. av driftsinntektene. Deretter følger Møre og Romsdal og Buskerud med henholdsvis 1,5 og 1,8 pst. Sett i forhold til driftsinntektene hadde Finnmark fylkeskommune størst nedgang i netto driftsresultat med 1,9 prosentpoeng, etter en nedgang fra et netto driftsresultat på 3,3 pst. av inntektene i 2014 til 1,4 pst. i 2015. Deretter følger fylkeskommunene Buskerud og Nordland som hadde en nedgang på 0,5 prosentpoeng.

I 2015 hadde Hordaland fylkeskommune høyest netto finansutgifter med 6,1 pst. av driftsinntektene. Deretter følger fylkeskommunene Vestfold og Rogaland med henholdsvis 6,0 og 5,1 pst. Sett i forhold til driftsinntektene hadde Østfold fylkeskommune størst økning i netto finansutgifter med 1,2 prosentpoeng, etter en økning fra netto finansutgifter på 1,1 pst. av inntektene i 2014 til 2,3 pst. i 2015. Deretter følger Buskerud fylkeskommune som hadde en økning på 1,1 prosentpoeng.

I 2015 hadde Nord-Trøndelag fylkeskommune lavest netto finansutgifter, da fylkeskommunen hadde netto finansinntekter på 0,8 pst. av driftsinntektene. Deretter følger Hedmark fylkeskommune som hadde netto finansinntekter på 0,6 pst. Sett i forhold til driftsinntektene hadde fylkeskommunene Hedmark og Aust-Agder størst nedgang i netto finansutgifter med 0,7 prosentpoeng. Deretter følger Telemark fylkeskommune som hadde en nedgang på 0,6 prosentpoeng.

4.4 Korrigert netto driftsresultat

Utvalget gjorde en ny gjennomgang av beregningsopplegget for korrigert netto driftsresultat november-rapporten i 2014.

Beregningen av korrigert netto driftsresultat tar utgangspunkt i ordinært netto driftsresultat.

- I første trinn i korrigeringen plusses netto avdrag på. I beregningen av korrigert netto driftsresultat blir netto avdrag erstattet med kapitalslit.
- Kapitalslitet trekkes fra i neste trinn.
- I neste trinn legges på inflasjonsgevinsten av netto gjeld. Deretter legges til fylkeskommunenes inntekter fra bompenger som føres i investeringsregnskapet. Bompengene reduserer fylkeskommunenes behov for å finansiere investeringer gjennom driften.
- Til slutt legges til kompensasjon for merverdiavgift ført i investeringsregnskapet. Moms-kompensasjonen reduserer kommunenes og fylkeskommunenes behov for å finansiere investeringer gjennom driften.

Tall for kapitalslit er hentet fra nasjonalregnskapet. Fordelingen av kapitalslit mellom fylkeskommuner og kommuner (inkl. Oslo) er basert på fordelingen av avskrivninger i Kostra, der det gjøres en beregningsmessig korreksjon for at fylkeskommunene fikk overført en stor andel av riksveiene i 2010. Data for netto gjeld hentes fra kredittmarkedsstatistikken, mens

Tabell 4.5 Beregning av korrigert netto driftsresultat. Kommune- og fylkeskommunekonsern 2011-2015. Millioner kroner og pst. av driftsinntektene

Mill kroner	2011	2012	2013	2014	2015	
Ordinært netto driftsresultat*	5 263	8 236	6 384	6 971	15 173	
+ Netto avdrag	11 824	12 865	13 552	14 265	15 403	
= Netto driftsresultat eks. avdrag	17 087	21 101	19 936	21 236	30 576	
- Kapitalslit	33 148	36 877	37 468	40 293	42 338	
+ Inflasjonsgevinst	4 547	4 758	5 860	5 205	4 542	
+ Bompenger	1 888	1 853	2 007	3 316	3 648	
+ Mva-komp investeringer	6 247	6 247	7 953	8 466	9 158	
= Korrigert netto driftsresultat	-3 379	-2 918	-1 712	-2 070	5 585	
Avvik netto driftsres./korr netto driftsres.	8 642	11 154	8 096	9 041	9 588	

Prosent	2011	2012	2013	2014	2015	Gj.snitt
Ordinært netto driftsresultat*	1,4	2,0	1,5	1,5	3,2	1,9
+ Netto avdrag	3,1	3,1	3,1	3,2	3,3	3,2
= Netto driftsresultat eks. avdrag	4,5	5,2	4,6	4,7	6,5	5,1
- Kapitalslit	8,7	9,0	8,7	9,0	9,0	8,9
+ Inflasjonsgevinst	1,2	1,2	1,4	1,2	1,0	1,2
+ Bompenger	0,5	0,5	0,5	0,7	0,8	0,6
+ Mva-komp investeringer	1,6	1,5	1,8	1,9	1,9	1,8
= Korrigert netto driftsresultat	-0,9	-0,7	-0,4	-0,5	1,2	-0,3
Avvik netto driftsres./korr netto driftsres.	2,3	2,7	1,9	2,0	2,0	2,2

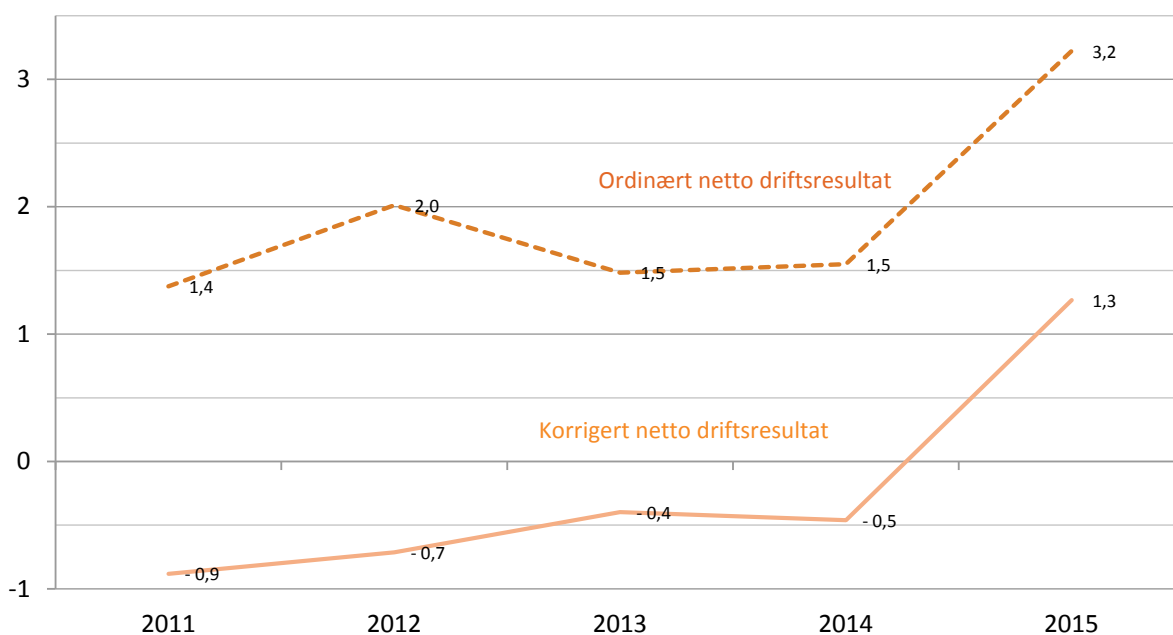
*) Fratrukket investeringsmoms 2011-2013

deflatoren for kommunal økonomi er brukt i beregningen av inflasjonsgevinst. Tallet for netto gjeld er ikke korrigert for arbeidsgivers reserver¹.

I 2015 hadde kommunesektoren samlet et korrigert netto driftsresultat på 1,2 pst. av inntektene. I 2014 var korrigert netto driftsresultat på -0,5 pst². De siste fem årene har korrigert netto driftsresultat for kommunesektoren samlet ligget på -0,3 pst. i gjennomsnitt. Resultatet var høyest i 2015 med 1,2 pst. og lavest i 2011 med -0,9 pst. Figur 4.11 viser ordinært og korrigert netto driftsresultat for kommunesektoren samlet fra 2011 til 2015. Det vises til vedlegg for mer detaljerte tall.

Når korrigert netto driftsresultat har økt fra -0,5 pst. til 1,2 pst. fra 2014 til 2015, så skyldes denne økningen på 1,6 prosentpoeng hovedsakelig at netto driftsresultat har økt med 1,7 prosentpoeng.

I 2015 var forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat på 2,0 prosentpoeng. Denne forskjellen viser hva ordinært netto driftsresultat må ligge på for at korrigert netto driftsresultat skal være lik null. Også i 2014 var forskjellen på 2,0 prosentpoeng. De siste fem årene har forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat ligget på 2,2 prosentpoeng i gjennomsnitt. Forskjellen var størst i 2012 med 2,7 prosentpoeng og minst i 2013 med 1,9 prosentpoeng.

Figur 4.11 Ordinært¹ og korrigert netto driftsresultat i pst. av driftsinntekt. Kommunesektoren samlet. 2011-2015

¹ Fratrasket investeringsmoms 2011-2013

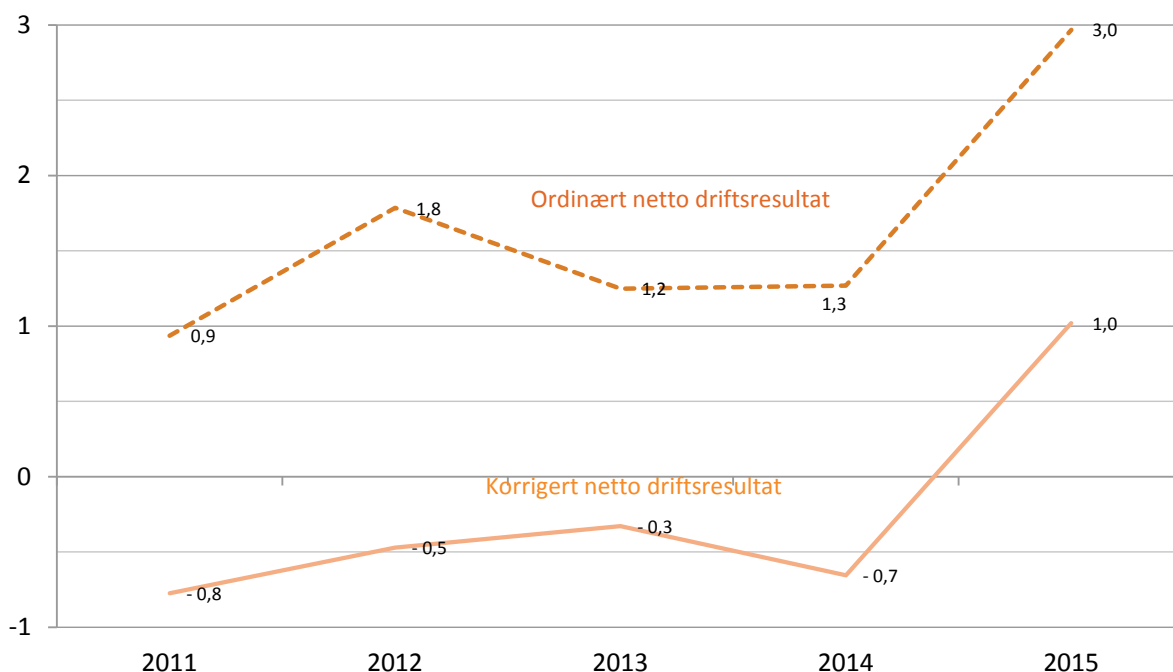
¹ En korreksjon for arbeidsgivers reserver vil redusere netto gjeld og dermed inflasjonsgevinsten, noe som igjen reduserer korrigert netto driftsresultat. Utslagene blir som følger: 2011: -0,2, 2012: -0,3, 2013: -0,3, 2014: -0,4, 2015: -0,3. Gjennomsnitt for perioden: -0,3.

² I høringsrapporten i 2015 ble korrigert netto driftsresultat for 2014 anslått til 0,0 pst. Nedjusteringen til -0,5 pst. skyldes oppdaterte og høyere tall for kapitalstilt i 2014.

I 2015 hadde kommunene inkludert Oslo et korrigert netto driftsresultat på 0,9 pst. av inntektene. I 2014 var korrigert netto driftsresultat på -0,7 pst. De siste fem årene har korrigert netto driftsresultat for kommunene inkludert Oslo ligget på -0,3 pst. i gjennomsnitt. Resultatet var høyest i 2015 med 0,9 pst. og lavest i 2011 med -0,8 pst. Figur 4.12 viser ordinært og korrigert netto driftsresultat for kommunene inkludert Oslo fra 2011 til 2015. Det vises til vedlegg for mer detaljerte tall.

Når korrigert netto driftsresultat har økt fra -0,7 pst. til 0,9 pst. fra 2014 til 2015, så skyldes dette hovedsakelig at ordinært netto driftsresultat har økt med 1,7 prosentpoeng i forhold til driftsinntektene.

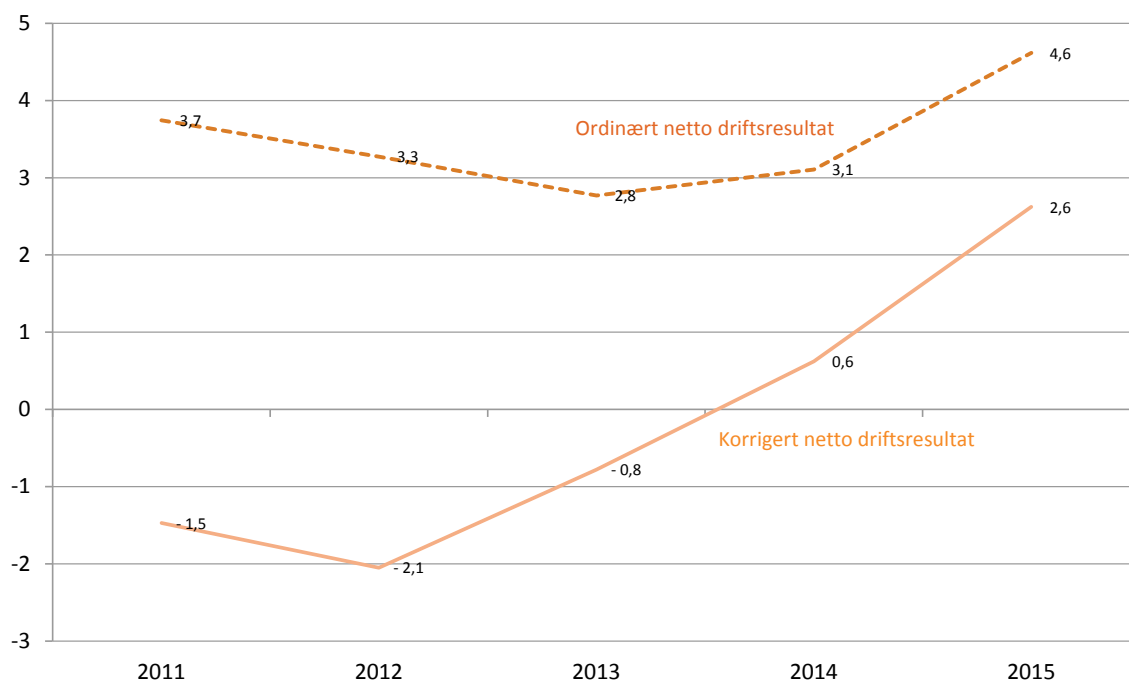
I 2015 var forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat på 2,0 prosentpoeng. Denne forskjellen viser hva ordinært netto driftsresultat må ligge på for at korrigert netto driftsresultat skal være lik null. I 2014 var forskjellen på 1,9 prosentpoeng. De siste fem årene har forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat ligget på 1,9 prosentpoeng i gjennomsnitt. Forskjellen var størst i 2012 med 2,3 prosentpoeng og minst i 2013 med 1,6 prosentpoeng.

Figur 4.12 Ordinært¹ og korrigert netto driftsresultat i pst. av driftsinntekt. Kommunene inkl. Oslo. 2011-2015

¹ Fratrullet investeringsmoms 2011-2013

I 2015 hadde fylkeskommunene et korrigert netto driftsresultat på 2,6 pst. av inntektene. I 2014 var korrigert netto driftsresultat på 0,6 pst. De siste fem årene har korrigert netto driftsresultat for fylkeskommunene ligget på -0,2 pst. i gjennomsnitt. Resultatet var høyest i 2015 med 2,6 pst. og lavest i 2012 med -2,1 pst. Det vises til vedlegg for mer detaljerte tall.

Figur 4.13 Ordinært¹ og korrigert netto driftsresultat i pst. av driftsinntekt. Fylkeskommunene. 2011-2015

¹ Fratrullet investeringsmoms 2011-2013

Når korrigert netto driftsresultat har økt fra 0,6 pst. i 2014 til 2,6 pst. fra i 2015, så skyldes denne økningen på 1,9 prosentpoeng i forhold til driftsinntektene først og fremst at ordinært netto driftsresultat har økt med 1,5 prosentpoeng. I tillegg har differansen mellom avskrivninger og avdrag gått ned med 0,5 prosentpoeng. Figur 4.13 viser ordinært og korrigert netto driftsresultat for fylkeskommunene fra 2011 til 2015.

I 2015 var forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat på 2,1 prosentpoeng. Denne forskjellen viser hva ordinært netto driftsresultat må ligge på for at korrigert netto driftsresultat skal være lik null. I 2014 var forskjellen på 2,5 prosentpoeng. De siste fem årene har forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat ligget på 3,7 prosentpoeng i gjennomsnitt. Forskjellen var størst i 2012 med 5,3 prosentpoeng og minst i 2015 med 2,1 prosentpoeng. Det er økte bompenger som er hovedårsaken til at avviket mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat har avtatt de siste årene.

5 Register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK)

Register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK) er et register over kommuner og fylkeskommuner som er i økonomisk ubalanse. Kommuner eller fylkeskommuner i ROBEK må ha godkjenning fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet for å kunne foreta gyldige vedtak om låneopptak eller langsiktige leieavtaler. I tillegg skal lovligheten av budsjettvedtakene kontrolleres.

I kommuneloven § 60 finnes det klare kriterier for når en kommune eller fylkeskommune blir ført opp i registeret. Det finnes klare kriterier for når en kommune blir ført opp i registeret:

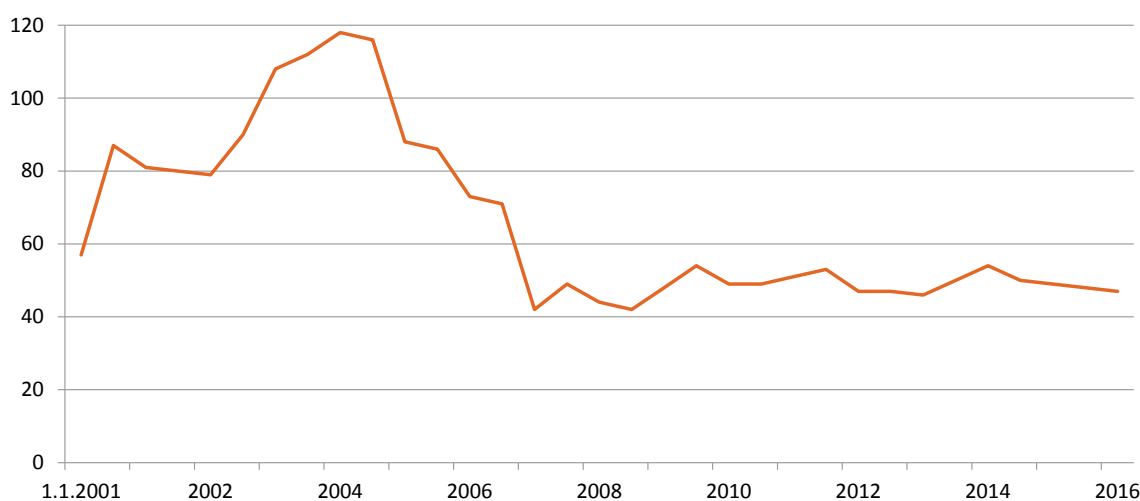
- Kommunen har vedtatt et budsjett eller en økonomiplan som ikke er i balanse
- Kommunen har vedtatt å dekke inn et tidligere underskudd over mer enn to år.
- Kommunen har ikke klart å følge opp den opprinnelig vedtatte inndekningsplanen.

Kommuner som oppfyller ett eller flere av disse kriteriene, blir meldt inn. Formålet med reglene er å fange opp kommunene og fylkeskommunene som er i en vanskelig situasjon, og bidra til at økonomisk balanse gjenoprettes.

Etter Kommunal- og moderniseringsdepartementets retningslinjer for fylkesmennenes skjønnsdeling til kommunene, har fylkesmannen også anledning til å gi skjønnsmidler til kommuner ut fra at de er i en vanskelig økonomisk situasjon. I slike tilfeller skal imidlertid alltid skjønnsdelingen være knyttet opp mot en forpliktende plan fra kommunen for å komme i økonomisk balanse. Planen skal inneholde konkrete tiltak for å styrke økonomien. Fylkesmannen vil følge opp kommunen og har anledning til å holde tilbake midler, eventuelt gradvis utbetale skjønnsstilskudd, hvis kommunen ikke følger sin vedtatte plan.

5.1 ROBEK-kommuner i perioden 2001-2016

ROBEK-registeret ble opprettet 1. januar 2001. De første årene økte antallet kommuner i registeret, og på det meste var om lag 120 kommuner oppført samtidig. Fra 2004 til 2007 gikk antallet kraftig ned, og siden den gang har antallet ligget relativt stabilt på rundt 50 kommuner. Per november 2016 var 47 kommuner og ingen fylkeskommuner ført opp i ROBEK. I vedlegg 11 er det gitt en oversikt over når de ulike kommunene har vært inne i ROBEK.

Figur 5.1 Antall kommuner i ROBEK 2001-2016

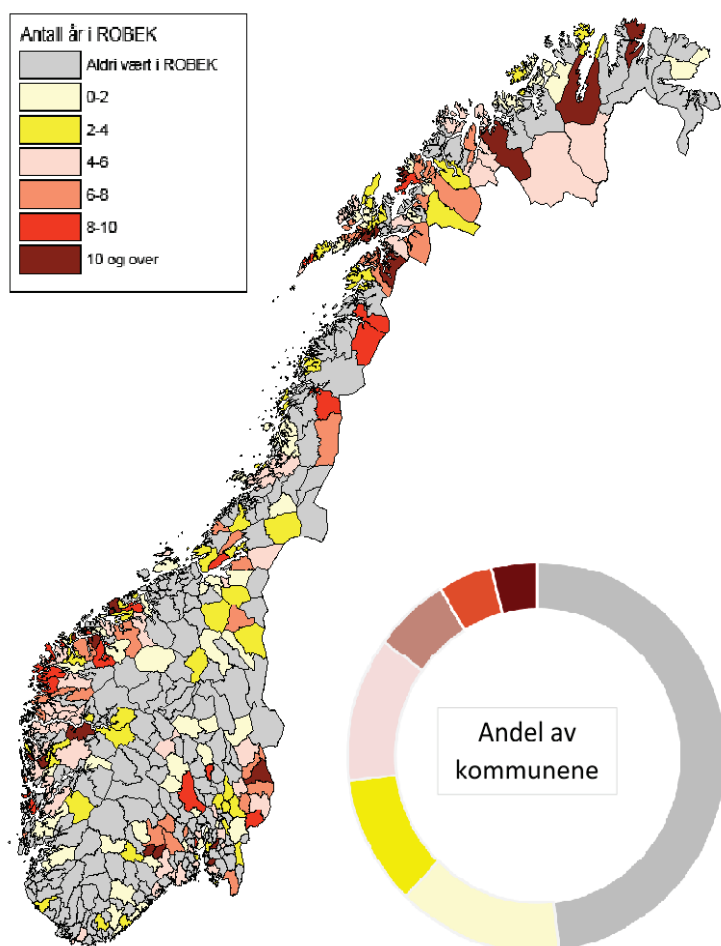
Kilde: Kommunal- og moderniseringsdepartementet

De fleste kommuner har havnet i registeret som følge av enten regnskapsmessig merforbruk eller at de har brutt planen for inndekking av merforbruk. Kun et fåtall kommuner har blitt innmeldt som følge av underdekning i budsjettet eller økonomiplanen.

I alt 222 kommuner, dvs. om lag 52 pst. av landets kommuner, er eller har på et eller annet tidspunkt vært innmeldt i ROBEK, og om lag ¼ av kommunene har vært inne mer enn fire år, jf. figur 5.2. I snitt har disse kommunene vært innmeldt i ROBEK i om lag 4½ år i løpet av de 16 årene registeret har eksistert.

De fleste kommunene som har vært i ROBEK og blitt meldt ut, har opprettholdt økonomisk balanse siden. Likevel er det i alt 90 kommuner som etter først å dekket inn gamle underskudd og blitt meldt ut av registeret den første gangen, har pådratt seg nye underskudd og følgelig blitt oppført i ROBEK på nytt. 19 av disse har også vært innmeldt i ROBEK tre ganger.

Når en kommune først blir meldt inn i ROBEK, tar det i snitt rundt 3 ½ år før den blir meldt ut igjen.

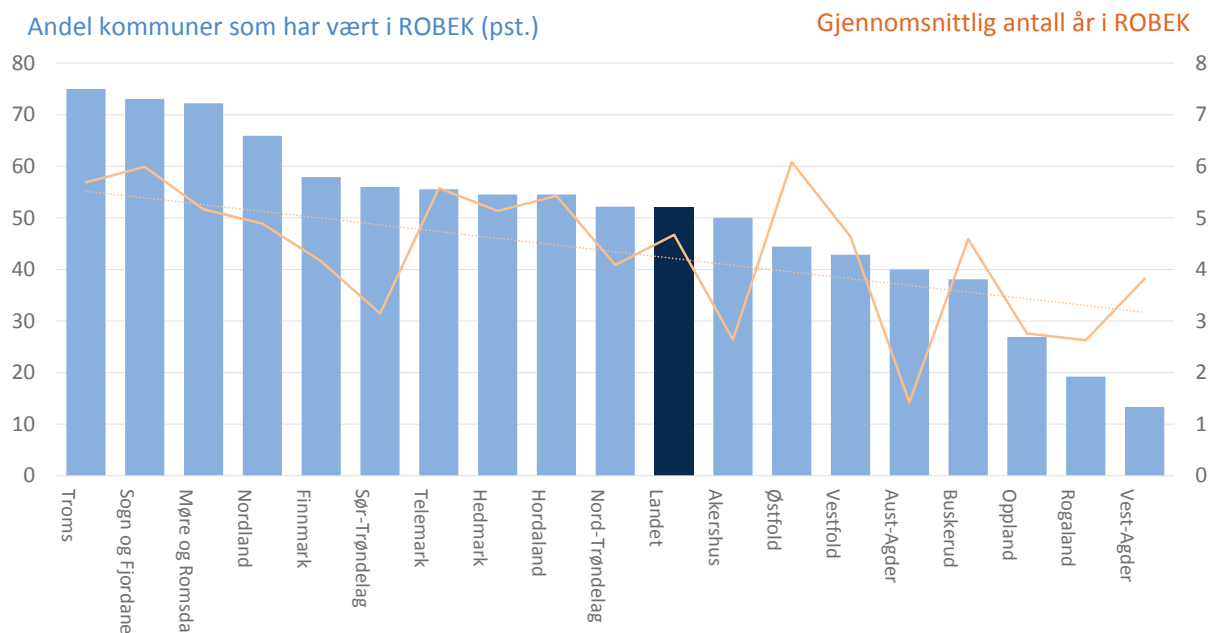

Figur 5.2 Kommuner som har vært i ROBEK 2001-2016 og antall år de har vært inne

Kilde: Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Figur 5.3 på neste side illustrerer de fylkesvise forskjellene. I Troms, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal har over 70 pst. av kommunene vært i ROBEK på et eller annet tidspunkt, mens i Vest-Agder er tilsvarende tall rett i overkant av 10 pst. I tillegg er det en tendens til at i fylkene med de høyeste andelen ROBEK-kommuner, bruker kommunene også lengre tid på å komme ut av ROBEK når de først er inne.

Tidligere analyser som har sett på kommunene i ROBEK, har blant annet tatt for seg indikatorer som geografi, folketall og inntektsnivå, uten å finne noe klart mønster som kjennetegner ROBEK-kommunene, annet enn at det er en viss klyngeeffekt. Det kan tyde på at det er en smitteeffekt og at kultur

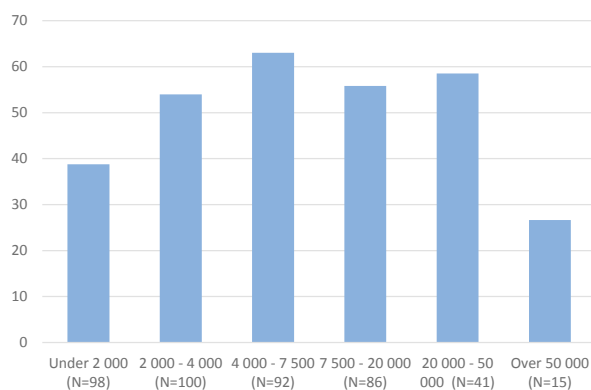

Figur 5.3 Andel kommuner som har vært i ROBEK 2001-2016 og gjennomsnittlig tid de har vært inne, gruppert etter fylke

Kilde: Kommunal- og moderniseringsdepartementet

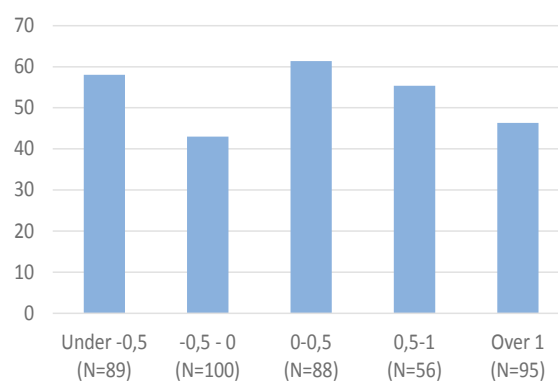
spiller en rolle. Dette understøttes av en casestudie av seks ROBEK-kommuner fra 2010, der Econ Pöyry pekte på at ROBEK-statusen i første rekke skyldtes styringen av kommunene, der kommunepolitikere hadde svak økonomikompetanse og dermed dårlig grunnlag for både situasjonsforståelse og tiltak. Samtidig fikk partipolitikk og kortsiktige valgtaktiske hensyn dominere over helhetlige og gjennomførbare løsninger, og krevende omstillinger ble derfor utsatt i det lengste, selv om behovet var erkjent.

I figur 5.4 og 5.5 er kommunene gruppert etter hhv. kommunestørrelse og inntektsnivå. Figurene viser hvor stor andel innen hver gruppe som har vært innom ROBEK. På landsbasis har 52 pst. av kommunene vært oppført i ROBEK på et eller annet tidspunkt. Figur 5.4 viser at

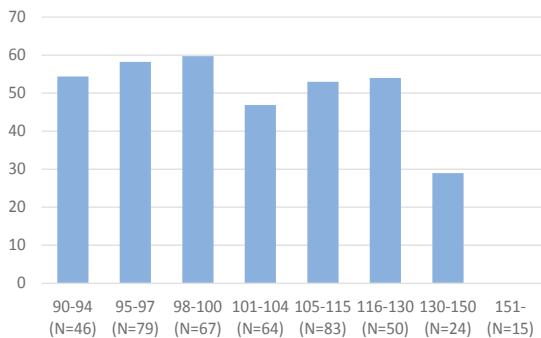
Figur 5.4 Andel kommuner som har vært i ROBEK 2001-2016, gruppert etter innbyggertall 1.1.2016. Pst.

Kilde: Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Figur 5.5 Andel kommuner som har vært i ROBEK 2001-2016, gruppert etter årlig befolkningsvekst i pst. i perioden 2001-2016

Kilde: Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Figur 5.6 Andel kommuner som har vært i 2001-2016, gruppert etter korrigerte frie inntekter i pst. av landsgjennomsnittet i 2015

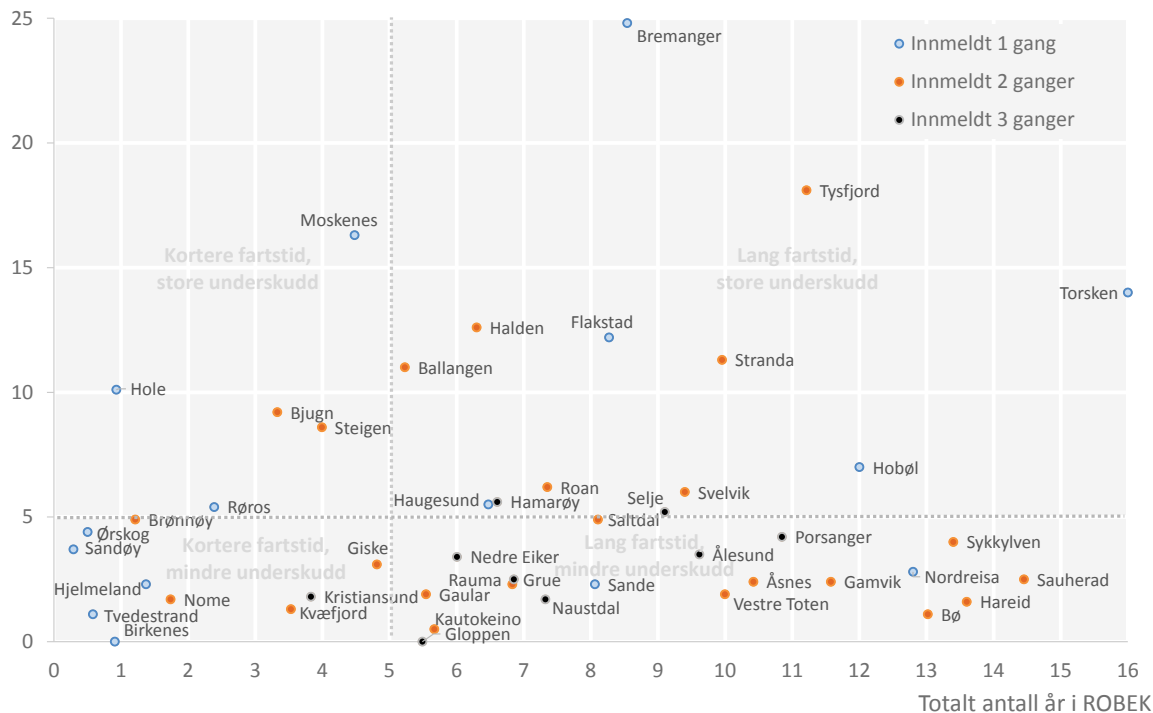
Kilde: Kommunal- og moderniseringsdepartementet

inntektsnivået skulle ha betydning for den enkelte kommunes evne til å oppnå balanse i regnskapet, virker intuitivt riktig. Overraskende er det derfor at de kommunene med nærmere 100 lavest inntektsnivå (korrigert for variasjoner i utgiftsbehov) ikke har vært svakere representert enn kommunene som har et inntektsnivå 15-30 pst. over landsgjennomsnittet.

5.2 Dagens ROBEK-kommuner

Ved utgangen av oktober 2016 var i alt 47 kommuner ført opp i ROBEK. Halvparten av ROBEK-kommunene var fra Møre og Romsdal, Nordland og Sogn og Fjordane, mens Akershus, Vest-Agder, Hordaland og Nord-Trøndelag ikke hadde noen kommuner i registeret.

Akkumulert merforbruk i % av brutto driftsinntekter

Figur 5.7 ROBEK-kommuner etter akkumulert merforbruk i pst. av driftsinntekter ved utgangen av 2015 og totalt antall år i ROBEK, samt antall ganger kommunen har blitt innmeldt i ROBEK

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

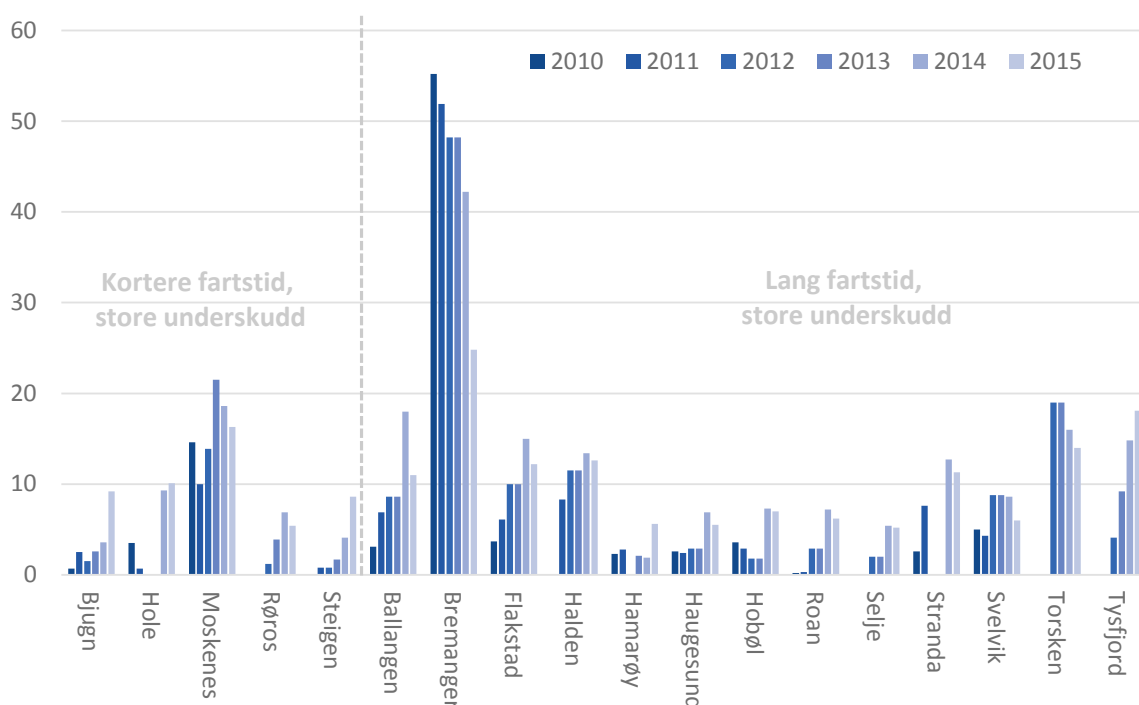
for perioden 2001-2016 sett under ett, har de aller minste og de aller største kommunene hatt en noe lavere andel i ROBEK, mens de øvrige gruppene er relativt like. Også med henblikk på befolkningsvekst er det ingen klar tendens til at fraflyttings- eller vekstkommuner er sterkere representert enn andre kommuner.

Gruppert etter inntektsnivå fordeler ROBEK-kommunene seg relativt jevnt utover, med unntak av de rikeste kommunene (i figur 5.4 vist som kommuner med korrigerte frie inntekter på over 130 pst. av landsgjennomsnittet). At

Figur 5.7 viser det akkumulerte underskuddet til ROBEK-kommunene ved utgangen av 2015 og hvor lang tid kommunene totalt sett har vært oppført i registeret. I snitt har ROBEK-kommunene vært i ROBEK i syv år, dvs. nærmere halvparten av tiden registeret har eksistert.

15 av kommunene er inne for første gang, 23 er inne for andre gang, mens ni er i gang med sitt tredje opphold i ROBEK. Sistnevnte gruppe er kommuner som typisk ikke bygger opp de største underskuddene, og når de først blir meldt inn, gjennomfører de også relativt raskt de nødvendige tiltakene, slik at de ikke blir værende lenge i registeret. Men når den økonomiske balansen først er gjenopprettet, bygger de heller ikke opp tilstrekkelige buffere til å holde seg ute av ROBEK.

I figur 5.7 er kommunene delt inn i fire underkategorier, avhengig av store uinndekkede underskudd kommunen har og hvor lenge de totalt har vært oppført i ROBEK. I figur 5.8 er det tatt utgangspunkt i kommunene med akkumulerte underskudd som overstiger fem pst. av driftsinntektene, og så vist utviklingen i det akkumulerte underskuddet de siste årene.

Figur 5.8 Utviklingen i akkumulert merforbruk for kommuner med store akkumulerte underskudd. 2010-2015. Pst. av samlede driftsinntekter

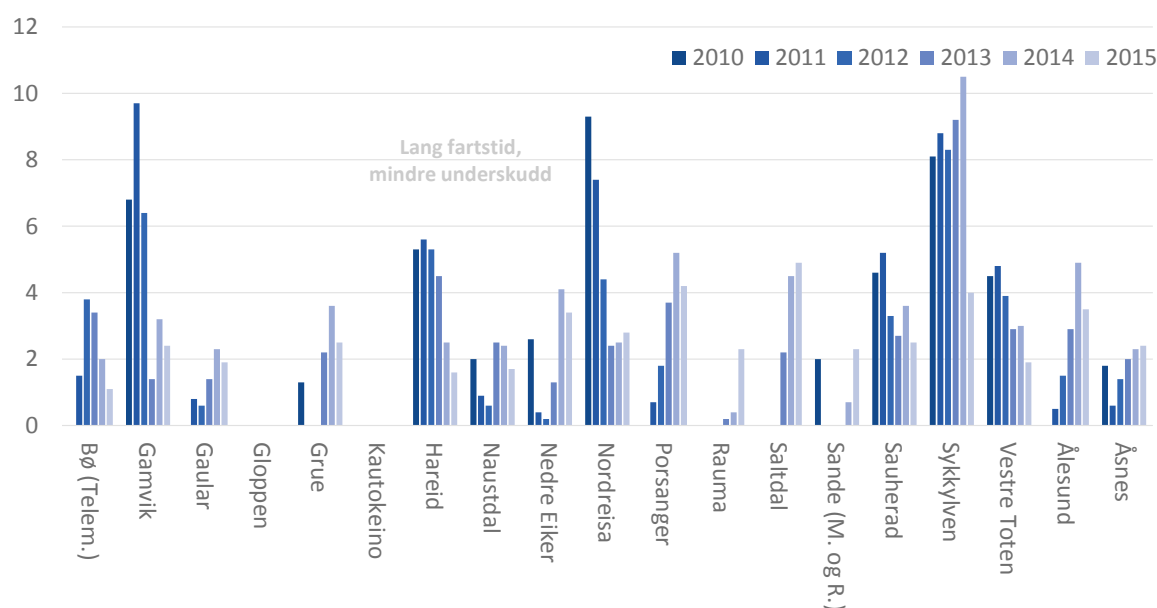
Kilde: Statistisk sentralbyrå

I alt tolv av disse kommunene har fått dispensasjon til å dekke inn underskuddet ut over mer enn fire år. Blant disse kommunene skiller Torsken og Bremanger seg ut. Torsken ble innmeldt i registeret ved oppstart av 2001, og har som eneste kommune vært inne i ROBEK så lenge registeret har eksistert. Kommunen hadde ved utgangen av 2015 fremdeles et akkumulert merforbruk på 14 pst. som må dekkes inn. Bremangers underskudd knytter seg Terra-saken og utgjorde på det meste 84 pst. av driftsinntektene. Siden 2008 har merforbruket blitt redusert, og ved utgangen av 2015 tilsvarte det uinndekkede merforbruket om lag 25 pst. av driftsinntektene.

De øvrige kommunene i denne gruppen hadde større akkumulert merforbruk i 2015 enn i 2010. For mange av dem ser likevel den negative utviklingen ut til å ha snudd de siste årene. Unntakene er Hamarøy og Tysfjord, og særlig Tysfjord har hatt en negativ utvikling.

Blant kommunene som har store underskudd, men som ikke har vært i ROBEK særlig lenge, ser den negative utviklingen ut til å ha snudd i Moskenes og Røros. Begge kommunene har bygd ned merforbruket fra 2014 til 2015. Hole, Bjugn og Steigen har på sin side økt merforbruket kraftig de siste årene, noe som indikerer at kommunene ikke har gjennomført tiltakene som er nødvendige for å gjenopprette den økonomiske balansen på sikt.

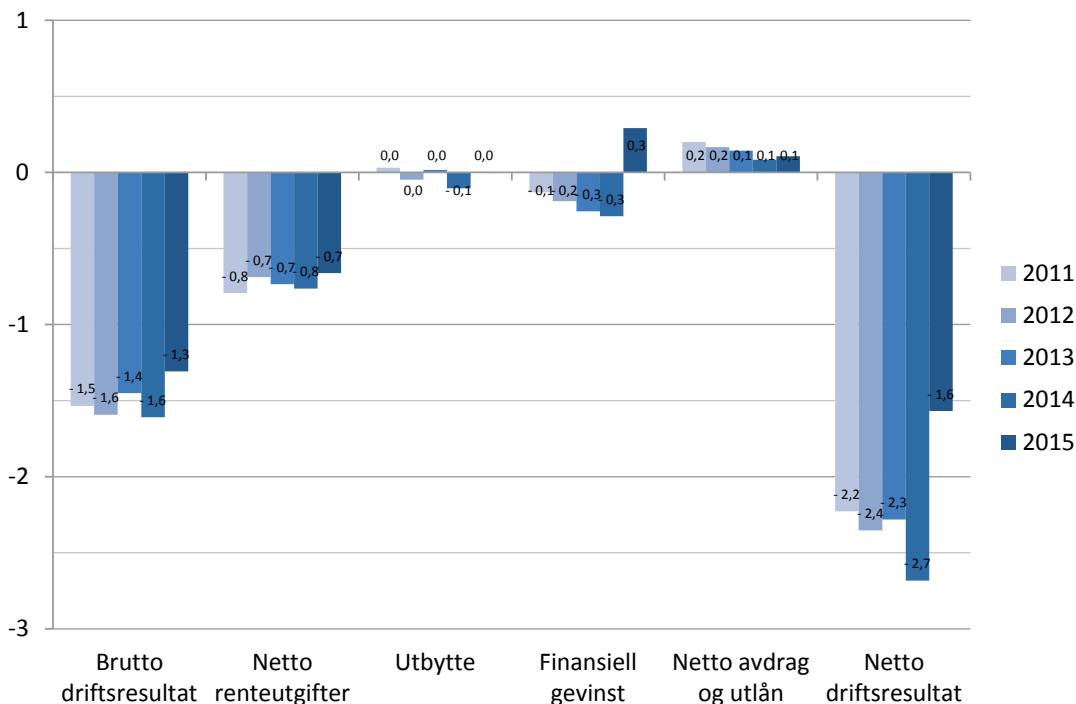
Utviklingen for kommunene med mindre utestående underskudd, men som har vært lenge i ROBEK, er vist i figur 5.9. Også disse kommunene dekket stort sett inn deler av underskuddet i 2015. Kommunene i denne gruppen har vært inne i ROBEK mer enn én gang (med unntak av Sande og Nordreisa), og det kan indikere at det ikke er kontinuitet i kommunens tiltak for å gjenopprette den økonomiske balansen.

Figur 5.9 Utviklingen i akkumulert merforbruk for kommuner med lang fartstid, men mindre underskudd. 2010-2015. Pst. av samlede driftsinntekter

Kilde: Statistisk sentralbyrå

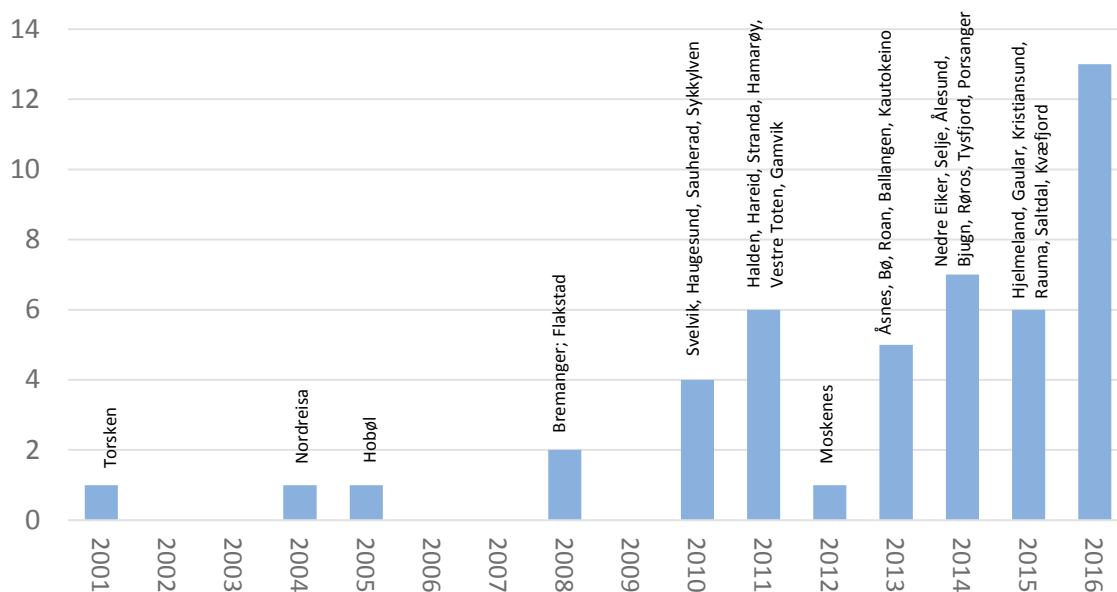
I figur 5.10 er det sett på hvordan resultatene i dagens ROBEK-kommuner samlet sett har avveket fra landsgjennomsnittet gjennom de siste fem årene, på samme vis som det er gjort for ulike grupper av kommuner i kapittel 4. Figuren viser de typiske kjennetegnene ved økonomien i ROBEK-kommunene. Kommunene kom inn på bakgrunn av at den løpende driften ikke er i økonomisk balanse, og ROBEK-kommunene hadde et netto driftsresultat som lå klart under landsgjennomsnittet. Dette skyldes i første rekke driften av tjenestene (brutto driftsresultat ligger klart under landsgjennomsnittet). I tillegg har kommunene i ROBEK i snitt svakere likviditet og høyere gjeld, og følgelig er netto renteutgifter også høyere i disse kommunene. Til tross for en høyere gjeld er netto avdrag lavere enn for landet, noe som indikerer at de strekker avdragstiden på lånene i større grad. Samtidig som kommunene har hatt en klart svakere situasjon, er det tegn til at kommunene nærmet seg landsgjennomsnittet, og da særlig i 2015, noe som kan gjenspeile noe av omstillingen som har skjedd i flere av disse kommunene, se også avsnitt 5.3.

Figur 5.10 Kommunene i ROBEK. Avvik fra gjennomsnitt. Brutto driftsresultat, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i pst. av driftsinntektene. Kommunekonsern. 2011-2015

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 5.7 viste hvor lang tid dagens kommuner har vært i ROBEK siden registeret ble opprettet i 2001. Flere av dem har imidlertid vært inne flere ganger. Figur 5.11 viser på sin side når de samme kommunene ble meldt inn i ROBEK siste gang.

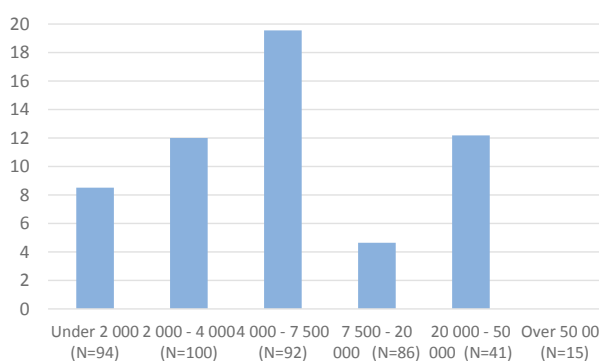

Figur 5.11 Dagens ROBEK-kommuner gruppert etter innmeldingsår for sitt nåværende ROBEK-opphold. Antall

Kilde: Kommunal- og moderniseringsdepartementet

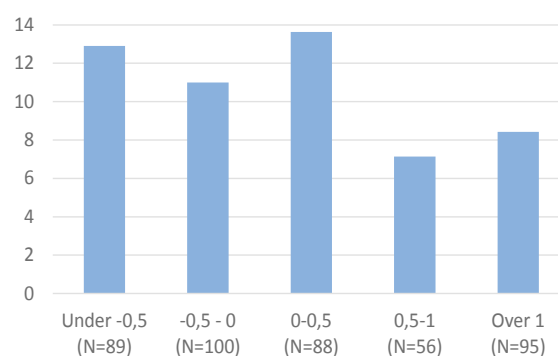
Om lag halvparten har kommet til de tre siste årene, hvorav 13 ble meldt inn i inneværende år. Figuren illustrerer sammen med figurene 5.7-5.9 at de fleste kommunene dekker inn de bakenforliggende underskuddene relativt raskt, slik at de blir meldt ut av ROBEK, men at det er samtidig en kjerne på 20-30 kommuner som enten har vært oppført i ROBEK over lang tid (i ett eller flere opphold) eller som ikke kan forventes å bli meldt ut på noe tid ennå.

Figur 5.12-5.14 viser på samme vis som figur 5.4-5.6 i hvilken grad dagens 47 ROBEK-kommuner er representative når kommunene grupperes etter kommunestørrelse, befolkningsutvikling og inntektsnivå. Blant dagens ROBEK-kommuner er de middels store kommunene (4 000 -7 500 innbyggere) klart overrepresentert. Når det ses på befolkningsutviklingen, er det færre ROBEK-kommuner blant kommunene med sterkest befolkningsvekst enn i de øvrige gruppene. Det er også en klarere tendens enn tidligere til at kommunene med inntekter under landsgjennomsnittet, i større grad enn de øvrige er oppført i ROBEK.

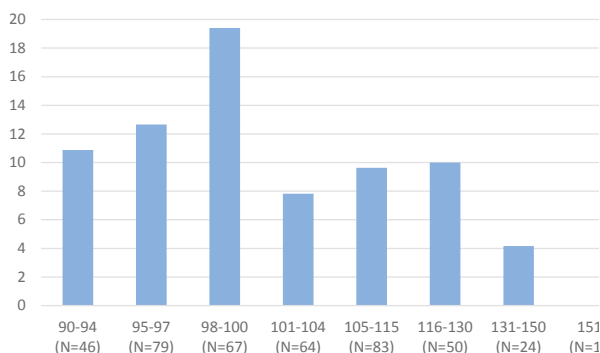
Figur 5.12 Andel kommuner i ROBEK per 1.11.2016, gruppert etter innbyggertall 1.1.2016.

Kilde: Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Figur 5.13 Andel kommuner i ROBEK per 1.11.2016, gruppert etter årlig befolkningsvekst i pst. i perioden 2001-2016.

Kilde: Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Figur 5.14 Andel kommuner i ROBEK per 1.1.2016, gruppert etter korrigerte frie inntekter i pst. av landsgjennomsnittet.

Kilde: Kommunal- og moderniseringsdepartementet

5.3 Konsekvenser av ROBEK

Før ROBEK ble innført i 2001 skulle fylkesmannen lovlighetskontrollere budsjettene og godkjenne låneopptakene for alle kommuner, uavhengig av kommunens økonomiske situasjon. Ved innføringen av ROBEK ble denne budsjettkontrollen og lånegodkjenningen avgrenset til å gjelde kommuner med svak økonomi, enten ved at de i sine budsjetter eller økonomiplaner planla å drive med underskudd eller ved at driften faktisk hadde gått i minus og kommunen ikke hadde gjenopprettet balanse i løpet av to år eller i tråd med sin egen, vedtatte progresjon.

Forskning indikerer at innføringen av ROBEK har bidratt til bedre økonomistyring og raskere omstilling i kommunene. En studie foretatt av Hopland og Borge³ har sett på hvor raskt og i hvilken grad kommuner med underskudd bedret driftsresultatene og gjenopprettet balansen i perioden før og i perioden etter at ROBEK ble innført.

Resultatene gir klare indikasjoner på at kommunene både gjennomførte større omstillinger og at disse ble iverksatt på et tidligere tidspunkt etter at ROBEK ble introdusert. Dette kan eksempelvis illustreres ved resultatene fra de empiriske analysene for gruppen av kommuner som over den foregående treårsperiode hadde et akkumulert merforbruk. I perioden 1991-2000 forbedret disse kommunene i de påfølgende to årene driftsbalansen tilstrekkelig til å få den løpende driften om lag i balanse, men uten å kunne dekke inn tidligere underskudd. I perioden etter 2001 forbedret kommunene det årlige driftsresultatet betydelig mer i år 1, mens driftsoverskuddet allerede i år 2 var tilstrekkelig til å dekke inn det opprinnelige underskuddet. Studien har gjort tilsvarende analyser for ulike grupper av kommuner. Når gruppene utvides til kommuner med akkumulert overskudd over en toårsperiode eller kommuner som bare hadde et underskudd i foregående år, forsterkes forskjellen mellom de to tidsperiodene ytterligere.

Ettersom forutsetningene for øvrig er de samme og staten hadde de samme virkemidlene overfor ROBEK-kommunene som de hadde i perioden før 2001, tilskrives resultatene fra studien "svarteliste-effekten" eller "skammen" som følger med ROBEK-listen. Analysene gir klare indikasjoner på at ROBEK ikke bare har effekt for kommuner som er oppført i registeret. Registeret har også hatt en preventiv effekt og disiplinert kommuner som står i fare for å bli innmeldt, og på den måten bidratt til at også disse kommunene har tatt nødvendige grep tidligere.

Grepene i ROBEK-kommuner kombinerer kutt i driftsutgiftene med noe høyere eiendomsskatt. Effekten fra eiendomsskatten er imidlertid liten, og jevnt over blir den i liten grad endret som følge av ROBEK.⁴ Kommunene reduserer også investeringsnivået når de kommer inn i ROBEK, men ROBEK ser ut til å ha mindre effekt på investeringene enn på driftsutgiftene. Det indikerer at lokalpolitikkerne ikke bare utsetter utgiftene, men også gjennomfører kostnadsuttak i den løpende driften. Kuttene ser i første rekke ut til å komme innen grunnskole og helse og omsorg, og også administrasjon reduseres noe.

En annen studie av Hopland⁵ viser at valgoppslutningen til ordførerpartiet synker i neste valgomgang hvis kommunen havner på ROBEK-listen. Resultatene fra studien tilsier at ordførerpartiet taper om lag tre prosentpoeng ved neste valg, dvs. knappe 10 pst. av gjennomsnittlig oppslutning for ordførerpartiet, som pleier å ligge på i overkant av 30 pst.

³ L.-E. Borge og A.O. Hopland (2014): *Fiscal adjustment and balanced-budget-rules: Evidence from a Norwegian reform*, NTNU

⁴ A.O. Hopland (2013): *Central government control and fiscal adjustment: Norwegian evidence*, *Economics of Governance* 2013 ;Volum 14.(2) s. 185-203

⁵ A.O. Hopland (2014): *Voter information and electoral outcomes: The Norwegian list of shame*, *Public Choice* Volume 161 (1-2), page 233 - 255, 2014.

Sannsynligheten for gjenvalg for ordføreren synker også, fra omtrent 60 til 50 pst. Ordførerpartiet vil tilsvarende gå opp tilsvarende 3 prosentpoeng dersom kommunen kommer seg ut av ROBEK.

ROBEK er i utgangspunktet opprettet kun for å ha en direkte formell effekt ved at staten kan komme inn og ha noe sterkere kontroll med en kommunes økonomi. Disse to forskningsprosjektene viser imidlertid at ROBEK også har en uformell effekt, dvs. at det følger noen politiske signalvirkninger med en ROBEK-registrering. Når en kommune blir innmeldt i ROBEK, følger det med oppslag i lokalmedia og velgerne får innsikt i kommuneøkonomien, og når velgerne tilsynelatende reagerer såpass kraftig som de gjør, vil politikerne ha større grunn til å få orden i økonomien og komme seg ut av registeret. I så måte kan en si at media og velgerne gjør en del av jobben til staten i overvåkingen av kommunenes økonomi.

Ny kommunelov

Det offentlig nedsatte utvalget som skulle komme med forslag til ny kommunelov, avga sin innstilling våren 2016. Kommunelovutvalget foreslår visse endringer i kriteriene for å bli registrert i ROBEK.

Kommunelovutvalget foreslår – som i dag – at en kommune skal omfattes av ordningen når det ut fra vedtak om enten økonomiplan, årsbudsjett eller årsregnskap kan slås fast at et merforbruk er planlagt dekket inn eller faktisk må dekkes inn utover to år. Videre foreslår utvalget at vilkåret om brudd på inndekningsplan i gjeldende lov oppheves. Dette vilkåret innebærer i dag at kommuner meldes inn i ROBEK dersom årsregnskapet viser at inndekningsplanen er brutt. Utvalget viser til at dette vilkåret har ført til at enkelte kommuner har falt inn under kontrollordningen selv om kontrollbehovet i liten grad har vært til stede.

Etter kommunelovutvalgets vurdering er det en svakhet ved gjeldende lov at kommuner som opparbeider seg et større merforbruk, i enkelte tilfeller ikke vil komme under ROBEK-ordningen før på et senere tidspunkt. For at kontrollordningen skal tre inn på et tidligere tidspunkt dersom det er stor sannsynlighet for at det er behov for kontroll med kommunens økonomi, foreslår utvalget at kommuner hvor det oppstår et akkumulert merforbruk i regnskapet på mer tre pst. av driftsinntektene, skal omfattes av kontrollordningen. Grensen på tre pst. er satt ut fra historiske regnskapstall.

Videre foreslår kommunelovutvalget at kommuner som ikke har fastsatt økonomiplanen, årsbudsjettet eller årsregnskapet innen fristene som regelverket setter, skal omfattes av ordningen. Utvalget mener at i realiteten vil det å ikke fatte slike vedtak være en utsettelse av nødvendige prioriteringer.

Kommunelovutvalget ønsker også å åpne for at departementet kan foreta en skjønnsmessig vurdering av situasjonen og økonomien i den aktuelle kommunen ved at departementet gis hjemmel til å fastsette at kommuner likevel ikke skal omfattes av ordningen selv om de formelle vilkårene er oppfylt.

Kommunelovutvalgets forslag har vært ute på høring med høringsfrist 1. oktober 2016. Kommunal- og moderniseringsdepartementet holder nå på med å gå gjennom høringsuttalelsene.

6 Aktivitet i kommunesektoren

I dette kapitlet omtales investeringene og sysselsettingen i kommunal forvaltning. For en omtale av den samlede aktivitetsutviklingen i kommunal sektor henvises det til kapittel 2.

6.1 Investeringer

Fra 2014 til 2015 økte investeringsnivået fra 59 mrd. kroner til 65 mrd. kroner. Økningen, tilsvarer om lag 10 pst. i nominelle priser og 7 pst. målt i faste priser og førte til at 2015 er blant de 3-4 årene med høyest investeringsnivå målt mot inntektene siste 20 år. Fordelingen av investeringer på de ulike tjenestoområdene framgår av tabell 6.1.

Tabell 6.1 Kommuneforvaltningens anskaffelser av fast realkapital. Mrd. kroner.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014*	2015*	Endring 2014*-2015* (pst.)
Administrasjon	2,2	2,4	2,3	2,7	2,6	2,2	2,2	-3,2
Barnehager	3,2	2,2	2,0	1,8	2,0	2,2	2,4	9,5
Undervisning	13,8	13,0	12,4	11,7	13,5	13,8	15,8	14,2
Grunnskole	9,1	9,0	8,4	7,7	8,5	9,1	11,3	25,1
Videregående skole	4,5	3,8	3,8	3,7	4,7	4,5	4,3	-5,0
Annet	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2	-31,8
Helse- og sosialtjenester	5,3	5,7	6,2	6,4	7,9	8,8	10,3	18,2
Pleie og omsorg	2,3	2,8	2,8	3,0	3,9	4,6	5,0	10,6
Annet	3,0	2,9	3,3	3,4	4,0	4,2	5,3	26,5
Tekniske tjenester mv.	12,0	18,0	19,3	20,8	22,6	24,4	25,8	5,6
Vann	2,9	2,8	3,0	3,2	3,5	3,9	4,4	12,0
Avløp / kloakk	3,2	3,4	3,4	4,0	4,3	5,6	6,3	13,0
Samferdsel	4,2	9,8	11,0	11,5	12,7	12,5	12,7	1,6
Annet	1,7	2,0	1,8	2,1	2,0	2,5	2,4	-1,2
Næringsøkonomiske formål	2,8	2,1	1,8	1,2	1,3	1,6	1,9	18,6
Kultur og idrett	6,1	6,4	6,4	6,1	6,2	6,1	6,5	5,4
Sum (løpende priser)	45,4	50,0	50,3	50,7	56,0	59,2	64,8	9,6
Sum (faste 2015-priser)	55,1	59,3	57,3	56,0	60,2	60,7	64,8	6,8
Andel av investeringer i Fastlands-Norge (pst.)	11,0	12,7	11,7	10,6	11,1	11,3	12,0	

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tekniske tjenester står for om lag 40 pst. av totale investeringer. Deretter følger *undervisning* med 23 pst., *helse og sosiale tjenester* med 15 pst. og *kultur og idrett* med 10 pst.

Fra 2014 til 2015 var veksten i investeringsnivået sterkest innen *grunnskole* og *annet innen helse og sosialtjenester* (består i hovedsak av kommunale boliger til sosialklienter).

Siste seks år har økningen vært sterkest innen *pleie og omsorg* og *avløp/kloakk*⁶ der nivået om lag er doblet. For *barnehager* og *næringspolitiske formål* er det nominelle nivået i 2015 henholdsvis 25 pst. og 32 pst. lavere enn i 2009. Reduksjonen for barnehager har sammenheng med at 2009 var siste år med spesielt store investeringer i barnehager. Reduksjon i

⁶ *Samferdsel* hadde enda sterkere vekst i investeringene fra 2009 til 2015, men mesteparten av veksten kom her i 2010 som var det året hvor fylkene overtok fra staten ansvaret for en rekke veistrekninger.

investeringsnivået for næringsøkonomiske formål har sammenheng med store utbygginger av enkelte kaianlegg i 2009.

6.2 Sysselsetting

Sysselsetting i kommuneforvaltningen

Antall timeverk som er utført i kommuneforvaltningen, statsforvaltningen og øvrige sektorer vises i tabell 6.2. Tallene er basert på nasjonalregnskapet der timeverk beregnes ut fra normalarbeidstid, med tillegg for utført overtid og fradrag for fravær pga. sykdom, permisjon, ferie og eventuelle arbeidskonflikter.

Tabell 6.2 Utførte timeverk etter sektor og næring. Lønnstakere og selvstendige. Millioner.

	2010	2011	2012	2013	2014*	2015*	Absol. endr. 2014-2015	Endr. i pst 2014-2015	Endr. i pst 2010-2015	Andel av timeverk i alt 2015
Kommuneforvaltningen	582,2	598,0	604,0	609,2	612,2	617,1	4,9	0,8	6,0	15,8
Offentlig administrasjon	81,0	83,8	84,6	82,8	83,1	84,0	0,9	1,1	3,8	
Undervisning	181,9	185,4	184,6	187,6	187,6	188,9	1,3	0,7	3,8	
Helse- og sosialtjenester	301,4	310,1	315,3	318,8	321,1	323,5	2,4	0,8	7,3	
Vann, avløp og renovasjon	8,5	8,8	9,2	9,7	10,2	10,5	0,3	3,0	23,8	
Kultur og idrett	9,5	9,9	10,3	10,3	10,3	10,2	-0,1	-0,8	7,9	
Statsforvaltningen	415,9	423,0	426,9	428,5	441,2	448,3	7,1	1,6	7,8	11,5
Offentlig forvaltning totalt	998	1 021	1 031	1 038	1 053	1 065	12,0	1,1	6,7	27,2
Andre sektorer	2 698	2 740	2 803	2 810	2 847	2 847	0,1	0,0	5,5	72,8
Timeverk i alt	3 696	3 761	3 833	3 848	3 900	3 912	12,1	0,3	5,9	100,0

* Foreløpige tall.

Kilde: Nasjonalregnskapet (Statistisk sentralbyrå).

SSBs foreløpige tall viser at kommuneforvaltningen hadde en vekst i utførte årsverk fra 2014 til 2015 på 0,8 pst. Dette er svakere enn veksten i statsforvaltningen (1,6 pst.), men sterkere enn resterende sektorer som hadde identisk nivå som året før. Sammenliknet med 5 år tidligere er kommunesektorens prosentvise vekst noe svakere enn i statsforvaltningen og noe høyere enn i resterende sektorer. Vi viser ellers til omtalen i kapittel 2.2 om kommunesektorens størrelse.

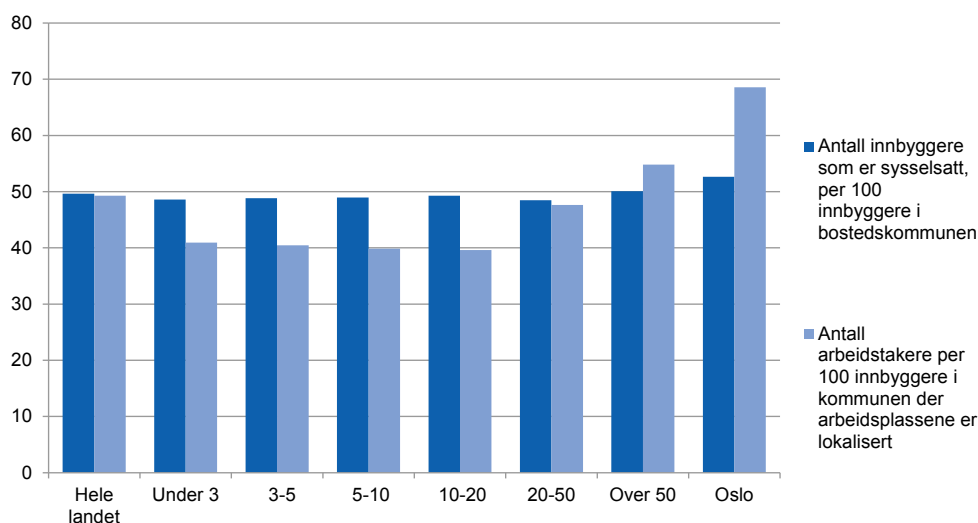
I kommuneforvaltningen er *helse- og sosialtjenester*⁷ den klart største næringsgruppen med 53 pst. av timeverkene i 2015. *Undervisning* er en klar nummer to med 30 pst. og *offentlig administrasjon*⁸ utgjorde om lag 14 pst. Den prosentvise veksten i arbeidsmengde utført innen *Helse- og sosialtjenester* har videre vært sterkere enn ellers i kommuneforvaltningen siste fem år.

⁷ I tillegg til pleie- og omsorgsfunksjonene i KOSTRA omfattes her både barnehager, barnevern og primærhelsetjenesten.

⁸ Foruten ordinær administrasjon slik det defineres i KOSTRA inkluderes her brannvern, vegadministrasjon og tilrettelegging for næringslivet.

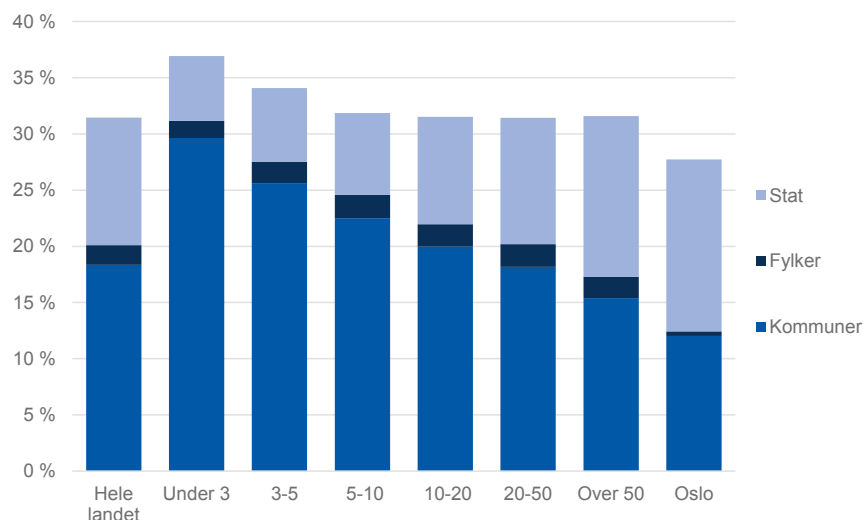
Sektorfordelt sysselsetting etter kommunestørrelse

Nasjonalt regnskapet inneholder ikke tall for sysselsetting på kommunenivå. For å belyse dette er i stedet Statistisk sentralbyrås registerbaserte sysselsettingsstatistikk⁹ brukt.

Figur 6.1 Antall sysselsatte personer i pst. av antall innbyggere i kommunen. Etter kommunestørrelse (1 000 innbyggere).

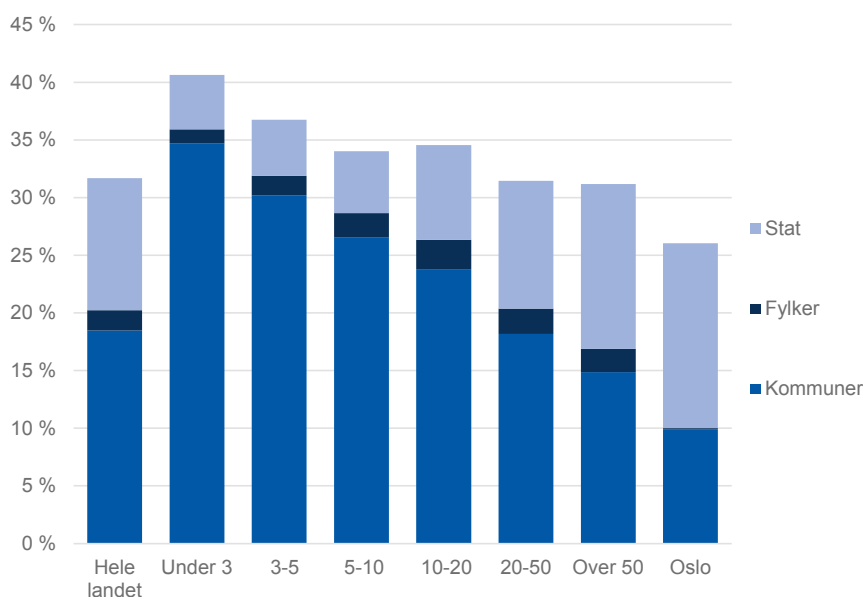
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 6.2 Sysselsatte innbyggere. Etter sektor (andel av de sysselsatte, i prosent av kommunens sysselsatte) og kommunestørrelse (grupper av kommuner, i 1000 innbyggere)

Kilde: Statistisk sentralbyrå

⁹ <http://www.ssb.no/regsys/>. I den registerbaserte statistikken er andelen sysselsatte innen kommuneforvaltningen noe høyere enn andelen man får når timeverkberegningen i nasjonalregnskapet legges til grunn. En grunn til dette er at den registerbaserte statistikken ikke skiller mellom heltid og deltid samtidig som kommuneansatte i større grad enn andre sysselsatte arbeider deltid. Videre legger nasjonalregnskapet til grunn at en fulltidsstilling i privat sektor består av flere timeverk enn en fulltidsstilling i kommunal sektor. Dessuten er måletidspunktet for den registerbaserte statistikken slutten av året mens nasjonalregnskapet måler hele året. I 2015 var antall sysselsatte i privat sektor lavest i slutten av året som innebærer at andelen ansatte i offentlig sektor var høyere i slutten av året enn for året under ett.

Figur 6.3 Arbeidsplasser i kommunene. Etter sektor (andel av de sysselsatte, i prosent av kommunens sysselsatte) og kommunistørrelse (grupper av kommuner, i 1000 innbyggere)

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I henhold til den registerbaserte statistikken er andelen kommunale arbeidsplasser i de minste kommunene om lag 35 pst. mens andelen i Oslo er 10 pst. Videre er andelen kommunale arbeidsplasser sterkt synkende med økende befolkningsmengde i kommunene mens det er motsatt innen staten: Andelen sysselsatte i staten øker med økende kommunistørrelse. Den lave andelen statlige sysselsatte i små kommuner har sammenheng med at de fleste statlige virksomheter er store og spesialiserte med høye krav til fagkompetanse. For å skaffe og opprettholde slik kompetanse er det en fordel å være lokalisert der befolkningsgrunnet er relativt stort.

Årsaker til høy andel kommunalt sysselsatte i små kommuner

Sysselsettingen i kommunene drives i hovedsak av egenskaper ved kommunens innbyggere og er relativt uavhengig av det generelle sysselsettingsnivået i kommunen. Høy grad av sysselsetting vil normalt innebære lav andel kommunalt sysselsatte og eventuell lav arbeidsdeltakelse i små kommuner vil derfor kunne forklare noe av årsaken til at det her er høy andel kommunalt sysselsatte. Det viser seg imidlertid at innbyggernes yrkesdeltakelse varierer lite med kommunistørrelse.

Det er mellom 3 og 4 prosentpoeng større yrkesdeltakelse blant de som bor i Oslo enn i kommunene med under 50 000 innbyggere. Blant kommunene med under 50 000 innbyggere er imidlertid forskjellene veldig små og arbeidsdeltakelsen faktisk lavest i gruppen med 20 til 50 000 innbyggere. Videre har kommunene med mer enn 50 000 innbyggere (eksklusiv Oslo) kun marginalt høyere sysselsetting enn i kommunene med under 50 000 innbyggere. Dette innebærer at høyere yrkesdeltakelse i Oslo forklarer noe av den lave andelen av kommuneansatte i Oslo, men ellers forklarer ikke yrkesdeltakelse noe av årsaken til at andelen kommuneansatte er så mye større i små enn i store kommuner.

Andelen sysselsatte blant de som bor i kommuner med under 20 000 innbyggere er om lag 50 pst., men disse kommunene sysselsetter et antall som kun tilsvarer om lag 40 pst. av

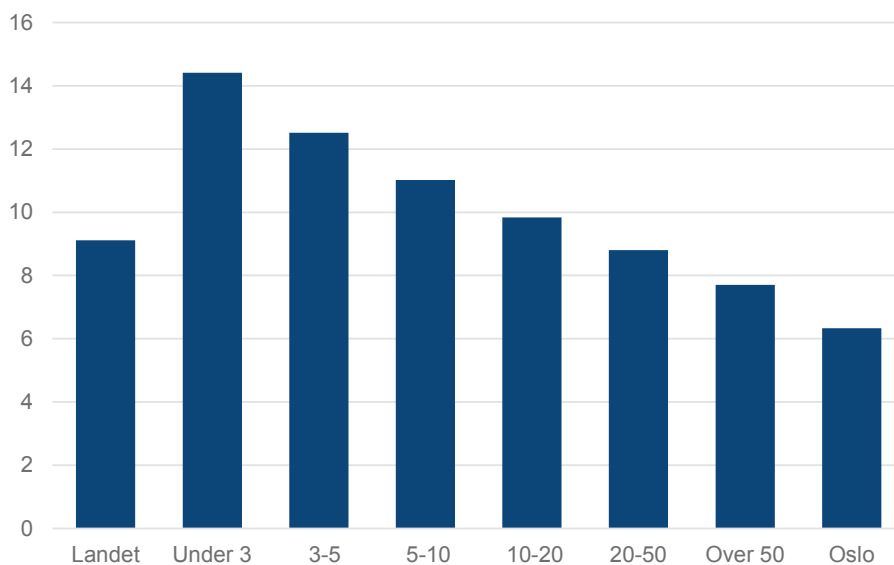
innbyggerne. Forskjellen mellom disse to størrelsene tilsvarer netto arbeidspendlere som bor i kommuner med under 20 000 innbyggere og som arbeider i kommuner med mer enn 20 000 innbyggere. Arbeidspendlingen er størst til Oslo. Øvrige kommuner med mer enn 50 000 innbyggere har også flere som arbeidspendler inn til kommunen enn ut av kommunen, men i langt mindre grad enn hva tilfelle er for Oslo.

Forskjellen mellom de små og store kommunene i andel kommunalt sysselsatte er mindre når det tas utgangspunktet i de sysselsattes bostedskommune (figur 6.2) enn når utgangspunktet er kommunen hvor sysselsettingen finner sted (figur 6.3).

Arbeidspendlingen fra små bostedskommuner til arbeidsplasser i større kommuner er langt mer utbredt for stillinger innen statlige etater og private bedrifter enn til stillinger innen større kommuner. Dette er årsaken til at andelen kommuneansatte ved stigende kommunestørrelse ikke faller like mye i figur 6.2 som i figur 6.3.

Arbeidspendling forklarer imidlertid kun en mindre del av tendensen til at andel kommunalt sysselsatte stiger ved fallende kommunestørrelse: Antall kommunalt sysselsatte i forhold til antall innbyggere i kommunen viser samme tendens.

Figur 6.4 viser at i kommuner med under 3 000 innbyggere er det i gjennomsnitt mer enn dobbelt så mange kommuneansatte per hundre innbyggere som i Oslo¹⁰. Videre viser figuren at antall kommuneansatte per hundre innbygger faller relativt jevnt med stigende kommunestørrelse. Dette mønsteret kan underbygges med tall fra de enkelte kommunene: Dersom kommunene sorteres ut fra hvor mange kommuneansatte det er per hundre innbyggere vil toppen av lista domineres av de minste kommunene. Eksempelvis kommer første kommune med mer enn 15 000 innbyggere som nr. 250 av landets 428 kommuner. Videre er første kommune som har flere enn 5 000 innbyggere nr. 80 på denne lista.

Figur 6.4 Kommunalt sysselsatte per 100 innbyggere. Gruppert etter kommunestørrelse (1 000 innbyggere).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

¹⁰ Reelt sett er forskjellen enda større da sysselsatte i fylkeskommunale funksjoner som eksempelvis videregående skoler er inkludert i tallene for Oslo, men ikke inkludert i tallene for øvrige kommuner. Søylen for Oslo skulle vært enda noe lavere hvis tallene skulle vært helt sammenliknbare.

At antall kommuneansatte per hundre innbyggere øker så sterkt ved fallende størrelse på kommunen kan bl.a. skyldes følgende forhold:

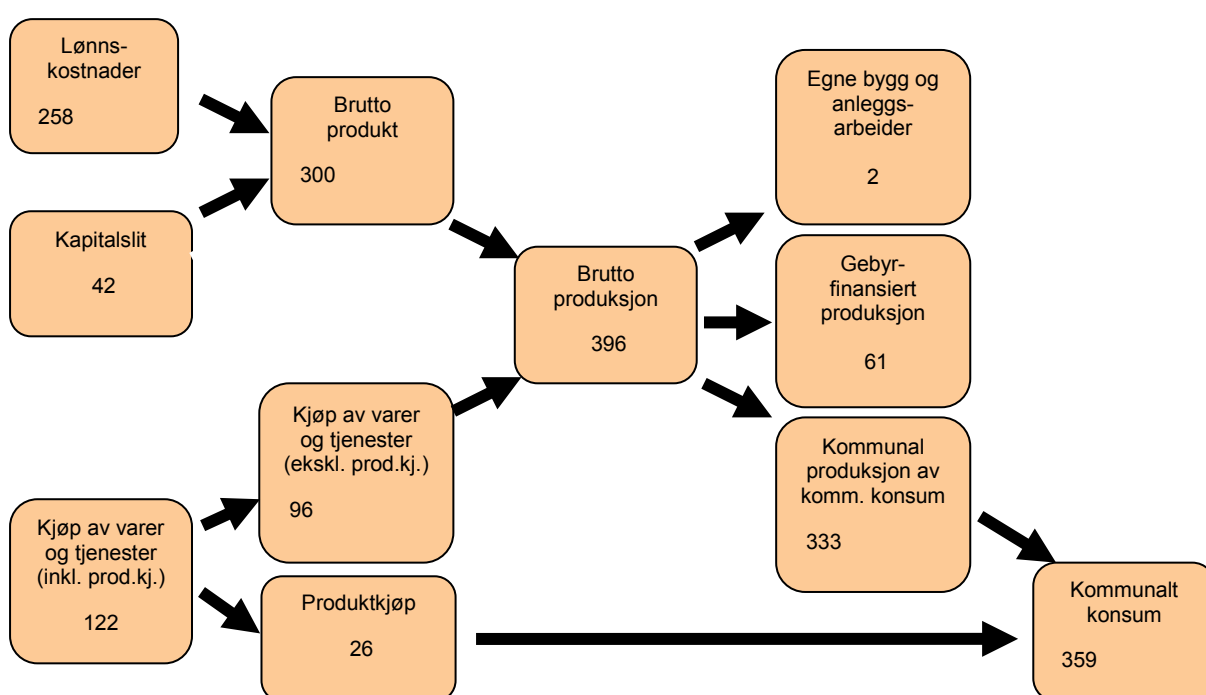
- Små kommuner utfører gjerne alle sine oppgaver med egne ansatte. I større kommuner ligger forholdene bedre til rette for å la private aktører / ideelle organisasjoner utføre kommunale oppgaver basert på anbud eller liknende. Eksempelvis gjelder dette barnehager og syke-/aldershjem.
- Det kan være større bruk av deltidsstillinger og deltidsstillingene kan ha lavere stillingsprosent i små enn store kommuner. Bakgrunnen for dette er at små kommuner har lavere arbeidsmengde som følge av færre innbyggere, og at en del kommunale arbeidsoppgaver i små kommuner ikke krever fulltidsstillinger.
- Små kommuner har gjerne spredt bebyggelse og kan i mindre grad enn store kommuner utnytte stordriftsfordeler i tjenesteproduksjonen.
- Andelen innbyggere med behov for kommunale tjenester kan være større i små kommuner enn i store kommuner. Spesielt kan dette gjelde små kommuner med høy fraflytting der andelen av innbyggerne i øvre aldersgruppe ofte er langt større enn i kommuner uten netto fraflytting.

7 Konsum, gebyrer og tjenesteproduksjon

Inntektene beskrevet i foregående kapittel finansierer kommunenes utgifter knyttet til leveranser av kommunale tjenester. I dette kapitlet beskrives disse utgiftene nærmere, og kapitlet inkluderer også både produksjonsindekser og omtale av andre løpende utgifter som ikke er knyttet til leveranser av kommunale tjenester.

7.1 Kommunalt konsum

Konsum er den klart største utgiftsgruppen til kommunene. Konsumet består av kommunenes egne produksjonsutgifter tillagt verdien av egne investeringsarbeider, men med fratrekk av finansiering fra gebyrinntekter. I tillegg kommer produktkjøp, dvs. betalinger til private tilbydere av tjenester som erstatter kommunal produksjon. Sammensetningen av det kommunale konsumet kan illustreres som i figur 7.1.

Figur 7.1 Sammensetningen av kommunalt konsum i 2015 (mrd. kroner)

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Som tallene i boksene viser er det lønnskostnader som bidrar til mesteparten av kommunalt konsum.

Utviklingen i størrelsen på kommunalt konsum

Utviklingen i komponentene som avgjør konsumets størrelse de siste ni årene er vist i tabell 7.1. Kommunalt konsum økte med 14 mrd. kroner fra 2014 til 2015, tilsvarende om lag 4 pst. I perioden 1971 til 2015 har den prosentvise årlige økningen kun vært lavere i ett tilfelle¹¹. Den prosentvise volumveksten fra 2014 til 2015 var derimot ikke like eksepsjonelt lav, og om lag på samme nivå som fire forutgående år.

¹¹ I 1993 var økningen et halvt prosentpoeng lavere enn i 2015.

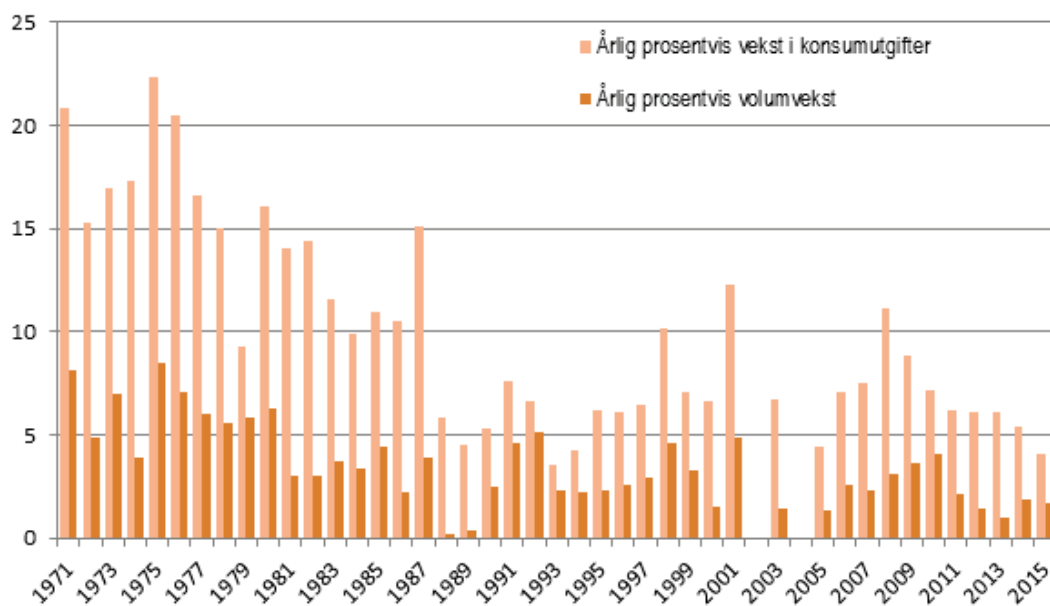
Tabell 7.1 Produksjon og konsum i kommunal forvaltning 2007-2015. Mrd. kroner

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014*	2015*
Produksjon i kommunal forvaltning	238,1	262,6	284,0	304,0	322,3	341,4	361,3	379,8	396,2
Gebyrinntekter** (-)	40,2	43,1	45,9	49,2	52,1	54,9	57,4	59,6	62,8
Produktkjøp (+)	13,3	15,4	17,6	19,2	20,7	22,2	23,4	25,3	26,1
= Kommunalt konsum	211,3	234,9	255,6	274,0	291,0	308,7	327,4	345,5	359,5

* Foreløpige tall

** inkl. egne bygg og anleggsarbeider

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 7.2 Årlig prosentvise endringer i kommunale konsumutgifter 1971 – 2015. Pst. ¹

¹ Tall for årene 2002 og 2004 er utelatt fra figuren da kommuneforvaltningen disse årene mistet ansvaret for det som tidligere var henholdsvis fylkeskommunale sykehus og fylkeskommunalt barnevern.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Den lave økningen i de nominelle konsumutgiftene i 2015 har nær sammenheng med at lønnskostnadene økte med kun 3,7 pst. i 2015. Den prosentvise veksten i lønnskostnader i 2015 er om lag 3 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittlig årlig prosentvis vekst i lønnskostnader i perioden 2005 til 2014.

Kommunalt konsum fordelt på formål

Konsumet gruppert etter formål¹² er vist tabell 7.2. Tabellen viser at Sosial beskyttelse og Utdanning utgjør nesten en tredjedel hver av totalt konsum. Innen utdanning utgjør grunnskoler mer enn 60 pst av utgiftene mens videregående skoler står for om lag 25 pst. Innen Sosial beskyttelse er det barnehager og helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende som dominerer med nesten 90 pst. av konsumet. Barnehager bidrar med noen få prosentpoeng mer enn helse- og omsorgstjenester for hjemmeboende. Av resterende formål er helse den største utgiftsgruppen. Formålsgruppen omfatter blant annet pleie og omsorg for eldre og funksjonshemmede på institusjon, samt utgifter til helsesentre, legevakt og tannhelsetjeneste.

¹² Utgiftene i tabellen er inndelt ut fra en internasjonal standard for gruppering av offentlige utgifter (COFOG). I vedlegg vises sammenhengen mellom denne grupperingen og funksjonsinndelingen som brukes i KOSTRA.

Tabell 7.2. Kommunalt konsum 2008-2015 i løpende priser (mrd. kroner), fordeling på formål (pst.) og i pst. av BNP

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014*	2015*
Alminnelig offentlig tjenesteyting	9,7	9,9	9,5	9,4	9,9	8,9	8,7	8,7
Offentlig orden og trygghet	1,2	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,2
Næringsøkonomiske formål	3,9	4,0	6,1	6,1	5,8	6,0	6,5	7,0
Miljøvern	0,3	0,4	0,3	0,4	0,5	0,6	0,8	0,7
Boliger og nærmiljø	0,9	1,0	0,9	1,0	0,8	0,9	1,2	1,1
Helse	15,3	15,0	14,4	14,5	14,5	14,7	14,6	14,4
Fritid, kultur og religion	5,2	5,3	5,2	5,1	5,0	5,2	5,1	5,0
Utdanning	33,1	32,8	32,0	31,2	30,9	30,6	29,9	30,1
Sosial beskyttelse	30,4	30,6	30,4	31,1	31,4	31,9	32,1	31,8
Totalt kommunalt konsum, mrd. kroner	234,9	255,6	274,0	291,0	308,7	327,4	345,5	359,5
Kommunalt konsum i pst. av BNP	12,1	13,0	13,2	13,5	13,4	13,5	13,6	13,7

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

For første gang på mange år var konsumveksten i 2015 høyere innen Utdanning enn innen Sosial beskyttelse. Næringsøkonomiske formål økte mest i 2015. Over halvparten av økningen i dette formålet kom fra funksjonen fylkesveier.

Kommunalt konsum fordelt etter kommunal og ikke-kommunal produksjon

I tillegg til å dele inn konsumutgiftene ut fra formål kan de også grupperes ut fra hvor stor andel som knytter seg til produksjon hos kommunene selv og hvor stor andel som gjelder kjøp fra private til erstatning for kommunal produksjon, dvs. produktkjøp.

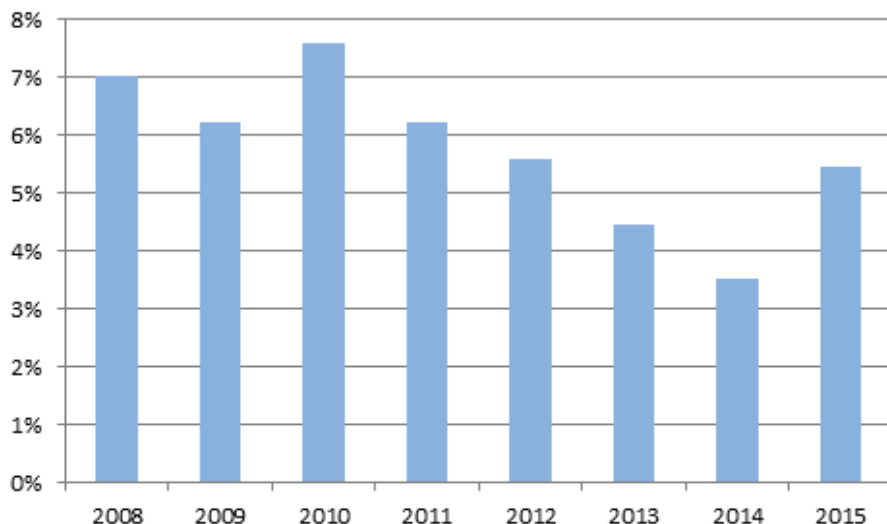
Av totalt konsum utgjorde produktkjøp 7,3 pst. i 2015. Om lag 3 av 4 kroner innen produktkjøp går til private barnehager. Mesteparten av resterende produktkjøp gjelder tilskudd til allmennleger og fysioterapeuter. De siste 5 årene har andelen av konsumet som gjelder produktkjøp vært nær uendret, mens årene før vokste andelen relativt mye. Dette har sammenheng med at barnehageutbyggingen, og med det tilfanget av private barnehager, har vært relativt moderat siste 5 år sammenliknet med årene før.

7.2 Gebyrer i kommuneforvaltningen

Gebyrer består av betalinger fra mottakere av en rekke ulike kommunale tjenester. I 2015 var inntektene fra gebyrer 61,2 mrd. kroner, noe som tilsvarer nærmere 13 pst. av kommunenes samlede inntekter. Disse inntektene kommer til fradrag ved beregning av kommunalt konsum¹³.

Veksten i gebyrinntekter fra 2014 til 2015 var på 5,4 pst. Veksten er sterkere enn to foregående år, men svakere enn i årene 2008 til 2012. Utviklingen innen de ulike gebyrarter er vist i tabell 7.3.

¹³ Også utgifter til egne bygg og anleggsarbeider, som i 2015 beløp seg til 1,5 mrd. kroner, kommer til fradrag ved beregning av kommunalt konsum, jf. tabell 7.1.

Figur 7.3 Gebyrer i kommuneforvaltningen, årlig prosentvis vekst.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 7.3 Gebyrer i kommuneforvaltningen fordelt på funksjonsområder, mrd. kroner, og endring fra 2014 til 2015 i pst.

	2012	2013	2014*	2015*	Endring 2014-15 i pst.
Administrasjon	1,2	1,3	1,2	1,4	14,2
Barnehager	3,6	3,7	3,9	4,0	2,8
Skoler / undervisning	1,6	1,7	1,7	1,7	1,0
Skolefritidsordning	2,8	3,0	3,2	3,3	5,4
Helse- og sosialtjenester	13,9	14,5	15,3	15,9	3,6
Omsorgstjenester	7,4	7,7	8,0	8,1	1,8
Andre helsetjenester	1,3	1,4	1,5	1,5	2,4
Andre sosiale tjenester	5,1	5,4	5,9	6,3	6,4
Tekniske tjenester mv.	23,2	24,1	24,7	26,6	8,0
Vann	5,6	5,7	5,9	6,3	7,8
Avløp / kloakk	6,5	7,1	7,4	8,0	8,9
Renovasjon	5,5	5,5	5,8	6,1	5,1
Brannvern / feiing	0,9	0,9	1,0	1,0	3,7
Samferdsel	2,7	2,5	2,2	2,5	14,2
Andre tekniske tjenester	2,1	2,4	2,4	2,7	9,1
Næringsøkonomiske formål	3,6	4,0	4,2	4,1	-2,0
Kultur og idrett	3,7	3,7	3,9	4,1	5,9
Sum ordinære gebyrer	53,7	56,0	58,0	61,2	5,4
Egne bygg- og anleggsarbeider	1,3	1,3	1,5	1,5	0,1
Sum gebyrer inkludert egne bygg- og anleggsarbeider	54,9	57,3	59,5	62,7	5,3 %

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Det er de tekniske tjenestene – og da spesielt vann, avløp og renovasjon – som står for de største gebyrinntektene. Det er også her veksten fra 2014 til 2015 har vært størst. Av øvrige tjenester er det opphold på institusjon og andre sosiale tjenester (består i hovedsak av husleie for kommunale boliger) som gir størst gebyrinntekter. Det er også opphold på institusjon og husleie for kommunale boliger, sammen med skolefritidsordning, som har hatt størst prosentvis inntektsøkning fra 2012.

Prisendringer i kommunale gebyrer

Utviklingen i gebyrinntektene kan dekomponeres i prisendringer og volumendringer. Det er beregnet prisindekser for kommunale gebyrer for barnehager og for tjenester innen tekniske tjenester vedr. bolig. Tabell 7.4 viser en oversikt over årlige prisendringer for disse tjenestene, den gjennomsnittlige prisendringen i perioden samt den gjennomsnittlige gebyrutgiften for en husstand i 2015.

Tabell 7.4 Brukerbetaling for utvalgte kommunale tjenester. Prisendring i pst. siste 12 måneder per januar, inkludert KPI. Gjennomsnitt per år i perioden 2002-07, og årlige prisendringer fra 2008 til 2016. I tillegg gjennomsnitt for hele perioden, samt gjennomsnittlig gebyr per husstand 2015 (kroner).

	Gj.snitt										Gj.snitt	Kroner
	2002-07	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2002-16 ¹	2015
Vann	2,7	6,6	8,1	4,0	4,9	4,4	3,2	3,1	5,0	0,9	3,8	3 260
Avløp	1,5	6,3	7,5	4,9	4,3	4,4	3,9	3,5	6,3	2,5	3,6	4 230
Renovasjon	2,3	4,7	6,1	7,9	8,3	1,3	-0,5	2,1	3,7	1,3	3,3	3 302
Feiing	4,5	4,1	6,3	8,0	3,4	6,8	11,8	4,0	2,3	4,5	5,2	451
Barnehageplass	-4,7	-0,1	-0,3	0,8	0,9	1,6	0,1	3,3	2,7	-0,5	-1,1	25 982 ²
KPI	1,4	3,7	2,2	2,5	2,0	0,5	1,3	2,3	2,0	3,0	1,9	

¹ Gjennomsnittlig prisstigning er beregnet i form av et geometrisk gjennomsnitt.

² Beløpet gjelder både kommunale og private barnehager, er ekskl. tilleggsutgifter (kostpenger m.m.).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabellen viser at prisendringene¹⁴ for fire av de fem tjenestene var betydelig lavere gjennom 2015 enn de to årene forut.

Over perioden fra 2002 til 2015 er prisendringene innen barnehage veldig ulik prisutviklingen for de tekniske tjenestene. I gjennomsnitt har prisen per år for opphold i barnehage gått ned med 1,1 pst., mens den for tekniske tjenester har økt mellom 3,3 pst. og 5,2 pst. Tilsvarende er det for KPI er økning på 1,9 pst. Årsgebyrene for tekniske tjenester har med andre ord økt langt mer enn KPI, mens prisen for barnehageopphold har gått ned.

Innen de tekniske tjenestene har ikke kommunene lov til å kreve høyere gebyrer enn selvkost. Noen kommuner velger å prise tjenestene til selvkost mens andre velger lavere pris enn selvkost. Når disse prisene øker kan det derfor skyldes at de tilhørende kostnadene øker, og/eller det kan skyldes at kommunene i større grad enn før legger seg tettere opp til selvkost i sin prising.

Det er grunn for å si noe mer om utviklingen i barnehagesatsene. Hovedårsaken til at prisene for oppholdsbetaling i barnehage har falt i perioden er reduksjon i de statlig fastsatte grensene for hvor mye kommunene kan kreve i brukerbetaling. Den store reduksjonen i 2006 skyldes eksempelvis endring i maksimalsatsen fra 2 750 til 2 250 kroner fra 1. januar 2006.

¹⁴ Pris gjenspeiler gjennomsnittspris utarbeidet av SSB. Utdypende informasjon om foreldrebetaling i barnehager er tilgjengelig som *Rapporter 2016/21* på SSBs hjemmesider. Tall for gjennomsnittlig gebyr og prisendringer innen tekniske tjenester er tilgjengelig i *Tabell 10492 i SSB sin statistikkbank*.

Barnehagesatsene påvirkes av en rekke forhold ut over maksimalsatsen, for eksempel i hvilken grad mat og liknende er inkludert, søskenmoderasjon, foreldrenes inntektsnivå mv.

I 2015 gikk barnehagesatsene ned igjen – for første gang siden 2009. Dette kan skyldes at en ny nasjonal ordning for foreldrebetaling trådte i kraft den 1. mai 2015. Under den nye ordningen er det både en inntektsgradert maksimalsats og gratis kjernetid på 20 timer i uken for lavinntektsfamilier – noe som gis for 4- og 5-åringer.

Den inntektsgraderte maksimalsatsen innebærer at ingen husholdninger skal betale mer enn 6 pst. av sin samlede skattepliktige kapital- og personinntekt for en barnehageplass, opp til maksimalsatsen fastsatt av Stortinget. Maksimalsatsen ble på sin side økt fra 2 480 til 2 655, men alle husstander med inntekt under 486 750 har krav på moderasjon. 20 timer gratis kjernetid gis til husholdninger med inntekt under 405 000.

De to ordningene kumulerer, slik at husstander med inntekt under 405 000 først får moderasjon i henhold til maksimalsatsen, deretter trekkes 20 timer fra per uke for 4- og 5-åringer.

Datakilden for beregning av SSBs tall er også endret siste år, i det Utdanningsdirektoratets rapportering BASIL nå benyttes. BASIL er vesentlig mer detaljert enn den tidligere datakilden, KOSTRA, var på barnehageområdet. Det er nå data fra både kommunene og den enkelte barnehage, og praktisk talt fulltelling. Dette muliggjør mye mer presise beregninger, noe som kan gi utslag på den beregnede prisindeksen for barnehagesatser dette året.

7.3 Øvrige utgifter

Kommuneforvaltningen hadde i 2015 utgifter ut over konsum og gebyrfinansiert produksjon på 62 mrd. kroner. Sammensetningen og utviklingen i disse utgiftene er vist i tabell 7.5.

Tabell 7.5 Kommunale utgifter utenom konsum og gebyrfinansierte utgifter. 2007-2015. Mrd. kroner

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014*	2015*
Overføringer til ideelle organisasjoner	8,9	9,6	10,6	11,2	11,7	12,5	13,6	14,9	15,8
Subsidier	9,2	10,3	10,8	12,8	13,4	13,9	14,7	14,7	15,9
Stønader til husholdninger	8,6	9,2	10,3	11,1	11,1	11,3	12,1	12,8	13,6
Renteutgifter	11,1	11,9	10,4	10,4	12,1	12,7	12,7	13,0	12,5
Kapitaloverføringer	1,2	1,6	1,1	1,3	1,4	1,3	1,4	1,4	1,7
Overføringer til statsforvaltningen	2,5	2,4	2,4	2,7	3,1	8,5	8,8	9,0	2,9
Sum	41,5	44,9	45,7	49,4	52,9	60,2	63,2	66,3	62,4

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Overføringer til ideelle organisasjoner består i likhet med produktkjøp av utbetalinger til private aktører for at disse skal tilby visse tjenester som kommunen ellers ville ha utført¹⁵.

Overføringene går i hovedsak til ideelle private sykehjem og rehabiliteringsinstitusjoner, idrettslag og lokale kulturorganisasjoner. Totalt utbetalte kommunene nær 16 mrd. kroner i 2015. For fjerde år på rad var den årlige prosentvise veksten innen denne utgiftsarten høyere enn tilsvarende vekst i konsumutgiftene.

¹⁵ I nasjonalregnskapet klassifiseres utbetalinger til private aktører som utfører tjenester på vegne av kommunene som *Produktkjøp* når aktørene er kommersielle, mens tilsvarende utbetalinger til aktører som ikke har til formål å oppnå avkastning blir klassifisert som *Overføringer til ideelle organisasjoner*. Ved operasjonaliseringen av dette blir alle utbetalinger til private barnehager klassifisert som produktkjøp mens alle tilsvarende utbetalinger til aktører innen sykehjem klassifiseres som overføringer til ideelle organisasjoner.

Subsidier er tilskudd til næringslivet der formålet er å bidra til at mottakerne kan tilby innbyggerne lavere priser og/eller med større omfang av visse tjenester enn de ellers ville ha gjort. Kommunale subsidier er dominert av tilskudd til offentlige og private foretak innen samferdselssektoren. Også utgiftene til subsidier var om lag 16 mrd. kroner i 2015.

Stønader til husholdninger utgjorde om lag 14 mrd. kroner i 2015 og består i hovedsak av sosialhjelp og bostøtte. Renteutgiftene var 12,5 mrd. kroner i 2015. Noe av renteutgiftene blir refundert av staten som en del av statlige overføringer til kommunene. De «reelle renteutgiftene» i 2015 var derfor en del lavere enn 12,5 mrd. kroner. Til sammenlikning utgjorde summen av renteinntekter og inntekter fra utbytte 13 mrd. kroner. Kapitaloverføringer sto for 1,7 mrd. kroner som er marginalt lavere enn tilsvarende inntekter ved uttak fra forretningsdriften.

Overføringer til statsforvaltningen var den av disse utgiftsartene med størst endring i utgiftene: Fra 9 mrd. kroner i 2014 til 3 mrd. kroner i 2015. Den store utgiftsreduksjonen skyldes at samhandlingsreformen i 2015 ble endret ved at kommunal medfinansiering av utgifter til somatisk behandling på sykehus falt bort.

7.4 Produksjonsindekser for kommunale tjenester 2015

I dette avsnittet presenteres beregninger av en produksjonsindeks for kommunale tjenester basert på data for 2015. Produksjonsindeksen er et samlemål for kommunenes tjenestetilbud basert på produksjonsindikatorer for utvalgte sektorer og sier noe om nivået på produksjonen i forhold til størrelsen på målgruppen for tjenestene. Indeksen er ment å vise hvor godt tjenestetilbud som blir gitt til innbyggerne i ulike målgrupper. En slik indeks for det samlede tjenestetilbudet kan være et nyttig supplement til mer detaljerte studier av tjenesteproduksjonen i enkeltsektorer. Eksempelvis vil produksjonsindeksen være mindre følsom for forskjeller i prioritering enn produksjonsindikatorer for de enkelte tjenester.

Produksjonsindeksen består av delindekser for barnehage, grunnskole, primærhelsetjeneste, pleie og omsorg, barnevern, sosialkontortjenester og kultur, i tillegg til en samlet produksjonsindeks som omfatter alle disse tjenestene. Den samlede produksjonsindeksen består av i alt 25 indikatorer. Indikatorene fanger opp kvantitative mål på tjenestetilbudet som oppholdstimer i barnehager, brukere i SFO, legedekning, helseundersøkelser, antall timer hjemmesykepleie og praktisk bistand, oppholdsdøgn i institusjon, barnevernsundersøkelser og tiltak, mottakere av økonomisk sosialhjelp, bokbestand og utlån av bøker, og kinobesøk og forestillinger. De fleste kvantitative indikatorene er relatert til behovskorrigert innbyggertall. I tillegg inngår kvalitative indikatorer som leke- og uteareal i barnehager, læringsutbytte og læringsmiljø i grunnskolen, enerom i institusjonsomsorgen og andel ansatte med relevant utdanning i barnehage og barnevern.

I produksjonsindeksen for 2015 er det foretatt revisjon av indikatorsettene for pleie og omsorg og grunnskole. For pleie og omsorg er tidligere indikatorer for hjemmetjenester erstattet med totalt antall timer per uke til hjemmesykepleie og praktisk bistand, mens tidligere indikator for beboere i institusjon er erstattet med totalt antall oppholdsdøgn i institusjon. For grunnskole er nasjonale prøver på 8. trinn (korrigert for sosioøkonomiske faktorer) inkludert som ny indikator.

I alt 345 kommuner har levert tilstrekkelige data til å inngå i beregningene for 2015. Manglende data for nasjonale prøver og læringsmiljø i grunnskolen er de viktigste enkeltårsakene til at produksjonsindeksen ikke kan beregnes for mer enn 81 pst. av kommunene.

Tabell 7.6 viser produksjonsindeksen og delindeksene for kommunene gruppert etter korrigeret inntekt per innbygger. Inntektene omfatter inntekts- og formuesskatt, rammeoverføringer, eiendomsskatt, konsesjonskraftsinntekter og hjemfallsinntekter. Kostnadsnøklene i inntektssystemet er benyttet for å korrigere for forskjeller i beregnet utgiftsbehov. Både indeksene og korrigeret inntekt er normalisert slik at veide gjennomsnitt (innbyggertall som vekt) er lik 100 for kommunene som inngår i analysen.

I tråd med resultatene fra tidligere år viser analysene en klar sammenheng mellom produksjonsindeksen og økonomiske rammebetingelser. Kommuner med høy korrigeret inntekt har gjennomgående høyere verdi på produksjonsindeksen enn kommuner med lav korrigeret inntekt. Korrelasjonen med korrigeret inntekt er klart høyere for samlet produksjonsindeks enn gjennomsnittlig korrelasjon for delindeksene. Det har sammenheng med at kommunevise forskjeller i prioritering slår sterkere ut i delindeksene enn i totalindeksen. Dette kommer også til uttrykk ved at standardavviket til totalindeksen er lavere enn gjennomsnittlig standardavvik for delindeksene.

Tabell 7.6 Produksjonsindekser for kommunene gruppert etter korrigeret inntekt, 2015

	Barne- hage	Grunn- skole	Prim. helsetj.	Omsorg s- tjenester	Barne- vern	Sosial- kontor	Kultur	Samlet	Korr. innt.
Under 95	101,4	99,6	98,3	93,9	111,1	95,7	76,5	96,8	93,2
95-100	101,2	99,7	97,6	100,3	102	98,2	90,9	99,6	97,3
100-105	98,0	100,5	101,0	98,1	89,2	102,1	121,8	100,0	101,9
105-110	97,3	101,1	103,3	103,8	92,1	101,4	102,0	101,2	106,3
110-125	101,6	98,5	110,5	124,7	123,1	114,1	111,5	111,8	115,4
Over 125	100,6	99,6	121,7	119,2	115,4	113	140,3	111,6	146,8
Standardavvik	5,6	2,9	20,2	23,4	29,0	21,9	46,9	9,9	14,1
Korrelasjon korr. innt.	-0,09	0,06	0,43	0,27	0,04	0,12	0,41	0,39	1,00
Antall kommuner	345	345	345	345	345	345	345	345	345

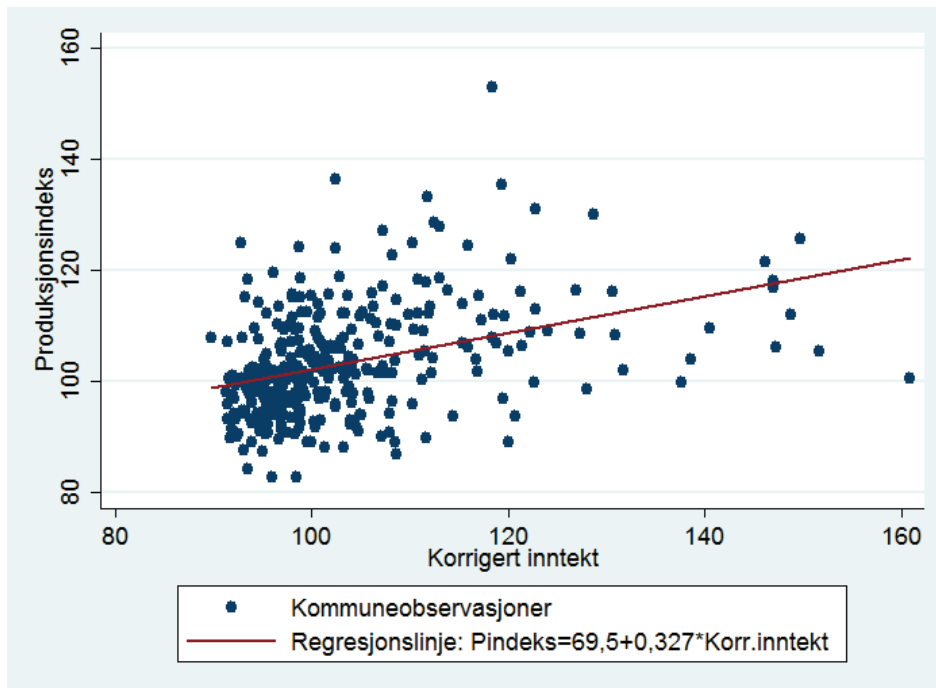
Merknad: Produksjonsindekser og korrigeret inntekt er normalisert slik at de veide gjennomsnittene (med antall innbyggere som vekter) for kommunene som inngår er lik 100.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Det er delindeksene for primærhelsetjeneste, pleie og omsorg og kultur som viser sterkst sammenheng med korrigeret inntekt. Det er innenfor disse tjenestene at kommuneøkonomien er avgjørende for tjenestetilbudet. Delindeksene for barnehage, grunnskole, barnevern og sosialkontortjenester er praktisk talt ukorrelert med korrigeret inntekt. For barnevern og sosialkontortjenester har de svake korrelasjonene trolig sammenheng med at tilbudet innen disse tjenesteområdene i større grad er styrt av behov enn av økonomiske rammebetingelser. Innføring av rett til barnehageplass fra 2011 har medført at barnehagedekningen i stor grad er blitt frikoblet fra kommunale inntekter.

Sammenhengen mellom produksjonsindeks og korrigeret inntekt er også illustrert i figur 7.4 hvor produksjonsindeksen er plottet mot korrigeret inntekt. Den rette linja i figuren er regresjonslinja og den positive helningen viser en klar sammenheng mellom produksjonsindeksen og økonomiske rammebetingelser målt ved korrigeret inntekt. Samtidig framgår det at det er betydelig variasjon rundt regresjonslinja, det vil si at produksjonsindeksen varierer mye mellom kommuner med om lag samme nivå på korrigeret inntekt.

I enkelte sammenhenger har variasjonen i produksjonsindeksen mellom kommuner med om lag samme inntektsnivå blitt tolket som en indikasjon på effektivitetsforskjeller kommunene imellom. Utvalget vil påpeke at slike anvendelser av indeksen har sine begrensninger og må gjøres med varsomhet. I praksis vil det være svakheter ved produksjonsindeksen og ved korrigert inntekt. Det har sammenheng med at produksjonsindeksen i begrenset grad fanger opp kvalitative aspekter ved tjenestetilbudet, samt at det ikke er fullt samsvar mellom hvilke inntekter som inngår i korrigert inntekt (omfatter kun frie inntekter) og finansieringen av de tjenester som inngår i produksjonsindeksen (omfatter også tjenester som finansieres av øremerkede tilskudd og brukerbetaling). I tillegg kan tjenestetilbudet være holdt oppe av et svakt driftsresultat.

Figur 7.4 Sammenheng mellom produksjonsindeks og korrigert inntekt, 2015¹

¹ For å gi et best mulig bilde av majoriteten av kommunene er Sirdal, Aurland og Aukra (som har korrigert inntekt over 180) utelatt fra figuren.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Videre er utviklingen i samlet produksjonsindeks over årene 2013 til 2015 studert mer nøye. Endring i produksjonsindeksen over tid gir uttrykk for utviklingen i den enkelte kommune i forhold til gjennomsnittsutviklingen. En stabil verdi på produksjonsindeksen betyr ikke at produksjonen har vært stabil, men at produksjonsøkningen har vært den samme som i de øvrige kommunene. Økende verdi på produksjonsindeksen over tid betyr at kommunens produksjon har økt raskere enn i de øvrige kommuner. Det kan være nærliggende å tolke økt verdi på produksjonsindeksen som uttrykk for økt effektivitet og lavere verdi på produksjonsindeksen som uttrykk for lavere effektivitet, men dette er å trekke forhastede konklusjoner. For eksempel vil økt verdi på produksjonsindeksen som skyldes raskere inntektsvekst enn de øvrige kommuner eller sterkere prioritering av de tjenester som omfattes av produksjonsindeksen ikke kunne tolkes som økt effektivitet.

Det er en klar tendens til at kommuner som skårer høyt på produksjonsindeksen i 2013 også skårer høyt i 2014, dels også i 2015, og at de som skårer lavt ett år også skårer lavt de øvrige år. Dette kommer til uttrykk ved at produksjonsindeksene for de enkelte år er sterkt positivt korrelert.

Korrelasjonen mellom produksjonsindeksene for 2013 og 2014 er 0,92, mens korrelasjonen mellom produksjonsindeksen for 2015 og de to tidligere årene er 0,49. Svakere sammenheng mellom indeksen for 2015 og tidligere år må ses i sammenheng med at det i årets produksjonsindeks er foretatt revideringer av indikatorsettet for pleie og omsorg og grunnskole.

Endringen i produksjonsindeks fra 2013 til 2015 er nærmere illustrert i tabell 7.7. Det er 326 kommuner som det er beregnet en samlet produksjonsindikator for i begge årene 2013 og 2015. Her er kommunene gruppert etter verdien på produksjonsindeksen i de to årene. Stabiliteten over tid kommer her til uttrykk ved at 108 av de 326 kommunene (omtrent en tredjedel) tilhører samme gruppe i 2015 som i 2013. Det er 88 kommuner (27 pst.) som ikke tilhører samme gruppe eller "nabogruppen" i 2015. I fjorårets produksjonsindeks ble det foretatt tilsvarende sammenlikning for årene 2012 og 2014. Da var det omtrent 60 pst. av kommunene som var gruppert i samme gruppe, mens kun 4 pst. ikke tilhørte samme gruppe eller "nabogruppen".

Tabell 7.7 Utviklingen i produksjonsindeks fra 2013 til 2015

		Produksjonsindeks 2015						
		Under 90	90-95	95-100	100-105	105-110	110-125	Over 125
Produksjonsindeks 2013	Under 90	1	2	1	0	1	1	0
	90-95	5	9	19	3	3	2	0
	95-100	5	20	25	18	8	8	2
	100-105	5	11	15	37	17	14	1
	105-110	0	4	7	17	14	14	1
	110-125	0	4	2	4	9	20	4
	Over 125	0	0	0	0	1	0	2

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Tabell 7.7 viser også at en del enkeltkommuner har hatt veldig stor endring i verdien på produksjonsindeksen. Maksimal endring er vel 30 prosentpoeng. Det er i alt 67 kommuner (21 pst.) som hadde en endring i produksjonsindeksen på mer enn 10 prosentpoeng fra 2013 til 2015. På den andre siden er det 161 kommuner (49 pst.) som hadde en endring i produksjonsindeksen på mindre enn 5 prosentpoeng fra 2013 til 2015.

I vedlegg 12 gjøres det nærmere rede for oppbyggingen av produksjonsindeksen og det rapporteres produksjonsindekser for enkeltkommuner og fylkesvise gjennomsnitt. Tall for enkeltkommuner vil også bli lagt ut på Kommunal- og moderniseringsdepartementets nettsider på www.regjeringen.no/kommunedata.

8 Effektivitet i kommunale tjenester 2014-2015

Utvalget initierte vinteren 2010 et prosjekt om effektivitet i kommunale tjenester. Formålet var å få mer kunnskap om effektiviteten og effektivitetsutviklingen på de kommunale tjenestene, samt å utvikle et beregningsopplegg for sektorovergrepene effektivitet. Beregningsopplegget skulle kunne oppdateres årlig, både for de enkelte kommunene og kommunene som helhet. Prosjektet ble utført av Senter for økonomisk forskning (SØF) ved NTNU og ble oppsummert i utvalgets rapport fra november 2010.¹⁶ Analysene fra prosjektet var basert på data for 2008-2009. Oppdaterte analyser er senere publisert i utvalgets rapporter fra november 2011, november 2014 og november 2015. I dette kapitlet presenteres oppdaterte analyser basert på data for 2014-2015.

Resultatene fra de oppdaterte analysene er i stor grad i samsvar med resultatene fra tidligere analyser. Det synes å være betydelig variasjon i effektivitet mellom kommuner. Analysene indikerer at det for barnehage, grunnskole og omsorgstjenestene samlet er et effektiviseringspotensial på 12 pst. I perioden 2008-2015 sett under ett økte samlet effektivitet med 4,1 pst., noe som i gjennomsnitt utgjør 0,6 pst. per år. Fra 2014 til 2015 økte effektiviteten med 0,2 pst.

Kapitlet er organisert på følgende måte: Analyseopplegg, modellformulering og data beskrives i kapitlene 8.1 og 8.2, mens kapittel 8.3 presenterer oppdaterte analyser for 2014 og 2015.

Vedlegg 13 rapporterer effektivitetsscorene for den enkelte kommune. Tall for enkeltkommuner vil også bli lagt ut på Kommunal- og moderniseringsdepartementets nettsider på www.regjeringen.no/kommunedata.

8.1 Analyseopplegg

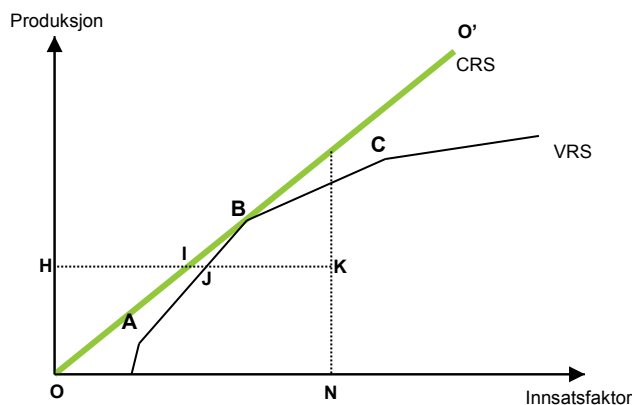
Analyseopplegget er basert på såkalt DEA-analyse (Data Envelopment Analysis) som er den mest utbredte analyseteknikken i studier av offentlig sektors effektivitet. Metoden ble første gang introdusert av Charnes, Cooper og Rhodes (1978), som en utvidelse av Farrel (1957). Kittelsen og Førsum (2001) gir en god innføring på norsk. En av grunnene til at denne metoden er attraktiv å anvende i analyser av offentlig sektor er at den beregner relativ effektivitet i tilfeller hvor produksjonsprosessen inkluderer flere innsatsfaktorer og flere produkter, og hvor det er vanskelig å fordele innsatsfaktorbruken mellom de ulike produktene. Enhetenes effektivitet vurderes mot hverandre ved at de mest effektive enhetene (observert beste praksis) utgjør et referansesett som de andre enhetene måles mot. Metoden gir ikke informasjon om hvor produktiv de mest effektive enhetene er i en større kontekst, men sier noe om effektiviseringspotensialet til de ineffektive enhetene i forhold til beste observerte praksis.

DEA-metoden er nærmere illustrert i figur 8.1. Figuren viser en enkel situasjon med én innsatsfaktor og ett produkt for å illustrere hvordan metoden fungerer og hvordan effektivitet defineres. Prinsippet for metoden er det samme om vi har flere innsatsfaktorer og flere produkter. Observasjonene A, B, C og K i figuren representerer tilpasningen for ulike produksjonsenheter (heretter kalt kommuner) i utvalget.

I anvendelser av DEA-metoden kan det gjøres ulike forutsetninger om skalaegenskapene i produksjonen. I tilfellet med konstant skalaavkastning (CRS – Constant Returns to Scale) er effektivitetsfronten representert ved linjen OO', som er bestemt av kommunen med det høyeste

¹⁶ Det vises til Borge, Pettersen og Tovmo (2011) for en mer fullstendig rapportering fra prosjektet, og til Borge og Pettersen (2012), Borge, Nyhus og Pettersen (2014) og Borge og Pettersen (2016) for senere oppdateringer.

forholdet mellom produksjon og innsatsfaktorbruk (i dette tilfellet kommune B). Alle kommuner som ligger under denne linjen er ineffektive i forhold til de kommuner som ligger på selve fronten. Kommuner som ligger på fronten antas å være 100 pst. effektive. I figur 8.1 er kommunene A, C og K ineffektive, mens kommune B er 100 pst. effektiv. At en kommune er ineffektiv innebærer at samme produksjonsmengde kunne vært produsert ved lavere innsatsfaktorbruk dersom produksjonen ble innrettet etter ”beste praksis”-teknologi definert ved referansefronten.¹⁷

Figur 8.1 Beste praksis referansefront under konstant (CRS) og varierende skalautbytte (VRS)

Effektiviteten til en gitt kommune avhenger av avstanden til referansefronten. Effektiviteten til produksjonsenhet K i figuren kan uttrykkes som forholdet mellom effektiv bruk av innsatsfaktorer og faktisk bruk av innsatsfaktorer, dette forholdet er representert ved avstanden HI dividert på avstanden HK i figuren. For alle kommuner som ligger under referansefronten i figuren vil dette forholdet representere et tall (kalt effektivitetsscore) mellom 0 og 1. For de effektive kommunene som ligger på fronten vil effektivitetsscoren være lik 1.

Når det tillates variabel skalaavkastning (VRS – Variable Returns to Scale) i produksjonen, er referansefronten representert ved kurven som går gjennom observasjonen A, B og C i figur 8.1. I dette tilfellet ser vi at det kun er kommune K som ligger under kurven og dermed karakteriseres som ineffektiv. For gitt produksjon er effektiv innsatsfaktorbruk for kommune K gitt ved punkt J, og relativ innsatsfaktorbesparende effektivitet er dermed gitt ved forholdet HJ/HK. Kommunene A, B og C er teknisk effektive, men av disse er det kun B som er skalaeffektiv.

I analyser av kommunesektoren er det av stor betydning om det antas konstant eller avtakende skalautbytte. Det har sammenheng med at kommunene er av svært ulik størrelse, og at små kommuner kan oppleve skalaulemper i tjenesteproduksjonen. I inntektssystemet legges det for eksempel til grunn at små kommuner har skalaulemper innen administrasjon, grunnskole, primærhelsetjeneste og omsorgstjenestene. Dersom det antas konstant skalautbytte, vil det derfor være en tendens til at små kommuner kommer ut som ineffektive fordi de er små. Det beregnede effektiviseringspotensialet vil da reflektere gevinsten ved at den enkelte kommune utnytter ressursene mer effektivt og gevinsten ved at kommunestrukturen endres slik at

¹⁷ Det fokuseres her på såkalt innsatsfaktorbesparende effektivitet.

skalaulempene kan elimineres. I dette prosjektet fokuseres det på i hvilken grad den enkelte kommune utnytter ressursene effektivt, og det antas derfor variabelt skalautbytte.

Som alle andre metoder har også DEA-metoden begrensninger og svakheter. For det første vil datakvaliteten begrense kvaliteten på analysene. For det andre har DEA-metoden den egenskap at det beregnede effektiviseringspotensialet reduseres når antall produkter og/eller innsatsfaktorer øker. Det er derfor fare for at effektiviseringspotensialet underestimeres dersom det formuleres en svært rik modell med mange produkter og innsatsfaktorer. På den andre siden kan effektiviseringspotensialet bli overestimert dersom viktige produkter og innsatsfaktorer utelates fra analysen. Det må derfor foretas en avveining mellom potensiell undervurdering av effektiviseringspotensialet ved å ha en svært fleksibel modellformulering og en overvurdering av effektiviseringspotensialet ved å ha en svært restriktiv modellformulering. Valg av modellformulering blir derfor viktig når DEA-metoden skal anvendes i praksis. For det tredje er DEA-metoden følsom for ekstreme observasjoner og målefeil. Betrakt for eksempel en kommune som kommer ut som 100 pst. effektiv, men hvor innsatsfaktorbruken er undervurdert på grunn av målefeil. Det største problemet er ikke at effektiviteten i denne kommunen overvurderes, men at effektiviteten i andre kommuner undervurderes fordi referansefronten feilaktig flyttes utover.

Det effektivitetsbegrepet som ligger til grunn for DEA-analysen er såkalt teknisk effektivitet. Kravet til teknisk effektivitet er at det ikke sløses med ressurser. Det skal ikke være mulig å redusere bruken av innsatsfaktorer uten at produksjonen reduseres. Teknisk effektivitet er et svakt effektivitetsbegrep, noe som innebærer at produksjonen kan være teknisk effektiv uten at andre effektivitetskrav er oppfylt, herunder resultateffektivitet, formåls effektivitet og prioriteringseffektivitet. I grunnskolen, hvor grunnskolepoeng og resultater fra nasjonale prøver inngår som produkter, sier imidlertid analysen noe om resultateffektivitet eller hvilken effekt tjenestetilbudet har på brukerne.

Analyseopplegget innebærer at det først utføres sektorvise DEA-analyser basert på data for 2014 og 2015. Det beregnes en felles referansefront for de to årene, det vil si fronten inneholder observasjoner fra begge år. Hver enkelt kommune vil da få beregnet en effektivitetsscore for hvert av de to årene. Videre kan det med utgangspunkt i de sektorvise effektivitetsscorene beregnes en indikator for samlet effektivitet for den enkelte kommune. Indikatoren for samlet effektivitet vil være et veid gjennomsnitt av de sektorvise effektivitetsscorene med sektorenes budsjettandeler som vekter. Den samlede effektivitetsscoren vil, som de sektorvise effektivitetsscorene, variere mellom 0 og 1. Den samlede effektivitetsscoren vil være lik 1 dersom kommunen kommer ut som effektiv i alle de sektorvise DEA-analysene. Siden effektivitetsscorene er beregnet i forhold til samme referansefront, vil endringen i effektivitetsscore gi uttrykk for kommunens endring i effektivitet fra ett år til det neste.

8.2 Modellformulering og data

I prosjektet er det utført DEA-analyser av barnehage, grunnskole, SFO, omsorgstjenestene, barnevern og kultur. Første steg i DEA-analysen er å velge modellformulering, det vil si å spesifisere produkter og innsatsfaktorer. Tabell 8.1 gir en oversikt over modellformuleringene for de enkelte sektorer. Det er lagt vekt på å måle innsatsfaktorbruken på en enhetlig måte. I de fleste sektorer skilles det mellom ulike typer arbeidskraft (med og uten relevant utdanning) og annen ressursbruk (typisk andre driftsutgifter enn lønnskostnader). Utgifter er målt i faste priser ved bruk av Finansdepartementets kostnadsdeflator for kommunesektoren.

På produksiden er det naturlig nok større variasjon mellom sektorene. Produktmålene i barnehage og SFO fanger opp antall brukere og deres oppholdstid. I SFO skilles det mellom

brukere med heltidsplass og brukere med deltidsplass. Deltidsplasser er definert som plasser hvor det er avtalt mindre enn 100 pst. oppholdstid. I barnehage benyttes en finere gradering av oppholdstid, og hvor det i tillegg skilles mellom barn i tre ulike aldersgrupper. Begrunnelsen for å skille mellom ulike aldersgrupper er at de yngste barna er mer ressurskrevende enn de eldste.¹⁸ I barnehager inngår også antall kvadratmeter leke- og uteareal som produktmål.

I barnevern er også produktmålene i stor grad basert på antall brukere. De tjenestene som tilbys i denne sektoren er imidlertid langt mer heterogene enn de som tilbys i barnehage og SFO. Dette er søkt ivaretatt ved at det skilles mellom undersøkelser, hjelpetiltak og omsorgstiltak. Inndelingen i hjelpetiltak og omsorgstiltak erstatter den tidligere inndelingen i tiltak i og utenfor hjemmet.

Omsorgstjenestene er, på samme måte som barnevern, karakterisert ved at det tilbys ulike typer tjenester. I denne sektoren gjøres det først et skille mellom institusjoner og hjemmebaserte tjenester. Videre skilles det mellom praktisk bistand og hjemmesykepleie i hjemmebasert omsorg. I institusjonsomsorgen skilles det mellom korttids- og langtidsopphold.

Tabell 8.1 Innsatsfaktorer og produkter i de sektorvise DEA-analysene

Sektor	Innsatsfaktorer	Produkter
Barnehage	Antall ansatte med førskolelærerutdanning Antall ansatte uten førskolelærerutdanning Andre driftsutgifter enn lønnskostnader	Oppholdstimer 0-2 år Oppholdstimer 3 år Oppholdstimer 4-5 år Leke- og uteareal
Grunnskole	Årsverk av personell med godkjent utdanning Årsverk av personell uten godkjent utdanning Utgifter utenom undervisning	Korrigerte grunnskolepoeng (multiplisert med antall elever) Nasjonale prøver 8. trinn (multiplisert med antall elever) Læringsmiljø (multiplisert med antall elever)
Skolefritidsordning (SFO)	Årsverk av personell med relevant utdanning Årsverk av personell uten relevant utdanning Andre driftsutgifter enn lønnskostnader	Antall brukere med heltidsplass Antall brukere med deltidsplass
Omsorgstjenestene	Årsverk av personell med relevant fagutdanning Årsverk av personell uten relevant fagutdanning Andre driftsutgifter enn lønnskostnader	Liggedøgn i institusjoner, langtid Liggedøgn i institusjon, korttid Enerom i institusjon Timer til hjemmesykepleie Timer til praktisk bistand
Barnevern	Stillinger med fagutdanning Stillinger uten fagutdanning Andre driftsutgifter til tiltak enn lønnskostnader	Undersøkelser Barn med hjelpetiltak Barn med omsorgstiltak
Kultur	Årsverk i biblioteker Utgifter til medier i biblioteker Driftsutgifter til kino	Utlån av bøker Utlån av andre medier Kinobesøk

Kilde: Senter for økonomisk forskning

De viktigste produktmålene i grunnskolen er indikatorer som fanger opp elevenes læringsutbytte, nærmere bestemt grunnskolepoeng og nasjonale prøver fra 8. trinn. I denne

¹⁸ Tidligere analyser av barnehager har benyttet alderskorrigerte oppholdstimer som produktmål. Det er etter hvert flere analyser (Håkonsen og Lunder 2008, Borge, Johannesen og Tovmo 2009) som indikerer at alderskorrigeringen legger for stor vekt på de yngste barna. I dette prosjektet benyttes derfor en fleksibel formulering hvor oppholdstimer for ulike aldersgrupper inngår som separate produktmål.

sammenheng er det viktig å ta hensyn til at elevenes læringsutbytte ikke bare påvirkes av den jobben skolene gjør, men også av elevenes familiebakgrunn. Norsk og internasjonal skoleforskning (se for eksempel Hanushek 1986 og Hægeland, Raaum og Salvanes 2004) dokumenterer at elevprestasjonene påvirkes av foreldrenes utdanningsnivå, inntekt, sivil status osv. Dersom karakterene ikke korrigeres for slike forhold, vil noen kommuner komme ufortjent godt ut mens andre kommer ufortjent dårlig ut. Det er tatt hensyn til dette ved å korrigere grunnskolepoeng og resultater fra nasjonale prøver for utdanningsnivå, inntekt, sivil status, arbeidsledighet, andel minoritets elever og andel elever som mottar spesialundervisning. I tillegg inkluderes en indikator for læringsmiljø som produktmål i DEA-analysen. Indikatoren er basert på elevundersøkelsen og fanger opp blant annet trivsel, mobbing, elevdemokrati og medvirkning.

I kultursektoren måles produksjonen ved tre indikatorer som fanger opp kinobesøk og utlån av bøker og andre medier fra biblioteker. Dette innebærer at betydelige deler av kultursektoren, herunder støtte til aktivitetstilbud til barn og unge, ikke fanges opp av produktindikatorerne. Avgrensningen på produksiden motsvares imidlertid av tilsvarende avgrensning på innsatsfaktorsiden.

Det benyttes data for 2014-2015, og dataene er i hovedsak hentet fra KOSTRA. De eneste unntakene er data for årsverk i grunnskole og SFO og læringsmiljø i grunnskolen, som er hentet fra Utdanningsdirektoratet, samt deler av dataene for omsorgstjenestene, som er hentet fra IPLOS.

Det er et brudd i statistikken for årsverk fra 2014 til 2015, se kapittel 2.8 for nærmere redegjørelse. Bruddet kan særlige medføre at beregningene av endring i effektivitet fra 2014 til 2015 kan være misvisende. Dette er undersøkt ved gjennomføre tilsvarende analyser som i kapittel 8.4 med driftsutgifter som eneste innsatsfaktor. Det er rimelig samsvar mellom beregnet effektivitetsutvikling med de to metodene, korrelasjonskoeffisienten er om lag 0,40.

8.3 Resultater

Sektorvise DEA-analyser

Resultatene fra de sektorvise DEA-analysene er oppsummert i tabell 8.2. En første observasjon er at andelen effektive kommuner varierer mye fra sektor til sektor. Andelen effektive kommuner er høyest i barnehage, omsorgstjenestene og barnevern, hvor andelen effektive kommuner er om lag 11 pst. for de to årene samlet. I de øvrige sektorene er andelen effektive kommuner lavere, 5-9 pst.

Barnehage og grunnskole kommer ut med høyest gjennomsnittlig effektivitet. DEA-analysen indikerer at gjennomsnittskommunen kan redusere ressursbruken med 22 pst. i grunnskole og 19 pst. i barnehage uten at tjenesteproduksjonen reduseres. I omsorgstjenestene og barnevern har gjennomsnittskommunen et effektiviseringspotensial på opp mot 30 pst. I SFO og kultur er gjennomsnittlig effektivitet i størrelsesorden 0,50-0,60.

Tabell 8.2 Deskriptiv statistikk for effektivitetsscorene i sektoranalysene

Sektor	År	Antall kommuner	Gj.snitt uveid	Min	Max	Andel effektive
Barnehage	2014	422	0,812	0,453	1	11,4 %
	2015	421	0,813	0,455	1	9,7 %
Grunnskole	2014	382	0,782	0,417	1	5,5 %
	2015	354	0,788	0,440	1	5,9 %
SFO	2014	424	0,602	0,091	1	9,2 %
	2015	425	0,602	0,150	1	9,6 %
Omsorgstjenestene	2014	427	0,728	0,264	1	11,7 %
	2015	426	0,722	0,250	1	9,2 %
Barnevern	2014	317	0,699	0,242	1	9,8 %
	2015	320	0,705	0,271	1	12,5 %
Kultur	2014	293	0,492	0,157	1	4,1 %
	2015	296	0,505	0,154	1	8,1 %

Merknad: Innsatsfaktorbesparende effektivitet basert på de DEA-analyser med variabelt skalautbytte. DEA-analysene er utført slik at det beregnes en felles front for årene 2014-2015.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Samlet effektivitet

Et av formålene med det opprinnelige prosjektet var å utvikle et samlet effektivitetsmål som omfatter flere sektorer. I den sammenheng må da tas stilling til hvilke sektorer som skal inkluderes, noe som handler om å vurdere for hvilke sektorer DEA-analysen gir rimelige og pålitelige resultater. I tabell 8.2 skiller sektorene SFO og kultur seg ut ved lav gjennomsnittlig effektivitetsscore, i størrelsesorden 0,50-0,60. De tre sektorene kommer også ut med svært lave minimumsverdier. Den laveste effektivitetsscoren er 0,09 i SFO og 0,15 i kultursektoren. Det er grunn til å være skeptisk til at gjennomsnittskommunen kan ha et effektiviseringspotensial på 40 pst. og at enkeltkommuner kan ha et effektiviseringspotensial på så mye som 85-91 pst. Et samlet effektivitetsmål som bygger på de samme sektoranalysene vil derfor være lite troverdig. I det samlede effektivitetsmålet er derfor SFO og kultur holdt utenfor. I tråd med tidligere praksis holdes også barnevern utenfor, selv om de beregnede DEA-scorene ikke skiller seg mye fra omsorgstjenestene.

For de gjenstående sektorene barnehage, grunnskole og omsorgstjenestene er resultatene fra de underliggende DEA-analysene mer rimelige. Gjennomsnittlig effektivitetsscore er i størrelsesorden 0,72-0,81 og på linje med tidligere DEA-analyser av disse sektorene. I et større prosjekt om effektivitet i kommunesektoren har Borge og Sunnevåg (2006) beregnet gjennomsnittlig effektivitetsscore til 0,83 for barnehage, 0,78 for grunnskole og 0,84 for omsorgstjenestene. For omsorgstjenestene er beregnet effektivitet betydelig lavere i dette prosjektet, forskjellen er i overkant om lag 15 prosentpoeng. I en annen studie (Edwardsen, Førund og Aas 2000) er imidlertid gjennomsnittlig effektivitetsscore mer på linje med resultatene i dette prosjektet (0,70). Minimumsverdier i størrelsesorden 0,40 i barnehage- og grunnskolesektoren framstår heller ikke som urimelig, mens minimumsverdien i omsorgstjenestene er betydelig lavere.

Det beregnes altså en indikator for samlet effektivitet som omfatter barnehage, grunnskole og omsorgstjenestene. Indikatoren for samlet effektivitet beregnes som et veid gjennomsnitt av de sektorvise effektivitetsscorene med sektorenes aggregerte budsjettandeler som vekter. Vektene er altså felles for alle kommuner og felles for begge år. Dette sikrer at variasjon i effektivitet mellom kommuner og over tid ikke påvirkes av variasjon i prioritering.

Tabell 8.3 Deskriptiv statistikk for samlet effektivitet og de underliggende DEA-analyser

Sektor	År	Antall komm.	Gj.snitt uveid	Gj.snitt veid	Min	1. kvartil	3. kvartil	Max	Andel effektive
Barnehage	2014	338	0,825	0,905	0,501	0,740	0,923	1	11,2 %
	2015	338	0,826	0,903	0,455	0,747	0,920	1	10,4 %
Grunnskole	2014	338	0,788	0,887	0,450	0,706	0,880	1	5,9 %
	2015	338	0,788	0,890	0,440	0,698	0,883	1	5,9 %
Omsorgstjenestene	2014	338	0,745	0,863	0,264	0,621	0,868	1	12,4 %
	2015	338	0,739	0,864	0,264	0,612	0,877	1	9,5 %
Samlet	2014	338	0,776	0,879	0,497	0,701	0,853	1	0,9 %
	2015	338	0,773	0,881	0,483	0,699	0,850	1	1,8 %

Merknad: Samlet effektivitet er et veid gjennomsnitt av effektivitetsscorene for barnehage, grunnskole og omsorgstjenestene. Vektene er 0,212 for barnehage, 0,321 for grunnskole og 0,467 for omsorgstjenestene. Omfatter de 338 kommuner som inngår i analysene begge år.

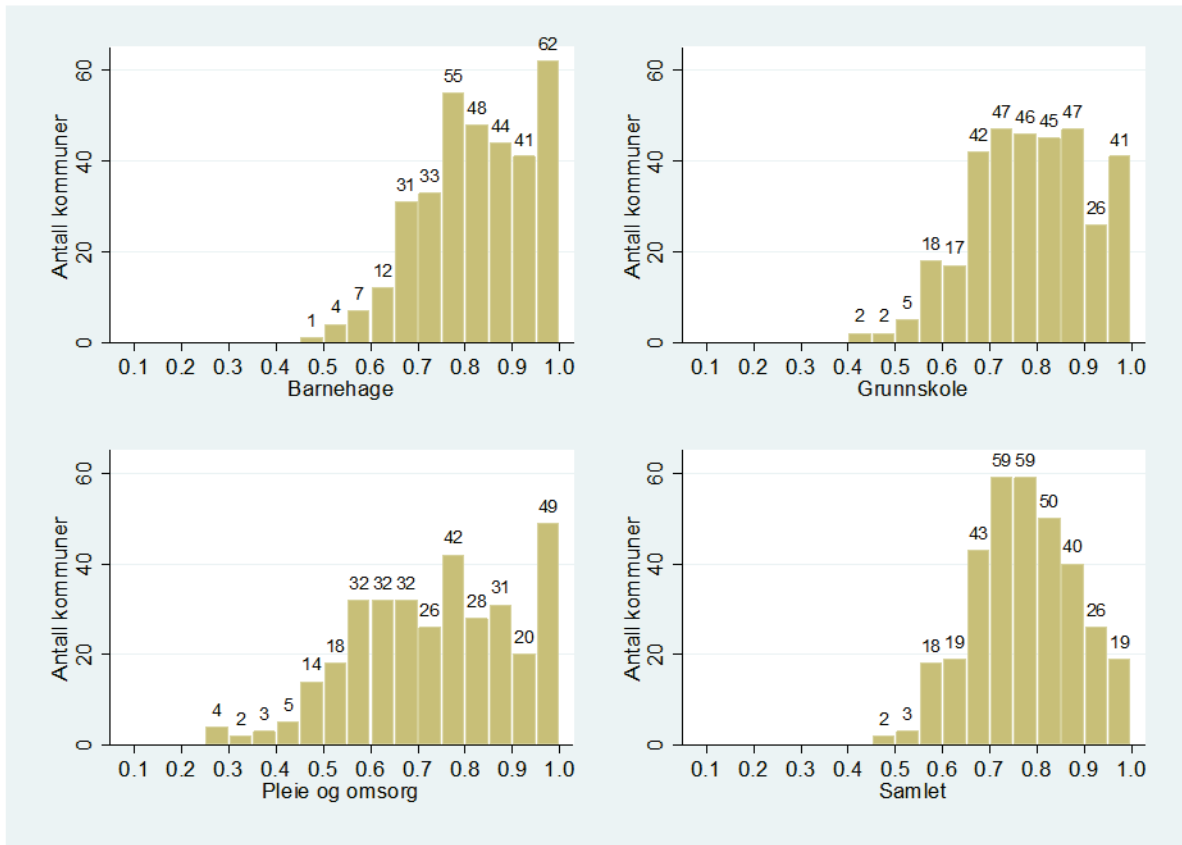
Kilde: Senter for økonomisk forskning

Tabell 8.3 rapporter deskriptiv statistikk for den samlede effektivitetsindikatoren og for de tre sektorene som inngår i samlet effektivitet. Fordelingen av de sektorvise effektivitetsscorene og samlet effektivitet er vist i figur 8.2. Tabellen omfatter de 338 kommuner som er med i DEA-analysene for barnehage, grunnskole og omsorgstjenestene både i 2014 og 2015.

Gjennomsnittene for samlet effektivitet blir naturlig nok et veid gjennomsnitt av gjennomsnittene for barnehage, grunnskole og omsorgstjenestene. Gjennomsnittlig samlet effektivitet (uveid) er 0,77. Det nasjonale effektiviseringspotensialet må beregnes med utgangspunkt i det veide gjennomsnittet (med antall innbyggere som vekter). Det veide gjennomsnittet er 0,88 og betyr at det for kommunene som helhet er et effektiviseringspotensial på 12 pst. innen barnehage, grunnskole og omsorgstjenestene. Ressursbruken kan med andre ord reduseres med 12 pst. uten at produksjonen reduseres dersom alle kommuner blir like effektive som de mest effektive kommunene i samtlige tre sektorer.

Det er en interessant observasjon at variasjonen i beregnet effektivitet er langt mindre for samlet effektivitet enn for de sektorvise effektivitetsscorene. Ett uttrykk for dette er at minimumsverdien er høyere for samlet effektivitet enn for de sektorvise effektivitetsscorene, se også figur 8.2. I den andre enden av skalaen er det bare 1-2 pst. av observasjonene som kommer ut som fullt effektive på indikatoren for samlet effektivitet. Til sammenlikning er det 5-12 pst. av observasjonene som kommer ut fullt effektive i de sektorvise analysene. Dette bidrar også til lavere variasjon i samlet effektivitet enn i de sektorvise effektivitetsscorene. Den lavere variasjonen i samlet effektivitet er et uttrykk for at det er få kommuner som er "dårlige i alt" og få kommuner som er "gode i alt".

At variasjonen er mindre for samlet effektivitet enn for de sektorvise effektivitetsscorene kommer også til uttrykk ved kvartilbredden (differansen mellom 3. kvartil og 1. kvartil).

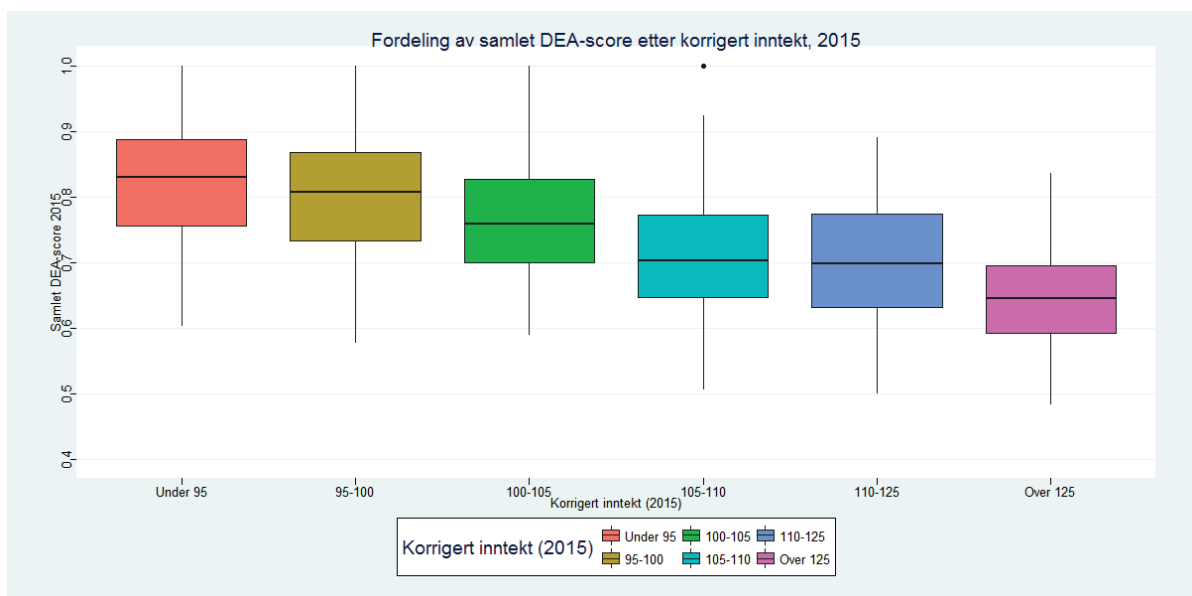

Figur 8.2 Frekvensfordeling for samlet effektivitet og de underliggende DEA-analysene, 2015

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Kvartilbredden beregnes som differansen mellom 3. og 1. kvartil og gir uttrykk for hvor tett den midlere halvparten av kommunene ligger. Mens de sektorvise effektivitetsscorene har en gjennomsnittlig kvartilbredde på 0,17-0,27, har indikatoren for samlet effektivitet en kvartilbredde på 0,15.

Figur 8.3 viser et såkalt boxplot for samlet effektivitet for kommunene gruppert etter korrigert

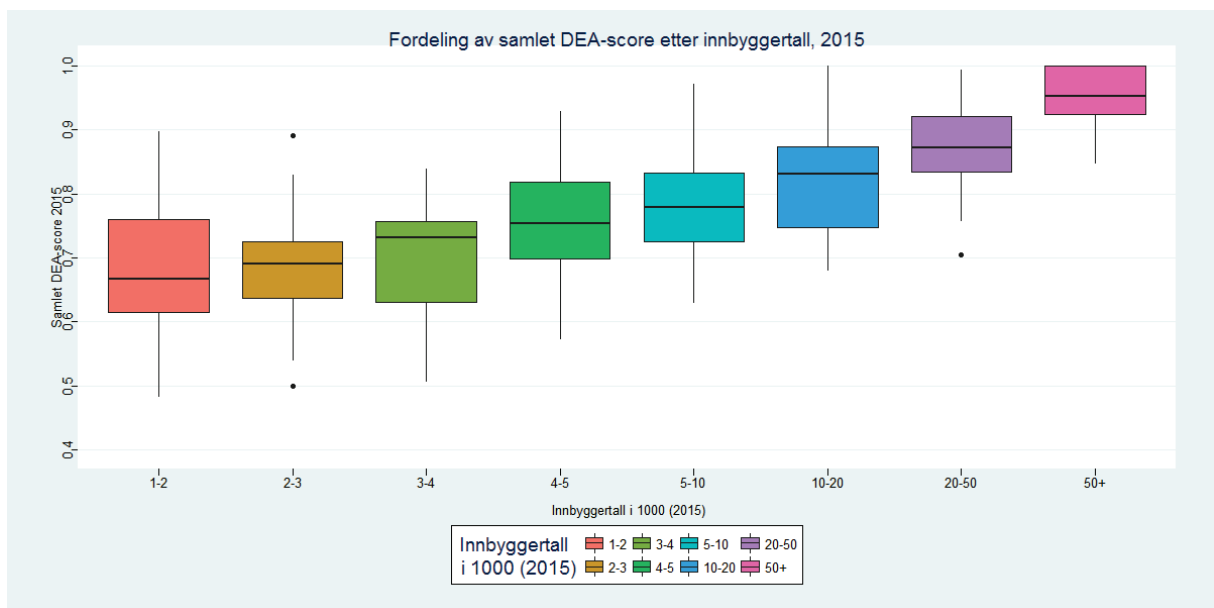

Figur 8.3 Boxplot for samlet effektivitet for kommunene gruppert etter korrigert inntekt, 2015

Kilde: Senter for økonomisk forskning

inntekt. Et boxplot gir informasjon både om nivået og spredningen i hver gruppe. Strekene i boksene er medianen, mens topp og bunn av boksene er henholdsvis 3. kvartil og 1. kvartil. Videre er den øvre streken observasjonen som er nærmest 3. kvartil pluss 150 pst. av kvartilbredden, mens den nedre streken er observasjonen som er nærmest 1. kvartil minus 150 pst. av kvartilbredden. Prikkene over øvre strek eller under nedre strek er ekstreme observasjoner som ligger utenfor båndet. Det framgår at beregnet effektivitet avtar med økende inntekt. Bortsett fra at spredningen er liten blant kommunene med lavest inntekt, er spredning nokså lik i alle inntektsgrupper. Blant de to høyeste inntektsgruppene er det ingen kommuner som er fullt effektive.

Figur 8.4 viser et boxplot for samlet effektivitetsscore for kommunene gruppert etter antall innbyggere. Det er en klar tendens til at beregnet effektivitet øker med økende innbyggertall. At effektiviteten gjennomgående øker med økende innbyggertall er ikke et resultat av stordriftsfordeler siden det tillates variabelt skalautbytte i de underliggende DEA-analysene. Tolkningen er snarere at det er mindre variasjon i effektivitet blant de største kommunene slik at den gjennomsnittlige avstanden til fronten er mindre. Det kan være ulike forklaringer på dette. En forklaring er at det er større variasjon mellom de minste kommunene enn mellom de store. En annen forklaring er at målefeil er mer utbredt i små kommuner enn i store. I så fall vil den beregnede produksjonsfronten ligge "for langt ut" for de minste kommunene på grunn av målefeil knyttet til undervurdering av ressursinnsats og/eller overvurdering av produksjon. Samtidig vil den beregnede effektiviteten for enkelte små kommuner bli for lav på grunn av målefeil knyttet til overvurdering av ressursinnsats og/eller undervurdering av produksjon.¹⁹ En annen mulig forklaring er at det er relativt få store kommuner, og at det på grunn av dette er mer sannsynlig at disse blir vurdert i forhold til en for "snill" front.²⁰

Figur 8.4 Boxplot for samlet effektivitet for kommunene gruppert etter antall innbyggere, 2015

Kilde: Senter for økonomisk forskning

¹⁹ Disse feilkildene vil også gjøre seg gjeldende for de større kommunene, men i mindre grad dersom målefeil og kommunestørrelse er negativt korrelert.

²⁰ Med dette menes at den beregnede fronten ligger innenfor den "sanne" fronten eller at ingen av de inkluderte kommunene er effektive i en større kontekst.

Endring i effektivitet over tid

Så langt er det i liten grad fokusert på endring i effektivitet fra 2014 til 2015, selv om det i tabell 8.2 og 8.3 er rapportert separate tall for hvert av årene. Tabell 8.4 gir mer detaljert informasjon om endringen i effektivitet, både sektorvis og samlet. Utviklingen i veide gjennomsnitt (med antall innbyggere som vektor) er den beste indikatoren for den nasjonale utviklingen. Det framgår at samlet effektivitet økte med nærmere 0,2 prosentpoeng fra 2014 til 2015.

Tabell 8.4 Endring i beregnet effektivitetsscore, 2014-2015

År	Gj.snitt (uveid)	Gj.snitt (veid)	Minimum	1. kvartil	3. kvartil	Maksimum
Barnehage	0,0010	-0,0012	-0,2638	-0,0453	0,0448	0,2892
Grunnskole	-0,0002	0,0031	-0,2174	-0,0303	0,0283	0,2059
Omsorgstjenestene	-0,0064	0,0018	-0,3526	-0,0649	0,0549	0,4343
Samlet	-0,0029	0,0016	-0,2053	-0,0329	0,0317	0,1666

Merknad: Omfatter de 403 kommuner som inngår i analysene begge år.

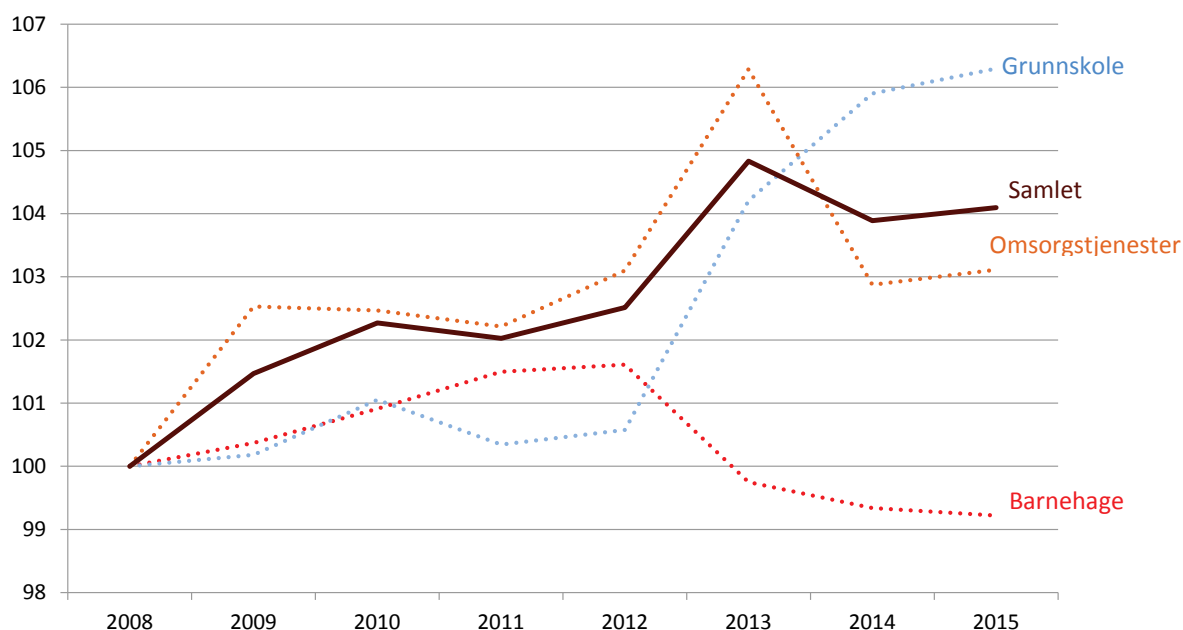
Kilde: Senter for økonomisk forskning

Tabell 8.5 viser effektivitetsutviklingen i perioden 2008-2015. Mens tabell 8.4 viser endringen i beregnet effektivitetsscore, viser tabell 8.5 endring i prosent i forhold til foregående år. For de sju årene har det vært en økning i samlet effektivitet på 4,1 pst., eller 0,6 pst. i årlig gjennomsnitt. Økningen i effektivitet var høyest i grunnskolen med 6,3 pst. for perioden under ett. I omsorgstjenestene økte beregnet effektivitet med 3,1 prosentpoeng fra 2008 til 2015, mens barnehagene hadde en nedgang. Utviklingen over tid er illustrert grafisk i figur 8.5.

Tabell 8.5 Endring i beregnet effektivitet 2010-2015, pst.

År	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2010-2015
Barnehage	0,37	0,54	0,58	0,11	-1,83	-0,41	-0,12	-0,79
Grunnskole	0,18	0,87	-0,70	0,23	3,61	1,63	0,37	6,31
Omsorgstjenestene	2,53	-0,06	-0,25	0,87	3,09	-3,21	0,23	3,12
Samlet	1,47	0,79	-0,24	0,48	2,26	-0,90	0,20	4,10

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Figur 8.5 Utvikling i beregnet effektivitet 2008-2015, 2008=100

Kilde: Senter for økonomisk forskning

På kommunenivå observeres det store endringer i beregnet effektivitet. Fra 2014 til 2015 varierte endring i samlet effektivitet fra en reduksjon på 20,5 prosentpoeng til en økning på 16,7 prosentpoeng. Den midlere halvparten av kommunene ligger innenfor et intervall på 6,5 prosentpoeng.

I tabell 8.6 er kommunene gruppert etter endring i samlet effektivitet fra 2014 til 2015. Det framgår at 51 pst. av kommunene hadde en positiv effektivitetsutvikling fra 2014 til 2015, mens de resterende 49 pst. hadde en negativ effektivitetsutvikling. I 2/3 av kommunene var endringen i beregnet effektivitet mindre enn 5 prosentpoeng.

Tabell 8.6 Endring i effektivitet, korrigert inntekt og antall innbyggere, kommunene gruppert etter endring i samlet effektivitet 2014-2015

Endring i samlet effektivitet	Antall kommuner	Korrigert inntekt 2014	Antall innbyggere 2014	Samlet effektivitet 2014
Nedgang på 0,10-0,25	16	102	8 764	0,847
Nedgang på 0,05-0,10	41	106	7 888	0,798
Nedgang på 0-0,05	106	103	13 170	0,783
Økning på 0-0,05	121	104	12 685	0,763
Økning på 0,05-0,10	42	104	12 096	0,752
Økning på 0,10-0,25	9	111	7 443	0,685
Antall kommuner	338			
Korrelasjon		0.040	-0.028	-0.239*

Merknad: Korrelasjonskoeffisienter for korrelasjonen mellom endring i effektivitet og henholdsvis korrigert inntekt, antall innbyggere og effektivitetsscore.

* indikerer at korrelasjonen er statistisk utsagnskraftig.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Tabell 8.6 viser også gjennomsnittsverdier for korrigert inntekt, antall innbyggere og samlet effektivitet for hver av gruppene. Endring i samlet effektivitet viser ingen systematisk sammenheng med korrigert inntekt og innbyggertall. Det er en klarere sammenheng mellom endring i effektivitet fra 2014 til 2015 og effektivitetsnivået i 2014. Kommuner med stor effektivitetsforbedring hadde i gjennomsnitt lav effektivitet i utgangspunktet, mens kommuner med stor effektivitetsreduksjon gjennomgående startet ut på et høy effektivitetsnivå.

Det er ikke opplagt hvordan den negative sammenhengen mellom initial effektivitet og effektivitetsendring skal tolkes. En første tolkning er at de kommunene som er minst effektive i utgangspunktet har lettest for å øke effektiviteten og at de som allerede er effektive har begrenset potensial for forbedringer. Men en slik "catching up"-historie kan ikke forklare at mange av de mest effektive kommunene har en reduksjon i effektivitet. En alternativ tolkning tar utgangspunkt i at målefeil og statistiske feilkilder gir tilfeldig variasjon i beregnet effektivitet fra år til år. Slike forhold vil systematisk trekke i retning av økt effektivitet blant kommuner med lav initial effektivitet og redusert effektivitet blant kommuner med høy initial effektivitet.

Tabell 8.7 og 8.8 viser kommunene som hadde henholdsvis størst økning og størst reduksjon i beregnet effektivitet fra 2014 til 2015. De to tabellene bekrefter inntrykket fra tabell 8.6 at det er sammenheng mellom endring i beregnet effektivitet og effektivitetsnivået i utgangspunktet. Kommunen med størst økning i beregnet effektivitet fra 2014 til 2015 hadde gjennomgående lav effektivitet i 2014, mens kommunene med størst reduksjon gjennomgående hadde høy effektivitet i 2014. Det er imidlertid enkelte unntak fra denne regelen. Ski hadde betydelig økning i beregnet effektivitet fra et relativt høyt nivå, mens Engerdal hadde en betydelig reduksjon fra et lavt nivå. Et felles kjennetrekke ved både kommuner med stor økning og stor

reduksjon i beregnet effektivitet, er at de gjennomgående har lavt innbyggertall. Det har trolig sammenheng med at målefeil og statistiske feilkilder som gir tilfeldig variasjon i beregnet effektivitet fra år til år er mer utbredt i små enn i store kommuner.

Tabell 8.7 De 10 kommunene med størst økning i samlet effektivitet fra 2014 til 2015

Kommune	Endring i effektivitet	Korrigert inntekt 2014	Antall innbyggere 2014	Samlet effektivitet 2014
Hemne	0,167	104	4224	0,663
Giske	0,149	97	7739	0,690
Gol	0,148	110	4631	0,701
Leksvik	0,129	95	3555	0,688
Aurland	0,117	199	1715	0,553
Lindesnes	0,115	95	4853	0,647
Ski	0,108	94	29542	0,863
Lesja	0,104	112	2076	0,589
Sula	0,101	94	8651	0,775
Berg	0,097	110	1810	0,626

Kilde: Senter for

Tabell 8.8 De 10 kommunene med størst reduksjon i samlet effektivitet fra 2014 til 2015

Kommune	Endring i effektivitet	Korrigert inntekt 2014	Antall innbyggere 2014	Samlet effektivitet 2014
Tjøme	-0,205	94	4927	0,808
Stranda	-0,191	100	4616	0,854
Hornindal	-0,171	103	1223	0,955
Åmot	-0,166	103	4455	0,884
Engerdal	-0,154	106	1345	0,707
Vegårshei	-0,147	99	2000	0,845
Dyrøy	-0,139	112	1171	0,975
Volda	-0,134	95	8909	0,886
Midtre Gauldal	-0,134	95	6361	0,840
Dovre	-0,132	98	2704	0,888

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Referanser

- Borge, L.-E. og K.J. Sunnevåg (2006): *Effektivitet og effektivitetsutvikling i kommunesektoren: Sluttrapport*. Rapport nr. 07/06, Senter for økonomisk forskning, NTNU.
- Borge, L.-E. og I. Pettersen (2012): *Effektivitet i kommunale tjenester: Analyser for 2009 og 2010*. Rapport nr. 03/12, Senter for økonomisk forskning, NTNU.
- Borge, L.-E., I. Pettersen og P. Tovmo (2011): *Effektivitet i kommunale tjenester*. Rapport nr. 02/11, Senter for økonomisk forskning, NTNU.
- Borge, L.-E., A.B. Johannesen og P. Tovmo (2010): *Barnehager i inntektssystemet for kommunene*, Rapport nr. 02/10, Senter for økonomisk forskning, NTNU.
- Charnes, A., W.W. Cooper og E. Rhodes (1978): *Measuring the efficiency of decision making units*. European Journal of Operational Research 2, 429-444.
- Edwardsen, D.F., F.R. Førsum og E. Aas (2000). *Effektivitet i pleie- og omsorgssektoren*, Rapport nr. 2/2000, Frischsenteret, Universitete i Oslo.
- Farrel, M.J. (1957): *The measurement of productive efficiency*. Journal of the Royal Statistical Society (Series A) 120, 253-281.
- Hanushek, E. (1986): *The economics of schooling: Production efficiency in public schools*, Journal of Economic Literature 24, 1141-1177.
- Hægeland, T., O. Raaum og K.G. Salvanes (2004): *Pupil achievement, school resources and family background*, Frischsenteret og Statistisk sentralbyrå.
- Håkonsen, L. og T.E. Lunder (2008): *Kostnadsforskjeller i barnehagesektoren*, Rapport 243, Telemarksforskning.
- Kittelsen, S.A.C., og F. Førsum (2001): *Empiriske forskningsresultater om effektivitet i offentlig tjenesteproduksjon*. Økonomisk forum 55(6), 22-29.

9 Demografi og kommunesektorens utgifter

Endringer i befolkningens størrelse og alderssammensetning påvirker kommunenes utgifter til bl.a. barnehage, skole og eldreomsorg. Det tekniske beregningsutvalget for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) beregner derfor jevnlig anslag for merkostnadene for kommunene av demografiske endringer.

De anslåtte merutgiftene er et uttrykk for hva det vil koste kommunesektoren å opprettholde tjenestetilbudet på dagens nivå. Utvalget understreker at beregningene er grove. Blant annet legges det til grunn konstante gjennomsnittskostnader innenfor de ulike tjenesteområdene, det vil si uendret standard og uendret produktivitet i tjenesteproduksjonen. Videre legges det til grunn konstante dekningsgrader for de ulike tjenestene.

Det kan stilles spørsmål ved om de forenkende forutsetningene om at tjenestebehovet/utgiftene stiger proporsjonalt med innbyggertallet i målgruppen er rimelige. Utvalget viser i den forbindelse til rapporten som Telemarksforskning²¹ utarbeidet på oppdrag fra utvalget i 2015. Resultatene fra Telemarksforskings rapport indikerte at for individrettede tjenester som skole og hhv. institusjonsbasert og hjemmebasert omsorg ble kostnadene som følger med en ekstra innbygger, anslått å øke med oppunder 80 pst. av gjennomsnittskostnaden. Tilsvarende vil andre tjenester som kultur og administrasjon, som ikke inngår i beregningsopplegget for demografiutgiftene, også øke med folketallet, men utgiftene på disse områdene stiger relativt sett noe mindre enn for de mer individrettede tjenestene. Utvalgets vurdering var at resultatene fra rapporten viser at to alternative beregningsmetoder – én metode der dagens tjenester inngår med de nevnte forutsetningene og én alternativ metode der en trakk inn flere tjenester, men samtidig også hadde lagt proporsjonalitetsfaktorene fra prosjektet til grunn – ville gi om lag samme resultat.

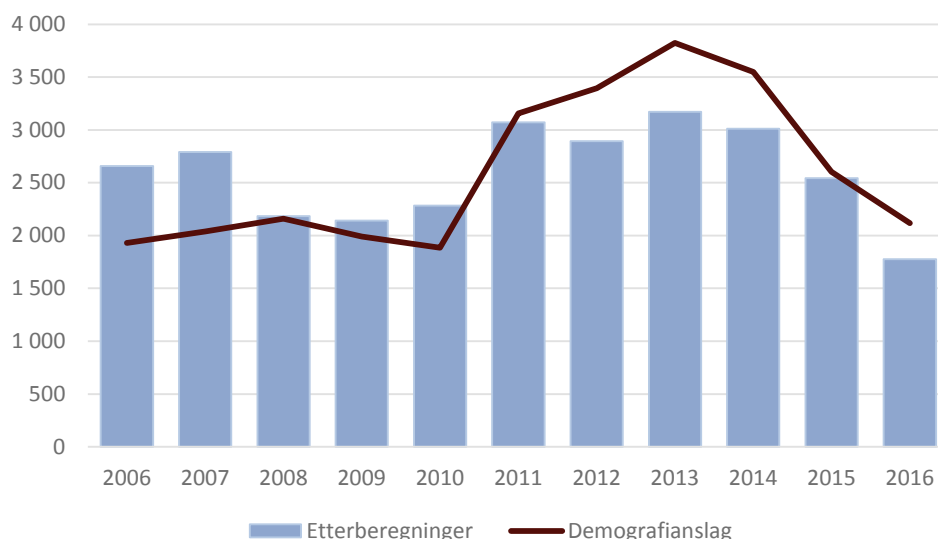
Beregningene tar utgangspunkt i dagens utgiftsnivå og hvordan disse utgiftene fordeler seg på ulike aldersgrupper. De anslåtte utgiftene per person i hver aldersgruppe fremføres så med tall for befolkningsutviklingen for å komme fram til en beregnet mer- eller mindretgift for sektoren. Beregningene av hvordan den demografiske utviklingen påvirker kommunesektorens utgifter følger det opplegget som er beskrevet i kapittel 4 i utvalgets rapport fra april 2013.

Dette kapitlet oppsummerer anslagene fra 2006 og fram til nå og hvor godt de traff med den faktiske befolkningsutviklingen. I tillegg presenteres for første gang demografianslagene på nye måter. I avsnitt 9.2 viser utvalget beregningene på andre måter og på et mer detaljert nivå enn tidligere. I avsnitt 9.3 skisseres konsekvensene av den demografiske utviklingen for kommunesektoren på lengre sikt, og i avsnitt 9.4 gir utvalget et første, foreløpig anslag for merutgifter i 2018 som følge av demografiendringer.

9.1 TBUs demografianslag 2006-2016

Utvalgets anslag blir utarbeidet på våren året før budsjettåret, basert på Statistisk sentralbyrås framskrivinger for befolkningsveksten. I enkelte år har Statistisk sentralbyrå oppdatert befolkningsframskrivingene på sommeren, slik at utvalget har oppdatert sine anslag tidlig på høsten. Den røde linjen i figur 9.1 viser siste anslag fra TBU fra de siste ti årene for hvordan befolkningsutviklingen påvirker kommunesektorens utgifter.

²¹ L. Håkonsen og T.E. Lunder, TF-rapport nr. 373 fra Telemarksforskning (2015) *Marginalkostnader i kommunal tjenesteproduksjon*, se www.telemarksforskning.no/publikasjoner/

Figur 9.1 Merkostnader for kommunesektoren som følge av befolkningsutviklingen. TBUs anslag basert på SSBs befolkningsframskrivninger og TBUs etterberegninger basert på faktisk befolkningsutvikling. Mill. 2016-kroner

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Ett år senere, dvs. på våren i budsjettåret, er det klart hvordan befolkningsutviklingen faktisk ble. På bakgrunn av dette gjør utvalget nye beregninger av de demografiske merutgiftene. De blå søylene viser resultatet av utvalgets beregninger etter at den faktiske befolkningsveksten er kjent.

Som det framgår av figuren, ble utvalgets anslag for kommunesektorens merkostnader som følge av befolkningsutviklingen betydelig oppjustert for både 2006 og 2007. Det må særlig ses i sammenheng med at nettoinnvandringen ble klart høyere enn forventet i disse årene. , jf. også vedlegg 15. Utslaget for kommunene ble dempet av at befolkningsveksten i hovedsak kom i aldersgruppen 19–66 år, hvor beregnet utgift per innbygger for kommunene er lav.

For årene 2013–2016 ble merkostnadene for kommunesektoren lavere enn ventet. Det skyldtes først og fremst færre barnefødsler enn forventet i framskrivingene, men også en moderat nedgang i nettoinnvandringen. Færre barnefødsler slår hurtig inn i kommuneøkonomien i form av lavere utgifter til blant annet barnehager.

Nedjusteringene av kommunesektorens merutgifter i årene 2013-2016 motsvarte oppjusteringene i årene 2006-2012. Hele perioden sett under gikk dette altså om lag opp i opp, og anslagene basert på SSBs befolkningsframskrivninger ga omtrent de samme totale merutgiftene som beregningene basert på den faktiske befolkningsutviklingen.

9.2 TBUs demografianslag for 2017

I utvalgets vårrapport ble det gitt anslag for kommunesektorens merutgifter knyttet til endringer i befolkningen i 2017. I dette avsnittet utdypes beregningene med anslag på tjeneste- og fylkesnivå.

TBU anslo i vårrapporten for 2016 kommunesektorens merutgifter i 2017 som følge av den demografiske utviklingen til om lag 2,6 mrd. 2016-kroner, gitt Statistisk sentralbyrås middelalternativ for fruktbarhet, levealder og innvandring (MMMM) i befolkningsframskrivingene fra juni 2016. Utvalgets beregninger fra vårrapporten er gjengitt i tabell 9.1. Merutgiftene for kommunene ble anslått til nær 2,4 mrd. kroner, mens merutgiftene

for fylkeskommunene ble anslått til vel 0,2 mrd. kroner. Merutgiftene som må finansieres av de frie inntektene, ble av Kommunal- og moderniseringsdepartementet anslått til om lag 2,1 mrd. kroner i 2017. Merutgiftene kan hovedsakelig henføres til barn og unge i grunnskolealder og til de eldre aldersgruppene.

Tabell 9.1 Kommunesektorens driftsutgifter fordelt på aldersgrupper. Endring fra 2016 til 2017. SSBs hovedalternativ (alt. MMMM)

				TBUs oppdaterte anslag (basert på SSBs befolknings- framskrivninger fra juni 2016)	
	Kostnads- nøkkel	Utgift per innb. (2016-kr)	Samlede utg. (mrd. 2016-kr)	Anslått endring i folketall 2016-2017	Mer- /mindreutgift (mill. 2016-kr)
0-1 år	0,037	104 425	12,5	879	92
2-5 år	0,129	175 939	44,1	-2 790	-491
6-15 år	0,289	156 576	98,3	4 369	684
16-18 år	0,126	220 175	43,0	91	20
19-20 år	0,014	34 405	4,6	475	16
21-22 år	0,013	32 435	4,4	1 330	43
23-34 år	0,065	25 911	22,1	16 498	427
35-49 år	0,056	17 583	19,2	802	14
50-66 år	0,046	14 606	15,5	13 777	201
67-79 år	0,081	52 928	27,8	19 945	1 056
80-89 år	0,089	171 791	30,2	5	1
90 år og over	0,056	434 145	19,1	1 184	514
Sum	1,000	65 364	340,8	56 565	2 578

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

I tillegg til beregninger på SSBs middelalternativ har utvalget foretatt alternative utgiftsberegninger med hhv. lav og høy nettoinnvandring. Med alternativene for lav og høy nettoinnvandring ble tallene hhv. 2,0 mrd. og 3,2 mrd. kroner, noe som understreker at det er betydelig usikkerhet knyttet til anslagene.

Fordelt på kommuner og fylkeskommuner

Tabell 9.2 viser beregningene i tabell 9.1 splittet på hhv. kommunene og fylkeskommunene. For kommunene er det økningen i personer i aldersgruppene 6-15 år, 23-34 år og over 67 år som særlig bidrar til merutgifter i 2017. En nedgang i antall personer i barnehagealder trekker i motsatt retning. For fylkeskommunene knytter merutgiftene seg i særlig stor grad til 23-34-åringene og 6-15-åringene.

Tabell 9.2 TBUs anslag for merutgifter til demografi, splittet på kommuner og fylkeskommuner. Driftsutgifter fordelt på aldersgrupper. Endring fra 2016 til 2017. SSBs hovedalternativ (alt. MMMM)

		Kommunene	Fylkeskommunene
	Anslått endring i folketall 2016-2017	Mer-/mindreutgift (mill. 2016-kr)	Mer-/mindreutgift (mill. 2016-kr)
0-1 år	879	90	2
2-5 år	-2 790	-484	-7
6-15 år	4 369	637	47
16-18 år	91	2	18
19-20 år	475	11	5
21-22 år	1 330	32	11
23-34 år	16 498	290	138
35-49 år	802	14	0
50-66 år	13 777	201	0
67-79 år	19 945	1 044	11
80-89 år	5	1	0
90 år og over	1 184	513	1
Sum	56 565	2 351	227

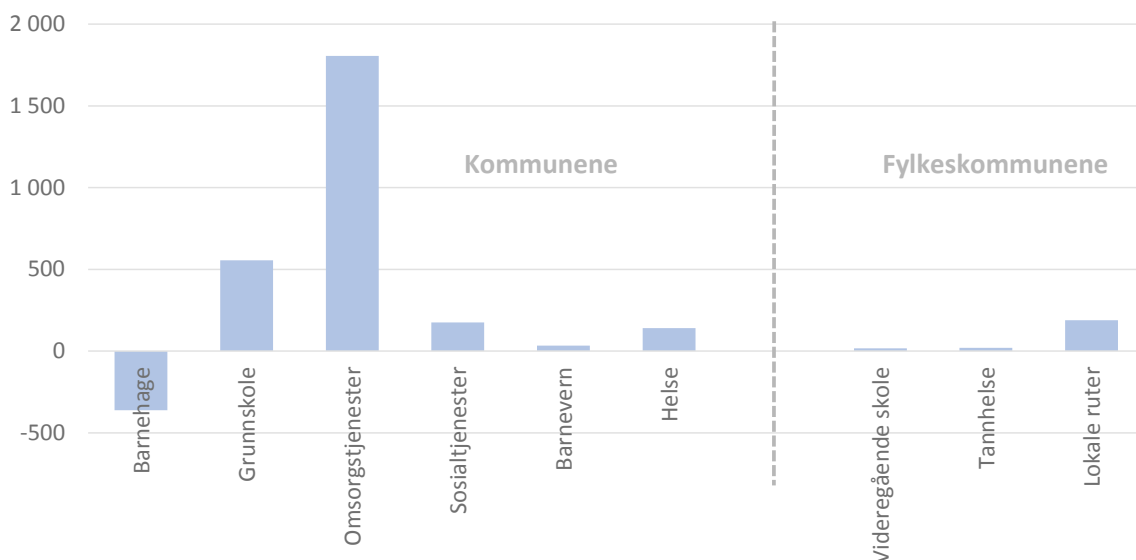
Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Fordelt etter tjenesteområde

I demografiberegningene forutsetter vi som nevnt uendret standard, produktivitet og dekningsgrad for tjenestene. I innledningen til kapitlet ble det vist til et prosjekt fra Telemarksforskning som så på hvorvidt disse forutsetningene er rimelige. Rapporten viste at proporsjonalitetsfaktorene – forholdet mellom kostnaden som følger av at innbyggertallet øker med én person og gjennomsnittskostnaden – var under 1 for tjenestene som inngår i demografiberegningene. I utvalgets beregningsopplegg antas det en proporsjonalitetsfaktor lik 1 for de tjenestene som inngår. Utvalget vurderer at den overvurdering av merutgifter som dette isolert sett medfører motsvares av at ikke alle tjenester er inkludert i demografiberegningene.

Framskrivningene av merutgifter knyttet til demografi innenfor tjenesteområde baserer seg på beregningene i tabell 9.1. Når utvalgets demografianslag i dette avsnittet brytes ned på de respektive tjenestene som vist i figur 9.2, forutsetter dette uendret dekningsgrad, produktivitet og standard på hver enkelt tjeneste. Da proporsjonalitetsfaktorene ifølge Telemarkforskningsprosjekt var under 1 for tjenestene som inngår i analysen, vil derfor beløpene i figur 9.2 mest sannsynlig overvurdere de reelle demografiutgiftene for det enkelte tjenesteområde og bør heller ses på som en illustrasjonsberegning av hvilke områder som vil få veksten, snarere enn å anses som faktiske anslag på hvilke merutgifter befolkningsutviklingen vil medføre for de ulike tjenesteområdene.

Figur 9.2 viser at merutgiftene til demografi i 2017 i kommunene særlig knytter seg til omsorgstjenestene og grunnskole. Merutgiftene innenfor omsorgstjenestene skyldes i første rekke økningen i antall mellom 67 og 79 år og antall over 90 år. Nedgang i tallet på 2-5-åringene bidrar til reduserte utgifter innen barnehage.

Figur 9.2 Demografikostnadene i 2017 fordelt på tjenester under bestemte forutsetninger. Kommunesektoren. Mill. 2016-kroner.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Målt i pst. av beregnet utgiftsbehov for tjenesteområdet i 2016 utgjør merutgiftene i 2017 om lag 1,7 pst. innenfor pleie og omsorg. For øvrige sektorer er tilsvarende merutgifter i pst.: Sosialtjenester (0,9 pst.), helse (0,9 pst.), grunnskole (0,7 pst.), barnevern (0,3 pst.) og barnehage (-0,7 pst.).

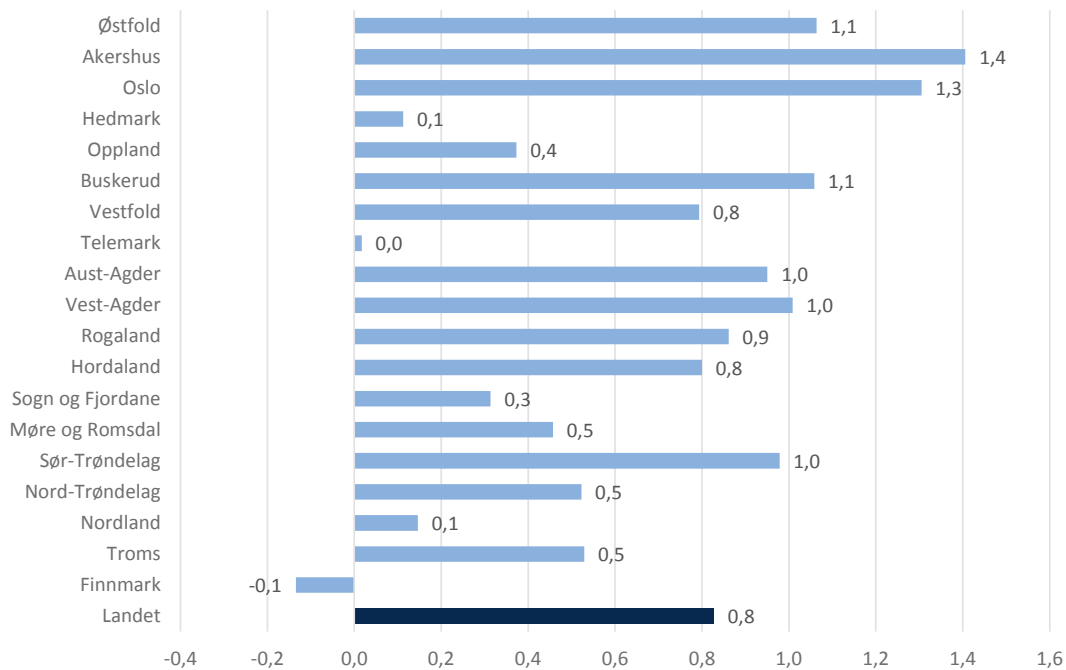
Figur 9.2 viser at merutgiftene i fylkeskommunene i første rekke knytter seg til samferdsel, noe som må ses i sammenheng med økning i befolkningen i alderen 23-34 år. Det er også noe merutgifter innenfor videregående skole og tannhelse. I pst. av beregnet utgiftsbehov for 2016 utgjorde merutgiftene hhv. 1,2 pst. innen samferdsel, 0,6 pst. innen tannhelse og 0,0 pst. innen videregående skole.

Fordelt etter fylke

Det er betydelige forskjeller fylkene imellom når det gjelder endringer i utgiftsbehov i 2017 i kommunene som følge befolkningsendringer i 2017, se figur 9.3. Kommunene i Akershus og Oslo får sterkest gjennomsnittlig vekst i dette utgiftsbehovet i 2017. I Akershus og Oslo øker befolkningen i de fleste aldersgrupper, men det er noe nedgang blant personer i alderen 2-5 år. Oslo får også noe nedgang blant de over 90 år i 2017.

Kommunene i Finnmark, Telemark, Nordland og Hedmark får svakest gjennomsnittlig vekst i utgiftsbehovet i 2017 som følge av demografiendringer med omtrent ingen endring. For kommunene i Finnmark trekker en økning i de eldste aldersgruppene i retning av økt behov for omsorgstjenester, mens en reduksjon i de yngste aldersgruppene trekker i retning av lavere behov innenfor barnehage og grunnskole.

Også variasjonene mellom fylkeskommunene mht. merutgifter som følge av demografiendringer i 2017 er vesentlige, se figur 9.4. For landet under ett er det en vekst i utgiftsbehovet på 0,4 pst. i 2017. Oslo kommune (fylkeskommunedel) har den høyeste veksten på 4,0 pst. Deretter følger Sør-Trøndelag og Hordaland fylkeskommuner med en vekst på henholdsvis 1,8 og 1,7 pst. Økt befolkning i alderen 16-18 år trekker blant annet opp utgiftsbehovet i disse fylkene. Nordland og Vestfold fylkeskommuner får et redusert

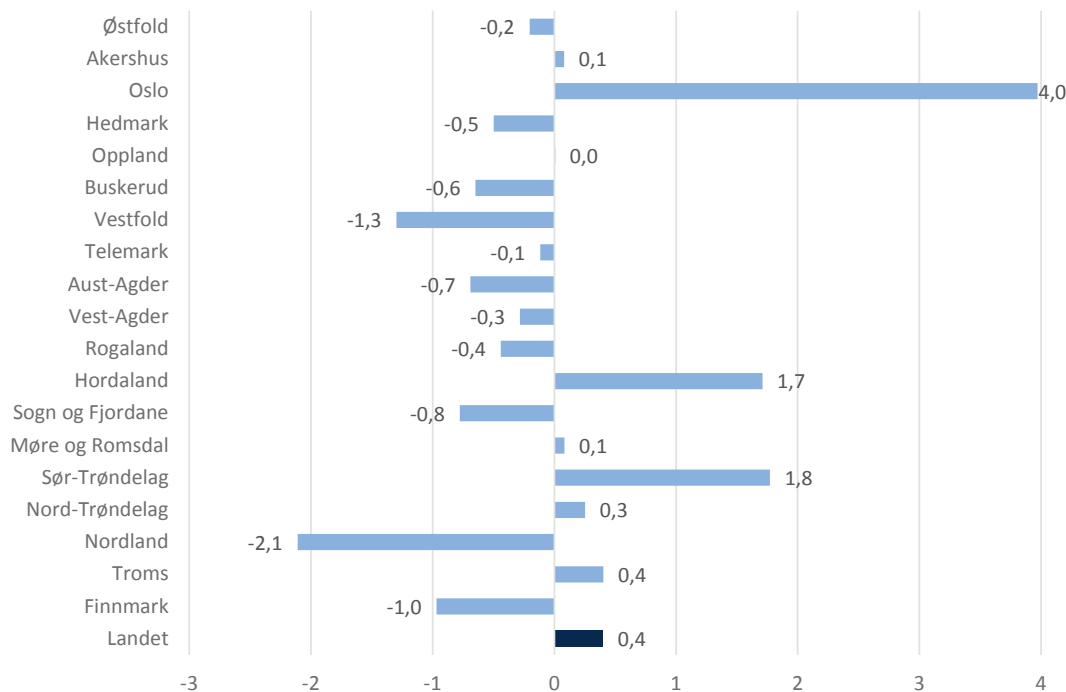

Figur 9.3 Merutgiftene i 2017 i pst. av beregnet utgiftsbehov i 2016. Kommunene fordelt etter fylke.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

utgiftsbehov på henholdsvis 2,1 og 1,3 pst. som følge av demografiendringer. I begge disse fylkene trekker nedgangen blant personer i alderen 16-18 år merutgiftsbehovet klart ned.

I vedlegg 15 er det for hvert fylke skissert hvordan den demografiske utviklingen vil påvirke utgiftene på de sentrale kommunale og fylkeskommunale tjenestene.

Figur 9.4 Merutgiftene i 2017 i pst. av beregnet utgiftsbehov i 2016. Fylkeskommunene.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

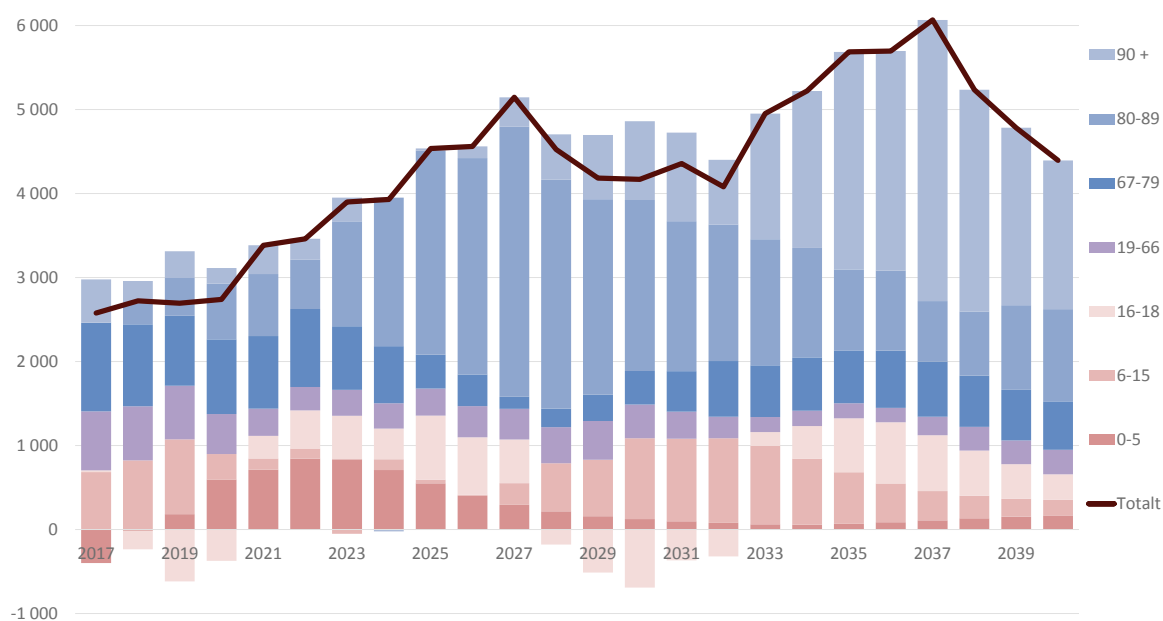
9.3 Demografiutgiftene på lengre sikt

I utvalgets rapport for juni 2016 anslo utvalget merutgiftene som den demografiske utviklingen forventes å medføre for kommunesektoren i 2017. Med utgangspunkt i disse beregningene og de samme driftsutgiftene per innbygger i de ulike aldersgruppene som i tabell 9.1, skisserer figur 9.5 hvordan merutgiftene for kommunesektoren vil utvikle seg fram mot 2040 dersom SSBs hovedalternativ for befolkningsvekst (alternativ MMMM) legges til grunn.

Utvalgets demografianslag bygger som nevnt på noen forenknelde forutsetninger om samme standard, produktivitet og dekningsgrad som det er viktig å være klar over når en skal forstå hva som ligger i utvalgets demografianslag. Når utvalget lager sine demografianslag, gjøres det for det kommende året. Selv om disse forutsetningene ikke stemmer helt overens med den faktiske utviklingen, kan utslagene dette måtte ha for demografiberegningene antas å være begrenset så lenge en bare ser ett år fram i tid.

På lengre sikt må derimot en forutsetning om uendret standard, produktivitet og dekningsgrad antas å stå seg dårligere. I kostnadsberegningene som ligger til grunn for figur 9.5 forutsettes det at standard, produktivitet og dekningsgrader holdes uendret gjennom hele perioden. Det vil eksempelvis si at en 90-åring antas å være like pleietrengende i 2040 som i dag, og det er ikke nødvendigvis en rimelig forutsetning. Det samme vil kunne gjelde for forutsetningen om uendret produktivitet i lys av utviklingen innen velferdsteknologi eller forutsetningen om uendret standard i lys av at levestandarden vil fortsette å øke. Figuren illustrerer altså en teknisk, betinget framskriving som begrenser seg til å se på den isolerte effekten av befolkningsutviklingen, mens alt annet antas å forbli likt. Figuren er derfor snarere å betrakte som en pekepinn på hvor kostnadsveksten vil komme i kommunal sektor framover, mer enn den bør ses på som et anslag på sektorens demografiutgifter framover.

Gitt disse forutsetningene viser figuren viser de anslåtte økonomiske konsekvensene av økningen som vil komme i tilknytning til barn og unge fram mot 2020, før de årlige merutgiftene for denne aldersgruppen stabiliserer seg. Økningen i antall eldre forventes på sin

Figur 9.5 Anslag på kommunesektorens brutto merutgifter fra året før som følge av den demografiske utviklingen, fordelt på aldersgrupper. 2017-2040. Mill. 2016-kroner

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

side å tilta kraftig fra rundt 2020, og en stadig større andel av de forventede demografiutgiftene. Målt i faste priser forventes de årlige merutgiftene samlet sett å øke fra om lag 2,6 mrd. kroner i 2017 til nærmere rundt 5 mrd. kroner ti år fram i tid.

Utvalgets anslag har på sin side knyttet seg til de samlede merutgiftene som følger av befolkningsutviklingen, uavhengig av finansiering. Deler av merutgiftene vil dekkes av økte brukerbetaling, øremerking o.l., og de siste årene har Kommunal- og moderniseringsdepartementet i statsbudsjettet og kommuneproposisjonen anslått hvor mye av merutgiftene knyttet til demografi som må finansieres av de frie inntektene. Figur 9.5 viser kun de samlede kostnadene, og ikke beløpene som anslås å belaste sektorens frie inntekter. Som et anslag kan det tas utgangspunkt i at i overkant av 80 pst. av de anslåtte merutgiftene i figur 9.5 vil belaste de frie inntektene.

9.4 Et første, foreløpig anslag for demografiutgiftene i 2018

Utvalget vil til 1. konsultasjonsmøte mellom staten og kommunesektoren i 2017 utarbeide et anslag for merutgiftene som den demografiske utviklingen vil gi kommunesektoren i 2018. De fleste faktorene som inngår i utvalgets beregningsopplegg foreligger imidlertid allerede, slik at store deler av tallgrunnlaget allerede nå er klart. Dette omfatter blant annet regnskapstall for kommunenes og fylkeskommunenes driftsutgifter i 2015, anslått vekst i frie inntekter fra 2015 til 2017, kostnadsnøklene for 2017 og forventet befolkningsøkning fra 1.1.2017 til 1.1.2018. I tillegg vil endelige befolkningstall per 1.1.2017 inngå i beregningene. Disse vil først være klare i februar 2017.

For å kunne gi et første, foreløpig anslag på merutgiftene i 2018, har utvalget benyttet anslåtte befolkningstall per 1.1.2017, slik de framgår av hovedalternativet i SSBs befolkningsframskrivninger. Når disse legges til grunn, kan merutgiftene i 2018 anslås til i størrelsesorden 2,7 mrd. kroner. Merutgiftene antas i sin helhet å være knyttet til kommunene.

Tabell 9.3 Kommunesektorens merutgifter som følge av den demografiske utviklingen i 2018, fordelt på aldersgrupper. SSBs middelalternativ (alt. MMMM). 2017-kroner

	Uavhengig av finansiering		Belaster de frie inntektene
	Anslått endring i folketall 2017-2018	Mer-/mindreutgift (mill. 2017-kr)	Mer-/mindreutgift (mill. 2017-kr)
0-1 år	1 960	139	119
2-5 år	-1 249	-249	-218
6-15 år	5 258	828	710
16-18 år	-1 004	-217	-191
19-20 år	-1 824	-52	-42
21-22 år	1 939	51	42
23-29 år	8 253	172	140
30-34 år	6 648	165	135
35-49 år	2 484	50	41
50-66 år	14 561	271	222
67-79 år	18 441	1 068	866
80-89 år	1 472	269	219
90 år og over	605	207	169
Sum	57 544	2 703	2 213

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Merutgiftene kan hovedsakelig henføres til barn og unge i grunnskolealder og til de eldre aldersgruppene. For fylkeskommunene forventes det i disse beregningene at en økning i de aldersgruppene som benytter seg av kollektivtransport, motsvares av en nedgang i antall 16- 18-åringene.

Av merutgiftene på i alt 2,7 mrd. kroner anslås i størrelsesorden 2,2 mrd. kroner å belaste de sektorens frie inntekter, som i sin helhet kan henføres til kommunene.

Vedlegg 1 Inntekter og utgifter i kommuneforvaltningen 2013-2017. Nasjonalregnskapets gruppering

Tabell 1 Inntekter og utgifter i kommuneforvaltningen i alt. 2013-2017. Mill. kroner og endring i pst.

	Millioner kroner					Endring i prosent	
	2013	2014	2015*	2016**	2017**	15/16**	16/17**
A. INNTEKTER I ALT	446 713	467 184	492 197	519 750	536 368	5,4	5,6
Løpende inntekter	443 078	464 120	487 117	516 049	532 657	5,0	5,9
Gebyrer	57 361	59 597	62 759	64 854	67 050	5,3	3,3
Renter og utbytte mv.	17 244	19 443	19 343	18 152	17 395	-0,5	-6,2
Produksjonsskatter	9 446	10 164	11 586	11 806	12 063	14,0	1,9
<i>Eiendomsskatt</i>	8 879	9 626	11 178	11 390	11 637	16,1	1,9
<i>Andre produksjonsskatter</i>	567	538	408	416	426	-24,2	2,0
Skatt på inntekt og formue	153 375	156 632	165 885	179 650	183 800	5,9	8,3
Overføringer fra staten	197 898	210 814	219 241	233 704	244 279	4,0	6,6
Andre innenl. overføringer	5 525	5 257	6 194	5 774	5 961	17,8	-6,8
Frie banktjenester	2 229	2 213	2 109	2 109	2 109	-4,7	0,0
Kapitalinntekter	3 635	3 064	5 080	3 700	3 711	65,8	-27,2
Salg av fast realkapital	128	93	180	200	211	93,5	11,2
Salg av fast eiendom	3 507	2 971	4 900	3 500	3 500	64,9	-28,6
B. UTGIFTER I ALT	468 328	492 002	509 445	534 091	553 591	3,5	4,8
Løpende utgifter	409 236	429 549	440 864	458 192	473 842	2,6	3,9
Lønnskostnader	237 598	248 751	258 067	267 432	276 850	3,7	3,6
Produktinnsats	86 408	90 780	95 737	101 321	104 844	5,5	5,8
Produktkjøp husholdningene	23 427	25 273	26 137	27 541	28 794	3,4	5,4
Renter	12 687	13 027	12 479	11 090	10 154	-4,2	-11,1
Produksjonssubsidier	14 703	14 907	16 193	16 868	17 636	8,6	4,2
Stønader til husholdningene	12 092	12 836	13 636	14 498	15 158	6,2	6,3
<i>Sosialhjelpsstønader</i>	5 051	5 537	5 836	6 239	6 523	5,4	6,9
<i>Andre stønader</i>	7 041	7 299	7 800	8 259	8 635	6,9	5,9
Overføringer ideelle org.	13 570	14 934	15 755	16 585	17 340	5,5	5,3
Overføringer til staten	8 751	9 041	2 860	2 857	3 067	-68,4	-0,1
Kapitalutgifter	59 092	62 453	68 581	75 899	79 749	9,8	10,7
Anskaffelse fast realkapital	56 083	59 246	65 084	72 399	76 249	9,9	11,2
Kjøp av fast eiendom	1 588	1 793	1 762	1 800	1 800	-1,7	2,2
Kapitaloverf. næringsv.	1 421	1 414	1 735	1 700	1 700	22,7	-2,0
C. NETTOFINANSINVESTERING	-21 615	-24 818	-17 248	-14 342	-17 223	-30,5	-16,9

* Foreløpige tall

** Anslag

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet

Vedlegg 2 Inntekter og utgifter i kommunesektoren 2005-2015. Kommuneregnskapets gruppering

Tabell 1 Hovedtall for drift, investering og finansiering for kommunesektoren. Konserntall.¹ Mill. kroner

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Endring 14-15 i pst.
1. Brutto driftsinntekter i alt	250 446	275 033	289 335	312 984	343 696	366 055	388 900	415 421	438 604	449 780	470 782	4,7
2. Brutto driftsutgifter i alt	246 189	263 206	283 924	311 708	338 144	358 105	380 421	404 429	428 354	447 049	459 444	2,8
3. Brutto driftsresultater (1-2)	4 250	11 827	5 410	1 275	5 552	7 952	8 477	10 991	10 270	2 731	11 338	..
4. Netto avdrag	7 002	7 699	8 268	8 792	9 679	10 770	11 824	12 865	13 552	14 265	15 403	8,0
5. Netto finans	-1 794	-1 747	369	3 113	-1 861	-340	1 868	1 104	1 031	1 547	2 545	64,5
6. Utlån	..	137	151	160	186	176	166	156	182	196	162	-17,3
7. Avskrivninger	10 932	11 667	12 234	13 131	14 231	15 616	16 895	17 623	18 840	20 253	21 944	8,3
8. Netto driftsresultat (3-4-5-6+7)	9 981	17 405	8 851	2 337	11 773	12 961	11 510	14 483	14 337	6 971	15 173	..
9. Brutto investeringsutgifter i alt	30 113	34 038	40 190	44 903	50 446	54 622	55 308	56 145	62 321	68 340	74 258	8,7
10. Tilskudd, refusjoner, salgsinntekter mv.	7 974	9 984	11 744	7 412	9 159	10 837	14 721	14 146	14 067	22 782	27 918	22,5
11. Overskudd før lån og avsetninger (3-5+7-9+10)	-4 844	-561	-10 808	-26 202	-19 649	-19 878	-17 087	-14 494	-20 181	-24 128	-15 604	..
12. Bruk av lån (netto)	20 300	19 998	22 316	26 653	33 137	35 815	31 563	27 675	36 334	38 180	43 853	14,9
13. Bruk av fond/avsetning til fond (9-10-8-12)	-8 142	-12 126	-2 751	8 474	-3 535	-4 796	-2 373	17	-2 352	209	-12 998	..

¹ Konsern inkluderer kommunale og fylkeskommunale foretak (KF og FK), interkommunale samarbeider (S27) og interkommunale selskaper (IKS).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2 Hovedtall for drift, investering og finansiering for kommunene. Konserntall.¹ Mill. kroner

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Ending 14-15 i pst.
1. Brutto driftsinntekter i alt	214 229	235 004	247 778	268 470	294 291	307 730	327 728	351 488	370 323	380 971	398 129	4,5
2. Brutto driftsutgifter i alt	210 420	224 533	243 006	267 074	289 891	303 712	321 473	343 157	363 157	379 198	388 936	2,6
3. Brutto driftsresultater (1-2)	3 803	10 471	4 772	1 395	4 400	4 019	6 254	8 331	7 185	1 773	9 193	..
4. Netto avdrag	6 293	6 941	7 431	7 839	8 579	9 463	10 301	10 939	11 653	12 223	13 161	7,7
5. Netto finans	-1 398	-1 600	812	3 884	-1 440	131	2 334	1 117	1 020	1 476	2 369	60,5
6. Utlån	..	137	151	160	186	176	166	156	182	196	162	-17,3
7. Avskrivninger	9 582	10 249	10 810	11 570	12 484	13 619	14 587	15 065	15 957	16 961	18 317	8,0
8. Netto driftsresultat (3-4-5-6+7)	8 497	15 242	7 182	1 078	9 553	7 867	8 035	11 179	10 280	4 834	11 818	..
9. Brutto investeringsutgifter i alt	26 802	29 880	35 164	39 407	43 748	43 350	42 843	43 267	47 692	53 730	60 267	12,2
10. Tilskudd, refusjoner, salgsinntekter mv.	7 166	9 279	11 030	6 989	8 211	7 477	10 808	9 820	9 540	16 164	21 793	34,8
11. Overskudd før lån og avsetninger (3-5+7-9+10)	-4 615	118	-8 558	-23 342	-17 219	-18 367	-13 534	-11 173	-16 036	-20 314	-13 334	..
12. Bruk av lån (netto)	18 506	17 141	19 138	23 142	28 191	31 104	26 103	21 579	30 714	31 865	38 325	20,3
13. Bruk av fond/avsetning til fond (9-10-8-12)	-7 366	-10 557	-2 220	8 180	-2 118	-2 906	-1 991	866	-2 775	718	-11 981	..

¹ Konsern inkluderer kommunale foretak (KF), interkommunale samarbeider (§27) og interkommunale selskaper (IKS).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 3 Hovedtall for drift, investering og finansiering for fylkeskommunene. Konserntall.¹ Mill. kroner

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Ending 14-15 i pst.
1. Brutto driftsinntekter i alt	36 217	40 029	41 557	44 514	49 405	58 325	61 172	63 933	68 281	68 809	72 653	5,6
2. Brutto driftsutgifter i alt	35 769	38 673	40 918	44 634	48 253	54 393	58 948	61 272	65 197	67 851	70 508	3,9
3. Brutto driftsresultater (1-2)	447	1 356	638	-120	1 152	3 933	2 223	2 660	3 085	958	2 145	..
4. Netto avdrag	709	758	837	953	1 100	1 307	1 523	1 926	1 899	2 042	2 242	9,8
5. Netto finans	-396	-147	-443	-771	-421	-471	-466	-13	11	71	176	..
6. Utlån
7. Avskrivninger	1 350	1 418	1 424	1 561	1 747	1 997	2 308	2 558	2 883	3 292	3 627	10,2
8. Netto driftsresultat (3-4-5-6+7)	1 484	2 163	1 669	1 259	2 220	5 094	3 475	3 304	4 057	2 137	3 355	..
9. Brutto investeringsutgifter i alt	3 311	4 158	5 026	5 496	6 698	11 272	12 465	12 878	14 629	14 610	13 991	-4,2
10. Tilskudd, refusjoner, salgsmtekter mv.	808	705	714	423	948	3 360	3 913	4 326	4 527	6 618	6 125	-7,4
11. Overskudd før lån og avsetninger (3-5+7-9+10)	-229	-679	-2 250	-2 860	-2 430	-1 511	-3 553	-3 321	-4 145	-3 814	-2 270	..
12. Bruk av lån (netto)	1 794	2 857	3 178	3 511	4 946	4 711	5 460	6 096	5 620	6 315	5 528	-12,5
13. Bruk av fond/avsetning til fond (9-10-8-12)	-776	-1 569	-531	294	-1 417	-1 890	-382	-849	423	-509	-1 017	..

¹ Konsern inkluderer fylkeskommunale foretak (FKF), interkommunale samarbeider (§27) og interkommunale selskaper (IKS).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 3 Kommuneforvaltningens samlede inntekter 2002-2017

Tabell 1 Kommuneforvaltningens inntekter i henhold til nasjonalregnskapets definisjoner. Alle tall er i millioner kroner i løpende priser, bortsett fra linje 8 og 9 som viser kommuneopplegget i faste 2017-priser.

	Regnskap														Anslag	
	2002 ⁶⁾	2003	2004 ⁷⁾	2005	2006	2007 ⁸⁾	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1. Skatteinntekter	90 882	96 944	101 255	107 745	120 271	122 617	129 973	136 613	145 912	143 607	153 657	162 821	166 796	177 471	191 456	195 863
1.1 Skatt på inntekt og formue	87 474	93 204	97 157	102 693	114 785	116 350	123 076	129 561	138 222	135 503	145 065	153 375	156 632	165 885	179 650	183 800
1.2 Eiendomsskatt og andre prod.skatter	3 408	3 740	4 098	5 052	5 486	6 267	6 897	7 052	7 690	8 104	8 592	9 446	10 164	11 586	11 806	12 063
2. Overføringer fra staten ¹⁾	96 239	81 106	84 998	91 015	99 324	108 084	118 997	138 928	149 901	169 073	182 231	192 196	202 694	210 140	224 085	234 462
2.1 Rammetilskudd	53 063	53 425	47 052	48 573	53 931	57 804	62 226	72 768	82 765	127 164	138 411	143 492	151 181	154 211	156 891	161 064
2.2 Ørem. tilsk. innenf. k.opplegget ²⁾	13 531	16 583	20 497	22 917	27 668	31 863	35 309	37 110	39 776	15 415	16 335	17 785	20 464	22 595	26 665	27 703
2.3 Øremerkede tilsk. utenf. k.oppl. ³⁾	28 418	9 593	9 393	8 812	7 945	7 568	9 040	15 508	12 672	11 932	12 592	13 734	12 544	13 574	20 179	24 495
2.4 Morskompensasjon	1 227	1 506	8 056	10 714	9 780	10 849	12 421	13 542	14 688	14 562	14 893	17 185	18 505	19 760	20 350	21 200
3. Gebyrer	29 767	31 269	33 185	34 446	35 108	40 154	43 072	45 945	49 191	52 072	54 946	57 361	59 597	62 759	64 854	67 050
4. Renteinntekter mv.	13 340	15 537	14 753	14 154	14 439	17 702	15 687	15 074	15 286	21 048	19 226	19 473	21 656	21 452	20 261	19 504
5. Andre innenlandske løpende overføringer	4 058	3 810	4 022	4 540	5 258	6 786	8 422	9 420	9 305	9 158	9 661	11 227	13 377	15 295	15 393	15 778
6. Sum inntekter (1+2+3+4+5)	234 286	228 666	238 213	251 900	274 400	295 343	316 151	345 980	369 595	394 958	419 721	443 078	464 120	487 117	516 049	532 657
7. Sum innt. kommuneopplegget (6-2.3-4)	192 528	203 536	214 067	228 934	252 016	270 073	291 424	315 398	341 637	361 978	387 903	409 871	429 920	452 091	475 609	488 658
8. Kommuneopplegget, faste 2016-priser ⁴⁾	323 903	330 207	336 196	350 775	372 724	382 596	388 009	404 167	423 396	431 766	447 475	455 069	462 977	475 441	487 499	488 658
9. Kroner per innbygger, faste 2016-priser ⁵⁾	71 152	72 138	72 985	75 595	79 623	80 765	80 848	83 193	86 051	86 598	88 586	89 071	89 623	91 186	92 495	91 714

1) Se også vedlegg 3

2) Inkluderer overføringer fra andre statsregnskap og 70-poster på statsbudsjettet.

3) Tilskuddene under pkt. 2.3 (tilskudd til arbeidsmarkedstiltak, flyktninger, flom/hjemfall, kirkelov, sletting av sykehusgjeld m.v.) fastlegges ut fra andre vurderinger enn hensynet til kommunesektorens økonomi. De holdes derfor utenfor når veksten i kommunesektorens inntekter beregnes.

4) Prisveksten for kommunesektorens kjøp av varer og tjenester, se vedlegg 6.

5) Innbyggertallet som er lagt til grunn for 2016 og 2017, er hentet fra middeletemativet (MMMM) i SSBs befolkningsframskrivninger.

6) Inntektsnedgangen må ses i sammenheng med statens overtakelse av sykehusene. Engangsbetaling på 21,6 mrd. kr til sletting av gjeld m.v. i forbindelse med sykehusreformen er holdt utenom kommuneopplegget (inngår i pkt. 2.3).

7) Reduksjonen i rammetilskuddet må bl.a. ses i sammenheng med at ansvaret for barnevern, familievern og rusomsorg ble overtatt av staten i 2004. Videre ble generell momscompensasjonsordning finansiert ved trekk i rammetilskuddet.

8) SSB publiserte i november og desember 2014 publiserte en tallrevisjon av offentlige finanser og nasjonalregnskapet, i tråd med internasjonale retningslinjer. Denne revisjonen innebar blant annet en viss omfangsutvidelse i definisjonen av kommuneforvaltningen i forhold til tidligere. Blant annet anses kinodrift og mange kulturinstitusjoner nå som en del av kommuneforvaltningen, noe som har økt nivået på både «andre inntekter» og «gebyrer». Alle sektorendringene er tilbakeført til 2007. Dette gjør at det er et brudd i tallene mellom 2006 og 2007.

Tabell 2 Utviklingen i kommunesektorens frie inntekter 2002-2017

	Regnskap											Anslag				
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
I. Frie innt. (tab.4.1 linje 1+2.1). Mill. kr	143 945	150 369	148 307	156 318	174 202	180 421	192 199	209 381	228 677	270 771	292 068	306 313	317 977	331 682	348 347	356 927
II. Skatteinntekter i pst. av frie inntekter	63,1	64,5	68,3	68,9	69,0	68,0	67,6	65,2	63,8	53,0	52,6	53,2	52,5	53,5	55,0	54,9
III. Rammefiskudd i pst. av frie inntekter	36,9	35,5	31,7	31,1	31,0	32,0	32,4	34,8	36,2	47,0	47,4	46,8	47,5	46,5	45,0	45,1
IV. Frie inntekter i pst. av samlede inntekter	74,8	73,9	69,3	68,3	69,1	66,8	66,0	66,4	66,9	74,8	75,3	74,7	74,0	73,4	73,2	73,0
V. Frie inntekter og mva-kompensasjon i pst. av samlede inntekter	75,4	74,6	73,0	73,0	73,0	70,8	70,2	70,7	71,2	78,8	79,1	78,9	78,3	77,7	77,5	77,4

Tabell 3 Endringer i kommunesektorens inntekter i pst. fra året før. 2003-2017 ¹⁾

	Regnskap											Anslag			
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1. Skatteinntekter	6,7	4,4	6,4	11,6	2,0	6,0	5,1	6,8	-1,6	7,0	6,0	2,4	6,4	7,9	2,3
1.1 Skatt på inntekt og formue	6,6	4,2	5,7	11,8	1,4	5,8	5,3	6,7	-2,0	7,1	5,7	2,1	5,9	8,3	2,3
1.2 Eiendomsskatt og andre prod.skatter	9,7	9,6	23,3	8,6	14,2	10,1	2,2	9,0	5,4	6,0	9,9	7,6	14,0	1,9	2,2
2. Overføringer fra staten	-15,7	4,8	7,1	9,1	8,8	10,1	16,7	7,9	12,8	7,8	5,5	5,5	3,7	6,6	4,6
2.1 Rammefiskudd	0,7	-11,9	3,2	11,0	7,2	7,7	16,9	13,7	53,6	8,8	3,7	5,4	2,0	1,7	2,7
2.2 Ørem. tilsk. innenf. k.opplegget	22,6	23,6	11,8	20,7	15,2	10,8	5,1	7,2	-61,2	6,0	8,9	15,1	10,4	18,0	3,9
2.3 Øremerkede tilsk. utenf. k.oppl.	-66,2	-2,1	-6,2	-9,8	-4,7	19,4	71,5	-18,3	-5,8	5,5	9,1	-8,7	8,2	48,7	21,4
2.4 Momskompensasjon			33,0	-8,7	10,9	14,5	9,0	8,5	-0,9	2,3	15,4	7,7	6,8	3,0	4,2
3. Gebyrer	5,0	6,1	3,8	1,9	14,4	7,3	6,7	7,1	5,9	5,5	4,4	3,9	5,3	3,3	3,4
4. Renteinntekter mv.	16,5	-5,0	-4,1	2,0	22,6	-11,4	-3,9	1,4	37,7	-8,7	1,3	11,2	-0,9	-5,6	-3,7
5. Andre innenlandske løpende overføringer	-6,1	5,6	12,9	15,8	29,1	24,1	11,8	-1,2	-1,6	5,5	16,2	19,2	14,3	0,6	2,5
6. Sum inntekter (1+2.+3.+4.+5)	-2,4	4,2	5,7	8,9	7,6	7,0	9,4	6,8	6,9	6,3	5,6	4,7	5,0	5,9	3,2
7. Sum innt. kommuneopplegget (7-2.3-4)	5,7	5,2	6,9	10,1	7,2	7,9	8,2	8,3	6,0	7,2	5,7	4,9	5,2	5,2	2,7
8. Kommuneopplegget, faste priser	1,9	1,8	4,3	6,3	2,6	1,4	4,2	4,8	2,0	3,6	1,7	1,7	2,5	2,5	0,2
9. Kroner per innbygger, faste priser	1,4	1,2	3,6	5,3	1,4	0,1	2,9	3,4	0,6	2,3	0,5	0,6	1,5	1,4	-0,8

1) Se noter på tilsvarende tabelloppsett i tabell 4.1

Vedlegg 4 Statlige overføringer til kommunesektoren i 2016

Alle beløp i 1000 kroner.

Øremerkede tilskudd

Kap.	Post	Navn	Saldert budsjett 2016	RNB 2016
Kunnskapsdepartementet				
225		Tiltak i grunnsopplæringen		
	60	Tilskudd til landslinjer	211 531	211 531
	62	Tilskudd til de kommunale sameskolene i Snåsa og Målselv	23 670	23 670
	63	Tilskudd til samisk i grunnsopplæringen	58 975	58 975
	65	Rentekompensasjon for skole- og svømmeanlegg	334 218	334 218
	66	Tilskudd til leirskoleopplæring	48 247	48 247
	67	Tilskudd til opplæring i finsk	8 059	8 059
	68	Tilskudd til opplæring i kriminalomsorgen	272 918	272 918
	69	Kompensasjon for investeringskostnader ved grunnskole-reformen	216 826	216 826
226		Kvalitetsutvikling i grunnsopplæringen		
	60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	40 812	40 812
	62	Tilskudd for økt lærertetthet	395 215	395 215
	63	Tidlig innsats i skolen gjennom økt lærerinnsats fra 1.-4. trinn	754 420	754 420
227		Tilskudd til særskilte skoler		
	60	Tilskudd til Moskva og Murmanskolen	2 242	2 242
	61	Tilskudd til voksenopplæring i Andebu kommune	5 095	5 095
	62	Tilskudd til Fjellheimen leirskole	6 070	6 070
258		Tiltak for livslang læring		
	60	Tilskudd til karriereveileding	31 858	31 858
287		Forskningsinstitutter og andre tiltak		
	60	Regionale forskningsfond, tilskudd til forskning	251 562	267 462
		Sum	2 661 718	2 677 618
Kulturdepartementet				
323		Musikkformål		
	60	Landsdelsmusikerordningen i Nord-Norge	20 338	20 338
342		Kirkebygg og gravplasser		
	60	Rentekompensasjon - kirkebygg	44 407	44 407
		Sum	64 745	64 745
Justis- og beredskapsdepartementet				
430		Kriminalomsorgen		
	60	Refusjoner til kommunene, forvaringsdømte mv.	90 195	90 195
440		Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten		
	60	Tilskudd til kommuner	10 000	10 000
474		Konfliktråd		
	60	Tilskudd til kommuner til SLT-tiltak	5 661	5 661
		Sum	105 856	105 856
Kommunal- og moderniseringsdepartementet				
551		Regional utvikling og nyskaping		
	60	Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	1 156 993	1 176 993
	61	Næringsrettede midler til regional utvikling, kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift	225 302	225 302

567	Nasjonale minoriteter			
	60	Tiltak for rom	6 200	6 200
575	Ressurskrevende tjenester			
	60	Toppfinansierungsordning	9 271 000	9 271 000
590	Byutvikling og planlegging			
	61	Bærekraftig byutvikling	19 088	19 088
	65	Områdesatsing i byer	29 841	29 841
		Sum	10 708 424	10 728 424
Arbeids- og sosialdepartementet				
621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inkludering			
	63	Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte	182 730	182 730
		Sum	182 730	182 730
Helse- og omsorgsdepartementet				
714	Folkehelse			
	60	Kommunale tiltak	43 910	43 910
761	Omsorgstjeneste			
	60	Kommunale kompetansetiltak	114 150	110 150
	61	Vertskommuner	940 115	940 115
	62	Dagaktivitetstilbud	296 333	267 333
	63	Investeringstilskudd	2 533 206	2 533 206
	64	Kompensasjon renter og avdrag	909 600	909 600
	65	Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene	156 000	1 045 500
	67	Utviklingstiltak	67 889	84 850
	68	Kompetanse og innovasjon	336 948	348 948
762	Primærhelsetjeneste			
	60	Forebyggende helsetjenester	155 182	155 182
	61	Fengselshelsetjenesten	150 545	150 545
	63	Allmennlegetjenester	128 904	99 604
765	Psykisk helse og rusarbeid			
	60	Kommunale tjenester	383 171	383 171
	62	Rusarbeid	461 891	461 891
783	Personell			
	61	Turnustjeneste	141 661	131 661
		Sum	6 819 505	7 665 666
Barne- og likestillingsdepartementet				
840	Tiltak mot vold og overgrep			
	61	Tilskudd til incest- og voldtektsentre	84 299	84 299
846	Familie- og oppveksttiltak			
	60	Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn	28 992	28 992
	61	Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom	163 905	163 905
	62	Utvikling i kommunene	80 727	70 727
854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet			
	60	Kommunalt barnevern	683 371	681 371
	61	Utvikling i kommunene	8 894	8 894
855	Statlig forvaltning av barnevernet			
	60	Tilskudd til kommunene	204 110	204 110
		Sum	1 254 298	1 242 298

Nærings- og fiskeridepartementet			
900		Nærings- og fiskeridepartementet	
	60	Tilskudd til Arctic Race of Norway	15 000
919		Diverse fiskeriformål	
	60	Tilskudd til kommuner	270 000
		Sum	285 000
Landbruks- og matdepartementet			
1142		Landbruksdirektoratet	
	60	Tilskudd til veterinærdekning	138 846
		Sum	138 846
Samferdselsdepartementet			
1320		Statens vegvesen	
	61	Rentekompensasjon for transporttiltak i fylkene	192 500
	62	Skredsikring fylkesveger	671 000
	63	Tilskudd til gang- og sykkelveger	162 500
1330		Særskilte transporttiltak	
	60	Særskilt tilskudd til kollektivtransport	54 200
	61	Belønningsordningen for bedre kollektivtransport mv.	1 380 000
	63	Særskilt tilskudd til store kollektivprosjekter	100 000
1360		Kystverket	
	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg	60 500
		Sum	2 620 700
Klima- og miljødepartementet			
1400		Klima- og miljødepartementet	
	62	Den naturlige skolesekken	3 323
	65	Områdesatsing i byer	10 290
1420		Miljødirektoratet	
	61	Tilskudd til klimatilpassingstiltak	104 058
	69	Oppryddingstiltak	170 568
1422		Miljøvennlig skipsfart	
	60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	20 000
1429		Riksantikvaren	
	60	Kulturminnearbeid i kommunene	2 116
		Sum	290 355
Olje- og energidepartementet			
1820		Norges vassdrags- og energidirektorat	
	60	Tilskudd til flom- og skredforebygging	14 000
		Sum	14 000
Folketrygden			
2755		Helsetjenester i kommunene mv.	
	62	Fastlønsordning fysioterapeuter	340 000
		Sum	340 000
		Sum øremerkede tilskudd (kommuneopplegget)	25 486 177
			26 924 058

Øremerkede tilskudd til flyktninger og asylsøkere (utenfor kommuneopplegget)¹⁾

225		Tilskudd i grunnopplæringen	
-----	--	------------------------------------	--

	64	Tilskudd til opplæring til barn og unge som søker opphold i Norge	492 063	493 388
231		Barnehager		
	63	Tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder	138 235	138 235
490		Utlendingsdirektoratet		
	60	Tilskudd til vertskommuner for statlige mottak for asylsøkere og flyktninger	599 500	706 695
496		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere		
	60	Integreringstilskudd	8 393 128	10 046 310
	61	Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger	596 383	763 136
	62	Kommunale innvandreriltak	198 157	198 157
497		Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere		
	60	Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	1 985 608	2 371 113
854		Tiltak i barne- og ungdomsvernet		
	65	Refusjon av kommunale utgifter til barneverntiltak knyttet til enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger	1 578 134	1 758 622
		Sum	13 981 208	16 475 656

Andre poster utenfor kommuneopplegget¹⁾

573		Kommunereform		
	60	Engangskostnader og reformstøtte ved kommunesammenslåing	100 000	100 000
	61	Engangskostnader ved fylkessammenslåing		30 000
576		Vedlikehold og rehabilitering		
	60	Tilskudd til vedlikehold og rehabilitering i kommuner		400 000
1632		Kompensasjon for merverdiavgift		
	61	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	20 350 000	20 350 000
		Sum	20 450 000	20 880 000
		Sum øremerkede tilskudd utenfor kommuneopplegget	34 431 208	37 355 656

Rammeoverføringer til kommunesektoren

571		Rammetilskudd til kommuner		
	60	Innbyggertilskudd	119 052 870	117 979 670
	61	Distriktstilskudd Sør-Norge	408 811	408 811
	62	Nord-Norge- og Namdalstilskudd	1 611 747	1 611 747
	63	Småkommunetilskudd	963 501	963 501
	64	Skjønnstilskudd	1 854 000	1 854 500
	66	Veksttilskudd	440 616	440 616
	67	Storbytilskudd	459 985	459 985
		Sum rammeoverføringer kommuner	124 791 530	123 718 830
572		Rammetilskudd til fylkeskommuner		
	60	Innbyggertilskudd	31 547 475	31 481 975
	62	Nord-Norge-tilskudd	642 399	642 399
	64	Skjønnstilskudd	659 000	659 000
		Sum rammeoverføringer fylkeskommuner	32 848 874	32 783 374
		Sum rammeoverføringer	157 740 404	156 502 204

1) Øremerkede tilskudd utenfor kommuneopplegget medregnes ikke ved beregning av vekst i kommunesektorens inntekter

Vedlegg 5 Driftsutgifter 2015 etter funksjon og art. Kommunene og fylkeskommunene

Tabell 1 Kommunene inkl. Oslo. Kommunekassene. 1 000 kroner

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	Lønn og sosiale utgifter (010-099)	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon (100-290)	Kjøp som erstatter egenproduksjon (300-380)	Overføringer (400-480)	Avskrivninger (590)	Fordelte utgifter og internsalg (690-790)	Refusjon sykelønn (710)	Moms-komp drift (729)	Brutto driftsutgifter (=1+2-3+4+5-6-7-8)	Brukerbetaling (600)	Andre salgs- og leieinntekter (620-660)	Overføringer med krav til motytelse (700,730-780)	Overføringer uten krav til motytelse (800-895)	Netto driftsutgifter (=9-10-11-12-13)
100 Politisk styring	1 410 891	493 283	54 309	189 696	10 028	14 537	6 654	51 293	2 065 723	143	3 515	28 936	5 886	2 027 243
110 Kontroll og revisjon	101 995	53 874	354 685	25 023	168	18 423	1 623	17 095	498 604	-	2 755	3 334	1 987	490 528
120 Administrasjon	11 433 095	4 732 949	1 077 379	1 013 953	884 832	1 063 776	321 550	770 751	16 986 131	6 688	544 130	972 748	126 854	15 335 711
121 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen	732 898	438 895	21 949	31 347	12 481	94 063	20 939	27 181	1 095 387	1 149	18 319	20 980	222	1 054 717
130 Administrasjonslokaler	438 566	1 037 691	121 096	240 551	353 794	135 019	21 058	236 666	1 798 955	830	185 729	10 484	1 417	1 600 495
Administrasjon	14 117 445	6 756 692	1 629 418	1 480 570	1 261 303	1 325 818	371 824	1 102 986	22 444 800	8 810	754 448	1 036 482	136 366	20 508 694
170 Årets premieavvik	-1 500 210	131	28	6	-	-64	-	6	-1 499 987	-	-	-	-	-1 499 987
171 Amortisering av tidligere års premieavvik	4 045 382	262	16	12	-	586	-	3	4 045 083	-	-	-	-	4 045 083
172 Pensjon	-4 895	57 027	1 913	1 329	-	45 808	-	156	9 410	-	-	315	-	9 095
173 Premiefond	-3 720 779	1 304	-	-	-	-1 494	-	-	-3 717 981	-	-	-250	-	-3 717 731
180 Diverse fellesutgifter	324 759	545 887	24 150	92 296	29 991	170 277	27 828	131 403	687 575	503	22 243	138 102	52 910	473 817
190 Interne serviceenheter	2 151 726	857 931	10 034	153 415	53 896	2 772 934	89 432	142 734	221 902	-21	210 563	35 978	244	-24 862
Fellessutgifter (intern service)	1 295 983	1 462 542	36 141	247 058	83 887	2 988 047	117 260	274 302	-253 998	482	232 806	174 145	53 154	-714 585
201 Førskole	21 020 062	1 594 669	18 686 501	758 159	73 319	185 754	1 394 535	188 139	40 364 282	3 716 649	211 186	842 714	175 937	35 417 796
211 Styrket tilbud til førskolebarn	2 547 687	256 288	530 864	68 738	1 600	130 265	145 151	9 270	3 120 491	-794	2 105	178 233	27 226	2 913 721
221 Førskolelokaler og skyss	621 788	973 111	755 414	175 738	617 537	216 421	31 829	171 551	2 723 787	16	20 995	12 003	-123 852	2 814 625
Barnehager	24 189 537	2 824 068	19 972 779	1 002 635	692 456	532 440	1 571 515	368 960	46 208 560	3 715 871	234 286	1 032 950	79 311	41 146 142
202 Grunnskole	50 768 033	4 537 216	2 301 368	664 049	370 524	501 552	2 322 009	527 262	55 290 367	41 339	110 892	3 289 791	293 635	51 554 710
215 Skolefritids tilbud	4 139 910	355 347	25 493	70 604	2 139	62 922	212 279	45 299	4 272 993	3 260 781	60 051	24 121	2 343	925 697
222 Skolelokaler	2 887 837	3 630 251	2 941 923	893 218	2 970 536	276 286	152 279	632 986	12 262 214	829	70 079	290 364	-97 833	11 998 775
223 Skoleskyss	3 387	1 330 892	12 425	89 448	672	12 446	3	89 179	1 335 196	626	144	29 262	369	1 304 795
383 Musikk- og kulturskoler	1 643 953	184 287	83 815	26 597	10 217	24 933	57 243	19 483	1 847 210	308 768	68 139	105 739	8 495	1 356 069
Grunnskoler	59 443 120	10 037 993	5 365 024	1 743 916	3 354 088	878 139	2 743 813	1 314 209	75 007 980	3 612 343	309 305	3 739 277	207 009	67 140 046

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	Lønn og sosiale utgifter (010-099)	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon (100-290)	Kjøp som erstatter egenproduksjon (300-380)	Overføringer (400-480)	Avskrivninger (590)	Fordelte utgifter og internsalg (690+790)	Refusjon sykelønn (710)	Moms-komp drift (729)	Brutto drifts-utgifter (=1+2-3+4+5-6-7-8)	Brukerbetaling (600)	Andre salgs- og leieinntekter (620-660)	Overføringer med krav til motytelse (700,730-780)	Overføringer uten krav til motytelse (800-895)	Netto drifts-utgifter (=9-10-11-12-13)
213	2 639 354	529 958	319 321	161 828	20 382	155 423	100 981	68 946	3 345 493	41 281	93 306	1 858 883	122 964	1 229 059
	2 639 354	529 958	319 321	161 828	20 382	155 423	100 981	68 946	3 345 493	41 281	93 306	1 858 883	122 964	1 229 059
232	2 775 267	440 369	85 047	64 557	17 676	48 635	111 309	53 478	3 169 494	17 633	23 044	201 609	36 883	2 888 125
233	825 269	205 183	116 387	146 211	6 693	14 692	29 476	22 478	1 233 097	32 833	51 603	180 030	151 451	817 180
241	5 606 123	1 632 181	3 806 679	439 022	62 580	170 847	238 897	162 733	10 974 108	366 475	234 883	1 762 106	74 193	8 536 451
	9 206 659	2 277 733	4 008 113	649 790	86 949	234 174	379 682	238 689	15 376 699	417 141	309 530	2 143 745	264 527	12 241 756
242	3 614 271	1 085 135	433 372	499 413	25 466	189 843	187 999	115 613	5 164 202	1 778	151 033	558 714	229 370	4 223 307
243	1 513 306	321 578	472 068	154 369	7 877	29 541	73 893	30 825	2 334 939	109 228	13 287	339 639	57 269	1 815 516
273	459 565	123 858	302 790	174 738	5 565	52 125	17 039	13 604	983 748	640	48 552	108 548	50 935	775 073
281	34 103	81 464	31 927	5 848 987	2 518	73 358	1 627	6 420	5 917 594	4 464	5 717	317 329	17 090	5 572 994
283	265 436	67 183	8 508	1 161 366	-7 816	30 327	13 098	9 464	1 441 788	99	16 171	201 508	594 767	629 243
	5 886 681	1 679 218	1 248 665	7 838 873	33 610	375 194	293 656	175 926	15 842 271	116 209	234 760	1 525 738	949 431	13 016 133
275	2 378 778	251 428	93 915	151 731	821	86 041	21 904	17 627	2 751 101	-226	22 356	121 247	173 397	2 434 327
	2 378 778	251 428	93 915	151 731	821	86 041	21 904	17 627	2 751 101	-226	22 356	121 247	173 397	2 434 327
276	1 208 707	41 433	17 708	18 591	920	2 454	14 880	3 641	1 266 384	54	5 450	18 729	3 425	1 238 726
	1 208 707	41 433	17 708	18 591	920	2 454	14 880	3 641	1 266 384	54	5 450	18 729	3 425	1 238 726
285	751 083	494 599	330 958	386 898	40 009	90 197	28 674	35 735	1 848 941	5 190	166 546	729 251	109 885	838 069
	751 083	494 599	330 958	386 898	40 009	90 197	28 674	35 735	1 848 941	5 190	166 546	729 251	109 885	838 069
244	2 973 560	677 746	359 843	146 495	12 666	56 792	220 878	82 009	3 810 631	691	11 856	570 718	217 084	3 010 282
251	542 001	223 753	274 655	194 689	591	10 208	19 705	5 386	1 200 390	13	399	90 710	12 509	1 096 759
252	3 328 956	1 281 201	1 683 575	668 094	3 614	85 569	50 751	22 879	6 806 241	1 299	5 252	1 329 835	131 422	5 338 433
	6 844 517	2 182 700	2 318 073	1 009 278	16 671	152 569	291 334	110 274	11 817 262	2 003	17 507	1 991 263	361 015	9 445 474
234	3 738 258	1 256 352	691 615	240 347	63 291	133 881	159 700	110 053	5 586 229	229 895	367 913	369 438	94 413	4 524 570
253	33 146 930	8 048 146	5 898 019	726 332	186 151	4 188 961	1 855 379	653 566	41 307 672	6 014 725	416 964	1 584 437	283 274	33 008 272
254	45 573 770	4 359 719	4 309 895	429 097	127 852	1 521 279	2 465 789	335 136	50 477 129	620 608	271 524	7 353 308	1 066 352	41 165 337
261	1 058 183	1 700 230	831 345	333 298	1 193 303	156 294	51 147	325 280	4 583 638	1 979	118 767	25 619	-30 389	4 467 662

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	Lønn og sosiale utgifter (010-099)	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon (100-290)	Kjøp som erstatter egenproduksjon (300-380)	Overføringer (400-480)	Avskrivninger (590)	Fordelte utgifter og internsalg (690-790)	Refusjon sykelønn (710)	Moms-komp drift (729)	Brutto drifts-utgifter (=1+2-3+4+5-6-7-8)	Brukerbetaling (600)	Andre salg- og leieinntekter (620-660)	Overføringer med krav til motytelse (700-730-780)	Overføringer uten krav til motytelse (800-895)	Netto drifts-utgifter (=9-10-11-12-13)
Pleie og omsorg	83 517 141	15 363 447	11 730 874	1 729 074	1 570 697	6 000 415	4 532 015	1 424 035	101 954 668	6 867 207	1 175 168	9 332 802	1 413 650	83 165 841
255 Medfinansiering somatiske tjenester	4 319	4 863	16 644	12 448	1 522	5 024	60	963	33 749	-	5	22 636	11 495	-387
256 Akuttjenestehelse- og omsorgstjenester	300 192	73 884	141 178	27 968	4 382	24 220	14 701	5 630	503 043	471	2 786	510 598	119 525	-130 337
Samhandling	304 511	78 747	157 822	40 406	5 904	29 244	14 761	6 593	536 792	471	2 791	533 234	131 020	-130 724
265 Kommunalt disponerte boliger	524 086	3 089 055	355 287	413 412	1 029 649	6 840	15 500	307 380	5 081 769	12 532	4 876 219	121 095	422 416	-350 493
Kommunale boliger	524 086	3 089 055	355 287	413 412	1 029 649	6 840	15 500	307 380	5 081 769	12 532	4 876 219	121 095	422 416	-350 493
290 Interkommunale samarbeid (§ 27 - samarbeid)	1 814 972	715 611	223 812	201 494	1 012	568 381	68 944	81 358	2 238 218	17 837	178 035	1 995 939	83 900	-37 483
Interkommunalt samarbeid	1 814 972	715 611	223 812	201 494	1 012	568 381	68 944	81 358	2 238 218	17 837	178 035	1 995 939	83 900	-37 483
301 Plansaksbehandling	1 148 039	347 783	34 321	114 768	21 377	51 729	38 229	63 170	1 513 150	4 382	241 486	111 907	20 294	1 135 081
302 Bygge- delings- og seksjoneringsarbeid	503 273	78 574	14 745	13 264	4 788	3 462	18 747	9 273	583 162	5 735	505 896	14 432	2 358	54 741
303 Kart og oppmåling	779 212	256 339	52 232	46 972	32 464	24 524	19 298	41 902	1 081 495	13 823	612 214	38 853	3 423	413 182
304 Bygge- og delingsbehandling, ansvarsrett og utslippstillatelser	703 666	94 609	19 275	18 249	13 350	5 502	25 906	8 677	809 064	8 445	763 508	19 695	5 309	12 107
305 Eierseksjonering	28 711	3 242	689	800	28	-1 423	1 177	140	33 576	374	8 004	674	3	24 521
315 Boligbygging og fysiske bomiljøtiltak	55 399	92 532	1 110	33 727	70 265	9 985	1 809	7 982	233 257	520	118 465	8 140	14 566	91 566
335 Rekreasjon i tettsted	499 700	471 837	55 750	95 601	136 063	91 481	14 662	88 812	1 063 996	445	89 489	29 771	13 823	930 468
360 Naturforvaltning og friluftsliv	294 508	278 517	52 972	148 581	66 843	22 019	6 528	48 514	764 360	2 990	100 501	141 905	33 079	485 885
Fysisk planlegging, miljø mm	4 012 508	1 623 433	231 094	471 952	345 178	207 279	126 356	268 470	6 082 060	36 714	2 439 563	365 377	92 855	3 147 551
320 Kommunal næringsvirksomhet	360 878	635 815	142 866	483 165	186 491	157 194	11 438	40 475	1 600 108	683	1 271 716	23 403	155 423	148 883
321 Konesjonskraft, kraftretigheter og annen kraft for videre salg	1 777	61 754	11 344	314 381	-	-	-	2 512	366 744	-	797 841	43 226	245 196	-699 519
325 Tilrettelegging og bistand for næringslivet	320 765	408 665	171 221	786 388	115 486	25 806	7 734	85 828	1 683 157	3 525	349 892	259 621	759 891	310 228
329 Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling	439 913	80 486	169 412	75 756	1 533	2 848	11 013	8 046	745 193	1 096	24 743	174 428	34 294	510 632
Bistand næringslivet, landbruk med mer	1 123 333	1 186 720	494 843	1 659 690	303 510	185 848	30 185	136 661	4 415 202	5 304	2 444 192	500 678	1 194 804	270 224
330 Samferdselsbedrifter/transporttiltak	253 615	217 511	31 558	69 411	132 968	7 464	9 468	16 066	672 065	22	823 156	24 052	77 356	-252 521
332 Kommunale veier	1 035 534	2 842 570	206 719	765 982	1 224 654	209 128	24 517	684 659	5 157 155	1 884	384 534	399 247	72 422	4 299 068
Veier med mer	1 289 149	3 060 081	238 277	835 393	1 357 622	216 592	33 985	700 725	5 829 220	1 906	1 207 690	423 299	149 778	4 046 547
338 Forbygging av branner og andre ulykker	432 224	114 882	347 245	31 481	15 269	8 430	12 592	8 834	911 245	18 290	546 808	28 982	9 116	308 049
339 Beredskap mot branner og andre ulykker	1 840 744	496 141	1 396 856	288 377	136 638	74 608	37 252	81 680	3 965 216	918	206 642	161 669	14 131	3 581 856

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	Lønn og sosiale utgifter (010-099)	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon (100-290)	Kjøp som erstatter egenproduksjon (300-380)	Overføringer (400-480)	Avskrivninger (590)	Fordelte utgifter og internsalg (690-790)	Refusjon sykelønn (710)	Moms-komp drift (729)	Brutto driftsutgifter (=1+2-3+4+5-6-7-8)	Brukerbetaling (600)	Andre salg- og leieinntekter (620-660)	Overføringer med krav til motytelse (700,730-780)	Overføringer uten krav til motytelse (800-895)	Netto driftsutgifter (=9-10-11-12-13)
Bramn- og ulykkesvern	2 272 968	611 023	1 744 101	319 858	151 907	83 038	49 844	90 514	4 876 461	19 208	753 450	190 651	23 247	3 889 905
340 Produksjon av vann	343 478	542 592	466 173	22 939	332 563	2 684	7 633	732	1 096 696	-28	484 586	15 588	458	1 196 092
345 Distribusjon av vann	953 769	1 374 990	252 663	49 769	1 051 218	111 843	26 057	1 900	3 542 599	642	5 381 934	28 957	3 444	-1 873 378
350 Avløpstrensing	366 050	637 398	994 891	32 409	472 753	31 020	7 782	379	2 464 320	9	675 818	31 664	7	1 756 822
353 Avløpsnett/innsamling av avløpsvann	964 535	1 456 700	274 494	71 463	1 177 245	133 345	27 845	2 597	3 780 650	626	6 333 287	47 408	2 717	-2 603 388
354 Tømming av slamavskillere	49 295	88 187	254 983	446	5 113	14 712	1 348	120	381 844	31	422 030	659	-245	-40 631
355 Innsamling, gjenvinning og sluttbehandling av husholdningsavfall	496 818	846 321	2 870 793	5 644	181 091	291 117	15 238	2 195	4 092 117	63	4 135 792	24 486	4 513	-72 737
Vann, avløp og renovasjon (VAR)	3 173 945	4 946 188	5 113 997	182 660	3 219 983	584 721	85 903	7 923	15 958 226	1 343	17 433 447	149 762	10 894	-1 637 220
231 Aktivitetsbud barn og unge	747 603	314 733	48 441	210 792	23 294	41 064	27 613	33 505	1 242 681	12 232	36 679	109 093	86 525	998 152
365 Kulturminnevern	56 879	26 177	9 048	28 343	5 826	8 186	1 048	4 225	112 814	2	2 602	18 518	6 994	84 698
370 Bibliotek	1 089 384	378 669	19 432	91 039	36 747	26 399	35 363	45 330	1 508 179	706	35 576	78 749	9 114	1 384 034
373 Kino	117 378	166 519	4 745	6 967	17 175	461	2 750	951	308 622	17	262 087	7 746	446	38 326
375 Museer	97 348	89 913	53 073	218 375	15 878	-6 789	3 407	5 553	472 416	203	55 811	20 102	2 023	394 277
377 Kunstformidling	74 691	194 113	19 519	414 956	14 573	13 002	1 418	8 393	695 039	2 284	176 228	26 919	14 434	475 174
380 Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg	243 781	186 929	53 853	980 865	107 544	20 836	10 047	35 167	1 506 922	960	176 395	102 299	287 090	940 178
381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg	690 238	1 074 350	303 953	377 365	758 099	191 520	27 946	190 556	2 793 983	3 771	400 445	72 244	-19 848	2 337 371
385 Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andres kultur- og idrettsbygg	601 804	398 959	90 637	724 863	71 723	39 655	16 189	41 042	1 791 100	3 952	246 035	82 800	55 443	1 402 870
386 Kommunale kulturbygg	297 442	641 541	149 296	269 503	276 541	46 980	11 622	105 654	1 470 067	491	188 905	45 346	10 336	1 224 989
Kultur	4 016 548	3 471 903	751 997	3 323 068	1 327 400	381 314	137 403	470 376	11 901 823	24 618	1 580 763	563 816	452 557	9 280 069
390 Den norske kirke	10 339	60 516	55 339	2 425 865	14 144	22 082	218	6 166	2 537 737	-	9 397	12 094	6 793	2 509 453
392 Andre religiøse formål	620	629	5 422	290 750	398	637	6	159	297 017	-	1	207	67	296 742
393 Gravplasser og krematorier	169 471	84 237	30 326	222 823	14 171	20 029	4 211	10 674	486 114	842	107 212	5 033	3 036	369 991
Religiøse formål inkl. Den norske kirke	180 430	145 382	91 087	2 939 438	28 713	42 748	4 435	16 999	3 320 868	842	116 610	17 334	9 896	3 176 186
I alt	230 191 455	62 829 954	56 473 306	26 807 613	14 932 771	15 126 916	11 034 854	7 222 529	357 850 800	14 907 140	34 588 228	28 565 697	6 445 501	273 344 234

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	Lønn og sosiale utgifter (010-099)	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon (100-290)	Kjøp som erstatter egenproduksjon (300-380)	Overføringer (400-480)	Avskrivninger (590)	Fordelte utgifter og internsalg (690+790)	Refusjon sykelønn (710)	Moms-komp drift (729)	Brutto driftsutgifter (=1+2-3+4+5-6-7-8)	Brukerbetaling (600)	Andre salg- og leieinntekter (620-660)	Overføringer med krav til motytelse (700,730-780)	Overføringer uten krav til motytelse (800-895)	Netto driftsutgifter (=9-10-11-12-13)
Administrasjon og fellesutgifter	15 413 428	8 219 234	1 665 559	1 727 628	1 345 190	4 313 865	489 084	1 377 288	22 190 802	9 292	987 254	1 210 627	189 520	19 794 109
Oppvekst (barnehage/skole)	86 272 011	13 392 019	25 657 124	2 908 379	4 066 926	1 566 002	4 416 309	1 752 115	124 562 033	7 369 495	6 631 110	6 631 110	409 284	109 515 247
Helse, sosial og eldreomsorg	109 346 994	21 874 706	19 575 170	11 437 743	1 715 672	6 880 091	5 548 232	1 976 785	149 545 177	7 402 859	1 767 562	15 666 758	3 296 465	121 411 533
Tekniske oppgaver mm	10 748 570	10 240 725	7 327 469	1 809 863	5 074 690	1 091 630	296 088	1 067 632	32 745 967	59 171	21 834 150	1 129 089	276 774	9 446 783
Kirker og kultur	4 196 978	3 617 285	843 084	6 262 506	1 356 113	424 062	141 838	487 375	15 222 691	25 460	1 697 373	581 150	462 453	12 456 255
Bolig, næringsliv m.m.	3 462 391	4 991 386	1 073 942	2 274 596	1 334 171	761 069	114 629	525 599	11 735 189	35 673	7 498 446	2 617 712	1 701 120	-117 762
Tjenester utenfor ordinært arbeidsområde	751 083	494 599	330 958	386 898	40 009	90 197	28 674	35 735	1 848 941	5 190	166 546	729 251	109 885	838 069
I alt	230 191 455	62 829 954	56 473 306	26 807 613	14 932 771	15 126 916	11 034 854	7 222 529	357 850 800	14 907 140	34 588 228	28 565 697	6 445 501	273 344 234
Administrasjon og fellesutgifter	6,7 %	13,1 %	2,9 %	6,4 %	9,0 %	28,5 %	4,4 %	19,1 %	6,2 %	0,1 %	2,9 %	4,2 %	2,9 %	7,2 %
Oppvekst (barnehage/skole)	37,5 %	21,3 %	45,4 %	10,8 %	27,2 %	10,4 %	40,0 %	24,3 %	34,8 %	49,4 %	1,8 %	23,2 %	6,3 %	40,1 %
Helse, sosial og eldreomsorg	47,5 %	34,8 %	34,7 %	42,7 %	11,5 %	45,5 %	50,3 %	27,4 %	41,8 %	49,7 %	5,1 %	54,8 %	51,1 %	44,4 %
Tekniske oppgaver mm	4,7 %	16,3 %	13,0 %	6,8 %	34,0 %	7,2 %	2,7 %	14,8 %	9,2 %	0,4 %	63,1 %	4,0 %	4,3 %	3,5 %
Kirker og kultur	1,8 %	5,8 %	1,5 %	23,4 %	9,1 %	2,8 %	1,3 %	6,7 %	4,3 %	0,2 %	4,9 %	2,0 %	7,2 %	4,6 %
Bolig, næringsliv m.m.	1,5 %	7,9 %	1,9 %	8,5 %	8,9 %	5,0 %	1,0 %	7,3 %	3,3 %	0,2 %	21,7 %	9,2 %	26,4 %	0,0 %
Tjenester utenfor ordinært arbeidsområde	0,3 %	0,8 %	0,6 %	1,4 %	0,3 %	0,6 %	0,3 %	0,5 %	0,5 %	0,0 %	0,5 %	2,6 %	1,7 %	0,3 %
I alt	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2 Fylkeskommunene inkl. Oslo. Fylkeskassene. 1 000 kroner

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	Lønn og sosiale utgifter (010-099)	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon (100-290)	Kjøp som erstatter egenproduksjon (300-380)	Overføringer (400-480)	Avskrivninger (590)	Fordelede utgifter og internsalg (690+790)	Refusjon sykkelønn (710)	Moms-komp drift (729)	Brutto drifts-utgifter (1+2-3+4+5-6-7-8)	Brukerbetaling (600)	Andre salgsg- og leieinntekter (620-660)	Overføringer med krav til motytelse (700,730-780)	Overføringer uten krav til motytelse (800-895)	Netto drifts-utgifter (=9-10-11-12-13)
400 Politisk styring	266 631	93 281	5 855	88 564	123	151	1 240	8 382	444 681	1	246	2 316	508	441 610
410 Kontroll og revisjon	34 998	14 707	36 353	3 995	-	15	1 258	2 451	86 329	7	2 887	2 708	1 480	79 247
420 Administrasjon	1 515 926	753 054	8 930	153 866	87 993	78 635	37 866	117 949	2 285 319	55	64 250	60 376	11 549	2 149 089
421 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen	109 562	53 413	219	10 166	533	5 417	4 402	5 915	158 159	43	5 471	1 575	-	151 070
430 Administrasjonslokaler	38 925	179 621	10 367	39 497	54 475	13 252	1 748	37 320	270 565	1	54 023	2 908	-	213 633
Administrasjon	1 966 042	1 094 076	61 724	296 088	143 124	97 470	46 514	172 017	3 245 053	107	126 877	69 883	13 537	3 034 649
460 Tjenester utenfor ordinært fylkeskommunalt ansvarsområde	63 657	58 012	1 480	40 858	8 723	12 190	2 412	877	157 251	4 948	38 380	72 140	5 234	36 549
465 Interkommunale samarbeid (§27 - samarbeid)	9 087	1 493	7 505	1 640	-	6 543	44	159	12 979	3 230	2 863	6 763	-	123
470 Årets premieavvik	-711 877	-	-	-	-	-	-	-	-711 877	-	-	-	-	-711 877
471 Amortisering av tidligere års premieavvik	616 203	-	-	-	-	-	-	-	616 203	-	-	817	360	615 026
472 Pensjon	12 483	205	77	4 099	-	149	-	47	16 688	-	-	5 597	-	11 071
473 Premiefond	-148 159	-	-	-	-	-	-	-	-148 159	-	-	-	-	-148 159
480 Diverse fellesutgifter	104 296	64 127	220	105 119	8 822	19 525	2 661	4 673	255 735	53	1 886	15 889	18 376	219 531
490 Interne serviceenheter	13 239	10 430	1	1 029	-	7 878	743	1 029	15 049	-	8 987	6 063	-	-1
Fellesutgifter (intern service)	-41 071	134 267	9 283	152 745	17 545	46 285	5 850	6 785	213 849	8 231	52 116	107 269	23 970	22 263
510 Skolelokaler og internmater	1 296 172	1 447 068	1 583 168	501 574	1 152 467	44 633	65 890	304 477	5 565 449	2 170	100 172	52 761	7 509	5 402 837
515 Fellesutgifter og støttefunksjoner knyttet til videregående opplæring	1 708 438	967 246	34 041	149 915	71 974	46 115	53 523	131 671	2 700 305	8 734	50 391	82 147	47 907	2 511 126
520 Pedagogisk ledelse, pedagogiske fellesutgifter og gjesteleversoppgjør	2 829 066	638 744	289 522	87 623	41 235	140 494	64 172	53 105	3 628 409	8 861	39 011	571 467	42 280	2 966 990
521 Studiespesialisering	5 328 967	337 059	6 211	28 754	8 033	38 174	197 758	23 997	5 449 095	21 753	35 705	47 143	6 296	5 338 198
522 Bygg- og anleggsteknikk	653 423	80 192	903	14 308	6 532	6 824	17 620	13 791	717 123	579	17 055	4 213	58	695 218
523 Elektrofag	887 460	80 588	640	13 781	1 173	7 388	23 316	13 295	939 643	1 841	5 850	2 801	136	929 015
524 Design og håndverksfag	374 183	25 843	896	4 553	1 106	1 894	13 768	4 277	386 642	604	5 652	3 310	456	376 620
525 Restaurant- og næringsmiddelag	332 242	62 152	232	10 478	1 856	6 428	11 037	9 529	379 966	1 539	20 116	4 041	474	353 796
526 Helse- og sosialfag	1 325 324	58 524	449	7 276	1 517	8 904	54 918	6 220	1 323 048	2 271	8 252	5 657	860	1 306 008
527 Idrettsfag	781 298	71 357	587	6 910	865	1 977	20 316	6 403	832 321	1 841	7 461	8 956	446	813 617

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	Lønn og sosiale utgifter (010-099)	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon (100-290)	Kjøp som erstatter egenproduksjon (300-380)	Overføringer (400-480)	Avskrivninger (590)	Fordele utgifter og internsalg (690+790)	Refusjon sykkelønn (710)	Moms-komp drift (729)	Brutto drifts-utgifter (1+2-3+4+5-6-7-8)	Brukerbetaling (600)	Andre salgs- og leieinntekter (620-660)	Overføringer med krav til motytelse (700,730-780)	Overføringer uten krav til motytelse (800-895)	Netto drifts-utgifter (=9-10-11-12-13)
528 Teknikk og industriell produksjon	1 048 283	133 897	1 465	22 451	12 257	13 546	31 746	21 460	1 151 601	2 336	15 587	5 665	59	1 127 954
529 Musikk, dans og drama	639 751	47 527	614	3 375	927	1 270	21 322	3 028	666 574	655	6 196	1 740	809	657 174
530 Medier og kommunikasjon	600 781	36 596	86	6 025	1 953	2 173	19 722	5 832	617 714	1 614	4 666	1 798	79	609 557
531 Naturbruk	397 731	116 988	2 934	7 163	7 136	6 848	16 140	6 688	502 296	623	90 990	11 500	5 349	393 834
532 Service og samferdsel	617 857	35 452	446	3 671	1 292	2 819	18 036	3 359	634 504	621	1 877	2 013	41	629 952
554 Fagskoler	452 432	136 517	40 481	47 173	5 474	10 758	9 284	12 195	649 840	12 953	14 021	101 737	5 082	516 047
559 Landslinjer	195 336	68 774	268	10 128	9 294	5 190	4 590	10 010	264 010	886	14 103	160 006	30 081	58 934
561 Oppfølgingstjenesten og Pedagogisk psykologisk tjeneste	402 850	63 862	63 747	7 104	27	9 529	17 201	6 898	503 952	1	363	15 607	543	487 438
562 Spesialundervisning og særskilt tilpasset opplæring	2 457 925	139 916	234 272	24 836	1 610	35 087	98 669	10 189	2 714 614	314	9 928	93 013	17 585	2 593 774
590 Andre undervisningsformål	1 407 187	675 681	273 544	85 609	8 602	112 890	43 420	39 265	2 255 048	115 616	672 477	636 610	91 902	738 443
Videregående skoler	23 736 696	5 223 973	2 534 506	1 042 707	1 335 330	502 941	802 448	685 669	31 882 154	185 612	1 119 873	1 812 185	257 952	28 506 532
570 Fagopplæring i arbeidslivet	415 867	159 307	2 683 351	72 062	438	11 822	6 382	5 501	3 307 320	1 758	13 333	416 102	17 366	2 858 761
581 Voksenopplæring etter opplæringsloven	372 214	146 974	31 401	17 762	441	81 356	10 864	4 750	471 822	1 109	25 832	20 418	5 452	419 011
Voksenopplæring/fagopplæring	788 081	306 281	2 714 752	89 824	879	93 178	17 246	10 251	3 779 142	2 867	39 165	436 520	22 818	3 277 772
660 Tannhelsefjeneste - Fellestjenester	113 053	352 130	146 797	280 428	73 334	9 282	3 499	48 376	904 585	239	5 256	52 349	2 068	844 673
665 Tannhelsefjeneste - Pasientbehandling	1 858 360	271 831	86 084	44 640	6 654	11 853	103 408	30 423	2 121 885	560 616	31 794	45 436	1 436	1 482 603
Tannhelse	1 971 413	623 961	232 881	325 068	79 988	21 135	106 907	78 799	3 026 470	560 855	37 050	97 785	3 504	2 327 276
701 Tilrettelegging, støttefunksjoner og finansieringsbidrag for næringslivet	160 392	139 183	19 831	1 832 783	832	35 318	6 039	12 476	2 099 188	-	5 519	308 912	1 027 942	756 815
710 Fylkeskommunal næringsvirksomhet	11 391	18 233	-	9 265	10 286	895	79	1 129	47 072	-	41 225	1 732	15	4 100
711 Konesjonskraft, kraftrettigheter og annen kraft for videregående	-	26 315	-	164 226	-	20 690	-	237	169 614	-	313 659	-3 349	101 887	-242 593
715 Lokal og regional utvikling	261 473	118 455	43 112	617 310	1 888	19 250	5 900	14 028	1 003 060	20	3 937	251 044	290 474	457 585
716 Friluftsliv og miljø	30 342	16 115	922	130 141	66	1 898	1 036	1 728	172 924	-	12	50 084	44 176	78 652
Regional utvikling, næring og miljø	463 598	318 301	63 865	2 753 725	13 072	78 051	13 054	29 598	3 491 858	20	364 352	608 423	1 464 504	1 054 559
722 Fylkesveier, miljø- og trafiksikkerhetstiltak	55 786	6 143 649	558 275	1 479 955	1 519 574	1 968	772	1 450 225	8 304 274	-	12 248	540 499	-1 290	7 752 817
Fylkesveier	55 786	6 143 649	558 275	1 479 955	1 519 574	1 968	772	1 450 225	8 304 274	-	12 248	540 499	-1 290	7 752 817
730 Bilruter	145 391	1 444 204	6 368 088	577 022	105 807	65 676	4 735	195 286	8 374 815	3	1 209 645	311 175	188 258	6 665 734
731 Fylkesveiforber	10 175	391 266	1 657 277	298 998	-	-	156	2 125	2 355 435	-	235 806	35 003	-	2 084 626
732 Båtruter	6 609	404 340	935 875	135 951	1 980	1	151	11 050	1 473 553	1	108 893	47 730	-	1 316 929

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	Lønn og sosiale utgifter (010-099)	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon (100-290)	Kjøp som erstatter egenproduksjon (300-380)	Overføringer (400-480)	Avskrivninger (590)	Fordele og internsalg (690+790)	Refusjon sykkelønn (710)	Moms-komp drift (729)	Brutto drifts-utgifter (1+2-3+4+5-6-7-8)	Brukerbetaling (600)	Andre salgs- og leieinntekter (620-660)	Overføringer med krav til motytelse (700,730-780)	Overføringer uten krav til motytelse (800-895)	Netto drifts-utgifter (=9-10-11-12-13)
733 Transport (ordninger) for funksjonshemmede	26 571	270 659	502 991	53 270	1 173	225 686	908	43 810	584 280	615	420	5 661	3 515	574 049
734 Sporveier og forstadsbaner	5 012	15 400	1 864 722	2 741	115 513	13 431	135	2 741	1 987 081	-	150 630	32 456	1 023	1 802 972
Rutegående samferdsel	193 758	2 525 869	11 328 953	1 067 982	224 473	304 794	6 085	255 012	14 775 144	619	1 705 394	432 025	192 796	12 444 310
740 Bibliotek	109 652	68 553	7 702	17 178	2 744	2 787	3 109	9 699	190 234	402	5 989	17 345	24 618	141 880
750 Kulturminnevern	225 411	63 530	6 125	163 411	5 653	5 950	7 689	8 054	442 437	3 276	36 648	104 509	103 090	194 914
760 Museer	3 570	7 931	218	387 898	7 031	1 058	33	1 090	404 467	-	2 249	1 966	273	399 979
771 Kunstformidling	130 569	172 105	9 661	406 359	1 699	19 163	3 867	6 349	691 014	-	9 477	119 369	166 034	396 134
772 Kunstproduksjon	44 002	75 935	2 648	147 038	762	1 613	1 353	5 072	262 347	216	9 236	51 987	33 040	167 868
775 Idrett	25 830	6 757	4	1 202 532	17	-20 744	687	396	1 254 801	-	190	93 655	1 003 886	157 070
790 Andre kulturaktiviteter	65 051	28 723	2 280	234 388	4 194	6 145	2 324	2 305	323 862	197	657	19 650	67 143	236 215
Kultur	604 085	423 534	28 638	2 558 804	22 100	15 972	19 062	32 965	3 569 162	4 091	64 446	408 481	1 398 084	1 694 060
I alt	29 738 388	16 793 911	17 532 877	9 766 898	3 356 085	1 161 794	1 017 938	2 721 321	72 287 106	762 402	3 521 521	4 513 070	3 375 875	60 114 238
Administrasjon og fellesutgifter	1 924 971	1 228 343	71 007	448 833	160 669	143 755	52 364	178 802	3 458 902	8 338	178 993	177 152	37 507	3 056 912
Undervisningsformål	24 524 777	5 530 254	5 249 258	1 132 531	1 336 209	596 119	819 694	696 920	35 661 296	188 479	1 159 038	2 248 705	280 770	31 784 304
Tannhelse	1 971 413	623 961	232 881	325 068	79 988	21 135	106 907	78 799	3 026 470	560 855	37 050	97 785	3 504	2 327 276
Regional utvikling m.m.	463 598	318 301	63 865	2 753 725	13 072	78 051	13 054	29 598	3 491 858	20	364 352	608 423	1 464 504	1 054 559
Samferdsel	249 544	8 669 518	11 887 228	2 547 937	1 744 047	306 762	6 857	1 705 237	23 079 418	619	1 717 642	972 524	191 506	20 197 127
Kultur	604 085	423 534	28 638	2 558 804	22 100	15 972	19 062	32 965	3 569 162	4 091	64 446	408 481	1 398 084	1 694 060
I alt	29 738 388	16 793 911	17 532 877	9 766 898	3 356 085	1 161 794	1 017 938	2 721 321	72 287 106	762 402	3 521 521	4 513 070	3 375 875	60 114 238
Administrasjon og fellesutgifter	6,5 %	7,3 %	0,4 %	4,6 %	4,8 %	12,4 %	5,1 %	6,6 %	4,8 %	1,1 %	5,1 %	3,9 %	1,1 %	5,1 %
Undervisningsformål	82,5 %	32,9 %	29,9 %	11,6 %	39,8 %	51,3 %	80,5 %	25,6 %	49,3 %	24,7 %	32,9 %	49,8 %	8,3 %	52,9 %
Tannhelse	6,6 %	3,7 %	1,3 %	3,3 %	2,4 %	1,8 %	10,5 %	2,9 %	4,2 %	7,3 %	1,1 %	2,2 %	0,1 %	3,9 %
Regional utvikling m.m.	1,6 %	1,9 %	0,4 %	28,2 %	0,4 %	6,7 %	1,3 %	1,1 %	4,8 %	0,0 %	10,3 %	13,5 %	43,4 %	1,8 %
Samferdsel	0,8 %	51,6 %	67,8 %	26,1 %	52,0 %	26,4 %	0,7 %	62,7 %	31,9 %	0,1 %	48,8 %	21,5 %	5,7 %	33,6 %
Kultur	2,0 %	2,5 %	0,2 %	26,2 %	0,7 %	1,4 %	1,9 %	1,2 %	4,9 %	0,5 %	1,8 %	9,1 %	41,4 %	2,8 %
I alt	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 6 Kostnadsdeflator for kommunene

Tabell 1 Beregning av samlet kommunal deflator. Prosentvis endring fra året før

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016 ¹	2017 ¹
Deflator	2,5	3,6	4,4	6,4	3,9	3,4	3,9	3,4	3,9	3,1	2,4	2,6	2,5
Sysselsetting, lønnsvekst og pensjonskostnader	3,0	3,5	5,2	7,2	5,0	3,5	4,7	4,7	4,6	3,5	2,6	2,4	2,7
Årslønnsvekst	3,4	3,9	4,8	6,7	4,6	3,7	4,3	4,1	3,7	3,2	3,3		
Bidrag fra pensjonskostnader	-0,4	-0,4	0,4	0,5	0,4	-0,2	0,4	0,6	0,9	0,3	-0,7		
Kjøp av varer og tjenester, prisvekst	1,7	3,6	3,0	5,1	2,1	3,1	2,5	1,3	2,6	2,5	2,1		
Lønnsandel i prosent	63,8	64,7	63,7	62,6	62,8	62,4	61,7	63,3	62,9	62,7	62,2		

1) Anslag i Nasjonalbudsjettet 2017

Vedlegg 7 Lønn og lønnsutvikling

Lønnskostnadene er den klart største utgiftsposten i kommunesektoren. I dette avsnittet ses det nærmere på gjennomsnittlig årslønn og årslønnsvekst i kommunesektoren, men også årslønnsvekst for noen av de andre forhandlingsområdene.

Tabell 1 Årslønnsvekst per årsverk i pst. og lønn per årsverk 2015 for noen store forhandlingsområder.

Forhandlingsområde	Gjennomsnittlig årslønnsvekst pr år			Lønn per årsverk 2015	Lønn heltids-ansatte 2015
	2005-2010	2010-2015	2015		
Alle områdene/gruppene	4,2	3,6	2,8	519 700	
Industri i alt (NHO)	4,8	3,7	2,5	558 100	
Industriarbeidere (NHO)	4,5	3,5	2,5	442 400	
Industrifunksjonærer (NHO)	5,1	3,8	2,5	697 000	
Varehandel (Virke)	3,8	3,5	3,3		472 900
Finanstjenester	5,2	4,3	4,2		686 900
Statsansatte	5,0	3,6	2,8	548 500	
Kommunesektoren (KS inkl. bedr.medl) ¹	4,7	3,7	3,3	477 500	
Undervisningspersonell i komm.sekt ¹	4,0	3,5	3,9	527 000	
Øvrige ansatte i kommunesektoren	5,1	3,8	3,2	462 200	
Helseforetak (Spekter)	4,7	3,5	2,7	538 300	
Øvrige bedrifter (Spekter)	4,8	3,6	2,7	505 100	

¹ I 2005 inngår undervisningsstillinger utenom Oslo både i tallene for undervisningspersonell og kommuneansatte. Fra og med 2006 omfatter tallene for kommuneansatte også ansatte i Oslo kommune inkludert undervisningspersonell. For ansatte i konflikt i 2014 ble virkningstidspunktene forskjøvet. Dette trakk årslønnsveksten for 2015 opp med 0,2 prosentpoeng for hele kommunesektoren og opp med 0,9 prosentpoeng for undervisningspersonell.

Kilde: Etter inntektsoppgjørene 2016, Rapport fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene, juni 2016.

Tabell 1 viser at gjennomsnittlig årslønnsvekst for alle grupper i 2015 var på 2,8 pst. Innen områdene var det ansatte i finanstjenester og undervisningspersonell i kommunesektoren som hadde høyest årslønnsvekst med henholdsvis 4,2 og 3,9 pst. Industriarbeidere (NHO) og industrifunksjonærer (NHO) hadde begge lavest årslønnsvekst med 2,5 pst.

Samlet hadde kommunesektoren en årslønnsvekst på 3,3 pst. Konflikten i kommunesektoren i 2014 førte til at virkningstidspunktene ble forskjøvet. Dette trakk årslønnsveksten i 2015 opp med 0,2 prosentpoeng for hele kommunesektoren og opp med 0,9 prosentpoeng for undervisningspersonell. Årslønnsveksten 2013-2014 ble derimot tilsvarende lavere i kommunesektoren.

I perioden 2010 til 2015 hadde ansatte innen finanstjenester en sterkere årslønnsvekst enn de øvrige gruppene med 4,3 pst., mens industriarbeidere, ansatte innen varehandel og helseforetak samt undervisningspersonell i kommunesektoren hadde lavere årslønnsvekst enn de andre områdene med 3,5 pst. Kommuneansatte hadde i denne perioden en årslønnsvekst på 3,7 pst. Den gjennomsnittlige årslønnsvekst for alle gruppene var 3,6 pst.

I perioden 2005 til 2010 hadde ansatte innen finanstjenester en sterkere årslønnsvekst enn de øvrige gruppene med 5,2 pst., mens ansatte innen varehandel hadde en lavere årslønnsvekst med 3,8 pst. Den gjennomsnittlige årslønnsvekst for alle gruppene var 4,2 pst.

Tabell 2 viser gjennomsnittlig årslønn (gjennomsnittlig månedsførtjeneste for hele året *12) ned på enkeltsektorer.

I kommuneforvaltningen var gjennomsnittlig årslønn i 2015 høyest innenfor videregående skole med 531 700 og sentraladministrasjonen med 514 900, og lavest i barnehager med 412 900.

Tabell 2 Kommunal forvaltning. Antall avtalte årsverk og gjennomsnittlig månedslønn x 12. Gjennomsnittlig lønnsvekst 1.12.2014 til 1.12.2015. Fordelt på kommunale sektorer

	Årsverk per	Månedsførtj. x 12	Pst
	1.12.15	året 2015	2014-2015
I alt	361 800	479 100	2,2
Av dette:			
Sentraladministrasjon	24 600	514 900	2,8
Grunnskole	77 500	491 500	2,3
Videregående	30 300	531 700	2,1
Barnehager	37 600	412 900	2,4
Pleie/omsorg	136 400	471 000	1,7
Kultur	7 000	464 500	1,6
Teknisk	26 300	488 600	2,5

Kilde: Lønns- og personalstatistikk. PAI/KS

Den største lønnsøkningen fra 2014 til 2015 var innen sentraladministrasjonen med 2,8 pst., mens den laveste årslønnsveksten hadde kultur med 1,6 pst.

Vedlegg 8 Skattesatser for kommuner og fylkeskommuner

Tabell 1 Maksimalskattøren på alminnelig inntekt fra personlige skattytere ¹

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 ²⁾	2003	2004
Kommuner	13,50	13,50	13,00	12,25	11,75	11,50	10,75	11,50	11,20	12,20	12,40	13,00	13,20
Fylkeskommuner	7,50	7,50	7,25	7,00	7,00	6,75	6,25	6,60	6,45	6,90	1,90	3,24	2,60
Kommuneforvaltningen	21,00	21,00	20,25	19,25	18,75	18,25	17,00	18,10	17,65	19,10	14,30	16,24	15,80
Fellesskatt	7,00	7,00	7,75	8,75	9,25	9,75	11,00	9,90	10,35	8,90	13,70	11,76	12,20
Alminnelig inntekt	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 ³
Kommuner	13,20	13,30	12,25	12,05	12,80	12,80	11,30	11,60	11,60	11,40	11,35	11,80	11,80
Fylkeskommuner	3,00	2,90	2,70	2,65	2,65	2,65	2,65	2,65	2,65	2,65	2,60	2,65	2,65
Kommuneforvaltningen	16,20	16,20	14,95	14,70	15,45	15,45	13,95	14,25	14,25	14,05	13,95	14,45	14,45
Fellesskatt	11,80	11,80	13,05	13,30	12,55	12,55	14,05	13,75	13,75	12,95	13,05	10,55	9,55
Alminnelig inntekt	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	27,00	27,00	25,00	24,00

1) Fra 1979 har maksimalsatsene vært brukt i samtlige kommuner og fylkeskommuner

2) Den betydelige reduksjonen i den fylkeskommunale skattøren i 2002 er knyttet til sykehusreformen

3) Forslag i Nasjonalbudsjettet 2017 og Prop. 1 LS (2016-2017) Skatter, avgifter og toll 2017

Tabell 2 Maksimalskattøren på alminnelig inntekt fra etterskuddspliktige skattytere ¹

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998 ²⁾
Kommuner	7,00	7,00	5,50	5,50	4,75	4,25	0,00
Fylkeskommuner	4,00	4,00	4,00	2,75	2,50	2,50	0,00
Kommuneforvaltning	11,00	11,00	9,50	8,25	7,25	6,75	0,00
Fellesskatt	17,00	17,00	18,50	19,75	20,75	21,25	28,00
Alminnelig inntekt	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00

1) Tidsangivelsen for etterskuddsskatter gjelder inntektsår. Innbetalingen av etterskuddsskatt foretas året etter inntektsåret

2) Kommunal/fylkeskommunal etterskuddsskatt ble omgjort til statlig skatt fra inntektsåret 1998 med budsjettvirkning i 1999.

Vedlegg 9 Utvalgte hovedtall for kommuneforvaltningen 1995-2015

Tabell 1 Utgifter, bruttoprodukt og konsum i kommuneforvaltningen i pst. av bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge, 1995-2015

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014*	2015*	
Utgifter i alt	21,7	21,7	21,5	21,4	21,8	21,5	22,7	17,8	18,4	17,4	16,6	16,4	16,7	17,4	18,6	18,8	19,0	18,9	19,1	19,2	19,2	
Bruttoprodukt	13,2	13,4	13,1	13,3	13,5	13,5	14,0	11,0	11,1	10,6	10,3	9,9	9,8	10,2	10,8	11,0	11,3	11,4	11,4	11,4	11,4	11,5
Konsum	15,0	15,1	14,9	15,2	15,4	15,5	16,4	12,7	13,0	12,5	12,1	11,8	11,5	12,1	13,0	13,2	13,5	13,4	13,5	13,6	13,6	13,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå

* Foreløpige tall

Tabell 2 Sysselsetting i kommuneforvaltningen, 1995-2015

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014*	2015*
Utførte timeverk	590,5	604,2	611,0	625,8	638,0	637,0	637,9	512,2	502,1	506,6	510,9	518,5	537,3	555,9	570,0	582,2	598,0	604,0	609,2	612,2	617,1
I pst. av utførte timeverk i alt	18,7	18,8	18,6	18,6	18,8	18,9	19,1	15,5	15,5	15,3	15,2	14,9	14,8	14,8	15,4	15,8	15,9	15,8	15,8	15,7	15,8
Sysselsatte personer (1000)	485,0	496,4	505,3	519,3	531,4	536,1	549,4	450,9	450,3	446,0	445,1	453,3	461,9	471,8	480,7	487,3	497,6	505,8	512,9	515,7	519,0
Årsverk, heltidsekvivalenter, for lønnstakere og selvstendige (1000 årsverk)	373,6	382,0	388,2	397,7	405,8	409,2	415,0	335,0	336,4	335,0	340,8	351,7	366,5	381,1	391,9	397,4	406,1	410,7	417,0	419,6	422,8

Kilde: Statistisk sentralbyrå

* Foreløpige tall

Vedlegg 10 Korrigert netto driftsresultat 2011-2015

Tabell 1 Beregning av korrigert netto driftsresultat. Kommune- og fylkeskommunekonsern 2011-2015. Mill. kr

	2011	2012	2013	2014	2015
Netto driftsresultat*	5 263	8 236	6 384	6 971	15 173
+ Netto avdrag	11 824	12 865	13 552	14 265	15 403
= Netto driftsresultat eks. avdrag	17 087	21 101	19 936	21 236	30 576
- Kapitalslit	33 148	36 877	37 468	40 293	42 338
+ Inflasjonsgevinst	4 547	4 758	5 860	5 205	4 542
+ Bompenger	1 888	1 853	2 007	3 316	3 648
+ Mva.-kompensasjon investeringer	6 247	6 247	7 953	8 466	9 158
= Korrigert netto driftsresultat	-3 379	-2 918	-1 712	-2 070	5 585
Avvik netto driftsres. / korr. netto driftsres.	8 642	11 154	8 096	9 041	9 588

*) Fratrukket investeringsmoms 2011-2013

Tabell 2 Beregning av korrigert netto driftsresultat. Kommune- og fylkeskommunekonsern 2011-2015. Prosent av driftsinntektene

	2011	2012	2013	2014	2015	Gj.snitt
Netto driftsresultat*	1,4	2,0	1,5	1,5	3,2	1,9
+ Netto avdrag	3,1	3,1	3,1	3,2	3,3	3,2
= Netto driftsresultat eks. avdrag	4,5	5,2	4,6	4,7	6,5	5,1
- Kapitalslit	8,7	9,0	8,7	9,0	9,0	8,9
+ Inflasjonsgevinst	1,2	1,2	1,4	1,2	1,0	1,2
+ Bompenger	0,5	0,5	0,5	0,7	0,8	0,6
+ Mva.-kompensasjon investeringer	1,6	1,5	1,8	1,9	1,9	1,8
= Korrigert netto driftsresultat	-0,9	-0,7	-0,4	-0,5	1,2	-0,3
Avvik netto driftsres. / korr. netto driftsres.	2,3	2,7	1,9	2,0	2,0	2,2

*) Fratrukket investeringsmoms 2011-2013

Tabell 3 Beregning av korrigert netto driftsresultat. Kommunene inkl. Oslo 2011-2015. Prosent av driftsinntektene

	2011	2012	2013	2014	2015	Gj.snitt
Netto driftsresultat*	0,9	1,8	1,2	1,3	3,0	1,6
+ Netto avdrag	3,2	3,2	3,2	3,2	3,3	3,2
= Netto driftsresultat eks. avdrag	4,1	4,9	4,4	4,5	6,3	4,9
- Kapitalslit	7,7	8,1	7,8	8,0	8,1	7,9
+ Inflasjonsgevinst	1,3	1,2	1,4	1,2	1,0	1,2
+ Mva.-komp investeringer	1,6	1,4	1,6	1,7	1,8	1,6
= Korrigert netto driftsresultat	-0,8	-0,5	-0,3	-0,7	0,9	-0,3
Avvik netto driftsres. / korr. netto driftsres.	1,7	2,3	1,6	1,9	2,0	1,9

*) Fratrukket investeringsmoms 2011-2013

Tabell 4 Beregning av korrigert netto driftsresultat. Fylkeskommunene 2011-2015. Prosent av driftsinntektene

	2011	2012	2013	2014	2015	Gj.snitt
Netto driftsresultat*	3,7	3,3	2,8	3,1	4,6	3,5
+ Netto avdrag	2,5	3,1	2,9	3,0	3,1	2,9
= Netto driftsresultat eks. avdrag	6,3	6,3	5,6	6,1	7,7	6,4
- Kapitalslit	13,6	14,1	13,8	14,2	13,9	13,9
+ Inflasjonsgevinst	0,7	0,8	1,0	0,9	0,8	0,8
+ Bompenger	3,1	3,0	3,0	4,8	5,0	3,8
+ Mva.-komp investeringer	2,1	2,0	3,4	3,1	2,9	2,7
= Korrigert netto driftsresultat	-1,5	-2,1	-0,8	0,6	2,6	-0,2
Avvik netto driftsres. / korr. netto driftsres.	5,2	5,3	3,6	2,5	2,1	3,7

*) Fratrukket investeringsmoms 2011-2013

Vedlegg 11 Kommuner i Register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK) 2001-2016

Tabellen viser når den enkelte kommune var inne i ROBEK og hvor stor andel av året kommunen var inne. F.eks. innebærer en verdi for Halden på 0,88 i 2002 at Halden ble meldt ut av ROBEK i november dette året. Deretter ble kommunen meldt inn igjen i 1.8.2012, som gir kommunen en verdi på 0,42 for 2012, og kommunen har vært inne siden. Oversikten er tilgjengelig elektronisk på www.robek.no (under "Historikk").

Tabell 1 ROBEK-status for kommunene. 2001-2016

Knr.	Kommune	-01	-02	-03	-04	-05	-06	-07	-08	-09	-10	-11	-12	-13	-14	-15	-16	Totalt
101	Halden	1	0,88										0,42	1	1	1	1	6,30
104	Moss			0,87	1	1	1	0,52										4,39
105	Sarpsborg																	0,00
106	Fredrikstad		0,9	1	1	1	1	0,52										5,42
111	Hvaler			0,87	0,47	1	0,59											2,93
118	Aremark																	0,00
119	Marker		0,9	0,13											0,52	0,45		2,00
121	Rømskog																	0,00
122	Trøgstad																	0,00
123	Spydeberg																	0,00
124	Askim			0,87	1	1	1	0,52										4,39
125	Eidsberg																	0,00
127	Skiptvet																	0,00
128	Rakkestad																	0,00
135	Råde	0,88	1	0,36	1	1	1	0,52		0,86	1	1	1	1	0,62			11,24
136	Rygge																	0,00
137	Våler																	0,00
138	Hobøl					0,9	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	11,90
211	Vestby			0,38	1	1	0,53											2,91
213	Ski																	0,00
214	Ås																	0,00
215	Frogn																	0,00
216	Nesodden	0,88	0,12															1,00
217	Oppegård																	0,00
219	Bærum																	0,00
220	Asker																	0,00
221	Aurskog-Høland		0,85	0,25														1,10
226	Sørum																	0,00
227	Fet			0,75	1	0,44												2,19
228	Rælingen																	0,00
229	Enebakk		0,48	1	1	1	0,53											4,01
230	Lørenskog						0,88	0,52										1,40
231	Skedsmo																	0,00
233	Nittedal	0,88	1	1	1	1	0,53											5,41
234	Gjerdrum																	0,00
235	Ullensaker			0,75	1	0,43												2,18
236	Nes									0,31	1	1	0,57					2,88
237	Eidsvoll		0,85	0,11											0,94	0,16		2,06
238	Nannestad		0,89	0,11						0,32	1	1	0,58					3,90
239	Hurdal																	0,00
301	Oslo																	0,00
402	Kongsvinger					0,47	1	1	1	1	0,46							4,93
403	Hamar																	0,00
412	Ringsaker																	0,00
415	Løten																	0,00
417	Stange																	0,00

Knr.	Kommune	-01	-02	-03	-04	-05	-06	-07	-08	-09	-10	-11	-12	-13	-14	-15	-16	Totalt
418	Nord-Odal			0,44	1	0,54					0,4	1	1	0,52				4,90
419	Sør-Odal	1	1	1	1	0,54							1	1				6,54
420	Eidskog			0,44	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0,52				9,96
423	Grue	0,39		0,41	1	1	1	1	1	0,53							0,52	6,85
425	Åsnes					0,47	1	1	1	1	1	1	0,47	0,48	1	1	1	10,42
426	Våler	1	1	1	1	1	1	1	0,53									7,53
427	Elverum	1	1	1	1	0,54												4,54
428	Trysil																	0,00
429	Åmot	0,88	0,13	0,87	0,11													1,99
430	Stor-Elvdal																	0,00
432	Rendalen																	0,00
434	Engerdal																	0,00
436	Tolga																	0,00
437	Tynset			0,87	0,11													0,98
438	Alvdal																	0,00
439	Folldal					0,47	1	0,54										2,01
441	Os			0,87	0,11													0,98
501	Lillehammer																	0,00
502	Gjøvik	1	0,39															1,39
511	Dovre																	0,00
512	Lesja															0,28	0,45	0,73
513	Skjåk																	0,00
514	Lom																	0,00
515	Vågå																	0,00
516	Nord-Fron																	0,00
517	Sel																	0,00
519	Sør-Fron																	0,00
520	Ringebu																	0,00
521	Øyer	0,42					0,46	0,38										1,26
522	Gausdal	0,88	0,07															0,95
528	Østre Toten																	0,00
529	Vestre Toten	1	1	1	1	0,52					0,48	1	1	1	1	1	1	10,00
532	Jevnaker																	0,00
533	Lunner																	0,00
534	Gran																	0,00
536	Søndre Land																	0,00
538	Nordre Land																	0,00
540	Sør-Aurdal	0,88	0,07															0,95
541	Etnedal																	0,00
542	Nord-Aurdal			0,52	1	1	1	0,52										4,04
543	Vestre Slidre																	0,00
544	Øystre Slidre																	0,00
545	Vang																	0,00
602	Drammen																	0,00
604	Kongsberg			0,48	1	1	1	1	1	1	0,49							6,97
605	Ringerike								0,81	1	1	1	1	1	1	1	0,52	8,33
612	Hole																0,93	0,93
615	Flå	0,75																0,75
616	Nes																	0,00
617	Gol																	0,00
618	Hemsedal																	0,00
619	Ål																	0,00
620	Hol																	0,00
621	Sigdal																	0,00
622	Krødsherad																	0,00
623	Modum																	0,00
624	Øvre Eiker																	0,00
625	Nedre Eiker			0,48	1	0,33				0,21	1	0,46		0,53	1	1		6,01

Knr.	Kommune	-01	-02	-03	-04	-05	-06	-07	-08	-09	-10	-11	-12	-13	-14	-15	-16	Totalt
626	Lier																	0,00
627	Røyken			0,48	1	1	1	1	0,63									5,11
628	Hurum								0,87	0,22								1,09
631	Flesberg				0,85	1	1	1	1	1	1	0,68						7,53
632	Rollag																	0,00
633	Nore og Uvdal																	0,00
701	Horten	1	0,56								0,59	1	0,51					3,66
702	Holmestrand		0,89	1	1	1	0,51											4,40
704	Tønsberg	1	0,54										0,59	1	1	0,42		4,55
706	Sandefjord																	0,00
709	Larvik			0,4	1	1	1	0,52				0,51	0,30					4,74
711	Svelvik				0,38	1	1	0,52			0,5	1	1	1	1	1	1	9,40
713	Sande																	0,00
714	Hof		0,89	0,18														1,07
716	Re																	0,00
719	Andebu																	0,00
720	Stokke																	0,00
722	Nøtterøy																	0,00
723	Tjøme																	0,00
728	Lardal																	0,00
805	Porsgrunn		0,88	1	1	1	0,51											4,39
806	Skien	1	1	1	1	0,48												4,48
807	Notodden	0,87	0,08	0,15	1	1	1	1	0,53					0,93	0,10			6,65
811	Siljan																	0,00
814	Bamble																	0,00
815	Kragerø	1	1	1	1	1	0,53											5,53
817	Drangedal																	0,00
819	Nome										0,79	0,43					0,52	1,74
821	Bø	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0,46		0,56	1	1	1	1	13,02
822	Sauherad	1	1	1	1	1	1	1	0,53		0,92	1	1	1	1	1	1	14,45
826	Tinn																	0,00
827	Hjartdal				0,33	1	0,41											1,74
828	Seljord																	0,00
829	Kviteseid				0,87	1	1	0,58										3,45
830	Nissedal																	0,00
831	Fyresdal																	0,00
833	Tokke	0,3																0,30
834	Vinje																	0,00
901	Risør																	0,00
904	Grimstad									0,39	1	1	0,41					2,80
906	Arendal	1	0,35															1,35
911	Gjerstad																	0,00
912	Vegårshei																	0,00
914	Tvedestrand																0,91	0,91
919	Froland																	0,00
926	Lillesand			0,35	1	0,56												1,91
928	Birkenes																0,58	0,58
929	Åmli	0,88	0,12															1,00
935	Iveland																	0,00
937	Evje og Hornes																	0,00
938	Bygland																	0,00
940	Valle																	0,00
941	Bykle																	0,00
1001	Kristiansand																	0,00
1002	Mandal																	0,00
1003	Farsund																	0,00
1004	Flekkefjord																	0,00
1014	Vennesla					0,86	1	0,52										2,38

Knr.	Kommune	-01	-02	-03	-04	-05	-06	-07	-08	-09	-10	-11	-12	-13	-14	-15	-16	Totalt
1017	Songdalen																	0,00
1018	Søgne																	0,00
1021	Marnardal																	0,00
1026	Åseral																	0,00
1027	Audnedal																	0,00
1029	Lindesnes	1	0,52								0,4	1	1	1	0,34			5,26
1032	Lyngdal																	0,00
1034	Hægebostad																	0,00
1037	Kvinesdal																	0,00
1046	Sirdal																	0,00
1101	Eigersund			0,75	1	1	0,59											3,34
1102	Sandnes																	0,00
1103	Stavanger																	0,00
1106	Haugesund										0,47	1	1	1	1	1	1	6,47
1111	Sokndal																	0,00
1112	Lund																	0,00
1114	Bjerkreim																	0,00
1119	Hå																	0,00
1120	Klepp																	0,00
1121	Time																	0,00
1122	Gjesdal																	0,00
1124	Sola																	0,00
1127	Randaberg																	0,00
1129	Forsand																	0,00
1130	Strand					0,8	0,2											1,00
1133	Hjelmeland															0,37	1	1,37
1134	Suldal																	0,00
1135	Sauda																	0,00
1141	Finnøy																	0,00
1142	Rennesøy																	0,00
1144	Kvitsøy																	0,00
1145	Bokn																	0,00
1146	Tysvær																	0,00
1149	Karmøy																	0,00
1151	Utsira																	0,00
1160	Vindafjord						0,63	0,32										0,95
1201	Bergen		0,36	1	1	1	1	0,62										4,98
1211	Etne	0,88	0,64															1,52
1216	Sveio																	0,00
1219	Bømlo																	0,00
1221	Stord		0,36	1	1	1	1	0,62				0,79	1	1	1	0,50		9,28
1222	Fitjar		0,36	1	1	1	1	1	1	1	1	0,53						8,89
1223	Tysnes																	0,00
1224	Kvinnherad	1	0,64							0,41	0,46		0,49	1	0,50			4,50
1227	Jondal																	0,00
1228	Odda					0,47	1	1	0,58									3,05
1231	Ullensvang																	0,00
1232	Eidfjord																	0,00
1233	Ulvik	0,87	1															1,87
1234	Granvin																	0,00
1235	Voss	1	1	0,54		0,47	1	0,62										4,63
1238	Kvam																	0,00
1241	Fusa	0,88	1	1	1	0,53												4,41
1242	Samnanger			0,52	0,53													1,05
1243	Os																	0,00
1244	Austevoll		0,36	1	1	1	1	1	1	1	1	1						9,36
1245	Sund	0,77	1	1	1	1	1	0,62										6,39
1246	Fjell																	0,00

Knr.	Kommune	-01	-02	-03	-04	-05	-06	-07	-08	-09	-10	-11	-12	-13	-14	-15	-16	Totalt
1247	Askøy																	0,00
1251	Vaksdal		0,92	0,23	0,47	0,53												2,15
1252	Modalen																	0,00
1253	Osterøy					0,92	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0,50		10,42
1256	Meland	0,46	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0,50			12,96
1259	Øygarden																	0,00
1260	Radøy					0,75	1	0,62										2,37
1263	Lindås	0,88	1	1	1	0,53												4,41
1264	Austrheim			0,84	1	1	1	1	0,58									5,42
1265	Fedje																	0,00
1266	Masfjord																	0,00
1401	Flora			0,54	1	1	1	1	1	0,53		0,43	1	0,52				8,02
1411	Gulen		0,66	1	1	1	1	0,52										5,18
1412	Solund																	0,00
1413	Hyllestad			0,54	1	1	1	1	1	1	0,76							7,30
1416	Høyanger			0,85	0,1		0,35	1	0,53						0,81	0,41		4,05
1417	Vik	0,39	1	1	1	1	0,53	0,48	1	1	1	1	1	1	1	1	0,42	13,82
1418	Balestrand		0,21	1	1	1	1	0,53										4,74
1419	Leikanger			0,85	1	1	0,18											3,03
1420	Sogndal																	0,00
1421	Aurland																	0,00
1422	Lærdal			0,48	1	0,27							0,49	1	0,16			3,41
1424	Årdal												0,6	1	1	0,44		3,04
1426	Luster																	0,00
1428	Askvoll	0,39	1	1	1	1	1	0,53							0,35	0,50		6,77
1429	Fjaler	0,88	1	1	1	1	0,53											5,41
1430	Gaular			0,5	1	1	1	0,53								0,51	1	5,54
1431	Jølster			0,54	1	1	1	1	1	0,53								6,07
1432	Førde																	0,00
1433	Naustdal	0,59		0,85	1	1	1	1	1	0,53							0,35	7,32
1438	Bremanger								0,54	1	1	1	1	1	1	1	1	8,54
1439	Vågsøy	1	0,6	0,48	1	0,53				0,9	0,8							5,31
1441	Selje	0,88	1	0,52		0,45	1	1	1	0,79					0,46	1	1	9,10
1443	Eid		0,21	1	0,44													1,65
1444	Homindal																	0,00
1445	Gloppen	0,88	0,58	1	1	1	0,51										0,52	5,49
1449	Stryn																	0,00
1502	Molde		0,36	1	1	0,46												2,82
1504	Ålesund	0,67	1	1	1	1	1	0,55	0,87	0,19				0,33	1	1		9,61
1505	Kristiansund								0,42	0,19	0,21	1	0,53			0,48	1	3,83
1511	Vanylven	1	1	1	0,21								0,25	0,55				4,01
1514	Sande			0,16	1	1	1	0,54	0,34	1	1	1	0,73				0,29	8,06
1515	Herøy	0,36	0,45															0,81
1516	Ulstein	0,63			0,88	0,5												2,01
1517	Hareid	0,67	1	1	1	1	1	1	1	0,67		0,26	1	1	1	1	1	13,60
1519	Volda		0,36	1	1	0,43									0,94	0,14		3,87
1520	Ørsta				0,74	0,51				0,29	1	1	1	1	1	0,42		6,96
1523	Ørskog																0,5	0,50
1524	Norddal	0,85	0,06															0,91
1525	Stranda	1	1	1	1	0,46						0,49	1	1	1	1	1	9,95
1526	Stordal																	0,00
1528	Sykkylven	1	1	1	1	1	1	0,52			0,88	1	1	1	1	1	1	13,40
1529	Skodje	0,33																0,33
1531	Sula	1	1	1	1	0,51			0,85	0,18								5,54
1532	Giske		0,36	1	1	1	1	0,16									0,29	4,81
1534	Haram																	0,00
1535	Vestnes			0,73	0,15					0,41	1	1	1	0,63				4,92
1539	Rauma	1	1	1	1	1	0,53									0,30	1	6,83

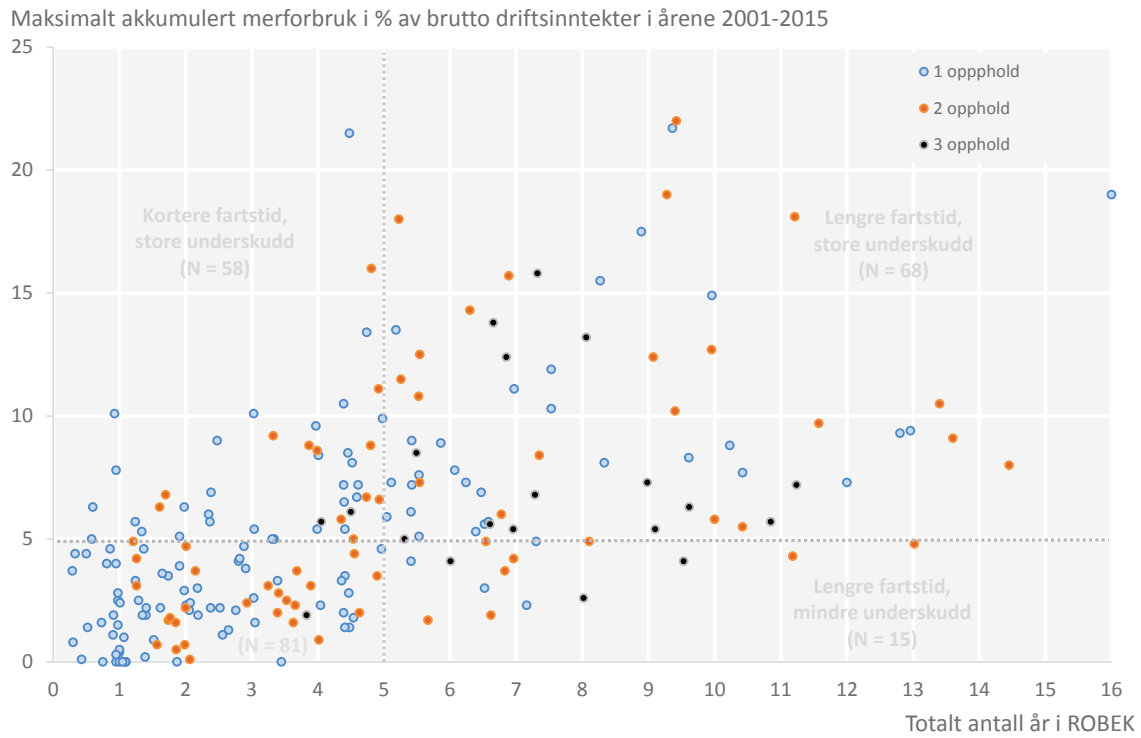
Knr.	Kommune	-01	-02	-03	-04	-05	-06	-07	-08	-09	-10	-11	-12	-13	-14	-15	-16	Totalt
1543	Nesset	1	1	1	1	1	0,53											5,53
1545	Midsund											0,49	0,75					1,24
1546	Sandøy																0,29	0,29
1547	Aukra																	0,00
1548	Fræna	1	1	1	1	0,5			0,33	1	1	1	1	1	1	0,35		11,18
1551	Eide	1	1	0,65														2,65
1554	Averøy																	0,00
1556	Frei		0,8	0,84														1,64
1557	Gjemnes	1	1	1	1	0,41				0,24	1	1	1	1	0,42			9,07
1560	Tingvoll	1	0,42		0,15													1,57
1563	Sunnadal																	0,00
1566	Surnadal																	0,00
1567	Rindal																	0,00
1571	Halsa																	0,00
1573	Smøla																	0,00
1576	Aure																	0,00
1601	Trondheim	0,87	0,14															1,01
1612	Hemne																	0,00
1613	Snillfjord																	0,00
1617	Hitra	0,88	0,1															0,98
1620	Frøya	1	1	1	1	0,52												4,52
1621	Ørland				0,37	0,58												0,95
1622	Agdenes																	0,00
1624	Rissa			0,56	1	0,51												2,07
1627	Bjugn								0,85	0,09					0,39	1	1	3,33
1630	Åfjord																	0,00
1632	Roan	0,48	1	1	1	0,51							0,36	1	1	1		7,35
1633	Osen																	0,00
1634	Oppdal																	0,00
1635	Rennebu																	0,00
1636	Meldal																	0,00
1638	Orkdal																	0,00
1640	Røros														0,39	1	1	2,39
1644	Holtålen	0,44			0,37	1	1	0,58					0,93	1	1	0,64		6,96
1648	Midtre Gauldal				0,83	1	0,65											2,48
1653	Melhus																	0,00
1657	Skaun	0,88	0,1							0,24	0,64							1,86
1662	Klæbu	0,44								0,18	0,64							1,26
1663	Malvik		0,23	1	1	1	1	1	0,63									5,86
1664	Selbu			0,38	1	1	0,65											3,03
1665	Tydal																	0,00
1702	Steinkjer																	0,00
1703	Namsos																	0,00
1711	Meråker																	0,00
1714	Stjørdal						0,49	0,58	0,69	0,09								1,85
1717	Frosta																	0,00
1718	Leksvik	1	1	0,52		0,36	1	1	0,41				0,75	1	1	1	0,49	9,53
1719	Levanger	1	1	1	1	1	1	0,52										6,52
1721	Verdal	1	1	1	1	0,41												4,41
1723	Mosvik			0,75	1	0,51					0,76	0,34						3,36
1724	Verran	1	1	1	1	1	1	0,52										6,52
1725	Namdalseid	1	1	0,52														2,52
1729	Inderøy	1	0,52				0,49	1	0,62									3,63
1736	Snåsa	1	0,52	0,62	1	0,25												3,39
1738	Lierne																	0,00
1739	Røyrvik																	0,00
1740	Namsskogan																	0,00
1742	Grong				0,47	1	0,51											1,98

Knr.	Kommune	-01	-02	-03	-04	-05	-06	-07	-08	-09	-10	-11	-12	-13	-14	-15	-16	Totalt
1743	Høylandet																	0,00
1744	Overhall																	0,00
1748	Fosnes																	0,00
1749	Flatanger																	0,00
1750	Vikna				0,47	0,51												0,98
1751	Nærøy				0,85	1	1	1	0,62									4,47
1755	Leka					0,76	1	0,52	0,76	0,21								3,25
1756	Inderøy																	0,00
1804	Bodø																	0,00
1805	Narvik	0,59								0,86	1	1	1	1	1	0,44		6,89
1811	Bindal	0,9	1	1	1	0,64												4,54
1812	Sømna																	0,00
1813	Brønnøy									0,04	0,64						0,53	1,21
1815	Vega				0,3	1	0,61											1,91
1816	Vevelstad		0,4	0,13	0,55	0,53												1,61
1818	Herøy	0,2	0,4															0,60
1820	Alstahaug	1	1	0,76														2,76
1822	Leirfjord																	0,00
1824	Vefsn																	0,00
1825	Grane																	0,00
1826	Hattfjelldal								0,3	1	1	1	1	1	1	1	0,54	7,84
1827	Dønna	0,83	1	0,52														2,35
1828	Nesna																	0,00
1832	Hemnes	1	0,85							0,81	1	1	1	1	1	1	0,76	9,42
1833	Rana																	0,00
1834	Lurøy																	0,00
1835	Træna																	0,00
1836	Rødøy		0,66	1	1	0,73												3,39
1837	Meløy																	0,00
1838	Gildeskål																	0,00
1839	Beiarn																	0,00
1840	Saltdal	0,92	1	1	1	1	1	0,62								0,56	1	8,10
1841	Fauske	0,83	0,53	0,28	1	1	1	1	1	1	0,41					0,25	0,68	8,98
1845	Sørfold																	0,00
1848	Steigen							0,8	1	1	0,61						0,58	3,99
1849	Hamarøy					0,5	0,65			0,13		0,32	1	1	1	1	1	6,60
1850	Tysfjord	1	1	1	1	1	1	1	1	0,42					0,79	1	1	11,21
1851	Lødingen			0,54	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0,69				10,23
1852	Tjeldsund																	0,00
1853	Evenes																	0,00
1854	Ballangen							0,48	1	0,59				0,16	1	1	1	5,23
1856	Røst											0,99	1	1	1	0,46		4,45
1857	Værøy			0,48	1	0,5												1,98
1859	Flakstad								0,27	1	1	1	1	1	1	1	1	8,27
1860	Vestvågøy				0,37	0,61								0,24	1	1	0,46	3,68
1865	Vågan					0,52												0,52
1866	Hadsel			0,12	1	1	1	1	1	1	0,12							6,24
1867	Bø											0,67	1	1	1	0,92		4,59
1868	Øksnes								0,27	1	1	1	1	0,69				4,96
1870	Sortland				0,37	0,61					0,11	0,68						1,77
1871	Andøy									0,2	1	1	1	0,77				3,97
1874	Moskenes												0,48	1	1	1	1	4,48
1903	Harstad																	0,00
1902	Tromsø																	0,00
1911	Kvæfjord				0,53	1	0,61									0,39	1	3,53
1913	Skånland	1	1	1	1	0,36												4,36
1915	Bjarkøy																	0,00
1917	lbestad																	0,00

Knr.	Kommune	-01	-02	-03	-04	-05	-06	-07	-08	-09	-10	-11	-12	-13	-14	-15	-16	Totalt
1919	Gratangen			0,44	0,85													1,29
1920	Lavangen																	0,00
1922	Bardu		0,48	1	1	1	0,51											3,99
1923	Salangen	1	1	1	1	1	1	0,58										6,58
1924	Målselv				0,21	1	1	1	1	1	0,95							7,16
1925	Sørreisa										0,73	0,68						1,41
1926	Dyrøy																	0,00
1927	Tranøy	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0,61							9,61
1928	Torsken	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	16,00
1929	Berg	0,43																0,43
1931	Lenvik	1	1	1	1	0,61									0,41	1	0,6	6,62
1933	Balsfjord	1	1	0,56														2,56
1936	Karlsøy		0,48	0,56							0,64	1	1	0,67				4,35
1938	Lyngen	1	1	1	1	0,5			0,18	0,13	1	1	0,47					7,28
1939	Storfjord				0,27								0,93	1	1	1	0,6	4,80
	Kåfjord -																	
1940	Gaivuotna	1	1	1	1	0,61												4,61
1941	Skjervøy								0,37	1	1	1	1	0,67				5,04
1942	Nordreisa				0,8	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	12,80
1943	Kvænangen																	0,00
2002	Vardø					0,56	0,3											0,86
2003	Vadsø	1	0,62															1,62
2004	Hammerfest	0,36		0,07	1	0,27												1,70
2011	Kautokeino			0,75	1	0,53							0,39	1	1	1	1	5,67
2012	Alta																	0,00
2014	Loppa				0,93	0,41												1,34
2015	Hasvik				0,79	1	1	0,52										3,31
2017	Kvalsund									0,33	0,91							1,24
2018	Måsøy																	0,00
2019	Nordkapp									0,38	1	0,68						2,06
2020	Porsanger	1	1	0,48	0,31	1	1	1	1	1	0,67				0,39	1	1	10,85
	Karasjohka-																	
2021	Karasjok					0,57	1	0,52					0,67	1	1	0,76		5,52
2022	Lebesby																	0,00
2023	Gamvik			0,9	1	1	1	1	0,68			0,99	1	1	1	1	1	11,57
2024	Berlevåg																	0,00
2025	Tana																	0,00
2027	Nesseby																	0,00
2028	Båtsfjord																	0,00
2030	Sør-Varanger																	0,00

Kilde: Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Figur 1 ROBEK-kommuner etter maksimalt akkumulert merforbruk i perioden 2001-2015 målt i pst. av driftsinntekter, totalt antall år i ROBEK, samt antall ganger kommunen har blitt innmeldt i ROBEK. 2001-2016 ¹

¹ Bremanger, Hattfjelldal og Vik har hatt akkumulerte underskudd på hhv. 84; 53 og 100 prosent av driftsinntektene i løpet av perioden. Av hensyn til lesbarheten er disse kommunene holdt utenfor figuren.

Kilde: Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 12 Produksjonsindekser for kommunale tjenester for 2015

Det er i tidligere rapporter fra utvalget blitt presentert beregninger av en produksjonsindeks for kommunale tjenester basert på KOSTRA-data for årene 2000-2014. Produksjonsindeksen er et samlemål på kommunenes tjenesteproduksjon basert på indikatorer for tjenestetilbudet for de ulike sektorer. Dette vedlegget rapporter oppdaterte beregninger av produksjonsindeksen basert på data for 2015.

Den produksjonsindeksen som beregnes er basert på delindekser for barnehage, grunnskole, primærhelsetjeneste, pleie og omsorg, barnevern, sosialkontortjenester og kultur. De øvrige sektorer (administrasjon, teknisk sektor, samferdsel, bolig og næring) er utelatt fordi det er vanskelig å finne gode indikatorer på tjenesteproduksjonen. De tjenestene som er inkludert i totalindeksen utgjorde om lag 73 pst. av kommunenes brutto driftsutgifter i 2015.

Tabell 1 gir en oversikt over kriterier og vekter i delindeksene og hvilken vekt de enkelte delindekser har i totalindeksen. Produksjonsindeksen som beregnes for 2015 består i hovedsak av de samme indikatorene som den nye og forbedrede produksjonsindeksen som først ble rapportert i utvalgets rapport fra april 2009 (kapittel 3), i tillegg til endringer gjort i produksjonsindeksen for rapporteringsårene 2012 og 2015 (dokumentert i denne rapporten og i utvalgets rapport fra november 2013). Vektene i delindeksene og totalindeksen er oppdatert i forhold til utviklingen i budsjettandeler. I alt 345 kommuner har levert tilstrekkelige data til å kunne inngå i årets analyse. Det er lavere enn i tilsvarende analyse i fjor som omfattet 373 kommuner.

Tabell 2 rapporterer sektorindekser, samlet produksjonsindeks og korrigert inntekt for de 345 kommunene som inngår i analysen, samt fylkesvise gjennomsnitt. Både sektorindekser, samlet produksjonsindeks og korrigert inntekt er normalisert slik at veide gjennomsnitt (med antall innbyggere som vekter) er lik 100 for kommunene som inngår i analysen. Også de fylkesvise gjennomsnittene er veid med innbyggertall som vekter. I tillegg vises netto driftsresultat for 2015. For sektorindeksene og samlet produksjonsindeks indikerer en indeksverdi over 100 at tjenestetilbudet er bedre enn gjennomsnittet, mens en verdi lavere enn 100 indikerer at tjenestetilbudet er dårligere enn landsgjennomsnittet. En verdi på 110 indikerer for eksempel at tjenestetilbudet er 10 pst. bedre enn landsgjennomsnittet.

Tabell 3 viser utviklingen i samlet produksjonsindeks, korrigert inntekt og netto driftsresultat de tre siste årene.

Det bør understrekes at produksjonsindeksene sier noe om nivået på produksjonen i forhold til størrelsen på målgruppen, og at de i seg selv ikke sier noe om hvor effektiv den enkelte kommune er. For at totalindeksen skal si noe om effektivitet må den relateres til hvor store ressurser den enkelte kommune disponerer, og delindeksene kan bare si noe om effektivitet dersom de relateres til hvor store ressurser som er allokert til den enkelte sektor sett i forhold til målgruppen. En kommune med samlet produksjonsindeks lavere enn 100 vil kunne være effektiv dersom produksjonen er høy relativt til de ressurser kommunen disponerer, og en kommune med delindeks lavere enn 100 vil kunne være effektiv dersom produksjonen er høy relativt til mengden av ressurser som er allokert til sektoren.

Tabell 1 Oversikt over indikatorer og vekter i delindeksene og samlet produksjonsindeks, 2015

Sektor / Indikator	Vekt
Barnehage (BH)	0,163
Korrigerte oppholdstimer i kom. og private barnehager i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,8
Andel ansatte med førskolelærerutdanning	0,1
Antall m ² leke og uteareal per barn i alle barnehager	0,1
Grunnskole (GS)	0,265
Grunnskolepoeng (korrigert)	0,376
Nasjonale prøver 8. trinn (korrigert)	0,376
Læringsmiljø	0,188
Andel innbyggere i alderen 6-9 år med plass i kommunale SFO	0,030
Andel av brukerne av kommunale SFO med fulltidsplass	0,030
Primærhelsetjeneste (PH)	0,055
Antall timer per uke av leger i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,437
Antall timer per uke av fysioterapeuter i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,359
Antall helseundersøkelser barn og svangerskapskontroller i forhold behovskorrigert innbyggertall	0,204
Pleie og omsorg (PO)	0,359
Timer hjemmesykepleie og praktisk bistand i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,551
Oppholdsdøgn i institusjon i alt i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,359
Andelen av institusjonsplasser som er i enerom	0,090
Barnevern (BV)	0,042
Barn omfattet av barnevernsundersøkelse i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,258
Barn 0-17 år omfattet av tiltak i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,542
Andel ansatte med fagutdanning	0,200
Sosialkontortjenester (SK)	0,065
Antall mottakere av økonomisk sosialhjelp i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,466
Gjennomsnittlig utbetaling per stønadsmåned	0,466
Nettoutgifter til kvalifiseringsordningen i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,068
Kultur (KU)	0,051
Bokbestand ved bibliotekene per innbygger	0,237
Utlån av bøker per innbygger	0,237
Antall kinoforestillinger per innbygger	0,070
Besøk kino per innbygger	0,070
Støtte til aktivitetstilbud til barn og unger per innbygger 6-18 år	0,386

Note: Tilhørende sektorvekt er angitt med høyrejusterte, fete bokstaver

Tabell 2 Produksjonsindekser, frie inntekter per innbygger korrigert for variasjoner i utgiftsbehov, og netto driftsresultat. Landsgjennomsnitt=100 for produksjonsindeksene og korrigert inntekt. Netto driftsresultat oppgitt i pst. av samlede driftsinntekter. Tall fra 2015

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim.- helse	Om- sorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korr. innt.	Netto dr.res.
101 Halden	102,6	98,4	87,3	93,4	92,1	111,1	47,4	94,6	96,5	2,3
104 Moss	96,8	102,9	110,9	117,4	85,1	109,9	67,2	105,4	97,0	2,7
105 Sarpsborg	103,1	99,7	97,1	86,6	92,7	100,1	81,6	94,2	97,1	1,4
106 Fredrikstad	102,4	100,3	98,0	94,2	86,9	84,2	98,4	96,6	96,6	1
111 Hvaler	100,8	101,3	71,2	119,0	193,3	141,9	33,8	109,0	111,3	-0,8
118 Aremark	85,3	98,2	102,8	138,1	130,6	115,3	105,1	113,5	106,3	0,5
119 Marker	92,7	96,6	109,2	78,9	124,5	107,7	146,2	94,7	93,3	3,3
122 Trøgstad	101,3	101,0	82,4	110,5	121,9	75,8	73,5	101,2	95,1	5,1
123 Spydeberg	108,7	97,2	99,8	122,0	123,5	120,3	150,3	113,4	96,6	0,3
124 Askim	94,5	102,2	84,6	96,5	102,0	89,5	85,6	96,2	97,6	1,6
125 Eidsberg	102,3	99,0	79,9	105,7	138,6	92,4	68,8	100,6	91,6	2,1
127 Skiptvet	99,4	99,3	86,5	108,8	112,5	96,9	87,6	101,8	99,2	1,5
128 Rakkestad	99,5	99,9	106,8	103,4	130,4	88,1	82,7	101,1	98,1	1,7
136 Rygge	103,8	100,5	84,0	98,6	94,9	104,5	25,0	95,6	96,9	2,6
137 Våler	103,3	99,1	100,1	144,1	110,3	81,6	43,9	112,5	99,6	5,2
138 Hobøl	105,8	98,0	96,0	158,5	82,8	92,9	91,4	119,6	96,0	-0,1
Østfold	101,4	100,2	95,5	100,0	97,5	97,2	78,6	98,6	96,9	
211 Vestby	104,8	99,8	90,8	84,3	83,5	86,5	56,2	90,8	97,5	5,4
213 Ski	98,3	103,2	107,3	99,7	96,2	103,9	99,8	100,9	94,2	-0,3
214 Ås	102,6	98,8	80,0	87,4	100,6	88,5	72,7	92,4	97,0	3,7
215 Frogn	99,6	103,6	95,9	91,2	91,7	89,2	44,3	93,6	97,9	4,1
216 Nesodden	98,3	100,6	87,4	86,5	92,5	100,9	73,9	92,8	95,2	2,6
217 Oppegård	95,0	104,9	105,8	88,9	84,0	97,9	64,3	94,2	98,9	5
219 Bærum	95,8	103,8	102,2	99,0	68,2	95,2	70,0	96,9	105,9	4,7
220 Asker	94,6	103,8	84,9	106,0	74,4	80,0	78,3	98,0	104,3	5,6
221 Aurskog-Høland	95,9	97,9	90,3	81,6	105,2	116,8	44,6	90,1	92,3	4,5
226 Sørum	100,8	101,0	93,1	101,9	92,9	83,5	44,8	96,5	96,9	0,2
227 Fet	98,2	100,8	76,7	62,5	107,0	103,5	44,9	82,9	96,0	3,7
228 Rælingen	97,4	103,3	88,8	78,4	116,7	90,0	40,8	89,1	93,9	1,8
229 Enebakk	97,0	99,9	82,7	106,7	124,9	89,7	52,0	98,9	93,4	2,4
230 Lørenskog	92,2	102,3	99,8	85,3	87,9	106,2	73,6	92,6	98,8	2,3
231 Skedsmo	96,1	103,7	100,6	98,0	88,9	98,7	77,6	98,0	95,4	3,6
233 Nittedal	103,8	102,1	88,3	98,6	100,1	86,1	63,4	97,3	95,8	3,5
234 Gjerdrum	108,8	99,2	87,7	113,6	115,6	69,4	45,2	101,3	95,9	1,5
235 Ullensaker	109,1	99,6	101,3	83,2	95,2	84,9	82,7	93,4	93,7	4,3
236 Nes	102,9	99,9	151,6	89,3	116,5	79,9	51,8	96,4	93,9	3,2
237 Eidsvoll	98,9	96,0	84,5	79,4	104,2	89,1	53,5	87,6	93,1	5,1
238 Nannestad	96,1	98,2	78,1	91,4	139,5	78,5	69,8	93,3	91,4	4,2
239 Hurdal	100,4	99,3	104,5	111,6	160,5	124,9	67,1	106,8	97,0	-0,5
Akershus	98,1	102,0	96,9	93,5	90,1	92,7	67,9	95,2	98,5	
301 Oslo	94,3	101,5	100,8	89,3	84,5	95,8	164,6	98,0	101,5	2,9
402 Kongsvinger	101,7	98,8	100,2	77,2	134,0	116,9	66,2	92,6	93,9	4,5
403 Hamar	100,9	103,0	115,1	110,7	94,1	110,5	137,1	107,9	100,6	2,4
412 Ringsaker	104,8	98,1	93,7	127,6	114,2	121,1	60,1	109,8	97,0	3,9
415 Løten	94,9	98,8	112,4	89,2	132,6	91,7	51,9	94,0	95,9	4,8
417 Stange	100,8	102,0	98,5	109,9	93,4	96,7	64,3	101,8	98,7	4,7
418 Nord-Odal	105,2	99,7	94,8	100,4	111,4	147,8	69,6	102,6	97,8	5
419 Sør-Odal	111,3	98,0	100,0	87,2	100,4	137,6	79,8	98,1	95,7	2,8
420 Eidskog	106,9	97,3	109,9	114,3	151,6	120,1	35,6	106,3	96,7	3,1
423 Grue	102,0	94,5	91,3	106,9	125,4	129,9	50,0	101,3	98,0	1,7
425 Åsnes	104,9	98,8	106,7	105,0	116,8	118,8	56,6	102,4	94,9	-1,1
426 Våler	97,0	98,4	115,1	130,9	143,7	128,0	118,7	115,7	98,1	5,4
427 Elverum	104,1	99,5	105,0	102,2	93,7	112,8	49,6	99,6	95,1	1,9

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim.- helse	Om- sorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korr. innt.	Netto dr.res.
428 Trysil	99,0	94,0	117,7	113,2	94,1	120,4	74,6	103,8	101,8	1,9
429 Åmot	105,8	97,7	106,8	91,3	119,6	148,1	103,8	101,7	103,3	2,2
430 Stor-Elvdal	99,4	92,6	119,9	90,3	143,7	128,4	97,2	99,1	97,0	3,9
437 Tynset	98,2	99,8	98,6	117,9	93,4	123,0	110,4	107,7	103,3	1,1
438 Alvdal	94,6	97,9	137,9	162,2	117,5	134,1	123,7	127,1	107,3	6,4
441 Os	87,8	94,4	112,8	106,2	167,9	129,4	134,3	106,0	103,0	2,9
Hedmark	102,4	99,3	104,3	107,8	110,5	117,0	78,0	103,7	97,8	
501 Lillehammer	98,2	99,8	108,1	92,3	110,1	94,2	94,9	97,1	97,8	0,8
502 Gjøvik	102,9	98,9	124,3	100,8	107,3	117,8	118,8	104,2	97,9	2,2
511 Dovre	92,3	104,8	130,8	89,9	121,8	105,4	126,2	100,7	98,3	1,3
512 Lesja	85,2	100,4	123,5	107,1	150,7	104,9	128,5	105,4	111,5	8,9
513 Skjåk	100,2	95,7	137,9	98,0	96,5	153,4	163,2	106,8	118,7	1,6
514 Lom	102,0	92,7	125,2	124,6	108,5	125,0	129,5	112,1	109,8	-2,5
515 Vågå	96,4	90,6	116,8	109,9	95,6	133,8	101,1	103,5	103,8	6,9
516 Nord-Fron	96,0	97,1	99,4	109,0	97,5	121,0	118,6	104,0	116,7	4,9
517 Sel	88,4	95,3	102,7	85,7	130,4	155,6	115,4	97,5	100,8	4,1
519 Sør-Fron	100,1	96,1	143,4	97,0	136,5	103,5	65,6	100,3	111,3	-1,3
520 Ringebru	99,4	96,8	113,1	72,9	83,3	87,1	95,3	88,3	103,2	4,6
521 Øyer	97,3	100,1	126,0	82,6	81,2	112,2	65,9	93,0	103,9	-0,2
522 Gausdal	94,4	99,9	97,2	91,3	93,1	72,3	61,6	91,7	100,4	-0,8
528 Østre Toten	102,7	98,2	103,2	100,9	99,4	96,9	65,9	98,5	94,6	2,7
529 Vestre Toten	102,0	97,9	104,7	96,3	134,4	99,6	45,0	97,3	97,3	1,6
532 Jevnaker	99,4	100,2	88,3	74,8	145,3	96,0	58,4	89,8	91,7	3,9
533 Lunner	97,9	100,4	100,4	88,9	105,6	118,4	47,0	94,5	95,1	5,1
534 Gran	98,3	97,7	107,1	101,4	93,0	118,0	84,4	100,1	93,2	0
536 Søndre Land	97,3	97,7	109,3	151,7	94,9	67,6	70,3	114,2	94,5	1,6
538 Nordre Land	93,3	96,7	133,0	104,6	161,6	97,3	80,3	102,9	101,0	0,7
542 Nord-Aurdal	98,9	95,3	133,1	97,9	93,4	149,2	134,9	104,4	103,8	2,5
543 Vestre Slidre	92,9	96,3	108,7	100,2	126,6	153,7	115,0	103,8	101,5	-0,6
544 Øystre Slidre	96,9	97,3	105,6	132,0	78,8	130,2	173,1	115,4	103,6	2,8
Oppland	98,7	98,2	112,4	98,5	109,6	109,1	91,3	100,0	99,2	
602 Drammen	99,3	100,3	124,5	85,4	109,9	77,3	85,9	94,3	93,1	4,5
604 Kongsberg	101,8	102,8	101,5	122,9	88,0	94,6	41,2	105,5	101,5	1,7
605 Ringerike	99,5	98,7	90,2	95,2	98,3	101,0	85,9	96,6	95,2	4,5
612 Hole	111,2	100,5	92,3	95,2	136,5	84,6	34,7	97,0	91,9	-4,4
616 Nes	96,4	102,1	139,5	170,5	108,2	109,5	87,4	127,8	113,0	4
617 Gol	95,8	94,0	125,7	168,8	126,6	121,6	73,5	125,0	110,2	2,2
618 Hemsedal	95,9	99,7	140,1	96,9	96,9	93,6	175,3	103,6	108,4	3,9
619 Ål	86,7	98,3	147,1	94,6	109,0	117,9	154,2	102,4	105,6	0,9
620 Hol	110,0	101,2	121,6	99,7	103,4	69,3	155,0	104,0	138,6	3,3
621 Sigdal	107,9	97,8	111,7	86,9	103,4	123,2	75,2	97,0	98,7	1,7
622 Krødsherad	95,5	97,5	83,8	113,1	103,0	124,0	48,1	101,5	101,7	6,6
623 Modum	93,0	100,5	106,3	113,1	123,0	93,9	46,5	101,9	96,4	1,1
624 Øvre Eiker	103,8	99,8	99,0	97,0	108,3	117,0	71,0	99,4	92,2	0,6
625 Nedre Eiker	97,8	101,1	87,5	97,5	119,5	113,2	54,8	97,7	92,0	0,9
626 Lier	104,1	102,1	97,0	85,9	95,8	105,2	55,0	93,9	96,6	1,8
627 Røyken	98,7	102,0	72,9	82,5	82,0	89,0	27,6	87,4	95,0	1,5
628 Hurum	98,3	99,3	75,5	87,8	121,0	131,1	53,5	94,3	92,0	2,7
631 Flesberg	90,9	98,2	85,1	100,2	105,0	103,0	102,7	97,8	105,7	3,2
632 Rollag	102,4	99,9	121,4	94,6	89,2	120,4	128,0	101,9	116,9	3,3
633 Nore og Uvdal	88,5	92,1	133,4	151,2	113,7	83,1	294,3	125,7	149,8	7,4
Buskerud	99,8	100,4	103,6	97,5	105,2	97,0	70,8	97,9	97,1	
701 Horten	99,0	100,4	85,4	80,8	107,7	102,4	75,3	91,5	91,8	2,1
702 Holmestrand	104,8	102,3	98,3	88,6	124,4	107,7	50,1	96,2	93,9	3,5
704 Tønsberg	101,5	101,8	91,7	90,6	112,3	110,9	174,7	101,9	93,7	2,8
706 Sandefjord	101,6	101,6	96,3	67,1	97,5	98,5	139,7	90,5	92,6	7,5

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim- helse	Om- sorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korr. innt.	Netto dr.res.
709 Larvik	101,4	100,7	103,8	92,1	102,4	97,6	84,7	97,0	92,1	-0,1
711 Svelvik	95,1	105,1	90,8	108,8	123,0	96,2	28,9	100,3	95,1	3,8
713 Sande	105,3	99,9	80,7	105,2	106,2	94,1	69,5	100,0	92,6	3,4
714 Hof	108,7	99,5	81,1	100,4	119,5	84,6	94,2	99,9	95,3	1,1
716 Re	102,6	97,9	87,1	109,0	115,8	102,2	47,5	100,5	94,1	0,3
719 Andebu	93,2	104,1	91,0	128,8	139,0	86,9	45,6	107,8	92,9	3,2
720 Stokke	102,2	100,0	109,9	98,4	131,5	101,5	87,8	101,2	92,0	2,5
723 Tjøme	90,5	100,6	102,5	65,3	81,6	110,1	63,7	84,3	93,5	1,7
728 Lardal	109,2	96,9	97,2	81,6	118,5	112,0	68,3	93,8	96,8	-0,4
Vestfold	101,2	101,1	95,0	87,6	108,7	101,6	105,0	96,5	92,9	
805 Porsgrunn	105,2	100,7	98,9	100,5	111,4	97,6	102,0	101,6	96,1	-1,2
806 Skien	95,9	100,0	94,5	108,4	103,6	94,4	102,9	102,0	95,9	2,8
807 Notodden	98,2	99,2	98,4	94,1	127,8	108,5	84,1	98,2	103,6	6
811 Siljan	97,2	101,0	93,0	59,5	95,8	104,8	159,7	88,1	101,3	6,5
814 Bamble	102,2	101,8	100,1	109,8	118,9	121,5	73,4	105,2	98,9	2
815 Kragerø	101,6	99,4	96,5	93,2	121,4	148,6	106,7	101,9	101,1	2,2
817 Drangedal	100,6	93,1	108,2	90,6	108,3	129,5	119,0	98,6	99,1	0
819 Nome	92,1	99,5	108,1	134,8	95,4	143,5	69,0	112,6	99,0	-1,6
821 Bø	99,7	96,9	125,3	114,1	99,7	126,1	133,5	109,0	100,4	2,2
822 Sauherad	94,7	93,0	103,0	95,8	75,8	121,0	71,7	94,9	98,9	3
826 Tinn	105,0	101,3	107,7	104,2	129,3	120,8	178,4	109,7	140,6	3
828 Seljord	92,0	100,7	123,8	67,8	128,7	124,4	153,1	94,1	107,9	2,2
829 Kviteseid	97,8	94,9	102,9	99,8	100,6	111,1	112,6	99,8	100,3	2,2
833 Tokke	101,6	98,7	156,8	123,4	120,8	106,8	179,5	116,8	147,0	-4
834 Vinje	99,2	94,3	133,7	155,1	99,8	95,4	137,2	121,6	146,2	6,4
Telemark	99,5	99,6	101,3	104,8	109,8	108,5	104,7	102,8	101,3	
901 Risør	91,9	98,5	92,6	102,3	117,9	108,3	110,0	100,5	96,1	3,2
904 Grimstad	103,4	98,9	94,8	94,6	106,9	90,2	102,4	97,8	98,3	2,5
906 Arendal	100,1	100,1	90,9	87,1	104,6	93,8	101,6	94,8	96,1	2,3
911 Gjerstad	97,7	100,1	111,9	115,1	113,2	133,9	54,9	106,2	101,5	-3,1
912 Vegårshei	103,9	96,6	94,4	103,2	145,2	99,4	156,9	105,3	99,0	2
914 Tvedestrand	98,8	94,5	128,8	87,0	180,1	115,0	70,0	98,1	91,2	0
919 Froland	101,6	96,7	93,2	90,4	135,7	104,9	57,4	95,2	96,3	5,3
926 Lillesand	100,2	98,6	88,6	94,8	98,9	97,2	78,1	95,8	95,6	1,2
928 Birkenes	98,5	96,0	110,7	65,1	115,4	57,6	65,8	82,9	98,4	1,6
929 Åmli	97,3	96,2	96,5	78,6	241,2	83,5	107,3	95,9	110,3	4,1
935 Iveland	106,2	100,3	111,8	103,3	77,3	107,2	82,4	101,5	112,2	1,7
937 Evje og Hornnes	89,2	99,1	109,3	95,7	134,8	112,9	75,1	98,0	94,5	3,3
Aust-Agder	99,9	98,8	96,1	90,6	115,2	95,9	93,5	96,1	96,9	
1001 Kristiansand	99,6	100,2	96,8	98,6	94,4	101,2	105,3	99,4	98,8	2,5
1002 Mandal	101,1	100,5	98,0	84,7	123,5	89,1	59,2	92,9	94,9	3,3
1003 Farsund	97,2	93,9	89,4	80,3	90,5	89,9	96,5	89,0	99,5	2,6
1004 Flekkefjord	105,2	99,2	105,5	138,1	76,7	77,1	60,3	110,1	97,8	2,5
1014 Vennesla	104,5	95,8	98,8	90,4	105,4	104,4	105,0	96,9	98,2	5
1017 Songdalen	99,1	97,4	94,0	86,2	136,6	84,1	62,7	92,5	94,0	1,6
1018 Søgne	95,6	97,7	117,1	80,8	116,4	86,1	68,8	90,9	95,5	5,2
1027 Audnedal	95,3	96,3	101,0	82,4	120,4	85,0	185,2	96,2	104,0	0,5
1029 Lindesnes	92,4	96,8	104,7	78,8	150,8	101,6	56,0	90,6	95,3	2,2
1032 Lyngdal	97,6	96,9	110,3	133,3	106,1	130,0	132,3	115,2	93,2	0,6
1037 Kvinesdal	94,1	97,2	94,8	107,5	91,8	82,8	237,1	106,2	115,8	5,7
1046 Sirdal	96,5	103,8	152,2	109,5	69,1	58,4	211,8	108,4	185,6	2,3
Vest-Agder	99,5	98,9	99,7	97,5	101,7	97,1	100,8	98,6	99,2	
1101 Eigersund	102,6	95,5	89,6	130,2	142,5	110,9	63,8	110,2	97,9	6
1102 Sandnes	102,5	99,5	84,6	90,1	106,6	96,3	54,7	93,6	97,8	3,1
1103 Stavanger	97,1	101,1	93,1	102,2	93,0	99,9	139,3	101,9	105,8	3,3
1106 Haugesund	106,2	99,6	91,9	103,7	103,6	107,2	168,5	105,9	96,9	1,9

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim.- helse	Om- sorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korr. innt.	Netto dr.res.
1111 Sokndal	88,9	95,6	74,5	114,6	210,3	116,9	269,0	115,2	98,0	1,2
1112 Lund	95,6	92,4	121,5	63,9	190,9	94,8	200,9	94,1	94,4	3,9
1119 Hå	93,0	95,2	90,2	107,8	114,2	92,4	109,9	100,5	93,0	6,6
1120 Klepp	106,4	99,3	91,4	106,3	101,4	98,3	85,1	101,8	94,8	4
1121 Time	101,3	99,9	89,7	90,3	132,9	102,8	94,9	97,5	96,3	2,8
1122 Gjesdal	97,0	100,6	78,7	94,4	106,6	122,8	107,3	98,6	96,9	1,1
1124 Sola	106,9	99,6	83,8	83,0	88,2	105,6	65,9	92,2	104,0	5,4
1127 Randaberg	105,0	102,4	94,7	100,9	130,0	119,2	71,5	102,5	102,8	3,5
1130 Strand	101,7	96,8	95,1	133,4	104,6	102,8	101,5	111,6	98,0	3,8
1133 Hjelmeland	92,1	93,8	102,7	67,8	172,9	95,4	111,2	89,0	120,0	1,2
1135 Sauda	109,0	99,7	111,7	138,0	129,8	143,2	77,1	118,6	113,0	1,4
1141 Finnøy	98,5	97,0	102,0	69,0	132,8	96,5	98,5	89,0	108,5	0,4
1142 Rennesøy	102,9	99,6	89,8	109,0	115,8	107,1	107,8	104,5	100,3	3,3
1146 Tysvær	104,8	97,3	85,3	123,4	138,4	112,1	134,7	111,8	119,7	4
1149 Karmøy	99,4	97,6	80,4	100,2	100,1	86,2	102,9	97,5	95,0	3,3
1160 Vindafjord	104,1	96,6	106,2	114,1	87,6	98,2	47,2	101,9	101,5	-0,3
Rogaland	100,8	99,3	89,7	101,1	106,3	101,0	107,4	100,5	100,8	
1201 Bergen	101,4	100,8	98,3	102,1	94,6	90,2	149,6	102,8	98,6	3
1211 Etne	97,3	94,2	113,6	101,7	47,5	119,4	139,7	100,5	98,8	1,8
1216 Sveio	104,8	96,5	120,8	116,1	113,4	105,5	77,2	106,5	96,9	4,1
1219 Bømlo	105,8	95,9	83,7	105,4	82,9	82,6	68,2	97,4	99,4	1,7
1221 Stord	106,4	96,6	97,1	111,5	95,4	99,0	51,3	101,4	98,1	2,5
1222 Fitjar	101,5	96,6	86,7	112,6	76,2	98,5	91,0	101,6	108,2	2,3
1223 Tysnes	100,2	100,2	128,8	101,8	141,7	112,7	67,6	103,2	103,6	1,1
1224 Kvinnherad	101,0	95,8	103,6	108,4	121,0	102,2	66,1	101,5	106,7	5,1
1228 Odda	98,5	103,3	108,2	139,1	108,9	121,4	123,2	118,0	147,0	6,2
1231 Ullensvang	93,3	100,5	149,7	94,8	85,8	99,6	122,7	100,4	103,2	1,4
1235 Voss	98,9	98,7	107,1	108,0	104,1	97,1	75,6	101,5	103,6	3,7
1238 Kvam	96,4	98,1	124,5	101,6	98,7	109,0	124,7	102,6	107,2	-3
1241 Fusa	103,2	100,2	104,6	115,6	109,5	59,8	66,6	102,5	100,6	0,7
1242 Samnanger	99,2	99,3	96,3	74,7	110,4	91,5	90,4	89,8	111,7	-0,4
1243 Os	101,3	99,5	82,9	140,5	91,0	78,9	53,5	109,6	94,2	5,4
1244 Austevoll	99,2	99,2	103,9	96,3	55,9	77,6	37,7	92,0	104,5	0,2
1245 Sund	100,2	101,9	81,0	86,8	98,4	87,8	67,6	92,3	95,6	1,2
1246 Fjell	104,4	100,2	94,2	84,0	75,4	95,0	92,0	92,9	95,3	2,2
1247 Askøy	107,9	100,8	81,8	97,3	92,0	81,9	34,6	94,7	92,9	1,6
1251 Vaksdal	90,9	95,4	106,6	95,4	137,6	116,8	66,2	97,0	119,5	2,5
1253 Osterøy	105,7	96,0	108,6	119,5	125,3	99,1	77,4	107,2	97,8	1,1
1256 Meland	108,0	99,1	91,5	97,0	85,5	97,5	65,8	97,0	100,7	3,1
1259 Øygarden	102,5	101,0	94,9	101,0	145,4	161,8	76,6	105,5	151,7	11,8
1260 Radøy	103,9	99,0	108,5	107,3	81,0	132,4	57,2	102,6	97,4	3,1
1263 Lindås	100,7	98,0	99,1	149,9	87,8	108,2	80,1	116,5	113,8	2,9
1264 Austrheim	98,9	93,9	110,0	93,7	130,4	118,2	149,9	101,5	107,5	-3,2
1265 Fedje	84,1	106,9	171,2	69,3	91,7	148,3	196,6	99,9	122,7	1,6
1266 Masfjorden	101,5	104,8	141,2	101,7	112,1	100,4	167,9	108,4	130,9	1,2
Hordaland	101,9	99,8	98,4	105,1	95,2	93,5	114,6	102,1	100,6	
1401 Flora	110,8	100,4	93,6	104,6	105,3	117,9	55,9	102,3	102,1	0,1
1411 Gulen	109,5	103,4	96,4	117,4	191,2	51,8	160,4	112,3	111,9	2,1
1413 Hyllestad	110,6	99,0	140,3	111,8	115,5	66,4	189,5	111,0	117,3	0,1
1416 Høyanger	100,5	103,3	138,6	135,4	96,7	127,6	237,4	124,4	115,9	3,3
1417 Vik	109,3	93,7	116,2	138,5	97,4	97,6	140,4	116,3	126,8	21,3
1419 Leikanger	105,3	102,2	114,2	110,0	78,6	138,7	79,9	106,4	101,1	-3,5
1420 Sogndal	101,3	102,6	114,3	137,0	72,7	110,4	118,0	115,4	100,0	5,3
1421 Aurland	96,4	100,1	190,3	165,3	142,7	89,1	114,2	129,7	198,7	20,6
1422 Lærdal	106,7	102,6	121,8	171,7	124,0	131,5	82,5	130,9	122,8	-0,2
1424 Årdal	107,2	100,5	112,1	142,3	82,2	72,2	68,2	113,0	122,8	3,2

	Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim.- helse	Om- sorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korr. innt.	Netto dr.res.
1426	Luster	107,5	98,3	126,9	107,5	100,9	72,2	209,9	108,8	122,2	1
1428	Askvoll	97,8	99,1	130,2	93,9	113,4	112,3	91,9	99,8	96,7	3,8
1430	Gaular	108,4	100,5	114,0	135,0	92,8	88,2	69,7	112,2	100,9	0,1
1432	Førde	102,5	100,9	107,9	67,6	90,7	117,7	80,6	89,2	100,0	2
1433	Nausdal	109,6	95,2	127,8	100,8	150,7	125,0	123,7	107,1	101,0	-0,6
1438	Bremanger	108,9	100,0	102,3	153,5	89,6	109,7	118,2	121,9	120,3	17,7
1439	Vågsøy	97,5	100,7	133,4	105,2	133,8	86,1	40,3	101,0	99,7	4,2
1441	Selje	88,4	99,9	92,5	130,8	133,1	71,6	130,4	109,8	97,9	5
1443	Eid	108,3	97,9	106,3	105,4	113,2	111,5	89,9	103,9	95,1	2,3
1445	Gloppen	105,6	95,6	124,0	99,5	78,8	100,0	133,0	101,7	98,5	0,3
1449	Stryn	102,9	100,6	119,5	107,9	77,2	93,1	104,2	103,3	95,3	0,6
	Sogn og Fjordane	104,7	100,0	115,4	112,8	101,4	102,9	105,5	106,7	106,7	
1502	Molde	101,8	99,4	108,9	115,0	88,9	90,0	71,3	103,4	100,1	3,1
1504	Ålesund	99,5	100,1	92,5	111,1	96,6	88,7	83,7	101,8	95,8	1,3
1505	Kristiansund	101,9	101,6	110,8	101,4	108,3	100,1	59,0	100,1	98,6	0,5
1511	Vanylven	103,1	99,7	140,9	116,4	134,6	97,4	59,5	107,8	89,8	3,6
1515	Herøy	102,9	98,2	110,4	102,4	107,7	96,2	99,6	101,5	97,1	0,2
1516	Ulstein	111,2	97,6	109,5	123,6	89,1	107,9	85,3	109,5	98,7	2,7
1519	Volda	112,3	98,3	97,6	123,7	130,1	90,4	42,5	107,6	94,6	3,2
1520	Ørsta	106,6	97,0	108,2	111,6	106,0	85,5	65,6	102,4	97,1	4,4
1523	Ørskog	104,6	96,3	131,5	124,7	159,6	108,1	132,6	115,1	98,9	-2,6
1524	Norddal	91,3	99,8	134,2	124,7	165,5	98,2	181,4	116,1	130,6	-1,5
1525	Stranda	97,9	100,9	103,2	89,4	114,3	58,5	72,8	92,8	100,2	0
1526	Stordal	95,5	104,6	150,0	179,8	108,6	70,5	217,0	136,3	102,4	-0,8
1528	Sykkylven	101,4	93,8	97,6	100,6	125,7	73,8	58,4	95,9	91,5	8,3
1529	Skodje	100,1	98,6	94,1	155,6	122,3	98,4	65,4	118,4	93,5	1,9
1531	Sula	106,9	100,4	92,2	105,3	130,0	42,5	54,5	97,9	93,7	2,4
1532	Giske	107,5	101,5	81,4	133,9	138,4	75,1	50,4	110,2	96,5	-3
1534	Haram	103,7	94,9	96,1	115,8	99,6	90,1	72,4	102,6	94,0	0
1535	Vestnes	109,1	93,9	97,3	181,8	100,5	76,0	48,2	124,9	92,8	-0,8
1539	Rauma	102,1	99,1	118,6	106,7	129,8	94,3	101,7	104,5	99,7	-1,5
1543	Nesset	95,9	99,8	108,3	111,4	79,1	100,5	97,0	102,8	104,0	1,2
1545	Midsund	99,1	96,1	117,4	101,1	86,7	96,2	55,3	97,1	101,4	0,9
1547	Aukra	103,5	101,9	93,6	137,7	98,7	115,9	83,3	114,4	189,0	17,7
1548	Fræna	96,9	100,4	92,9	102,8	94,2	82,3	35,7	95,5	102,4	4,4
1551	Eide	100,0	101,5	107,6	110,2	105,0	63,7	40,3	99,3	93,4	1,2
1554	Averøy	105,9	96,2	75,6	85,8	102,9	114,4	67,2	92,9	100,9	2,8
1557	Gjemnes	112,9	92,8	115,4	87,3	84,5	53,3	61,7	90,8	107,9	5,9
1560	Tingvoll	111,9	99,2	93,2	86,1	130,2	81,7	152,0	99,1	96,7	0,9
1563	Sunddal	108,7	101,8	97,7	115,3	98,5	86,6	128,8	107,8	118,4	3,6
1566	Sumadal	98,5	97,0	102,4	130,5	106,1	65,7	67,4	106,4	102,1	0,4
1576	Aure	99,3	100,8	108,7	89,1	111,3	103,1	125,7	98,7	128,0	1,2
	Møre og Romsdal	102,9	99,1	101,8	113,3	106,4	87,7	74,6	103,3	99,9	
1601	Trondheim	100,6	99,5	91,9	98,0	75,7	109,8	92,9	98,0	100,6	2,9
1612	Hemne	112,7	97,7	90,6	110,4	129,1	95,4	66,8	103,9	104,2	1,8
1613	Snillfjord	99,0	101,2	91,2	131,7	145,1	63,5	99,5	110,6	106,6	2
1617	Hitra	97,7	92,6	112,7	158,1	108,6	103,9	80,2	118,8	102,8	-2
1620	Frøya	105,0	92,1	96,9	128,0	86,8	114,3	149,3	111,5	100,7	-3,7
1621	Ørland	100,6	97,1	110,6	76,2	170,9	99,6	101,2	94,4	94,9	0,8
1622	Agdenes	103,5	96,5	89,4	147,9	53,5	84,6	112,5	113,9	100,6	2,3
1624	Rissa	97,6	98,1	104,5	119,0	114,2	101,8	149,6	109,4	97,2	1,5
1627	Bjugn	100,5	99,0	96,7	124,9	125,8	91,4	61,2	107,1	91,4	-4,9
1630	Åfjord	107,6	93,2	112,5	116,9	136,6	84,2	111,3	107,3	98,7	2,6
1634	Oppdal	103,8	99,8	107,0	119,8	105,9	104,3	169,9	112,1	103,4	2,9
1635	Rennebu	87,7	89,3	125,2	122,4	164,5	69,6	132,4	107,0	115,3	2,5
1636	Meldal	104,3	95,1	98,7	98,8	116,4	97,2	82,0	98,5	94,5	0,8

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim.- helse	Om- sorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korr. innt.	Netto dr.res.
1638 Orkdal	106,6	99,4	98,2	87,2	92,2	99,4	46,9	93,1	92,0	3,5
1640 Røros	90,1	99,2	106,0	104,8	92,8	117,1	113,7	101,7	103,9	4,1
1644 Holtålen	95,1	96,5	104,1	81,6	134,7	106,6	102,0	93,9	105,1	9,3
1648 Midtre Gauldal	103,9	95,0	95,1	102,8	171,8	102,0	69,1	101,6	94,7	1,9
1653 Melhus	104,0	98,6	94,0	107,6	102,9	98,7	73,6	101,4	96,0	1,8
1657 Skaun	101,1	97,1	79,4	93,0	83,2	63,6	74,4	91,4	96,9	8,6
1662 Klæbu	109,0	101,2	87,2	135,3	114,4	112,7	45,0	112,3	95,4	0,8
1663 Malvik	101,1	100,1	106,1	80,0	101,7	110,2	42,0	91,1	94,7	-1,1
1664 Selbu	105,1	96,5	94,2	106,9	80,1	107,4	90,7	101,2	104,5	1,4
Sør-Trøndelag	101,3	98,8	94,8	101,4	89,8	105,7	89,8	99,5	99,5	
1702 Steinkjer	105,6	94,8	89,1	108,2	88,4	110,4	83,9	101,3	96,1	2,4
1703 Namsos	98,0	95,8	88,8	89,1	115,4	77,9	67,6	91,6	98,6	5,2
1711 Meråker	113,2	99,0	128,2	113,6	138,5	110,0	139,3	112,6	105,2	4,6
1714 Stjørdal	107,5	95,8	91,2	89,4	116,6	96,8	38,8	93,2	92,2	0,6
1717 Frosta	101,3	97,0	105,8	103,8	173,3	136,9	83,9	105,8	99,8	3,4
1718 Leksvik	105,9	91,9	121,9	104,3	159,1	136,9	72,3	105,0	95,4	1,7
1719 Levanger	104,9	98,5	100,0	78,1	119,6	79,5	53,6	89,7	96,7	1,5
1721 Verdal	106,4	98,9	100,3	95,9	128,5	102,1	91,9	100,2	97,5	1,3
1724 Verran	109,2	103,3	120,4	70,5	96,7	95,4	53,9	90,1	107,1	2,1
1736 Snåsa	96,3	98,5	113,0	128,7	80,5	115,6	101,2	110,3	108,1	2,6
1738 Lierne	103,4	103,4	106,0	139,2	71,2	73,1	164,6	116,2	121,2	1,8
1742 Grong	101,7	99,9	133,5	161,0	195,6	164,3	161,2	135,3	119,3	2,5
1743 Høylandet	101,8	103,0	167,7	114,1	108,8	83,1	150,1	111,7	104,9	2,9
1744 Overhalla	102,6	93,3	88,4	81,2	119,0	107,0	59,8	90,5	98,3	5
1750 Vikna	113,4	94,0	98,4	106,1	118,5	106,4	119,4	104,9	99,6	-1,3
1751 Nærøy	96,6	91,0	89,5	144,8	160,7	135,8	123,2	118,6	98,8	3
1756 Inderøy	104,5	95,7	105,1	79,1	118,2	113,9	112,9	94,7	96,4	2,9
Nord-Trøndelag	104,8	96,5	98,2	97,0	118,2	101,5	77,6	98,4	97,6	
1804 Bodø	100,5	103,8	96,1	90,2	81,9	119,7	59,7	95,8	102,5	1,1
1805 Narvik	98,4	100,2	115,7	121,2	79,7	118,2	70,4	107,1	108,0	3,8
1811 Bindal	97,3	95,0	194,8	124,8	109,2	94,2	445,8	130,0	128,7	1,7
1812 Sømna	105,7	91,3	145,2	114,9	165,0	141,6	105,9	112,2	103,1	2,7
1813 Brønnøy	100,9	98,2	180,3	115,9	133,2	101,2	62,8	109,4	98,4	-1,3
1818 Herøy	107,4	103,8	128,7	107,5	111,9	111,6	106,9	108,1	106,9	2,4
1820 Alstahaug	104,3	97,8	117,4	98,6	113,5	105,7	83,3	100,6	101,8	-0,3
1824 Vefsn	104,5	97,3	99,9	93,6	118,7	110,9	98,1	99,1	103,8	2,2
1826 Hattfjelldal	85,9	94,4	199,2	102,3	86,0	150,0	174,9	109,0	124,1	23
1828 Nesna	109,2	94,7	101,6	63,1	198,5	109,2	86,8	91,0	104,7	-0,1
1832 Hemnes	95,1	97,1	101,2	99,0	138,7	141,3	91,3	102,0	131,7	11,2
1833 Rana	105,0	98,7	104,3	118,5	96,3	121,9	75,6	107,4	103,0	6,9
1836 Rødøy	90,4	100,0	175,4	72,0	78,8	81,8	29,0	86,8	108,6	-2,7
1837 Meløy	100,6	97,1	119,7	108,2	128,2	124,6	69,3	104,6	110,9	-0,9
1838 Gildeskål	91,0	98,0	109,6	108,2	155,8	141,0	98,7	106,4	121,4	-3,2
1840 Saltdal	102,6	96,7	121,2	161,7	137,7	136,6	49,2	124,2	98,7	-0,5
1841 Fauske	100,7	98,0	107,8	88,6	135,4	119,7	57,6	96,5	108,2	-1
1845 Sørfold	95,9	100,5	127,4	98,7	117,3	92,8	95,2	100,5	160,9	-0,4
1848 Steigen	93,5	100,1	123,0	98,1	181,4	177,9	140,9	110,1	108,6	-4,6
1853 Evenes	102,8	101,7	113,7	128,5	154,0	106,9	101,5	114,7	108,5	-2,4
1854 Ballangen	97,9	93,3	127,3	118,8	81,7	130,8	72,0	105,9	102,3	7,6
1860 Vestvågøy	102,9	99,4	130,9	105,0	134,9	100,0	67,2	103,6	100,2	3,5
1865 Vågan	94,9	100,9	104,2	110,7	122,5	128,5	70,5	104,8	99,7	6,5
1867 Bø	97,7	94,6	123,5	114,4	100,6	118,2	73,0	104,5	101,3	0,8
1868 Øksnes	100,9	100,4	149,2	108,8	93,4	85,8	56,4	102,7	95,2	1,2
1870 Sortland	105,6	102,0	110,2	94,7	108,8	115,1	74,4	100,2	99,1	-0,8
Nordland	101,1	99,9	113,5	104,4	106,9	118,0	75,1	102,7	104,7	
1902 Tromsø	102,5	100,2	106,7	119,9	95,6	108,1	118,3	109,3	104,0	0,4

	Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim.- helse	Om- sorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korr. innt.	Netto dr.res.
1903	Harstad	100,2	99,0	110,1	111,2	97,2	109,0	135,4	106,6	104,8	1,7
1911	Kvæfjord	90,6	102,5	140,6	160,3	117,6	124,2	73,0	123,9	102,5	3,3
1913	Skånland	94,0	96,7	103,9	90,6	79,5	114,0	79,1	94,0	104,8	0,8
1917	Ibestad	116,6	99,2	79,5	106,7	236,3	134,5	135,6	113,6	112,0	-1,4
1920	Lavangen	105,1	102,2	148,8	152,6	152,9	118,5	143,8	128,6	112,5	7,3
1922	Bardu	103,1	101,3	119,6	85,7	132,1	63,6	61,2	93,8	120,7	-0,1
1923	Salangen	110,7	100,9	131,9	135,0	238,4	134,0	70,7	122,8	108,2	2,3
1924	Målselv	107,0	99,4	116,5	139,5	147,1	77,3	112,0	117,2	107,3	2,6
1925	Sørreisa	101,9	101,1	112,7	87,4	141,8	91,8	51,6	95,6	98,5	1,5
1926	Dyrøy	110,4	92,8	158,3	171,8	184,9	99,7	116,9	133,2	111,8	2,9
1927	Tranøy	101,1	97,5	144,7	133,7	85,8	175,1	89,9	117,9	111,6	1,6
1931	Lenvik	104,1	96,6	107,0	145,5	126,2	91,1	75,3	115,7	101,8	1,4
1933	Balsfjord	90,8	97,4	123,8	141,4	126,9	93,8	33,7	111,3	106,0	1,7
1938	Lyngen	96,2	100,3	149,4	97,6	100,3	120,7	129,4	104,2	112,3	2,4
1939	Storfjord	100,4	100,5	114,2	122,3	116,1	97,5	81,4	108,6	127,3	5,7
1940	Kåfjord	97,4	96,5	88,9	123,8	136,8	101,0	176,3	112,1	118,5	3,9
1941	Skjervøy	102,4	96,3	119,2	126,7	187,2	139,1	84,0	115,4	116,9	3,6
1942	Nordreisa	99,8	95,0	106,3	139,4	122,3	128,9	100,0	116,0	106,1	-0,5
	Troms	101,7	99,3	111,4	121,9	111,2	106,6	108,7	109,9	105,7	
2003	Vadsø	95,0	96,6	99,0	122,7	172,8	146,5	215,1	118,3	110,8	2,8
2004	Hammerfest	102,1	98,7	123,9	122,3	109,1	131,3	105,4	112,0	148,7	8,6
2012	Alta	106,4	99,6	109,8	123,9	119,9	136,5	80,8	112,3	110,9	1,7
2019	Nordkapp	97,0	99,7	119,8	76,0	129,5	100,2	113,4	93,8	114,4	1,9
2020	Porsanger	92,6	95,6	108,3	124,0	107,7	144,6	86,0	109,2	110,4	5
2022	Lebesby	98,2	98,0	144,5	93,1	135,5	138,4	158,6	106,1	147,3	-0,8
2024	Berlevåg	102,2	100,2	134,8	86,2	53,3	124,0	157,9	99,9	137,7	5,1
2025	Tana	99,3	99,7	121,0	233,1	92,5	192,9	70,8	153,0	118,3	-1,8
2028	Båtsfjord	106,8	95,4	112,2	119,2	70,0	100,5	81,6	105,3	120,0	-1
2030	Sør-Varanger	108,2	98,5	98,0	138,5	128,4	96,6	66,9	113,9	115,4	0,4
	Finnmark	102,9	98,5	111,3	127,1	120,7	129,8	100,9	113,3	120,1	
	Hele landet	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	

Tabell 3 Samlet produksjonsindeks, frie inntekter per innbygger korrigert for variasjoner i utgiftsbehov og netto driftsresultat. Landsgjennomsnitt=100 for produksjonsindeksene og korrigert inntekt. Netto driftsresultat oppgitt i pst. av samlede driftsinntekter. Tall for årene 2013 til 2015.

	Samlet produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat i pst.		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
101 Halden	96,7	97,1	94,6	97,2	96,9	96,5	-3	0,1	2,3
104 Moss	98,3	100,0	105,4	97,5	96,9	97,0	-1,5	0,5	2,7
105 Sarpsborg	96,8	97,6	94,2	96,5	96,5	97,1	1,2	-1,5	1,4
106 Fredrikstad	98,4	99,6	96,6	96,9	96,7	96,6	1,5	1,4	1
111 Hvaler	101,0	103,2	109,0	96,0	113,5	111,3	3,1	3,7	-0,8
118 Aremark	110,0	108,8	113,5	101,0	106,8	106,3	4,6	1,1	0,5
119 Marker	106,7	108,5	94,7	92,8	92,0	93,3	-1,1	-2,3	3,3
122 Trøgstad	99,0	99,1	101,2	92,4	94,1	95,1	4,8	3,8	5,1
123 Spydeberg	116,4	115,0	113,4	96,9	96,9	96,6	0,7	-2,3	0,3
124 Askim	101,0	100,8	96,2	98,0	97,8	97,6	3,8	0,7	1,6
125 Eidsberg	95,1	96,0	100,6	91,8	93,2	91,6	1,9	1,2	2,1
127 Skiptvet			101,8			99,2			1,5
128 Rakkestad	102,0	100,5	101,1	94,9	96,1	98,1	0,5	0,8	1,7
135 Råde	97,5	95,3		96,5	96,2		4,3	0,6	
136 Rygge	99,2	91,9	95,6	97,8	97,0	96,9	0	-0,6	2,6
137 Våler (Østf.)	105,5	106,6	112,5	95,0	97,2	99,6	1,1	4,7	5,2
138 Hobøl	95,9	95,3	119,6	96,8	96,5	96,0	-2,2	-3,8	-0,1
211 Vestby	100,6	95,7	90,8	94,3	94,0	97,5	7,5	4,2	5,4
213 Ski	96,7	98,0	100,9	94,5	94,0	94,2	4,3	-1,7	-0,3
214 Ås	95,7	95,4	92,4	94,4	93,8	97,0	3	0,4	3,7
215 Frogn	94,1	94,8	93,6	98,0	97,2	97,9	5,6	2,5	4,1
216 Nesodden	95,1	93,6	92,8	95,4	95,1	95,2	2,6	0,3	2,6
217 Oppegård	99,8	100,8	94,2	98,9	98,4	98,9	4,5	1,1	5
219 Bærum	95,8	96,0	96,9	104,7	105,1	105,9	5,9	2,5	4,7
220 Asker	93,4	92,9	98,0	103,7	103,3	104,3	4,7	5,4	5,6
221 Aurskog-Høland	97,3	98,2	90,1	92,1	92,0	92,3	3,7	2,8	4,5
226 Sørumsund	93,7	93,9	96,5	96,6	96,8	96,9	-1,7	-0,9	0,2
227 Fet	94,1	86,5	82,9	95,1	93,8	96,0	1,1	2	3,7
228 Rælingen	91,7	94,1	89,1	94,2	93,8	93,9	2,9	1,9	1,8
229 Enebakk	93,2	94,5	98,9	92,0	92,3	93,4	1,4	2,4	2,4
230 Lørenskog	96,4	97,1	92,6	99,0	98,8	98,8	1,3	4,2	2,3
231 Skedsmo	96,8	98,4	98,0	95,6	95,5	95,4	3,4	4,7	3,6
233 Nittedal	93,0	94,2	97,3	95,2	95,4	95,8	2,3	2,4	3,5
234 Gjerdrum	102,1	98,9	101,3	96,1	96,0	95,9	-3	-4,2	1,5
235 Ullensaker	92,0	91,5	93,4	94,2	93,5	93,7	5,4	0,6	4,3
236 Nes (Ak.)	99,9	98,8	96,4	94,3	93,8	93,9	3,2	-0,6	3,2
237 Eidsvoll	94,1	91,6	87,6	92,4	92,5	93,1	0,1	2,8	5,1
238 Rollag			93,3			91,4			4,2
239 Hurdal	102,5	106,6	106,8	96,7	96,8	97,0	14,2	0,7	-0,5
301 Oslo	100,4	99,2	98,0	100,6	100,5	101,5	1,7	1,2	2,9
402 Kongsvinger	98,1	98,0	92,6	95,3	95,4	93,9	3,3	0,9	4,5
403 Hamar	104,8	105,3	107,9	99,2	100,3	100,6	4,8	-0,5	2,4
412 Ringsaker	100,3	101,3	109,8	95,2	95,6	97,0	4,2	3,8	3,9
415 Løten	109,4	106,5	94,0	93,9	94,6	95,9	-1,6	1,2	4,8
417 Stange	98,0	95,1	101,8	96,1	97,9	98,7	2,6	1,8	4,7
418 Nord-Odal	101,3	97,9	102,6	98,4	97,8	97,8	-1	3,1	5
419 Sør-Odal	102,4	102,4	98,1	97,9	98,4	95,7	1,3	-0,7	2,8
420 Eidskog	101,8	102,9	106,3	99,9	100,8	96,7	2,2	0	3,1
423 Grue	101,9	99,1	101,3	101,6	101,5	98,0	-4	-1,1	1,7
425 Åsnes	104,3	104,5	102,4	99,5	98,4	94,9	0,2	-1	-1,1
426 Våler (Hedm.)	102,7	105,4	115,7	102,1	101,7	98,1	1,2	1,9	5,4
427 Elverum	97,4	96,8	99,6	94,5	94,3	95,1	-0,3	-2,6	1,9
428 Trysil	99,7	100,7	103,8	100,7	100,3	101,8	1,4	3,9	1,9
429 Åmot	108,2	110,4	101,7	108,7	106,6	103,3	1,6	1,7	2,2
430 Stor-Elvdal	114,9	112,9	99,1	97,3	99,2	97,0	3,4	2	3,9

		Samlet produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat i pst.		
		2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
432	Rendalen	119,5	115,1		113,9	116,1		4,9	4,1	
436	Tolga	112,4	102,6		101,5	101,0		1,1	-1,9	
437	Tynset	97,4	96,5	107,7	106,3	104,8	103,3	2,3	1,3	1,1
438	Alvdal	101,4	107,6	127,1	103,0	102,8	107,3	1,2	3,2	6,4
439	Folldal	113,5	118,5		106,6	105,5		1,1	1,6	
441	Os (Hedm.)	101,3	100,6	106,0	103,0	102,4	103,0	0,7	1,6	2,9
501	Lillehammer	98,1	100,0	97,1	97,2	97,5	97,8	-1,6	-0,7	0,8
502	Gjøvik	100,0	101,2	104,2	97,0	97,2	97,9	3,8	1,2	2,2
511	Dovre			100,7			98,3			1,3
512	Lesja	102,9	101,7	105,4	108,8	109,1	111,5	-0,5	2	8,9
513	Skjåk	112,3	114,8	106,8	112,7	115,8	118,7	5,4	3,6	1,6
514	Lom	116,1	114,1	112,1	99,7	103,2	109,8	6,3	-1,1	-2,5
515	Vågå	109,1	106,4	103,5	107,0	103,6	103,8	2,3	0,7	6,9
516	Nord-Fron	102,9	103,5	104,0	110,8	111,4	116,7	2,9	1,1	4,9
517	Sel	105,3	107,0	97,5	98,1	98,8	100,8	2	2,9	4,1
519	Sør-Fron	107,3	107,4	100,3	106,7	107,7	111,3	4,7	1,9	-1,3
520	Ringebu	97,0	91,4	88,3	100,7	105,8	103,2	1,2	0,4	4,6
521	Øyer			93,0			103,9			-0,2
522	Gausdal	100,8	101,0	91,7	101,5	101,9	100,4	-1,7	1,6	-0,8
528	Østre Toten	96,0	96,7	98,5	92,9	92,4	94,6	0,1	0,6	2,7
529	Vestre Toten	96,7	97,3	97,3	93,9	93,5	97,3	3,2	-1	1,6
532	Jevnaker	98,3	98,7	89,8	91,4	91,7	91,7	1,5	1,3	3,9
533	Lunner	95,8	94,1	94,5	95,3	95,2	95,1	0,3	0,9	5,1
534	Gran	100,3	97,6	100,1	93,2	93,2	93,2	-0,1	0,2	0
536	Søndre Land	112,7	115,6	114,2	96,4	98,9	94,5	1,6	4,9	1,6
538	Nordre Land	109,8	110,8	102,9	99,2	99,3	101,0	-1,9	3,8	0,7
540	Sør-Aurdal	112,1	112,1		100,6	101,0		1,7	-2,8	
541	Etnedal	107,6	106,6		106,4	108,3		7,7	8,6	
542	Nord-Aurdal	102,3	103,2	104,4	99,3	99,9	103,8	6,1	4,5	2,5
543	Vestre Slidre	105,6	104,1	103,8	103,8	104,7	101,5	-0,6	-8	-0,6
544	Øystre Slidre	112,4	111,9	115,4	101,4	102,9	103,6	1,9	1,1	2,8
602	Drammen	101,0	100,1	94,3	93,7	93,0	93,1	2	2,8	4,5
604	Kongsberg	102,6	100,0	105,5	103,6	102,5	101,5	1	-0,2	1,7
605	Ringerike	99,4	97,5	96,6	95,9	95,7	95,2	0,3	1,6	4,5
612	Hole	98,8	96,7	97,0	105,0	92,8	91,9	1,6	-9	-4,4
616	Nes (Busk.)	97,8	97,8	127,8	101,7	103,5	113,0	-2,4	2,1	4
617	Gol	97,0	97,9	125,0	101,5	102,2	110,2	-1,1	2,8	2,2
618	Hemsedal	110,3	104,9	103,6	110,3	109,4	108,4	4,7	1,8	3,9
619	Ål	106,6	107,6	102,4	104,1	104,0	105,6	3,7	1,7	0,9
620	Hol	108,3	107,8	104,0	156,9	141,3	138,6	-8,2	-4,3	3,3
621	Sigdal	108,5	112,6	97,0	97,6	97,8	98,7	6,6	2,8	1,7
622	Krødsherad	101,7	98,3	101,5	101,6	100,9	101,7	6,1	3,5	6,6
623	Modum	95,4	94,1	101,9	96,7	96,4	96,4	1,1	-0,2	1,1
624	Øvre Eiker	95,2	94,4	99,4	92,3	92,1	92,2	1,1	-0,4	0,6
625	Nedre Eiker	97,4	96,1	97,7	92,2	91,7	92,0	-1	-2,4	0,9
626	Lier	92,8	92,7	93,9	96,4	95,6	96,6	2	1,7	1,8
627	Røyken	86,6	85,7	87,4	94,5	94,2	95,0	4,3	2,6	1,5
628	Hurum	92,6	91,9	94,3	93,0	92,7	92,0	-0,1	1,6	2,7
631	Flesberg	104,9	110,8	97,8	99,9	98,5	105,7	-3,5	3,8	3,2
632	Rollag			101,9			116,9			3,3
633	Nore og Uvdal	131,8	135,7	125,7	149,1	151,2	149,8	5,5	3,5	7,4
701	Horten	96,3	96,4	91,5	92,1	91,8	91,8	2,3	1,9	2,1
702	Holmestrand	96,3	95,5	96,2	94,4	94,6	93,9	8	5,1	3,5
704	Tønsberg	102,9	102,2	101,9	94,0	93,6	93,7	2,6	0,7	2,8
706	Sandefjord	100,9	102,0	90,5	92,2	92,0	92,6	9,2	5,1	7,5
709	Larvik	93,4	97,6	97,0	92,1	92,1	92,1	1,5	0,1	-0,1
711	Svelvik	102,6	100,0	100,3	95,0	94,3	95,1	-1,8	1,3	3,8
713	Sande (Vestf.)	97,0	99,6	100,0	92,3	92,4	92,6	0,7	1,5	3,4
714	Hof	99,0	97,2	99,9	95,6	95,9	95,3	0,4	-2,6	1,1

	Samlet produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat i pst.		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
716 Re	92,6	98,3	100,5	93,8	94,6	94,1	7,4	-0,5	0,3
719 Andebu	90,6	90,8	107,8	92,6	92,9	92,9	4,3	4,9	3,2
720 Stokke	100,5	100,7	101,2	92,2	91,8	92,0	1,6	1,1	2,5
723 Tjøme	100,0	97,2	84,3	94,6	94,9	93,5	4,9	0	1,7
728 Lardal	111,0	109,6	93,8	96,5	96,4	96,8	1,5	1,3	-0,4
805 Porsgrunn	103,9	103,8	101,6	96,2	96,4	96,1	-0,2	-2,9	-1,2
806 Skien	95,6	99,2	102,0	95,7	96,0	95,9	1,4	2,2	2,8
807 Notodden	101,8	98,9	98,2	102,4	102,6	103,6	-0,5	-0,5	6
811 Siljan	98,0	99,4	88,1	96,8	97,1	101,3	-0,9	4,6	6,5
814 Bamble	96,8	97,2	105,2	98,2	99,1	98,9	1,7	-0,6	2
815 Kragerø	102,8	101,0	101,9	100,9	101,2	101,1	2,9	-0,9	2,2
817 Drangedal	103,3	104,9	98,6	100,6	100,5	99,1	4,6	2	0
819 Nome	110,0	107,0	112,6	102,6	102,8	99,0	0,2	-0,3	-1,6
821 Bø (Telem.)	103,7	101,7	109,0	96,2	101,0	100,4	3,9	-0,9	2,2
822 Sauherad	95,3	93,8	94,9	99,1	98,2	98,9	0,9	-2	3
826 Tinn	111,6	113,4	109,7	125,3	136,3	140,6	3,5	3,6	3
827 Hjartdal	107,7	99,8		113,1	115,0		-1,3	4,7	
828 Seljord	107,7	105,5	94,1	108,1	109,0	107,9	0,5	2,5	2,2
829 Kviteseid	107,7	107,8	99,8	102,3	103,1	100,3	-1	0,3	2,2
830 Nissedal	105,2	105,6		124,3	121,7		-1,9	0	
831 Fyresdal		119,9			128,0			5,8	
833 Tokke			116,8			147,0			-4
834 Vinje	111,0	112,3	121,6	139,2	139,3	146,2	13	4,7	6,4
901 Risør	102,1	99,6	100,5	96,9	98,3	96,1	2,1	1	3,2
904 Grimstad	100,1	98,8	97,8	96,8	98,8	98,3	2,6	2,5	2,5
906 Arendal		100,3	94,8		95,8	96,1		-2,6	2,3
911 Gjerstad	118,0	113,5	106,2	105,1	105,2	101,5	-0,7	1,8	-3,1
912 Vegårshei	113,3	115,5	105,3	99,7	100,9	99,0	0,8	-0,4	2
914 Tvedestrand	107,2	108,1	98,1	91,9	91,6	91,2	0,9	-0,9	0
919 Froland	103,8	106,0	95,2	97,8	97,8	96,3	4,4	-0,1	5,3
926 Lillesand	99,2	103,1	95,8	96,9	95,9	95,6	-0,1	-4,9	1,2
928 Birkenes	94,0	92,5	82,9	93,9	93,8	98,4	2,2	-0,3	1,6
929 Åmli	100,4	103,0	95,9	107,9	118,3	110,3	3,7	2,5	4,1
935 Iveland	102,0	116,8	101,5	118,3	119,3	112,2	7	4	1,7
937 Evje og Hornnes	110,8	106,0	98,0	95,7	95,3	94,5	2,1	0,4	3,3
938 Bygland	122,0	116,8		129,9	127,2		5,2	-1,8	
940 Valle	127,3	127,5		165,2	166,9		-0,2	3,3	
941 Bykle	144,2	142,5		266,6	277,1		15,9	15,6	
1001 Kristiansand	98,5	102,2	99,4	99,0	99,0	98,8	1,7	1,4	2,5
1002 Mandal	95,7	95,0	92,9	91,7	91,8	94,9	1,3	2,6	3,3
1003 Farsund	96,0	99,5	89,0	96,6	98,3	99,5	3,4	0,1	2,6
1004 Flekkefjord	96,6	94,8	110,1	97,6	97,2	97,8	2,5	0,2	2,5
1014 Vennesla	99,0	98,4	96,9	97,1	97,4	98,2	3	2,4	5
1017 Songdalen	87,5	87,5	92,5	93,8	93,4	94,0	6,2	3,7	1,6
1018 Søgne	94,1	96,5	90,9	95,8	95,3	95,5	2,9	3,7	5,2
1021 Marnardal	95,2	96,4		104,7	104,8		6,8	5,8	
1026 Åseral	110,8	112,9		166,8	167,6		12,2	12,7	
1027 Audnedal	94,7	98,2	96,2	105,5	102,3	104,0	2,4	0,9	0,5
1029 Lindesnes	99,3	91,0	90,6	105,4	105,4	95,3	8	1	2,2
1032 Lyngdal	90,8	93,7	115,2	91,9	91,6	93,2	1,9	-0,1	0,6
1037 Kvinesdal	94,9	95,7	106,2	113,7	114,8	115,8	3,4	2,2	5,7
1046 Sirdal	105,7	103,8	108,4	199,6	200,3	185,6	6,7	6	2,3
1101 Eigersund	96,5	95,5	110,2	97,7	99,2	97,9	1,2	0,3	6
1102 Sandnes	91,2	93,4	93,6	97,5	97,6	97,8	3,8	2,7	3,1
1103 Stavanger	104,6	105,0	101,9	106,7	106,0	105,8	1,9	-1,2	3,3
1106 Haugesund	102,0	103,1	105,9	96,4	95,7	96,9	-0,6	-2,8	1,9
1111 Sokndal	109,4	112,8	115,2	99,4	98,9	98,0	3	-0,8	1,2
1112 Lund	110,9	109,7	94,1	95,8	96,6	94,4	3	-2,7	3,9
1114 Bjerkreim	116,6	110,9		99,6	102,0		3,7	1,8	

	Samlet produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat i pst.		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
1119 Hå	100,5	99,9	100,5	92,6	92,7	93,0	7,1	5,8	6,6
1120 Klepp	95,2	93,0	101,8	95,6	95,1	94,8	2,1	1,4	4
1121 Time	95,2	96,1	97,5	96,2	95,8	96,3	2,3	0,1	2,8
1122 Gjesdal	96,4	99,2	98,6	97,7	97,6	96,9	3,6	3	1,1
1124 Sola	96,4	97,6	92,2	102,4	102,4	104,0	1,8	2,8	5,4
1127 Randaberg	96,7	95,2	102,5	102,0	103,1	102,8	2,1	-0,3	3,5
1129 Forsand	119,5	115,8		168,9	173,9		15,7	1,9	
1130 Strand	95,8	94,6	111,6	99,2	98,4	98,0	1,5	1,9	3,8
1133 Hjelmeland	104,5	105,3	89,0	120,0	120,3	120,0	3	-1,1	1,2
1134 Suldal	126,1	125,4		162,4	170,8		5,1	8,8	
1135 Sauda	100,5	100,0	118,6	118,9	120,3	113,0	1,2	3	1,4
1141 Finnøy	96,4	96,2	89,0	111,1	109,1	108,5	3,2	0,7	0,4
1142 Rennesøy	96,6	99,5	104,5	99,7	99,5	100,3	4,9	0,9	3,3
1146 Tysvær	100,3	95,0	111,8	120,3	120,0	119,7	4,6	3,5	4
1149 Karmøy	95,6	93,7	97,5	95,4	95,3	95,0	1,9	0,6	3,3
1160 Vindafjord	95,5	95,1	101,9	106,0	102,1	101,5	8	0,7	-0,3
1201 Bergen	101,5	103,6	102,8	98,1	98,3	98,6	1,7	0,1	3
1211 Etne	102,3	99,6	100,5	100,8	100,1	98,8	3,2	-2,8	1,8
1216 Sveio	98,4	100,4	106,5	97,8	97,1	96,9	4,6	1,2	4,1
1219 Bømlo	94,8	94,5	97,4	97,6	97,6	99,4	0	0,3	1,7
1221 Stord	91,7	89,7	101,4	94,1	97,7	98,1	3,2	0,9	2,5
1222 Fitjar	97,0	96,0	101,6	102,8	106,1	108,2	6,8	-1,5	2,3
1223 Tynes	102,1	101,2	103,2	104,3	103,9	103,6	0	4,3	1,1
1224 Kvinnherad	97,3	98,7	101,5	113,5	113,2	106,7	9,6	3,8	5,1
1228 Odda	105,3	105,4	118,0	124,8	132,5	147,0	5	8,6	6,2
1231 Ullensvang	102,9	101,8	100,4	101,0	101,0	103,2	2,4	2,5	1,4
1232 Eidfjord	128,3	117,8		236,9	246,2		10,3	14,5	
1233 Ulvik	116,6	117,7		143,1	140,7		4,6	1,4	
1235 Voss	106,8	106,1	101,5	100,9	101,4	103,6	4,2	5,1	3,7
1238 Kvam	101,8	103,4	102,6	107,6	111,0	107,2	2,2	-0,6	-3
1241 Fusa			102,5			100,6			0,7
1242 Samnanger	100,2	92,9	89,8	108,8	111,7	111,7	1,6	-1,7	-0,4
1243 Os (Hord.)	89,0	88,9	109,6	93,8	93,6	94,2	6	3,5	5,4
1244 Austevoll	95,4	93,8	92,0	105,4	102,5	104,5	4	0,3	0,2
1245 Sund	98,5	94,6	92,3	95,7	94,9	95,6	1,1	1,7	1,2
1246 Fjell	93,6	92,8	92,9	94,7	94,8	95,3	-0,1	0,8	2,2
1247 Askøy	95,3	88,1	94,7	92,1	91,9	92,9	0,8	1,3	1,6
1251 Vaksdal	103,4	103,3	97,0	122,0	120,0	119,5	9,8	2	2,5
1253 Osterøy	95,6	97,7	107,2	98,0	96,5	97,8	1,1	2,3	1,1
1256 Meland	97,0	99,3	97,0	98,0	97,8	100,7	6,4	2,9	3,1
1259 Øygarden	108,6	109,0	105,5	155,4	149,9	151,7	5,9	7,6	11,8
1260 Radøy			102,6			97,4			3,1
1263 Lindås	101,6	97,3	116,5	115,2	115,5	113,8	5,9	3,6	2,9
1264 Austrheim	96,3	102,7	101,5	111,9	110,0	107,5	2,3	-3	-3,2
1265 Fedje			99,9			122,7			1,6
1266 Masfjorden	121,1	123,9	108,4	139,9	139,4	130,9	4,1	1,1	1,2
1401 Flora	96,8	98,5	102,3	102,6	103,9	102,1	0,8	-0,7	0,1
1411 Gulen	103,9	108,9	112,3	115,8	113,7	111,9	1,3	2,4	2,1
1413 Hyllestad	105,6	117,5	111,0	108,0	112,4	117,3	1,4	3,7	0,1
1416 Høyanger	122,2	120,8	124,4	146,1	146,6	115,9	-0,1	3,3	3,3
1417 Vik	110,1	108,8	116,3	125,7	125,6	126,8	6,3	4,6	21,3
1418 Balestrand	123,9	106,5		134,5	136,9		3,3	0,9	
1419 Leikanger	114,8	114,7	106,4	102,3	101,1	101,1	1,3	-3	-3,5
1420 Sogndal	98,6	97,4	115,4	100,5	100,3	100,0	6,5	4,2	5,3
1421 Aurland	124,3	117,2	129,7	178,4	184,8	198,7	6	6,1	20,6
1422 Lærdal	112,4	112,0	130,9	145,6	144,9	122,8	-0,9	8,3	-0,2
1424 Årdal	105,6	101,9	113,0	124,4	123,3	122,8	0,9	1,8	3,2
1426 Luster	109,0	114,5	108,8	123,6	122,1	122,2	1,8	1,3	1
1428 Askvoll	107,3	103,9	99,8	97,5	97,0	96,7	0,5	2,4	3,8

	Samlet produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat i pst.		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
1429 Fjaler	101,7	104,2		98,6	99,3		2,1	0,7	
1430 Gaular	104,9	106,5	112,2	99,4	98,3	100,9	1,4	-0,9	0,1
1432 Førde	103,2	99,8	89,2	99,5	99,5	100,0	3,4	0,2	2
1433 Naustdal	102,0	104,1	107,1	101,3	101,6	101,0	-2,2	1,6	-0,6
1438 Bremanger	103,6	106,4	121,9	114,3	113,4	120,3	7,4	-6,2	17,7
1439 Vågsøy			101,0			99,7			4,2
1441 Selje	103,9	102,1	109,8	96,9	98,1	97,9	-2,3	-0,6	5
1443 Eid	104,5	106,2	103,9	92,1	92,5	95,1	-0,1	-1,4	2,3
1444 Homindal	118,8	120,2		100,2	103,1		3,7	-0,6	
1445 Gloppen	93,0	96,1	101,7	98,7	99,0	98,5	1,5	-0,9	0,3
1449 Stryn	107,8	104,1	103,3	95,5	95,3	95,3	1,3	2,4	0,6
1502 Molde	100,1	99,3	103,4	99,3	99,1	100,1	-0,3	-2,2	3,1
1504 Ålesund	101,3	101,0	101,8	96,1	96,1	95,8	-1,7	-2,3	1,3
1505 Kristiansund	99,0	98,8	100,1	100,3	99,7	98,6	-0,4	-2	0,5
1511 Vanylven	104,2	104,8	107,8	98,7	98,8	89,8	7,5	2,1	3,6
1514 Sande (M. og R.)	95,4	100,1		101,7	101,5		0,2	-0,9	
1515 Herøy (M. og R.)	106,7	104,5	101,5	98,4	96,8	97,1	-5,7	-6,9	0,2
1516 Ulstein	97,0	99,6	109,5	99,5	98,4	98,7	5,7	1,1	2,7
1517 Hareid	97,9	103,1		92,5	92,1		1,6	1,3	
1519 Volda	98,9	98,4	107,6	92,4	92,4	94,6	0,6	1,9	3,2
1520 Ørsta	102,2	102,7	102,4	92,7	93,6	97,1	3,1	2,6	4,4
1523 Ørskog	117,9	119,2	115,1	96,3	96,7	98,9	2,4	-4,6	-2,6
1524 Norddal	112,8	113,0	116,1	141,2	135,5	130,6	0,1	-2,1	-1,5
1525 Stranda	101,0	100,4	92,8	95,3	97,3	100,2	6,2	2	0
1526 Stordal	122,8	115,0	136,3	106,2	108,0	102,4	7,2	4,6	-0,8
1528 Sykkylven	90,5	90,2	95,9	91,3	91,8	91,5	-0,2	-1,2	8,3
1529 Skodje	92,1	91,6	118,4	93,6	93,1	93,5	0,1	-1,5	1,9
1531 Sula	88,2	89,6	97,9	93,3	93,4	93,7	3,6	0,1	2,4
1532 Giske	88,6	86,9	110,2	93,3	93,0	96,5	5,3	-3,4	-3
1534 Haram	100,5	100,0	102,6	95,4	95,2	94,0	5,5	2,2	0
1535 Vestnes	101,5	102,9	124,9	96,7	96,0	92,8	-0,1	1,2	-0,8
1539 Rauma	115,1	112,0	104,5	99,7	101,5	99,7	0	-0,6	-1,5
1543 Nesset	106,2	108,1	102,8	107,1	107,8	104,0	-1,2	-0,8	1,2
1545 Midsund	100,2	94,5	97,1	101,8	102,8	101,4	3,6	-0,4	0,9
1546 Sandøy	108,0	108,4		108,2	107,2		0,5	-1,4	
1547 Aukra	108,4	106,7	114,4	179,7	199,4	189,0	26,1	18,2	17,7
1548 Fræna	94,4	94,0	95,5	99,3	99,0	102,4	0,1	1,4	4,4
1551 Eide	105,2	101,2	99,3	95,0	94,3	93,4	-0,2	0,3	1,2
1554 Averøy	104,7	104,2	92,9	100,0	99,3	100,9	3,3	0,6	2,8
1557 Gjemnes	98,5	96,7	90,8	108,9	108,5	107,9	5,9	7,4	5,9
1560 Tingvoll	103,1	112,7	99,1	95,8	95,1	96,7	0,9	-1,1	0,9
1563 Sunndal	114,8	112,2	107,8	118,6	119,0	118,4	4,2	3,2	3,6
1566 Surnadal	99,1	98,5	106,4	106,4	105,9	102,1	-2,6	-1,1	0,4
1567 Rindal	115,8	115,0		107,9	110,6		3,2	-2,3	
1571 Halså	111,2	111,5		99,4	107,1		6,2	4,5	
1573 Smøla	116,3	113,5		107,9	108,2		1,6	-2,6	
1576 Aure	106,0	108,8	98,7	128,6	128,0	128,0	3,4	2,2	1,2
1601 Trondheim	102,7	103,2	98,0	100,8	99,9	100,6	4,5	0,3	2,9
1612 Hemne	109,6	111,9	103,9	102,7	104,1	104,2	-2,9	-1	1,8
1613 Snillfjord			110,6			106,6			2
1617 Hitra	97,7	99,1	118,8	102,2	101,5	102,8	3,6	-0,6	-2
1620 Frøya	103,5	110,3	111,5	101,7	102,9	100,7	10,8	0	-3,7
1621 Ørland	110,0	109,0	94,4	95,1	98,9	94,9	4,7	3,2	0,8
1622 Agdenes	102,8	105,1	113,9	102,2	103,4	100,6	9	5,1	2,3
1624 Rissa	109,6	111,6	109,4	96,1	96,7	97,2	2,3	2,4	1,5
1627 Bjugn	93,4	94,7	107,1	98,9	97,7	91,4	0,7	-1,5	-4,9
1630 Åfjord	101,9	101,4	107,3	100,5	99,3	98,7	1,9	-0,8	2,6
1632 Roan	113,5	110,0		108,7	109,4		-2	-3,1	
1634 Oppdal	102,9	106,4	112,1	100,5	100,4	103,4	5,4	1,2	2,9

		Samlet produktionsindeks			Korrigeret inntekt			Netto driftsresultat i pst.		
		2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
1635	Rennebu	113,1	117,9	107,0	117,8	115,4	115,3	3,2	0,7	2,5
1636	Meldal	96,3		98,5	100,9		94,5	3,3		0,8
1638	Orkdal	98,7	98,2	93,1	92,5	91,7	92,0	4	0,6	3,5
1640	Rørros	108,1	105,9	101,7	104,6	102,3	103,9	-3,7	-2,9	4,1
1644	Holtålen	103,4	102,9	93,9	103,6	104,8	105,1	0,1	-1	9,3
1648	Midtre Gauldal	107,1	107,7	101,6	96,5	96,6	94,7	3,1	-0,7	1,9
1653	Melhus	96,1	98,3	101,4	95,4	96,3	96,0	6,1	-0,2	1,8
1657	Skaun	92,3	91,1	91,4	93,0	93,5	96,9	6,1	4,7	8,6
1662	Klæbu	99,3	98,1	112,3	97,1	97,4	95,4	2,4	2,8	0,8
1663	Malvik	93,0	93,4	91,1	93,3	92,9	94,7	-0,8	0,2	-1,1
1664	Selbu	101,6	100,7	101,2	106,8	105,9	104,5	-2,6	2,4	1,4
1702	Steinkjer	100,7	100,4	101,3	95,2	95,2	96,1	1,8	0,6	2,4
1703	Namsos	101,7	94,1	91,6	97,8	98,3	98,6	-1,1	1,7	5,2
1711	Meråker	116,6	121,1	112,6	108,7	115,6	105,2	0,4	-0,5	4,6
1714	Stjørdal	88,2	88,9	93,2	92,5	92,0	92,2	1,6	0,7	0,6
1717	Frosta	105,7	98,8	105,8	99,0	98,3	99,8	-2,1	1,1	3,4
1718	Leksvik	107,8	110,2	105,0	97,2	97,9	95,4	0,5	3,3	1,7
1719	Levanger	92,4	92,1	89,7	97,2	96,2	96,7	0,3	0	1,5
1721	Verdal	100,8	100,4	100,2	98,0	97,8	97,5	-1,7	-0,9	1,3
1724	Verran	105,0	98,2	90,1	107,7	106,0	107,1	2	-0,7	2,1
1725	Namdalseid	113,3	107,8		101,8	106,9		5	0,8	
1736	Snåase Snåsa	111,1	112,5	110,3	106,4	108,3	108,1	-0,4	-1,6	2,6
1738	Lierne	113,0		116,2	121,2		121,2	3,2		1,8
1742	Grong	132,8	135,9	135,3	122,3	121,6	119,3	2,3	-2	2,5
1743	Høylandet	121,4	115,4	111,7	105,1	105,7	104,9	4	2,5	2,9
1744	Overhalla	102,6	102,9	90,5	99,1	98,0	98,3	3,2	2	5
1749	Flatanger	117,1			114,5			1		
1750	Vikna	103,7	107,5	104,9	98,5	99,2	99,6	1,5	0,9	-1,3
1751	Nærøy	110,7	109,4	118,6	98,3	98,5	98,8	1,3	3,7	3
1756	Inderøy			94,7			96,4			2,9
1804	Bodø		102,2	95,8		101,4	102,5		-1,2	1,1
1805	Narvik	105,1	104,2	107,1	106,0	106,8	108,0	2,2	3,4	3,8
1811	Bindal			130,0			128,7			1,7
1812	Sømna	114,1	117,8	112,2	101,1	101,9	103,1	2,9	-1	2,7
1813	Brønnøy	107,0	107,6	109,4	98,6	98,2	98,4	-1,6	-3,8	-1,3
1818	Herøy (Nordl.)	108,1	103,7	108,1	107,9	107,9	106,9	3,3	2,6	2,4
1820	Alstahaug	102,0	102,1	100,6	100,0	99,9	101,8	4,1	-0,1	-0,3
1822	Leirfjord	115,8	127,7		103,2	103,8		1,3	0,1	
1824	Vefsn	102,0	103,5	99,1	105,0	105,1	103,8	0,8	-1,6	2,2
1826	Hattfjelldal	107,2	108,2	109,0	110,9	111,4	124,1	4,1	7,9	23
1827	Dønna	104,0	105,0		109,4	109,5		2,8	-2,6	
1828	Nesna	114,5	108,9	91,0	109,9	105,2	104,7	0,3	1,8	-0,1
1832	Hemnes	106,9	104,1	102,0	124,8	130,7	131,7	5	6,2	11,2
1833	Rana	103,8	104,1	107,4	104,2	108,4	103,0	2,1	1,6	6,9
1834	Lurøy	94,2	96,5		107,6	108,4		12,4	9,2	
1836	Rødøy	102,4	103,3	86,8	109,9	109,9	108,6	-0,5	2,1	-2,7
1837	Meløy	110,3	108,2	104,6	116,3	120,6	110,9	-1,9	-2,4	-0,9
1838	Gildeskål	109,4	104,9	106,4	121,1	120,7	121,4	1,3	6,6	-3,2
1840	Saltidal	100,4	101,2	124,2	96,8	97,9	98,7	-1,9	-2,1	-0,5
1841	Fauske	102,3	100,3	96,5	109,8	107,3	108,2	0,6	-2,9	-1
1845	Sørfold	104,9	102,7	100,5	161,1	162,9	160,9	2,1	-2,5	-0,4
1848	Steigen		111,3	110,1		107,6	108,6		-2,1	-4,6
1849	Hábmer Hamarøy		119,7			122,9			0,5	
1850	Divtasvuodna Tysfjord	113,2	112,9		120,7	122,1		-4,3	-5,3	
1851	Lødingen	99,4	103,2		102,1	102,7		4,1	1,8	
1853	Evenes	107,7	108,4	114,7	111,6	112,6	108,5	3,4	0,9	-2,4
1854	Ballangen	106,9	102,8	105,9	102,2	103,6	102,3	-1,7	-4,4	7,6
1859	Flakstad		112,2			110,1			0,7	
1860	Vestvågøy	98,5	105,2	103,6	98,7	99,8	100,2	-0,8	-3,2	3,5

	Samlet produktjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat i pst.		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
1865 Vågan	106,0	104,2	104,8	99,6	99,5	99,7	-1,3	-0,2	6,5
1866 Hadsel	104,9	102,1		98,4	98,1		-3,6	-3	
1867 Bø (Nordl.)	101,9	104,8	104,5	100,8	101,8	101,3	7,5	2,9	0,8
1868 Øksnes	104,0	103,3	102,7	95,8	96,4	95,2	0,7	0,2	1,2
1870 Sortland	112,3	114,4	100,2	100,6	99,9	99,1	2	0,8	-0,8
1871 Andøy	106,0	105,2		101,7	101,3		-0,2	-0,7	
1902 Tromsø	102,8	101,0	109,3	103,9	103,6	104,0	0,1	-1,7	0,4
1903 Harstad	107,0	107,3	106,6	106,0	105,4	104,8	3,7	0,8	1,7
1911 Kvæfjord	112,0	110,2	123,9	102,9	102,2	102,5	-0,5	0,2	3,3
1913 Skånland	101,0	105,0	94,0	103,3	104,4	104,8	-1,2	-0,8	0,8
1917 Ibestad			113,6			112,0			-1,4
1919 Gratangen	109,5			114,1			0,7		
1920 Lavangen	107,3	114,5	128,6	117,0	112,4	112,5	3,7	2,4	7,3
1922 Bardu	99,7	97,2	93,8	121,7	120,2	120,7	1	0,7	-0,1
1923 Salangen	109,5	106,9	122,8	106,8	109,4	108,2	3,9	1,5	2,3
1924 Målselv	109,5	106,8	117,2	105,4	105,6	107,3	0,1	2,2	2,6
1925 Sørreisa	97,2	97,0	95,6	98,7	100,0	98,5	1,8	-1,8	1,5
1926 Dyrøy	116,1	112,7	133,2	111,9	113,7	111,8	1,9	1,7	2,9
1927 Tranøy	110,6	108,7	117,9	113,1	112,7	111,6	0,5	3,2	1,6
1931 Lenvik	100,8	98,8	115,7	99,9	100,5	101,8	-0,2	1,3	1,4
1933 Balsfjord	104,8	105,7	111,3	105,4	106,2	106,0	0,6	2,9	1,7
1936 Karlsøy	116,8	123,7		116,0	117,6		2,8	0,9	
1938 Lyngen	105,5	101,7	104,2	112,5	112,8	112,3	1,6	1,1	2,4
1939 Omasvuotna Storfjord	100,6	104,0	108,6	128,0	121,3	127,3	2,1	5	5,7
1940 Gáivuotna Kåfjord	115,2	114,1		128,7	123,8		2,5	1,7	
1940 Kåfjord			112,1			118,5			3,9
1941 Skjervøy	111,4	112,1	115,4	116,6	117,0	116,9	3,5	0,1	3,6
1942 Nordreisa	108,7	106,9	116,0	106,2	105,7	106,1	4,2	-0,3	-0,5
1943 Kvænangen		115,5			137,1			-6,1	
2002 Vardø	120,9	112,9		125,5	124,1		18,8	2,8	
2003 Vadsø	109,0	112,4	118,3	110,2	110,6	110,8	-0,6	-0,8	2,8
2004 Hammerfest	108,2	109,5	112,0	141,5	139,2	148,7	2,6	6,2	8,6
2011 Guovdageaidnu Kautokeino		107,2			119,9			0,9	
2012 Alta	99,2	99,8	112,3	110,7	110,5	110,9	1,2	-0,2	1,7
2015 Hasvik	129,4	124,7		137,7	137,3		8,9	7,5	
2019 Nordkapp	108,6	108,9	93,8	115,8	115,6	114,4	0,5	4	1,9
2020 Porsanger Porsángu Porsanki	142,1	127,2	109,2	111,7	110,0	110,4	1	-0,3	5
2021 Kárásjohka Karasjok	116,7	115,8		118,4	117,9		7,9	7,2	
2022 Lebesby	122,8	125,3	106,1	144,1	149,3	147,3	6,7	4,7	-0,8
2024 Berlevåg			99,9			137,7			5,1
2025 Deatnu Tana		100,9			118,6			0,6	
2025 Tana			153,0			118,3			-1,8
2028 Båtsfjord	107,8	100,8	105,3	121,1	120,3	120,0	0,3	-1,1	-1
2030 Sør-Varanger	107,6	106,3	113,9	115,8	115,0	115,4	2,1	1,1	0,4

Vedlegg 13 Effektivitetsverdier for kommunale tjenester 2014 og 2015

I analysene avhenger effektiviteten til en gitt kommune av avstanden til referansefronten. For alle kommuner som ligger under referansefronten vil dette forholdet representere et tall (kalt effektivitetsscore) mellom 0 og 1, mens det for kommunene som ligger på referansefronten vil være lik 1.

En verdi på eksempelvis 0,88 betyr at kommunen vil ha effektiviseringspotensial på 12 prosent – ressursbruken kan reduseres med 12 prosent uten at produksjonen reduseres dersom kommunen blir like effektiv som den mest effektive kommunen innen denne tjenesten.

Tabell 1 Samlet effektivitet og underliggende DEA-score, 2014 og 2015

Kommune	Barnehage		Grunnskole		Pleie og omsorg		Samlet		Endring samlet 2014-15
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	
0101 Halden	0.963	0.975	0.950	0.970	0.675	0.785	0.825	0.885	0.060
0104 Moss	0.974	0.920	0.940	0.952	0.964	1.000	0.958	0.968	0.009
0105 Sarpsborg	0.821	0.835	0.915	0.938	0.852	0.953	0.866	0.923	0.057
0106 Fredrikstad	0.918	0.920	0.900	0.889	1.000	0.785	0.951	0.847	-0.103
0111 Hvaler	0.813	0.826	0.833	0.860	0.929	0.701	0.873	0.778	-0.095
0118 Aremark	1.000	1.000	0.813	0.794	0.585	0.632	0.746	0.762	0.016
0119 Marker	0.944	0.838	0.798	0.804	0.660	0.623	0.765	0.727	-0.038
0121 Rømskog	0.637	0.729			1.000	0.969			
0122 Trøgstad	0.756	0.815	0.816	0.821	0.819	0.753	0.805	0.788	-0.017
0123 Spydeberg	0.889	0.956	0.920	0.888	0.782	0.973	0.849	0.942	0.093
0124 Askim	0.843	0.965	0.839	0.888	0.835	0.885	0.838	0.903	0.065
0125 Eidsberg	0.798	0.802	0.781	0.803	0.829	0.948	0.807	0.871	0.064
0127 Skiptvet	0.819	0.778	0.923	0.930	0.584	0.617	0.742	0.752	0.009
0128 Rakkestad	0.928	1.000	0.803	0.803	0.799	0.819	0.828	0.852	0.025
0135 Råde	0.846	0.998	0.902	0.823	0.553	0.539	0.727	0.728	0.001
0136 Rygge	0.919	0.947	0.793	0.746	0.632	0.584	0.744	0.713	-0.032
0137 Våler (Østf.)	0.825	0.939	0.744	0.779	0.691	0.692	0.736	0.772	0.036
0138 Hobøl	0.945	0.899	0.722	0.764	0.854	1.000	0.831	0.903	0.072
0211 Vestby	0.951	0.883	0.822	0.820	0.904	0.865	0.887	0.854	-0.033
0213 Ski	1.000	1.000	0.928	0.909	0.756	1.000	0.863	0.971	0.108
0214 Ås	1.000	0.983	0.878	0.901	0.843	0.789	0.888	0.866	-0.022
0215 Frogn	1.000	0.992	1.000	1.000	0.711	0.863	0.865	0.935	0.070
0216 Nesodden	0.958	0.991	0.921	0.933	0.865	0.916	0.903	0.937	0.034
0217 Oppegård	1.000	0.966	0.997	1.000	1.000	1.000	0.999	0.993	-0.006
0219 Bærum	1.000	1.000	1.000	1.000	0.955	1.000	0.979	1.000	0.021
0220 Asker	0.943	0.934	0.920	0.932	1.000	1.000	0.962	0.964	0.002
0221 Aurskog-Høland	0.856	0.859	0.915	0.922	0.983	0.997	0.934	0.944	0.009
0226 Sørum	0.905	0.961	0.932	0.918	0.815	0.790	0.872	0.867	-0.004
0227 Fet	0.947	0.949	0.997	1.000	0.442	0.410	0.727	0.714	-0.013
0228 Rælingen	0.995	1.000	1.000	1.000	0.517	0.509	0.773	0.771	-0.002
0229 Enebakk	1.000	0.924	0.865	0.985	1.000	0.867	0.957	0.917	-0.040
0230 Lørenskog	1.000	0.997	1.000	0.990	0.901	0.936	0.954	0.966	0.013
0231 Skedsmo	1.000	1.000	0.955	0.939	0.877	0.887	0.928	0.927	-0.001
0233 Nittedal	0.761	0.775	0.967	0.970	0.811	0.770	0.851	0.835	-0.015
0234 Gjerdrum	1.000	1.000	0.953	0.974	0.620	0.539	0.807	0.776	-0.031
0235 Ullensaker	0.841	0.872	0.966	0.944	0.980	0.844	0.946	0.882	-0.064
0236 Nes (Ak.)	0.790	0.836	0.903	0.904	0.937	0.843	0.895	0.861	-0.034
0237 Eidsvoll	0.910	0.852	0.903	0.959	0.950	0.892	0.926	0.905	-0.021
0238 Nannestad	1.000	0.832	0.921	0.948	0.743	0.707	0.855	0.811	-0.044
0239 Hurdal	0.908	1.000	1.000	0.847	0.675	0.485	0.829	0.710	-0.119
0301 Oslo kommune	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	0.000
0402 Kongsvinger	0.855	0.811	0.824	0.778	0.809	0.796	0.824	0.793	-0.030

Kommune	Barnehage		Grunnskole		Pleie og omsorg		Samlet		Endring samlet
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014-15
0403 Hamar	0.850	0.796	0.873	0.889	0.710	0.809	0.792	0.832	0.040
0412 Ringsaker	0.864	0.833	0.782	0.764	1.000	0.989	0.901	0.884	-0.017
0415 Løten	0.782	0.720	0.784	0.843	0.767	0.790	0.776	0.792	0.017
0417 Stange	0.786	0.889	0.789	0.827	0.788	0.774	0.788	0.816	0.028
0418 Nord-Odal	0.672	0.721	0.926	0.897	0.857	0.837	0.840	0.832	-0.008
0419 Sør-Odal	0.882	0.918	0.718	0.678	0.750	0.680	0.768	0.730	-0.038
0420 Eidskog	0.881	0.871	0.711	0.719	0.807	0.755	0.792	0.768	-0.024
0423 Grue	0.609	0.631	0.800	0.707	0.581	0.681	0.657	0.679	0.021
0425 Åsnes	1.000	1.000	0.771	0.760	0.700	0.784	0.786	0.822	0.036
0426 Våler (Hedm.)	0.824	0.833	0.755	0.754	0.848	0.777	0.813	0.781	-0.032
0427 Elverum	0.884	0.916	0.878	0.883	0.798	0.826	0.842	0.863	0.021
0428 Trysil	0.767	0.734	0.769	0.648	0.726	0.620	0.748	0.653	-0.096
0429 Åmot	0.735	0.684	0.924	0.919	0.925	0.595	0.884	0.718	-0.166
0430 Stor-Elvdal	0.602	0.778	0.714	0.792	0.578	0.542	0.627	0.672	0.046
0432 Rendalen	0.646	0.755	0.740		0.393	0.416	0.558		
0434 Engerdal	0.719	0.678	0.843	0.746	0.609	0.364	0.707	0.553	-0.154
0436 Tolga	0.861	0.698	0.752		0.481	0.561	0.649		
0437 Tynset	0.682	0.592	0.670	0.736	0.659	0.696	0.667	0.687	0.020
0438 Alvdal	0.858	0.884	0.664	0.675	0.920	0.910	0.824	0.829	0.004
0439 Folldal	0.945	0.782	0.812		0.527	0.548	0.707		
0441 Os (Hedm.)	0.670	0.650	0.806	0.776	0.698	0.664	0.727	0.697	-0.030
0501 Lillehammer	0.845	0.804	0.827	0.859	0.747	0.664	0.793	0.756	-0.037
0502 Gjøvik	1.000	0.925	0.724	0.743	0.819	0.882	0.827	0.846	0.019
0511 Dovre	1.000	0.814	0.651	0.596	1.000	0.840	0.888	0.756	-0.132
0512 Lesja	0.661	0.797	0.681	0.715	0.493	0.631	0.589	0.693	0.104
0513 Skjåk	0.792	0.654	0.811	0.713	0.602	0.576	0.709	0.636	-0.073
0514 Lom	0.733	0.773	0.677	0.571	0.623	0.657	0.664	0.654	-0.010
0515 Vågå	0.813	0.816	0.801	0.741	0.799	0.681	0.803	0.729	-0.074
0516 Nord-Fron	0.614	0.788	0.672	0.635	0.776	0.800	0.708	0.744	0.036
0517 Sel	0.682	0.681	0.666	0.749	0.532	0.616	0.607	0.672	0.066
0519 Sør-Fron	0.916	0.711	0.704	0.659	0.540	0.565	0.672	0.626	-0.046
0520 Ringebru	1.000	1.000	0.661	0.654	0.516	0.635	0.665	0.719	0.053
0521 Øyer	0.784	0.884	0.703	0.750	0.718	0.469	0.727	0.647	-0.080
0522 Gausdal	0.785	0.777		0.682	0.740	0.756		0.736	
0528 Østre Toten	0.740	0.857	0.701	0.665	0.851	0.886	0.779	0.809	0.030
0529 Vestre Toten	0.821	0.870	0.800	0.783	1.000	1.000	0.898	0.903	0.005
0532 Jevnaker	0.825	0.911	0.827	0.883	0.801	0.857	0.814	0.877	0.062
0533 Lunner	0.847	0.914	0.887	0.861	0.598	0.619	0.744	0.759	0.016
0534 Gran	0.795	0.763	0.791	0.763	0.894	0.871	0.840	0.813	-0.027
0536 Søndre Land	0.743	0.747	0.741	0.826	0.715	0.772	0.729	0.784	0.055
0538 Nordre Land	0.747	0.666	0.763	0.780	0.849	0.855	0.800	0.791	-0.009
0540 Sør-Aurdal	0.737	0.701	0.569		0.711	0.627	0.671		
0541 Etnedal	0.746	0.513	0.829		1.000	0.821	0.891		
0542 Nord-Aurdal	0.700	0.735	0.851	0.845	0.549	0.587	0.678	0.701	0.023
0543 Vestre Slidre	0.638	0.850	0.715	0.696	0.633	0.716	0.660	0.738	0.078
0544 Øystre Slidre	0.787	0.726	0.667	0.695	0.675	0.816	0.696	0.758	0.062
0545 Vang	0.510	0.515	0.604		0.842	0.824	0.695		
0602 Drammen	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	0.000
0604 Kongsberg	0.879	0.898	0.802	0.845	0.859	0.862	0.845	0.864	0.019
0605 Ringerike	0.888	0.863	0.786	0.841	0.993	0.899	0.904	0.873	-0.031
0612 Hole	0.819	1.000	0.836	0.792	0.857	0.599	0.842	0.746	-0.096
0615 Flå	0.918	0.820	1.000		0.500	0.629	0.749		
0616 Nes (Busk.)	0.732	0.779	0.659	0.643	0.900	1.000	0.787	0.839	0.052
0617 Gol	0.618	0.668	0.771	0.749	0.690	1.000	0.701	0.849	0.148
0618 Hemsedal	0.835	0.890	0.607	0.722	0.566	0.478	0.636	0.644	0.007
0619 Ål	0.769	0.650	0.655	0.660	0.553	0.533	0.631	0.598	-0.033
0620 Hol	0.559	0.592	0.611	0.547	0.549	0.612	0.571	0.587	0.015

Kommune	Barnehage		Grunnskole		Pleie og omsorg		Samlet		Endring samlet 2014-15
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	
0621 Sigdal			0.867	0.864	0.680	0.564			
0622 Krødsherad	0.825	0.773	0.838	0.786	0.816	0.798	0.825	0.789	-0.036
0623 Modum	0.767	0.777	0.869	0.858	1.000	1.000	0.909	0.907	-0.001
0624 Øvre Eiker	0.867	0.862	0.882	0.832	0.762	0.854	0.822	0.849	0.026
0625 Nedre Eiker	0.879	0.905	0.887	0.918	1.000	1.000	0.938	0.953	0.015
0626 Lier	0.698	0.784	0.902	0.873	0.741	0.751	0.783	0.797	0.013
0627 Røyken	0.869	0.881	0.895	0.946	1.000	1.000	0.939	0.958	0.019
0628 Hurum	0.777	0.843	0.798	0.797	0.772	0.763	0.781	0.791	0.010
0631 Flesberg	0.632	0.653	0.766	0.743	0.478	0.435	0.603	0.580	-0.023
0632 Rollag	0.507	0.737	0.745	0.710	0.535	0.473	0.596	0.605	0.009
0633 Nore og Uvdal	0.562	0.663	0.676	0.681	0.913	0.848	0.762	0.755	-0.007
0701 Horten	1.000	1.000	0.882	0.866	0.706	0.678	0.825	0.806	-0.018
0702 Holmestrand	0.852	0.907	1.000	0.894	0.742	0.753	0.848	0.830	-0.017
0704 Tønsberg	0.996	1.000	0.979	0.975	0.803	0.814	0.901	0.905	0.004
0706 Sandefjord	0.699	0.742	0.911	0.861	0.639	0.582	0.739	0.705	-0.034
0709 Larvik	0.826	0.831	0.946	0.935	0.992	0.885	0.942	0.890	-0.053
0711 Svelvik	1.000	0.971	0.886	0.999	0.884	0.952	0.909	0.971	0.062
0713 Sande (Vestf.)	0.977	1.000	0.925	0.953	0.750	0.792	0.854	0.888	0.034
0714 Hof	0.697	0.741	0.965	0.977	0.500	0.564	0.691	0.734	0.043
0716 Re	0.759	0.804	0.768	0.755	1.000	0.781	0.874	0.777	-0.097
0719 Andebu	0.823	0.784	0.804	0.797	0.569	0.507	0.698	0.659	-0.039
0720 Stokke	0.814	0.889	0.796	0.824	0.632	0.643	0.723	0.753	0.030
0722 Nøtterøy	0.898	0.820	0.996	0.907	0.856	0.856	0.910	0.865	-0.045
0723 Tjøme	0.836	0.644	0.843	0.791	0.772	0.455	0.808	0.603	-0.205
0728 Lardal	0.988	0.779		0.842	0.789	1.000		0.902	
0805 Porsgrunn	0.775	0.785	0.856	0.906	0.960	1.000	0.887	0.924	0.037
0806 Skien	0.906	0.941	0.873	0.891	0.938	1.000	0.910	0.953	0.042
0807 Notodden	0.941	0.785	0.723	0.869	0.603	0.669	0.713	0.758	0.045
0811 Siljan	0.645	0.734	0.831	0.804	0.556	0.479	0.663	0.637	-0.026
0814 Bamble	0.917	0.882	0.872	0.839	0.772	0.825	0.835	0.841	0.006
0815 Kragerø	0.848	0.949	0.798	0.812	0.648	0.716	0.739	0.796	0.057
0817 Drangedal	0.866	0.781	0.705	0.707	0.777	0.568	0.773	0.658	-0.115
0819 Nome	0.801	0.693	0.736	0.711	0.765	0.897	0.763	0.794	0.030
0821 Bø (Telem.)	0.784	0.809	0.850	0.914	0.642	0.745	0.739	0.813	0.074
0822 Sauherad			0.812	0.820	0.710	0.525			
0826 Tinn	0.758	0.712	0.697	0.675	0.632	0.560	0.680	0.629	-0.050
0827 Hjartdal	0.623	0.644	0.544		0.527	0.598	0.553		
0828 Seljord	0.687	0.643	0.743	0.768	0.314	0.264	0.531	0.506	-0.025
0829 Kviteseid	0.723	0.607		0.689	0.784	0.674		0.665	
0830 Nissedal	0.496	0.492			0.829	0.713			
0831 Fyresdal	0.730	0.683	0.670		0.522	0.405	0.614		
0833 Tokke	0.501	0.455	0.549	0.648	0.606	0.539	0.565	0.556	-0.009
0834 Vinje	0.530	0.602	0.614	0.641	0.786	0.570	0.677	0.599	-0.077
0901 Risør	0.689	0.689	0.934	0.880	0.714	0.629	0.780	0.722	-0.058
0904 Grimstad	0.850	0.872	0.904	0.893	0.946	1.000	0.912	0.939	0.027
0906 Arendal	0.780	1.000	0.861	0.960	0.982	0.982	0.900	0.979	0.078
0911 Gjerstad	0.795	0.850	0.689	0.698	0.743	0.734	0.737	0.747	0.010
0912 Vegårshei	0.631	0.541	1.000	0.947	0.836	0.599	0.845	0.698	-0.147
0914 Tvedestrand	0.822	0.760	0.817	0.774	0.672	0.656	0.750	0.716	-0.034
0919 Froland	0.865	0.758	1.000	1.000	0.800	0.685	0.878	0.802	-0.076
0926 Lillesand	0.781	0.832	0.865	0.947	0.731	0.651	0.785	0.785	0.000
0928 Birkenes	0.718	0.712	0.861	0.916	0.446	0.484	0.637	0.671	0.034
0929 Åmli	0.719	0.779	0.690	0.770	0.541	0.665	0.626	0.723	0.097
0935 Iveland	0.514	0.507	0.741	0.777	0.776	0.773	0.709	0.718	0.008
0937 Evje og Hornes	0.760	0.805	0.806	0.837	0.614	0.687	0.707	0.760	0.053
0938 Bygland	0.560	0.615	0.665		0.762	0.844	0.688		
0940 Valle	0.523	0.496			0.456	0.699			

Kommune	Barnehage		Grunnskole		Pleie og omsorg		Samlet		Endring samlet 2014-15
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	
0941 Bykle	0.624	0.847	0.700		0.686	0.522	0.677		
1001 Kristiansand	0.978	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	0.995	1.000	0.005
1002 Mandal	1.000	1.000	1.000	1.000	0.947	1.000	0.975	1.000	0.025
1003 Farsund	0.723	0.823	0.767	0.866	0.627	0.522	0.693	0.697	0.004
1004 Flekkefjord	0.911	0.852	0.779	0.816	0.750	0.910	0.794	0.867	0.074
1014 Vennesla	0.843	0.890	0.789	0.854	0.648	0.656	0.734	0.769	0.035
1017 Songdalen	0.940	0.862	0.831	0.869	0.635	0.592	0.763	0.738	-0.024
1018 Søgne	0.917	0.903	0.896	0.858	0.537	0.643	0.733	0.767	0.034
1021 Marnardal	0.739	0.635	0.742		0.796	0.652	0.767		
1026 Åseral	0.627	0.745			0.738	0.821			
1027 Audnedal	0.752	0.650	0.801	0.770	0.454	0.577	0.629	0.655	0.026
1029 Lindesnes	0.717	0.763	0.797	0.951	0.512	0.632	0.647	0.762	0.115
1032 Lyngdal	0.833	0.760	0.922	0.905	0.902	0.971	0.894	0.905	0.011
1034 Hægebostad	0.628	0.643			0.465	0.565			
1037 Kvinesdal	0.713	0.848	0.745	0.761	0.470	0.519	0.609	0.666	0.057
1046 Sirdal	1.000	0.747	0.628	0.694	0.530	0.640	0.661	0.680	0.019
1101 Eigersund	0.733	0.692	0.738	0.726	0.879	0.973	0.803	0.834	0.031
1102 Sandnes	1.000	1.000	0.890	0.898	0.758	0.759	0.851	0.855	0.003
1103 Stavanger	0.945	0.912	1.000	1.000	0.881	0.878	0.933	0.924	-0.009
1106 Haugesund	0.638	0.706	1.000	0.953	1.000	0.991	0.923	0.919	-0.005
1111 Sokndal			0.795	0.817	0.729	0.663			
1112 Lund	0.739	0.757	0.760	0.757	0.525	0.445	0.646	0.611	-0.035
1114 Bjerkreim	0.756	0.841	0.744		0.424	0.479	0.597		
1119 Hå	1.000	0.920	0.814	0.827	0.976	0.888	0.929	0.875	-0.054
1120 Klepp	1.000	0.983	0.809	0.803	0.737	0.792	0.816	0.836	0.020
1121 Time	0.926	0.912	0.860	0.864	0.638	0.590	0.770	0.746	-0.024
1122 Gjesdal	0.923	0.902	0.839	0.860	0.720	0.747	0.801	0.816	0.015
1124 Sola	0.876	0.843	0.815	0.811	0.663	0.689	0.757	0.761	0.004
1127 Randaberg	0.919	0.824	0.771	0.802	0.548	0.661	0.698	0.740	0.042
1129 Forsand	0.766	0.774	0.767		0.444	0.464	0.616		
1130 Strand	0.875	0.799	0.948	0.953	1.000	1.000	0.957	0.942	-0.014
1133 Hjelmeland	0.771	0.654	0.656	0.664	0.589	0.469	0.649	0.571	-0.078
1134 Suldal	0.586	0.516	0.634		0.378	0.504	0.504		
1135 Sauda	0.984	0.976	0.777	0.675	0.933	1.000	0.894	0.891	-0.003
1141 Finnøy	0.845	0.739	0.619	0.670	0.353	0.452	0.543	0.583	0.040
1142 Rennesøy	0.976	0.939	0.893	0.966	0.712	0.681	0.826	0.827	0.001
1144 Kvitsøy	0.985	0.752			1.000	1.000			
1145 Bokn	0.754	0.613			0.549	0.560			
1146 Tysvær	0.980	0.966	0.891	0.872	0.663	0.783	0.803	0.850	0.047
1149 Karmøy	0.849	0.870	0.817	0.817	0.825	0.849	0.827	0.843	0.016
1151 Utsira	1.000	0.797							
1160 Vindafjord	0.848	0.865	0.710	0.726	0.635	0.706	0.705	0.746	0.042
1201 Bergen	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	0.000
1211 Etne	0.911	0.783	0.698	0.710	0.741	0.857	0.763	0.794	0.031
1216 Sveio	0.771	0.708	0.835	0.747	0.745	0.632	0.779	0.685	-0.094
1219 Bømlo			0.786	0.914	0.863	1.000			
1221 Stord	1.000	1.000	1.000	0.911	0.804	0.713	0.908	0.837	-0.071
1222 Fitjar	1.000	1.000	0.718	0.756	0.570	0.633	0.709	0.750	0.041
1223 Tysnes	0.978	0.790	0.713	0.801	0.554	0.577	0.695	0.694	-0.001
1224 Kvinnherad	0.795	0.808	0.719	0.698	0.650	0.721	0.703	0.732	0.029
1227 Jondal	0.990	0.965		0.939	0.494	0.367		0.678	
1228 Odda	0.881	0.805	0.717	0.753	0.756	0.910	0.770	0.837	0.068
1231 Ullensvang	0.608	0.649	0.683	0.653	0.828	0.756	0.735	0.700	-0.035
1232 Eidfjord	0.453	0.627			0.540	0.624			
1233 Ulvik	0.744	1.000			0.612	0.691			
1234 Granvin	1.000	1.000			0.524	0.476			
1235 Voss	1.000	1.000	0.725	0.700	1.000	0.964	0.912	0.887	-0.025

Kommune	Barnehage		Grunnskole		Pleie og omsorg		Samlet		Endring samlet 2014-15
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	
1238 Kvam	0.811	0.848	0.685	0.742	0.717	0.767	0.727	0.776	0.050
1241 Fusa	0.931	0.774	0.758	0.782	0.738	0.833	0.785	0.804	0.019
1242 Samnanger	0.656	0.697	0.754	0.827	0.388	0.270	0.562	0.540	-0.022
1243 Os (Hord.)	1.000	0.970	1.000	1.000	0.823	1.000	0.917	0.994	0.076
1244 Austevoll				0.796	1.000	1.000			
1245 Sund	0.907	0.989	0.930	0.969	0.499	0.553	0.724	0.779	0.055
1246 Fjell	0.992	0.969	0.737	0.799	0.808	0.751	0.824	0.813	-0.012
1247 Askøy	0.916	0.995	1.000	1.000	0.789	0.865	0.884	0.936	0.052
1251 Vaksdal	0.998	0.920	0.734	0.755	0.809	0.827	0.825	0.824	-0.001
1252 Modalen	0.573	0.571			0.489	0.538			
1253 Osterøy	1.000	1.000	0.764	0.861	0.972	0.798	0.911	0.861	-0.050
1256 Meland	0.859	1.000	1.000	0.965	0.793	0.705	0.874	0.851	-0.023
1259 Øygarden	0.716	0.733	0.709	0.730	0.625	0.662	0.671	0.699	0.028
1260 Radøy	0.753	0.774	0.765	0.874	0.763	0.531	0.762	0.693	-0.069
1263 Lindås	0.835	0.884	0.735	0.698	1.000	1.000	0.880	0.878	-0.002
1264 Austrheim	0.692	0.703	0.721	0.628	0.487	0.634	0.606	0.647	0.041
1265 Fedje	0.882	1.000		1.000	0.511	0.531		0.781	
1266 Masfjorden	0.722	0.750	0.559	0.548	0.667	0.664	0.644	0.645	0.001
1401 Flora	0.939	0.961	0.752	0.746	0.676	0.633	0.756	0.739	-0.017
1411 Gulen	0.674	0.680	0.597	0.611	0.453	0.487	0.546	0.568	0.022
1412 Solund	0.709	0.775			0.585	0.571			
1413 Hyllestad	0.815	0.680	0.738	0.689	0.505	0.492	0.646	0.595	-0.051
1416 Høyanger	0.801	0.802	0.530	0.564	0.751	0.766	0.691	0.709	0.018
1417 Vik	0.743	0.756	0.706	0.699	0.821	0.824	0.767	0.769	0.002
1418 Balestrand	0.740	0.569			1.000	0.902			
1419 Leikanger	0.835	0.762	0.914	0.880	0.500	0.507	0.704	0.681	-0.023
1420 Sogndal	0.938	0.827	0.819	0.884	0.843	0.736	0.855	0.803	-0.052
1421 Aurland	0.579	0.771	0.702	0.687	0.439	0.612	0.553	0.670	0.117
1422 Lærdal	0.634	0.654	0.741	0.701	0.703	0.757	0.700	0.717	0.017
1424 Årdal	1.000	0.995	0.808	0.710	0.851	0.873	0.869	0.847	-0.022
1426 Luster	0.626	0.723	0.638	0.588	0.558	0.701	0.598	0.669	0.071
1428 Askvoll	0.790	0.801	0.558	0.613	0.517	0.548	0.588	0.623	0.034
1429 Fjaler	0.755	0.764	0.702		0.750	0.679	0.736		
1430 Gaular	0.925	0.812	0.679	0.679	0.796	0.851	0.786	0.787	0.002
1431 Jølster	1.000	0.826	0.676	0.670	0.664		0.739		
1432 Førde	0.764	0.783	0.889	0.891	0.660	0.501	0.756	0.686	-0.070
1433 Naustdal	0.861	0.852	0.796	0.719	0.610	0.590	0.723	0.687	-0.036
1438 Bremanger	0.692	0.709	0.606	0.569	0.893	0.891	0.758	0.749	-0.010
1439 Vågsøy	0.787	0.776	0.724	0.694	0.714	0.729	0.733	0.728	-0.005
1441 Selje	0.891	0.885	0.665	0.750	0.541	0.543	0.655	0.682	0.027
1443 Eid	0.922	0.907	0.791	0.840	0.734	0.727	0.792	0.801	0.009
1444 Hornindal	0.850	0.604	0.958	0.925	1.000	0.768	0.955	0.783	-0.171
1445 Gloppen	0.707	0.685	0.857	0.758	0.670	0.738	0.738	0.733	-0.005
1449 Stryn	0.807	0.799	0.670	0.702	0.849	0.842	0.783	0.788	0.006
1502 Molde	0.955	0.920	0.926	0.896	0.815	0.818	0.880	0.865	-0.015
1504 Ålesund	1.000	0.943	0.930	0.966	0.732	0.847	0.852	0.906	0.054
1505 Kristiansund	0.905	0.852	0.849	0.862	0.679	0.719	0.782	0.793	0.012
1511 Vanylven	0.602	0.682	0.631	0.558	1.000	0.971	0.797	0.777	-0.020
1514 Sande (M. og R.)	0.610	0.590	0.618		0.586	0.683	0.602		
1515 Herøy (M. og R.)	0.810	0.808	0.869	0.862	1.000	0.993	0.918	0.912	-0.006
1516 Ulstein	0.965	0.956	0.880	0.858	0.727	0.807	0.827	0.855	0.028
1517 Hareid	1.000	0.751	0.975		0.959	0.840	0.973		
1519 Volda	0.826	0.819	0.760	0.788	1.000	0.697	0.886	0.752	-0.134
1520 Ørsta	0.841	0.780	0.801	0.831	0.815	0.910	0.816	0.857	0.041
1523 Ørskog	0.689	0.760	0.912	0.847	0.458	0.590	0.653	0.709	0.056
1524 Norddal	0.694	0.754	0.620	0.647	0.544	0.507	0.600	0.604	0.004
1525 Stranda	0.923	0.884	0.737	0.666	0.903	0.559	0.854	0.663	-0.191

Kommune	Barnehage		Grunnskole		Pleie og omsorg		Samlet		Endring samlet 2014-15
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	
1526 Stordal	0.869	0.906	1.000	1.000	0.896	0.821	0.924	0.897	-0.027
1528 Sykkylven	0.842	0.825	0.842	0.772	1.000	0.985	0.916	0.883	-0.033
1529 Skodje	0.933	1.000	0.854	0.862	0.904	0.940	0.894	0.928	0.034
1531 Sula	0.931	1.000	0.967	0.970	0.572	0.756	0.775	0.876	0.101
1532 Giske	0.882	0.698	0.872	0.824	0.478	0.912	0.690	0.839	0.149
1534 Haram	0.866	0.810	0.733	0.684	0.783	0.925	0.785	0.823	0.039
1535 Vestnes	0.895	0.837	0.747	0.729	0.668	0.674	0.741	0.726	-0.015
1539 Rauma	0.826	0.859	0.713	0.731	1.000	0.853	0.871	0.815	-0.056
1543 Nesset	0.573	0.512	0.723	0.795	1.000	0.826	0.821	0.750	-0.071
1545 Midsund	0.988	0.748	0.898	0.861	0.521	0.559	0.741	0.696	-0.045
1546 Sandøy	0.869	0.972	0.724		0.490	0.417	0.645		
1547 Aukra	0.788	0.964	0.710	0.789	0.535	0.601	0.645	0.738	0.093
1548 Fræna	0.849	0.945	0.827	0.812	0.732	0.767	0.788	0.819	0.031
1551 Eide	0.788	0.823	0.873	0.891	0.736	0.594	0.791	0.738	-0.053
1554 Averøy	0.854	0.795	0.768	0.709	0.854	0.766	0.827	0.754	-0.073
1557 Gjemnes	0.791	0.696	0.816	0.744	0.585	0.639	0.703	0.685	-0.018
1560 Tingvoll	0.707	0.761	0.776	0.804	0.740	0.718	0.744	0.755	0.010
1563 Sunndal	0.820	0.910	0.717	0.667	1.000	0.831	0.871	0.795	-0.076
1566 Surnadal	0.548	0.585	0.802	0.747	0.908	0.861	0.797	0.766	-0.031
1567 Rindal	0.775	0.761	0.828		0.760	0.920	0.785		
1571 Halså	0.544	0.599	0.941		1.000	1.000	0.884		
1573 Smøla	0.657	0.775	0.684		0.557	0.564	0.619		
1576 Aure	0.726	0.702	0.530	0.550	0.590	0.786	0.600	0.693	0.093
1601 Trondheim	0.998	0.924	0.982	1.000	1.000	1.000	0.994	0.984	-0.010
1612 Hemne	0.727	0.639	0.715	0.707	0.597	1.000	0.663	0.829	0.167
1613 Snillfjord	0.577	0.967		0.801	0.803	0.620		0.751	
1617 Hitra	0.731	0.682	0.737	0.701	0.745	0.885	0.739	0.783	0.044
1620 Frøya	0.721	0.738	0.737	0.812	0.896	0.733	0.808	0.759	-0.048
1621 Ørland	0.895	0.956	0.773	0.869	0.753	0.676	0.790	0.797	0.007
1622 Agdenes	0.710	0.850	0.672	0.654	1.000	0.916	0.833	0.818	-0.015
1624 Rissa	0.774	0.671	0.719	0.753	0.911	1.000	0.821	0.851	0.030
1627 Bjugn	0.719	0.946	0.797	0.891	0.766	0.775	0.766	0.849	0.083
1630 Åfjord	0.606	0.579	0.622	0.577	0.660	0.879	0.637	0.718	0.081
1632 Roan	0.876	0.928	0.796		0.831	0.981	0.829		
1633 Osen	0.839	0.687	0.915		0.380	0.505	0.649		
1634 Oppdal	1.000	0.874	0.762	0.807	0.743	0.829	0.803	0.832	0.028
1635 Rennebu	0.526	0.550	0.643	0.616	0.514	0.590	0.558	0.590	0.032
1636 Meldal	0.711	0.742		0.801	0.950	0.572		0.682	
1638 Orkdal	0.961	1.000	0.868	0.936	1.000	0.958	0.949	0.960	0.011
1640 Rørø	0.743	0.700	0.655	0.818	1.000	0.978	0.835	0.868	0.033
1644 Holtålen	0.586	0.683	0.810	0.802	0.723	0.639	0.722	0.701	-0.021
1648 Midtre Gauldal	0.854	0.800	0.777	0.695	0.877	0.672	0.840	0.707	-0.134
1653 Melhus	0.879	0.874	0.818	0.824	0.799	0.947	0.822	0.892	0.070
1657 Skaun	0.912	0.834	0.901	0.826	0.721	0.606	0.819	0.725	-0.094
1662 Klæbu	0.976	0.940	0.961	1.000	0.807	0.705	0.892	0.849	-0.043
1663 Malvik	0.896	0.882	0.948	0.812	0.781	0.607	0.859	0.731	-0.128
1664 Selbu	0.653	0.636	0.779	0.729	1.000	0.900	0.855	0.789	-0.066
1665 Tydal	0.814	0.972			0.620	1.000			
1702 Steinkjer	0.841	0.810	0.832	0.824	1.000	1.000	0.912	0.903	-0.009
1703 Namsos	0.843	0.872	0.752	0.694	1.000	0.905	0.887	0.830	-0.057
1711 Meråker	0.941	0.886	0.738	0.733	0.955	1.000	0.883	0.890	0.007
1714 Stjørdal	0.905	0.854	0.784	0.782	0.869	0.936	0.849	0.869	0.020
1717 Frosta	0.809	0.776	0.792	0.854	0.525	0.588	0.671	0.713	0.042
1718 Leksvik	0.663	0.790	0.794	1.000	0.627	0.703	0.688	0.817	0.129
1719 Levanger	0.741	0.750	0.801	0.823	0.494	0.633	0.645	0.719	0.074
1721 Verdal	0.924	0.859	0.789	0.884	0.718	0.835	0.785	0.856	0.071
1724 Verran	0.975	0.908	0.695	0.761	0.447	0.300	0.639	0.577	-0.062

Kommune	Barnehage		Grunnskole		Pleie og omsorg		Samlet		Endring samlet 2014-15
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	
1725 Namdalseid	0.676	0.713	0.701		0.475	0.401	0.590		
1736 Snåsa	0.601	0.671	0.631	0.718	0.762	0.714	0.686	0.707	0.021
1738 Lierne	0.757	0.697	0.672	0.671	0.526	0.630	0.622	0.657	0.035
1739 Røyrvik	0.583	0.900			0.781	0.728			
1740 Namsskogan	0.525	0.548	0.705		0.751	0.668	0.688		
1742 Grong	0.825	0.744	0.548	0.577	1.000	0.948	0.818	0.786	-0.032
1743 Høylandet	0.599	0.599	0.893	0.895	1.000	1.000	0.881	0.881	0.000
1744 Overhalla	0.810	0.797	0.653	0.681	0.606	0.604	0.664	0.670	0.005
1748 Fosnes	0.679	0.600			0.831	0.881			
1749 Flatanger	0.499	0.603	0.876		0.559	0.579	0.648		
1750 Vikna	0.909	0.931	0.839	0.777	0.662	0.581	0.771	0.718	-0.053
1751 Nærøy	0.760	0.856	0.611	0.569	0.879	0.879	0.768	0.774	0.007
1755 Leka	1.000	0.804			0.894	1.000			
1756 Inderøy	0.807	0.938	0.782	0.751	0.674	0.565	0.737	0.704	-0.033
1804 Bodø	0.943	0.944	0.884	1.000	0.846	0.884	0.878	0.934	0.056
1805 Narvik	0.933	0.841	0.734	0.723	0.723	0.705	0.771	0.740	-0.032
1811 Bindal	0.592	0.721	0.901	0.684	0.724	0.585	0.753	0.645	-0.108
1812 Sømna	0.804	0.736	0.704	0.640	0.648	0.561	0.699	0.623	-0.076
1813 Brønnøy	0.904	0.944	0.803	0.815	0.767	0.724	0.808	0.800	-0.008
1815 Vega	0.968	0.809			0.670	0.751			
1816 Vevelstad					0.992	0.928			
1818 Herøy (Nordl.)	0.789	0.851	0.848	0.826	0.973	0.916	0.894	0.874	-0.020
1820 Alstahaug	0.699	0.774	0.705	0.693	0.743	0.709	0.721	0.718	-0.004
1822 Leirfjord	0.772	0.802	0.658		0.338	0.492	0.533		
1824 Vefsn	0.791	0.780	0.747	0.678	0.902	0.763	0.829	0.739	-0.089
1825 Grane	0.786	0.747	0.875		0.433	0.528	0.650		
1826 Hattfjelldal	0.688	0.629	0.663	0.569	0.671	0.573	0.672	0.583	-0.089
1827 Dønna	0.847	0.556	0.715		0.678	0.638	0.726		
1828 Nesna	0.816	1.000	0.744	0.775	0.339	0.276	0.570	0.590	0.020
1832 Hemnes	0.702	0.704	0.634	0.634	0.575	0.472	0.621	0.573	-0.048
1833 Rana	1.000	0.966	0.707	0.703	0.856	0.825	0.839	0.816	-0.023
1834 Lurøy	0.728	0.865	0.594	0.564	0.809	0.668	0.723	0.676	-0.047
1835 Træna	1.000	0.818			0.817	0.841			
1836 Rødøy	0.606	0.752	0.459	0.490	1.000	0.712	0.743	0.649	-0.094
1837 Meløy	0.798	0.829	0.550	0.552	0.659	0.684	0.654	0.673	0.019
1838 Gildeskål	1.000	1.000	0.784	0.574	0.516	0.575	0.704	0.665	-0.040
1839 Beiarn	0.713	0.907			0.474	0.505			
1840 Saltdal	0.775	0.739	0.744	0.739	0.769	0.951	0.762	0.838	0.076
1841 Fauske	0.688	0.755	0.607	0.602	0.671	0.765	0.654	0.710	0.056
1845 Sørfold	0.628	0.633	0.492	0.522	0.542	0.387	0.544	0.483	-0.062
1848 Steigen	0.649	0.628		0.561	0.468	0.572		0.580	
1849 Hamarøy	0.762	0.565	0.579		0.566	0.459	0.612		
1850 Tysfjord	0.856	0.738	0.622		0.633	0.569	0.677		
1851 Lødingen	1.000		0.752		0.400	0.836	0.640		
1852 Tjeldsund	0.690	0.695	0.761		0.600	0.503	0.671		
1853 Evenes	1.000	0.971	0.863	0.850	0.385	0.390	0.669	0.661	-0.008
1854 Ballangen	0.748	0.774	0.695	0.687	0.674	0.688	0.697	0.706	0.010
1856 Røst	0.954	0.904			0.867	0.682			
1857 Værøy	0.676	1.000			1.000	0.673			
1859 Flakstad	1.000	1.000	0.581		0.789	0.778	0.767		
1860 Vestvågøy	0.934	1.000	0.677	0.706	1.000	0.834	0.882	0.828	-0.054
1865 Vågan	0.701	0.671	0.716	0.728	0.794	0.757	0.749	0.730	-0.020
1866 Hadsel	0.730	0.749	0.752		0.632	0.778	0.691		
1867 Bø (Nordl.)	0.793	0.980	0.675	0.620	0.736	0.778	0.729	0.770	0.042
1868 Øksnes	0.711	1.000	0.676	0.704	0.694	0.662	0.692	0.747	0.055
1870 Sortland	0.740	0.785	0.689	0.736	0.841	0.654	0.771	0.708	-0.063
1871 Andøy	0.764	0.766	0.746	0.593	0.741	0.779	0.747	0.716	-0.031

Kommune	Barnehage		Grunnskole		Pleie og omsorg		Samlet		Endring samlet
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014-15
1874 Moskenes	1.000	0.920			0.718	0.764			
1902 Tromsø	0.782	0.838	0.913	0.869	1.000	0.995	0.926	0.921	-0.005
1903 Harstad	0.892	0.820	0.733	0.761	0.846	0.907	0.820	0.842	0.022
1911 Kvæfjord	0.986	0.996	0.574	0.595	0.504	0.482	0.629	0.627	-0.002
1913 Skånland	0.970	0.819	0.655	0.696	0.549	0.587	0.672	0.671	-0.001
1917 Ibestad	0.813	0.878	0.880	0.894	0.609	0.608	0.739	0.757	0.018
1919 Gratangen	0.611	0.695	0.786		0.647	0.672	0.684		
1920 Lavangen	0.717	0.677	0.848	0.850	0.603	0.761	0.706	0.772	0.066
1922 Bardu	0.726	0.764	0.669	0.692	0.634	0.674	0.665	0.699	0.035
1923 Salangen	0.719	0.944	0.706	0.677	0.666	0.594	0.690	0.695	0.005
1924 Målselv	0.769	0.898	0.632	0.655	0.862	0.808	0.768	0.778	0.010
1925 Sørreisa	0.821	0.833	0.793	0.748	0.425	0.345	0.627	0.578	-0.049
1926 Dyrøy	1.000	1.000	0.921	1.000	1.000	0.647	0.975	0.835	-0.139
1927 Tranøy	0.858	0.948	0.814	0.689	0.545	0.520	0.697	0.665	-0.033
1928 Torsken	0.855	0.680			0.934	0.771			
1929 Berg	0.931	0.773			0.549	0.552			
1931 Lenvik	0.823	0.797	0.706	0.669	0.946	1.000	0.843	0.851	0.008
1933 Balsfjord	0.799	0.662	0.523	0.518	0.855	0.894	0.737	0.724	-0.013
1936 Karlsøy	0.526	0.669	0.417		0.509	0.515	0.483		
1938 Lyngen	0.563	0.673	0.614	0.564	0.602	0.540	0.598	0.576	-0.022
1939 Storfjord	0.818	0.752		0.747	0.513	0.505		0.635	
1940 Kåfjord	0.601	0.576	0.574	0.546	0.498	0.433	0.544	0.500	-0.045
1941 Skjervøy	0.646	0.570	0.607	0.591	0.587	0.608	0.606	0.595	-0.011
1942 Nordreisa	0.871	0.722	0.692	0.650	0.659	0.947	0.715	0.804	0.089
1943 Kvænangen	0.764	0.881	0.606		0.410	0.250	0.548		
2002 Vardø	0.939	0.791	0.758	0.761	0.410	0.424	0.634	0.610	-0.024
2003 Vadsø	1.000	1.000	0.957	1.000	0.856	0.629	0.919	0.827	-0.092
2004 Hammerfest	0.807	0.777	0.602	0.622	0.742	0.675	0.711	0.680	-0.031
2011 Kautokeino	0.635	0.742			1.000	0.837			
2012 Alta	0.821	0.837	0.649	0.678	0.559	0.619	0.644	0.684	0.041
2014 Loppa	0.583	0.845			0.741	0.638			
2015 Hasvik	0.837	0.919			0.699	0.604			
2017 Kvalsund	0.793	0.875			0.339	0.540			
2018 Måsøy	1.000	0.874			0.458	0.427			
2019 Nordkapp	0.748	0.766	0.825	0.788	0.687	0.485	0.744	0.642	-0.102
2020 Porsanger	0.767	0.711	0.450	0.440	1.000	1.000	0.774	0.759	-0.015
2021 Karasjok	0.878	0.952			0.843	0.710			
2022 Lebesby	0.778	0.840	0.651	0.752	0.264	0.266	0.497	0.544	0.047
2023 Gamvik	0.611	0.945			0.343	0.342			
2024 Berlevåg	0.797	0.957		0.763	0.690	0.569		0.714	
2025 Deatnu Tana	0.960	0.696	0.485	0.450	1.000	0.934	0.826	0.728	-0.098
2027 Nesseby	0.749	1.000			0.367	0.413			
2028 Båtsfjord	0.921	0.931	0.655	0.632	0.608	0.546	0.690	0.655	-0.035
2030 Sør-Varanger	1.000	0.921	0.549	0.484	0.744	0.841	0.736	0.743	0.007

Vedlegg 14 Kommunenes inntekter fra konsesjonskraft og eiendomsskatt 2001-2015

I dette vedlegget grupperes kommunene etter nivået på inntekter fra konsesjonskraft og eiendomsskatt. Inntekter fra konsesjonskraft er definert som summen av hjemfallsinntekter og konsesjonskraftinntekter som fritt kan benyttes til dekning av kommunale utgifter. Konsesjonsavgifter som er bundet til næringsformål er holdt utenfor. Naturressursskatt er inkludert i skatt på inntekt og formue.

Tabell 1 Antall kommuner i hver gruppe når kommunene er gruppert etter nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter målt i prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt på inntekt og formue inkl. naturressursskatt.¹

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009 ³	2010 ³	2011	2012	2013	2014	2015
>100 prosent	6	6	7	6	9	10	14	16	15	14	16	17	15	17	16
50-100 prosent	16	13	15	18	15	20	25	25	25	25	32	27	25	23	23
25-50 prosent	21	21	23	21	28	31	30	33	37	36	34	34	39	43	51
10-25 prosent	45	46	54	54	53	58	73	74	82	94	109	119	119	141	144
5-10 prosent	66	68	68	66	72	63	64	72	78	82	80	74	84	80	87
0-5 prosent	106	119	109	116	122	120	100	97	92	82	66	74	67	48	44
0 prosent	174	160	157	152	133	128	124	112	100	96	92	83	78	75	62
Totalt ²	434	433	433	433	432	430	430	429	429	429	429	428	427	427	427

¹ Grupperingen er gjort i forhold til bruttoinntekter.

² Utenom Oslo

³ Bruddet i tidsserien mellom 2009 og 2010 består i at konsesjonsavgift ikke lenger inngår i "skatt på inntekt og formue". For alle kommuner med eiendomsskatt utgjør derfor denne nå et litt høyere relativt nivå enn i tidligere utgaver av TBU's høringsrapport. I alt 12 kommuner er av denne grunn flyttet opp én kategori, ettersom kommunen lå rett under kategorigransen før inntektsdefinisjonen ble endret, men ligger rett over etter endringen. Antall kommuner med høyere andel enn 10 prosent på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter (de 4 høyeste kategoriene) økte med 10. Uten endringen i inntektsdefinisjonen ville dette antallet økt med bare 4 kommuner (i 2010).

Tabell 2 Gjennomsnittlig kommunestørrelse når kommunene er gruppert etter nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter målt i prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt på inntekt og formue inkl. naturressursskatt. Grupperingen er gjort i forhold til bruttoinntekter.³

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009 ³	2010 ²	2011	2012	2013	2014	2015
>100 prosent	1 453	1 467	1 518	1 610	1 729	1 647	1 744	1 791	1 751	1 977	2 167	2 180	2 040	2 330	1 983
50-100 prosent	3 126	2 552	2 615	2 583	3 231	3 680	3 915	3 765	3 932	3 847	3 535	3 808	3 770	3 645	4 232
25-50 prosent	4 492	4 220	3 853	3 502	3 284	2 803	2 704	3 273	3 497	3 459	3 676	3 604	4 513	3 708	3 969
10-25 prosent	5 353	4 973	5 315	7 100	9 386	9 980	10 170	11 191	9 484	10 354	11 674	10 599	10 617	11 036	12 699
5-10 prosent	19 769	19 288	20 054	20 042	18 265	19 848	19 581	17 253	14 314	13 423	11 245	12 512	11 265	11 094	11 696
0-5 prosent	8 068	7 704	7 819	7 416	7 583	8 178	7 581	7 324	10 482	11 304	12 789	13 747	15 133	13 336	7 065
0 prosent	8 280	8 898	8 876	8 944	8 894	8 704	9 479	10 403	11 113	10 648	11 269	10 912	11 575	14 774	16 607
Totalt ²	9 204	9 264	9 318	9 366	9 436	9 539	9 611	9 736	9 846	9 957	10 072	10 216	10 368	10 479	10 581

² Utenom Oslo

² Brudd i tidsserien mellom 2009 og 2010: De ulike gruppenes folketall er bare i liten grad endret som følge av at kommuner har en annen kategori enn de ville hatt etter tidligere inntektsdefinisjon.

³ De ulike gruppenes folketall er bare i liten grad endret som følge av at kommuner har en annen kategori enn de ville hatt etter tidligere inntektsdefinisjon.

Tabell 3 viser kommunenes inntekter fra eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter i 2014. Kommunene er rangert etter kommunenes nivå på disse skattene målt i andel av landsgjennomsnittet for ordinær skatt på inntekt og formue inkl. naturressursskatt og konsesjonskraft.

Tabell 3.1 Inntekter fra skatt på inntekt og formue (inkl. naturressursskatt), eiendomsskatt, konsesjonskraft og hjemfall samt rammetilskudd. Kroner per innbygger

Kommune	Innbygger-tall	Skatt inntekt og formue (inkl. naturressursskatt)	Eiendomsskatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritids-eiendom	Konsesjons-kraft og hjemfalls-inntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendomsskatt og konsesjons-kraft i pst. av landsgj.snittet for skatt på inntekt og formue ¹
0101 Halden	30 328	20 538	1 346	1 349	-	23 233	27 388	50 621	11,60 %
0104 Moss	31 802	22 213	116	2 457	-	24 786	23 599	48 385	11,07 %
0105 Sarpsborg	54 192	20 487	1 296	1 963	10	23 757	27 789	51 546	14,07 %
0106 Fredrikstad	78 159	22 000	773	1 863	-	24 636	24 606	49 242	11,34 %
0111 Hvaler	4 480	26 898	-	7 790	-	34 689	20 453	55 141	33,52 %
0118 Aremark	1 406	21 186	305	3 196	49	24 737	42 344	67 081	15,28 %
0119 Marker	3 613	20 788	562	-	-	21 350	31 963	53 313	2,42 %
0121 Rømskog	672	21 908	-	-	-	21 908	54 610	76 518	0,00 %
0122 Trøgstad	5 346	21 505	-	2 249	30	23 784	29 745	53 529	9,81 %
0123 Spydeberg	5 692	23 182	1 664	-	184	25 030	25 954	50 984	7,95 %
0124 Askim	15 513	22 437	3 059	-	82	25 578	24 497	50 075	13,52 %
0125 Eidsberg	11 353	20 919	-	-	-	20 919	28 584	49 503	0,00 %
0127 Skiptvet	3 731	21 686	3 760	-	88	25 534	28 932	54 466	16,56 %
0128 Rakkestad	8 020	20 835	573	2 884	-	24 292	31 860	56 152	14,88 %
0135 Råde	7 206	23 236	222	1 319	-	24 777	24 949	49 726	6,63 %
0136 Rygge	15 242	23 921	620	2 543	-	27 084	22 685	49 769	13,61 %
0137 Våler	5 100	22 185	356	2 772	-	25 313	26 080	51 394	13,46 %
0138 Hobøl	5 343	22 391	19	1 171	-	23 580	24 368	47 949	5,12 %
0211 Vestby	16 310	26 065	1 507	-	-	27 573	21 716	49 289	6,49 %
0213 Ski	29 775	27 150	-	-	-	27 150	21 067	48 217	0,00 %
0214 Ås	18 503	25 573	1 145	-	-	26 718	21 090	47 808	4,93 %
0215 Frogn	15 656	31 211	-	-	-	31 211	17 113	48 324	0,00 %
0216 Nesodden	18 372	27 559	189	-	-	27 748	19 267	47 015	0,81 %
0217 Oppegård	26 580	32 651	-	-	-	32 651	17 160	49 812	0,00 %
0219 Bærum	120 685	41 454	-	-	-	41 454	13 902	55 356	0,00 %
0220 Asker	59 571	39 596	-	-	-	39 596	13 787	53 384	0,00 %
0221 Aurskog-Høland	15 726	20 930	-	958	-	21 887	26 028	47 916	4,12 %
0226 Sørum	17 089	25 570	372	758	(10)	26 689	23 386	50 075	4,82 %
0227 Fet	11 199	25 137	131	1 474	-	26 742	20 743	47 485	6,91 %
0228 Rælingen	17 185	25 529	-	-	-	25 529	19 935	45 464	0,00 %
0229 Enebakk	10 760	23 567	-	-	-	23 567	23 767	47 334	0,00 %
0230 Lørenskog	35 139	28 483	1 711	-	-	30 193	17 468	47 662	7,36 %
0231 Skedsmo	51 725	26 915	54	1 457	-	28 426	19 918	48 344	6,51 %
0233 Nittedal	22 706	28 363	380	1 062	-	29 805	20 046	49 851	6,20 %
0234 Gjerdrum	6 326	28 945	-	-	-	28 945	20 820	49 765	0,00 %
0235 Ullensaker	33 310	24 781	-	-	-	24 781	22 992	47 773	0,00 %
0236 Nes	20 410	21 924	215	705	18	22 861	24 490	47 351	4,03 %
0237 Eidsvoll	23 238	22 313	-	-	13	22 326	25 495	47 821	0,05 %
0238 Nannestad	11 882	23 026	-	-	1	23 027	24 738	47 765	0,00 %
0239 Hurdal	2 752	19 576	-	-	-	19 576	34 407	53 982	0,00 %
0301 Oslo ¹	647 676	38 870	-	-	4	38 874	15 795	54 669	
0402 Kongsvinger	17 881	21 107	200	1 937	147	23 391	26 463	49 854	9,83 %
0403 Hamar	29 847	24 242	333	4 206	-	28 781	22 899	51 680	19,53 %
0412 Ringsaker	33 603	20 224	103	2 875	31	23 233	27 140	50 373	12,95 %
0415 Løten	7 552	18 988	298	1 762	-	21 048	29 611	50 659	8,86 %
0417 Stange	20 013	20 377	213	3 200	13	23 803	26 304	50 107	14,74 %
0418 Nord-Odal	5 128	18 469	369	2 442	-	21 281	34 238	55 519	12,10 %
0419 Sør-Odal	7 800	21 127	688	2 197	-	24 012	26 987	50 999	12,42 %
0420 Eidskog	6 219	17 825	332	2 450	-	20 607	36 132	56 739	11,97 %
0423 Grue	4 853	19 396	218	2 329	-	21 944	36 218	58 161	10,96 %
0425 Åsnes	7 561	18 736	91	887	-	19 714	34 492	54 206	4,21 %
0426 Våler	3 790	19 204	641	1 204	411	21 461	35 745	57 206	9,71 %
0427 Elverum	20 794	21 280	307	1 875	-	23 462	26 545	50 007	9,39 %
0428 Trysil	6 569	19 591	625	3 140	260	23 617	36 030	59 646	17,32 %
0429 Åmot	4 456	20 595	2 592	859	1 613	25 660	34 414	60 074	21,79 %
0430 Stor-Elvdal	2 619	17 871	-	1 700	336	19 908	40 651	60 558	8,76 %
0432 Rendalen	1 885	21 064	7 834	-	599	29 497	44 279	73 776	36,29 %
0434 Engerdal	1 359	17 541	898	1 693	66	20 199	53 691	73 890	11,44 %
0436 Tolga	1 656	16 436	255	1 351	-	18 042	48 775	66 816	6,91 %
0437 Tynset	5 562	20 484	2 390	1 467	1 193	25 534	35 773	61 307	21,73 %
0438 Alvdal	2 418	20 292	3 680	1 894	568	26 433	39 071	65 504	26,43 %

Kommune	Innbyggertall	Skatt inntekt og formue (inkl. naturressursskatt)	Eiendomsskatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritids-eiendom	Konsesjons-kraft og hjemfalls-inntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendomsskatt og konsesjons-kraft i pst. av landsgj.snittet for skatt på inntekt og formue ¹
0439 Fолldal	1 597	18 348	1 527	2 047	-	21 922	43 559	65 481	15,38 %
0441 Os	1 991	19 095	376	1 922	-	21 392	42 925	64 317	9,89 %
0501 Lillehammer	27 300	24 076	1 274	1 494	-	26 844	22 867	49 712	11,91 %
0502 Gjøvik	30 063	21 457	729	2 308	21	24 515	24 956	49 470	13,16 %
0511 Dovre	2 745	19 816	328	169	-	20 312	36 640	56 952	2,14 %
0512 Lesja	2 059	20 118	629	-	5 896	26 644	42 682	69 325	28,08 %
0513 Skjåk	2 245	25 765	7 486	-	3 207	36 458	30 724	67 182	46,01 %
0514 Lom	2 356	20 462	1 785	737	3 305	26 289	35 467	61 756	25,07 %
0515 Vågå	3 675	18 977	2 466	1 609	1 087	24 138	37 456	61 594	22,21 %
0516 Nord-Fron	5 754	25 582	6 538	2 290	2 563	36 973	35 153	72 127	49,02 %
0517 Sel	5 965	17 798	404	2 779	82	21 063	35 992	57 055	14,05 %
0519 Sør-Fron	3 204	22 733	4 094	2 115	2 040	30 981	32 106	63 087	35,49 %
0520 Ringebu	4 459	21 697	856	3 277	-	25 829	33 683	59 513	17,78 %
0521 Øyer	5 065	22 920	1 480	3 432	146	27 978	26 327	54 306	21,77 %
0522 Gausdal	6 210	20 903	323	3 414	2	24 642	30 470	55 112	16,09 %
0528 Østre Toten	14 796	20 147	141	1 583	-	21 871	28 398	50 268	7,42 %
0529 Vestre Toten	13 152	20 399	1 045	1 797	-	23 241	27 145	50 386	12,23 %
0532 Jevnaker	6 599	20 287	369	1 042	36	21 733	27 354	49 087	6,22 %
0533 Lunner	9 003	23 275	125	1 450	-	24 850	24 315	49 165	6,78 %
0534 Gran	13 685	21 875	33	500	14	22 422	27 957	50 378	2,35 %
0536 Søndre Land	5 772	17 230	-	-	41	17 271	33 986	51 257	0,17 %
0538 Nordre Land	6 740	19 622	2 335	2 375	1 353	25 685	32 443	58 128	26,09 %
0540 Sør-Aurdal	3 094	20 748	2 862	3 216	-	26 827	40 308	67 134	26,16 %
0541 Etnedal	1 402	17 656	390	4 414	-	22 460	51 810	74 270	20,67 %
0542 Nord-Aurdal	6 466	22 330	2 237	1 780	1 045	27 393	28 151	55 544	21,78 %
0543 Vestre Slidre	2 180	23 783	3 055	4 128	-	30 966	32 961	63 927	30,91 %
0544 Øystre Slidre	3 199	25 115	719	-	2 274	28 108	30 810	58 919	12,88 %
0545 Vang	1 619	23 455	4 393	-	761	28 609	39 099	67 708	22,18 %
0602 Drammen	67 016	22 738	-	-	-	22 738	24 484	47 222	0,00 %
0604 Kongsberg	26 711	29 278	1 389	1 733	-	32 400	19 084	51 484	13,44 %
0605 Ringerike	29 712	22 707	733	1 087	-	24 527	23 919	48 446	7,83 %
0612 Hole	6 698	22 348	-	-	-	22 348	24 580	46 928	0,00 %
0615 Flå	1 033	24 526	2 826	-	4 491	31 842	42 948	74 790	31,48 %
0616 Nes	3 414	23 244	5 962	640	3 537	33 383	29 917	63 301	43,63 %
0617 Gol	4 588	24 884	3 052	1 700	4 167	33 804	29 813	63 617	38,38 %
0618 Hemsedal	2 344	27 453	4 321	-	-	31 774	29 805	61 580	18,60 %
0619 Ål	4 716	25 437	5 500	-	-	30 938	29 606	60 544	23,67 %
0620 Hol	4 471	33 617	9 384	-	11 758	54 759	19 313	74 072	90,98 %
0621 Sigdal	3 520	24 762	270	-	-	25 032	32 333	57 364	1,16 %
0622 Krødsherad	2 268	27 489	866	-	-	28 354	30 615	58 969	3,72 %
0623 Modum	13 685	22 335	1 758	-	-	24 093	25 521	49 614	7,57 %
0624 Øvre Eiker	18 039	24 185	-	-	-	24 185	23 602	47 787	0,00 %
0625 Nedre Eiker	24 154	22 430	-	-	-	22 430	24 589	47 019	0,00 %
0626 Lier	25 378	29 056	-	-	-	29 056	20 578	49 634	0,00 %
0627 Røyken	21 038	26 736	-	-	-	26 736	20 673	47 409	0,00 %
0628 Hurum	9 365	24 094	-	-	-	24 094	24 410	48 503	0,00 %
0631 Flesberg	2 671	24 000	1 215	3 687	351	29 252	34 094	63 346	22,60 %
0632 Rollag	1 375	24 725	3 102	4 340	996	33 163	45 994	79 157	36,31 %
0633 Nore og Uvdal	2 541	31 408	17 081	-	6 221	54 710	31 277	85 987	100,27 %
0701 Horten	26 903	21 552	-	-	-	21 552	25 555	47 107	0,00 %
0702 Holmestrand	10 661	22 851	858	-	-	23 709	23 345	47 055	3,69 %
0704 Tønsberg	41 920	25 509	-	-	-	25 509	21 884	47 393	0,00 %
0706 Sandefjord	45 281	23 760	-	-	-	23 760	23 843	47 603	0,00 %
0709 Larvik	43 506	23 265	-	-	-	23 265	24 738	48 003	0,00 %
0711 Svelvik	6 601	22 178	123	1 130	-	23 431	24 967	48 398	5,39 %
0713 Sande	9 149	23 647	-	1 926	-	25 573	24 819	50 392	8,29 %
0714 Hof	3 114	21 478	3	-	-	21 481	32 826	54 306	0,01 %
0716 Re	9 253	22 630	-	-	-	22 630	27 195	49 825	0,00 %
0719 Andebu	5 860	20 106	-	-	-	20 106	28 797	48 904	0,00 %
0720 Stokke	11 506	22 301	-	-	-	22 301	24 879	47 180	0,00 %
0722 Nøtterøy	21 483	27 191	-	-	-	27 191	21 625	48 816	0,00 %
0723 Tjøme	4 962	25 589	-	-	-	25 589	22 117	47 706	0,00 %
0728 Lardal	2 463	22 147	-	-	-	22 147	33 136	55 283	0,00 %
0805 Porsgrunn	35 755	23 282	1 377	1 789	-	26 448	23 210	49 658	13,62 %

Kommune	Innbygger- tall	Skatt inntekt og formue (inkl. natur- ressursskatt)	Eiendomsskatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms- skatt boliger og fritids- eiendom	Konsesjons- kraft og hjemfalls- inntekter	Sum skatt	Ramme- tilskudd	Sum inntekter	Eiendomsskatt og konsesjons- kraft i pst. av landsgj.snittet for skatt på inntekt og formue ¹
0806 Skien	53 745	22 414	679	1 760	-	24 853	24 303	49 156	10,50 %
0807 Notodden	12 599	22 064	1 741	2 805	571	27 181	30 644	57 826	22,02 %
0811 Siljan	2 361	21 166	1 014	2 164	-	24 343	32 504	56 848	13,67 %
0814 Bamble	14 140	22 840	2 960	962	2	26 763	23 918	50 681	16,88 %
0815 Kragerø	10 636	20 981	500	3 413	-	24 894	29 225	54 119	16,84 %
0817 Drangedal	4 111	18 910	265	2 506	-	21 681	38 211	59 892	11,93 %
0819 Nome	6 630	21 229	1 400	1 845	106	24 581	30 736	55 316	14,42 %
0821 Bø	5 977	20 213	140	3 111	-	23 464	30 184	53 648	13,99 %
0822 Sauherad	4 346	20 880	406	1 632	-	22 918	31 340	54 258	8,77 %
0826 Tinn	5 913	29 655	14 070	-	4 855	48 580	29 817	78 397	81,44 %
0827 Hjartdal	1 594	26 869	6 814	4 292	3 041	41 016	37 763	78 779	60,88 %
0828 Seljord	3 002	22 716	3 103	-	1 829	27 647	34 225	61 872	21,22 %
0829 Kviteseid	2 466	21 766	1 377	-	-	23 143	38 091	61 234	5,92 %
0830 Nissedal	1 439	25 997	7 495	3 608	-	37 099	39 389	76 489	47,78 %
0831 Fyresdal	1 298	23 216	7 453	-	5 733	36 401	43 374	79 776	56,74 %
0833 Tokke	2 252	32 770	17 912	-	4 305	54 987	27 450	82 437	95,60 %
0834 Vinje	3 689	34 751	16 394	-	6 767	57 911	22 870	80 781	99,66 %
0901 Risør	6 909	21 405	162	2 583	-	24 150	29 267	53 417	11,81 %
0904 Grimstad	22 098	24 614	500	2 417	-	27 531	22 739	50 270	12,55 %
0906 Arendal	44 219	22 695	363	1 878	-	24 936	23 850	48 785	9,64 %
0911 Gjerstad	2 481	18 491	716	2 385	-	21 592	38 695	60 287	13,34 %
0912 Vegårshei	2 018	17 823	-	-	-	17 823	45 189	63 012	0,00 %
0914 Tvedestrand	6 048	20 882	-	-	-	20 882	31 207	52 089	0,00 %
0919 Froland	5 532	20 305	3 241	-	-	23 546	31 079	54 625	13,95 %
0926 Lillesand	10 340	23 888	378	1 230	-	25 495	25 051	50 546	6,92 %
0928 Birkenes	5 035	18 463	1 077	1 950	-	21 490	33 655	55 145	13,03 %
0929 Åmli	1 832	21 985	5 034	1 741	-	28 761	45 009	73 770	29,16 %
0935 Iveland	1 315	20 324	5 677	-	-	26 001	44 504	70 505	24,43 %
0937 Evje og Hornes	3 567	20 067	1 096	-	160	21 323	32 699	54 023	5,40 %
0938 Bygland	1 189	22 856	7 295	-	3 788	33 939	47 616	81 555	47,69 %
0940 Valle	1 251	34 679	25 284	-	4 987	64 950	31 796	96 746	130,26 %
0941 Bykle	933	72 487	53 859	-	16 089	142 434	10 776	153 210	301,00 %
1001 Kristiansand	87 446	24 747	784	2 353	-	27 885	21 823	49 708	13,50 %
1002 Mandal	15 437	21 656	-	2 358	-	24 014	27 902	51 916	10,15 %
1003 Farsund	9 596	23 024	2 123	919	-	26 066	26 119	52 185	13,09 %
1004 Flekkefjord	9 069	24 395	934	1 247	243	26 818	29 566	56 384	10,43 %
1014 Vennesla	14 095	18 991	2 453	1 189	245	22 879	30 164	53 042	16,73 %
1017 Songdalen	6 354	18 651	504	797	-	19 952	30 915	50 867	5,60 %
1018 Søgne	11 217	23 033	166	1 447	-	24 647	22 941	47 588	6,94 %
1021 Marnardal	2 294	19 768	3 434	-	632	23 834	42 801	66 635	17,50 %
1026 Åseral	925	34 369	26 638	-	3 671	64 678	37 917	102 595	130,43 %
1027 Audnedal	1 750	19 783	1 269	1 048	141	22 242	45 274	67 515	10,58 %
1029 Lindesnes	4 880	20 726	1 763	(1)	-	22 487	32 495	54 982	7,58 %
1032 Lyngdal	8 335	19 780	-	-	-	19 780	30 007	49 787	0,00 %
1034 Hægebostad	1 693	20 484	-	-	8	20 492	42 151	62 643	0,04 %
1037 Kvinesdal	5 948	24 786	10 359	-	1 055	36 200	30 352	66 551	49,12 %
1046 Sirdal	1 838	49 922	37 298	-	-	87 220	22 110	109 330	160,50 %
1101 Eigersund	14 916	27 003	370	1 487	14	28 875	22 170	51 045	8,06 %
1102 Sandnes	73 624	29 522	-	-	-	29 522	18 852	48 374	0,00 %
1103 Stavanger	132 102	37 323	1 079	1 047	-	39 450	12 824	52 273	9,15 %
1106 Haugesund	36 538	25 851	172	2 636	-	28 660	21 891	50 551	12,08 %
1111 Sokndal	3 309	23 395	2 531	1 624	-	27 551	32 086	59 637	17,88 %
1112 Lund	3 247	21 322	376	1 285	-	22 982	34 345	57 327	7,15 %
1114 Bjerkreim	2 861	23 249	851	1 748	-	25 848	32 958	58 806	11,18 %
1119 Hå	18 528	23 574	-	-	-	23 574	23 527	47 101	0,00 %
1120 Klepp	18 741	26 508	-	-	53	26 561	21 688	48 249	0,23 %
1121 Time	18 306	26 953	-	-	-	26 953	21 474	48 426	0,00 %
1122 Gjesdal	11 600	25 274	514	847	-	26 634	22 788	49 422	5,85 %
1124 Sola	25 708	37 407	-	-	-	37 407	14 173	51 580	0,00 %
1127 Randaberg	10 556	32 604	711	-	-	33 316	18 205	51 521	3,06 %
1129 Forsand	1 208	39 757	36 882	-	-	76 639	34 622	111 261	158,71 %
1130 Strand	12 395	24 140	887	1 489	152	26 668	25 659	52 328	10,88 %
1133 Hjelmeland	2 785	32 882	8 912	1 792	7 245	50 831	28 267	79 098	77,24 %
1134 Suldal	3 892	34 765	29 480	-	2 171	66 416	27 676	94 092	136,20 %

Kommune	Innbygger-tall	Skatt inntekt og formue (inkl. naturressursskatt)	Eiendomsskatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritids-eiendom	Konsesjons-kraft og hjemfalls-inntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendomsskatt og konsesjons-kraft i pst. av landsgj.snittet for skatt på inntekt og formue ¹
1135 Sauda	4 756	28 256	7 131	1 853	-	37 239	27 094	64 333	38,66 %
1141 Finnøy	3 147	25 355	203	4 359	-	29 917	33 754	63 670	19,63 %
1142 Rennesøy	4 794	29 584	301	-	-	29 885	26 565	56 450	1,30 %
1144 Kvitsøy	534	23 457	532	-	-	23 989	61 266	85 255	2,29 %
1145 Bokn	865	22 634	11 006	-	-	33 639	47 718	81 357	47,36 %
1146 Tysvær	10 857	23 538	13 691	-	-	37 229	27 192	64 421	58,92 %
1149 Karmøy	42 062	23 391	1 866	846	-	26 103	23 635	49 739	11,67 %
1151 Utsira	206	25 015	2 136	2 345	-	29 495	119 102	148 597	19,28 %
1160 Vindafjord	8 765	25 653	965	928	-	27 545	29 217	56 762	8,14 %
1201 Bergen	275 112	28 972	812	1 872	-	31 656	18 605	50 261	11,55 %
1211 Etne	4 103	22 075	1 807	2 405	711	26 998	33 138	60 135	21,18 %
1216 Sveio	5 509	22 025	233	1 627	-	23 885	31 491	55 376	8,00 %
1219 Bømlo	11 761	24 806	181	2 289	-	27 276	28 930	56 206	10,63 %
1221 Stord	18 685	25 916	875	1 248	-	28 039	22 468	50 507	9,13 %
1222 Fitjar	3 093	25 502	3 528	1 088	-	30 118	31 363	61 481	19,86 %
1223 Tysnes	2 782	25 528	605	2 981	-	29 114	33 449	62 563	15,43 %
1224 Kvinnherad	13 234	26 004	5 065	-	2 357	33 426	26 447	59 873	31,94 %
1227 Jondal	1 100	26 180	3 821	-	5 396	35 397	44 201	79 598	39,66 %
1228 Odda	6 952	29 215	11 294	-	11 535	52 044	25 741	77 785	98,24 %
1231 Ullensvang	3 411	23 121	1 675	1 684	-	26 480	37 362	63 843	14,45 %
1232 Eidfjord	950	52 462	57 299	-	8 431	118 192	20 341	138 533	282,85 %
1233 Ulvik	1 107	29 706	9 549	-	-	39 255	42 535	81 790	41,09 %
1234 Granvin	921	21 954	2 705	1 613	-	26 273	48 298	74 570	18,58 %
1235 Voss	14 347	23 619	2 585	1 563	1 145	28 913	27 493	56 405	22,78 %
1238 Kvam	8 539	23 228	2 277	2 761	1 266	29 532	31 040	60 572	27,13 %
1241 Fusa	3 838	24 879	2 180	1 327	-	28 386	32 475	60 861	15,09 %
1242 Samnanger	2 443	25 406	4 667	2 034	624	32 731	32 515	65 246	31,52 %
1243 Os	19 097	24 803	-	-	-	24 803	24 033	48 835	0,00 %
1244 Austevoll	5 012	30 382	632	-	-	31 014	29 663	60 678	2,72 %
1245 Sund	6 752	23 209	61	1 473	-	24 742	26 540	51 282	6,60 %
1246 Fjell	24 427	26 097	-	-	-	26 097	21 247	47 344	0,00 %
1247 Askøy	27 858	23 020	-	-	-	23 020	26 019	49 040	0,00 %
1251 Vaksdal	4 096	23 242	6 735	1 646	4 243	35 866	34 741	70 607	54,32 %
1252 Modalen	378	59 958	60 378	-	-	120 336	42 638	162 974	259,82 %
1253 Osterøy	7 842	21 267	590	1 564	-	23 421	28 101	51 522	9,27 %
1256 Meland	7 736	22 453	682	1 713	-	24 848	28 192	53 040	10,30 %
1259 Øygarden	4 733	22 558	32 781	-	-	55 339	28 021	83 360	141,06 %
1260 Radøy	5 014	22 216	641	1 712	-	24 569	29 959	54 528	10,13 %
1263 Lindås	15 402	24 326	10 300	-	6	34 632	25 101	59 732	44,35 %
1264 Austrheim	2 856	29 016	4 407	-	-	33 423	25 691	59 114	18,96 %
1265 Fedje	563	22 975	3 750	-	-	26 725	67 394	94 119	16,14 %
1266 Masfjorden	1 704	30 531	14 213	-	-	44 744	36 406	81 150	61,16 %
1401 Flora	11 862	25 464	738	2 040	-	28 243	26 800	55 043	11,96 %
1411 Gulen	2 335	26 704	3 902	2 514	263	33 383	39 291	72 674	28,74 %
1412 Solund	800	24 015	-	1 996	-	26 011	53 963	79 974	8,59 %
1413 Hyllestad	1 405	25 979	1 290	2 453	290	30 012	41 907	71 920	17,35 %
1416 Høyanger	4 169	25 514	9 187	1 157	13 787	49 645	32 343	81 988	103,84 %
1417 Vik	2 678	28 960	7 244	3 083	4 465	43 751	35 119	78 870	63,65 %
1418 Balestrand	1 304	22 387	4 844	-	9 891	37 121	45 942	83 064	63,41 %
1419 Leikanger	2 276	24 513	1 209	1 163	-	26 885	30 243	57 128	10,21 %
1420 Sogndal	7 677	22 629	1 700	1 866	101	26 296	25 693	51 989	15,78 %
1421 Aurland	1 738	41 999	31 803	-	16 131	89 933	58 975	148 908	206,27 %
1422 Lærdal	2 146	30 746	10 277	-	-	41 023	31 565	72 588	44,22 %
1424 Årdal	5 429	27 866	11 398	2 458	-	41 721	23 700	65 421	59,63 %
1426 Luster	5 118	26 901	11 926	-	707	39 534	29 848	69 382	54,36 %
1428 Askvoll	3 008	21 281	254	1 252	-	22 788	38 964	61 752	6,48 %
1429 Fjaler	2 823	20 078	466	1 537	104	22 185	42 955	65 141	9,07 %
1430 Gaular	2 960	20 672	498	1 111	920	23 201	38 713	61 914	10,89 %
1431 Jølster	3 026	21 901	3 331	1 596	1 038	27 866	37 170	65 036	25,67 %
1432 Førde	12 801	25 692	1 262	1 194	-	28 148	23 942	52 090	10,57 %
1433 Naustdal	2 777	21 524	219	2 117	-	23 859	37 078	60 937	10,05 %
1438 Bremanger	3 890	24 643	7 859	-	3 896	36 398	38 727	75 125	50,59 %
1439 Vågsøy	6 082	23 631	683	1 419	-	25 733	30 283	56 016	9,04 %
1441 Selje	2 752	22 479	-	1 127	-	23 606	36 433	60 040	4,85 %

Kommune	Innbygger-tall	Skatt inntekt og formue (inkl. naturressursskatt)	Eiendomsskatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritids-eiendom	Konsesjons-kraft og hjemfalls-inntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendomsskatt og konsesjons-kraft i pst. av landsgj.snittet for skatt på inntekt og formue ¹
1443 Eid	5 987	21 814	-	1 474	19	23 307	29 088	52 395	6,42 %
1444 Hornindal	1 221	18 599	-	-	548	19 147	46 867	66 013	2,36 %
1445 Gloppen	5 751	22 397	1 313	931	207	24 849	34 240	59 089	10,55 %
1449 Stryn	7 155	22 783	272	1 277	4	24 335	31 670	56 005	6,68 %
1502 Molde	26 392	25 920	146	3 070	-	29 137	20 663	49 800	13,84 %
1504 Ålesund	46 316	26 198	338	1 768	-	28 303	19 806	48 109	9,06 %
1505 Kristiansund	24 507	23 782	797	1 884	-	26 464	23 649	50 113	11,54 %
1511 Vanylven	3 258	22 839	-	-	227	23 066	34 030	57 097	0,98 %
1514 Sande	2 635	23 548	-	-	-	23 548	35 312	58 860	0,00 %
1515 Herøy	8 934	27 810	-	-	-	27 810	23 066	50 876	0,00 %
1516 Ulstein	8 292	31 052	-	-	-	31 052	20 145	51 197	0,00 %
1517 Hareid	5 065	22 558	-	1 121	-	23 679	27 285	50 964	4,82 %
1519 Volda	8 977	21 607	377	1 417	195	23 596	27 934	51 531	8,56 %
1520 Ørsta	10 589	23 428	349	1 397	448	25 621	27 052	52 673	9,44 %
1523 Ørskog	2 294	25 150	-	-	-	25 150	31 449	56 599	0,00 %
1524 Norddal	1 676	26 050	12 543	-	7 038	45 630	41 474	87 104	84,26 %
1525 Stranda	4 605	22 771	1 529	1 530	-	25 830	32 105	57 935	13,16 %
1526 Stordal	1 043	17 805	-	-	-	17 805	53 533	71 338	0,00 %
1528 Sykkylven	7 707	21 465	-	1 431	23	22 918	27 781	50 699	6,25 %
1529 Skodje	4 465	22 231	230	1 424	-	23 884	29 791	53 675	7,11 %
1531 Sula	8 855	21 527	-	-	-	21 527	30 023	51 550	0,00 %
1532 Giske	7 924	24 106	126	1 321	-	25 553	26 544	52 097	6,23 %
1534 Haram	9 120	24 028	-	-	-	24 028	26 099	50 127	0,00 %
1535 Vestnes	6 708	23 370	281	1 078	-	24 728	23 288	48 016	5,85 %
1539 Rauma	7 445	23 896	1 926	960	-	26 782	29 476	56 259	12,42 %
1543 Nesset	2 975	25 491	5 032	2 246	1 535	34 305	30 770	65 075	37,93 %
1545 Midsund	2 068	22 819	-	-	-	22 819	39 335	62 154	0,00 %
1546 Sandøy	1 262	28 891	-	-	-	28 891	40 246	69 137	0,00 %
1547 Aukra	3 466	26 415	50 165	-	-	76 580	27 577	104 158	215,87 %
1548 Fræna	9 787	21 651	3 341	2 276	-	27 269	29 046	56 315	24,17 %
1551 Eide	3 463	22 082	-	-	-	22 082	33 765	55 847	0,00 %
1554 Averøy	5 794	23 506	1 487	3 050	-	28 043	26 634	54 677	19,53 %
1557 Gjemnes	2 580	23 061	921	2 843	-	26 824	36 998	63 822	16,19 %
1560 Tingvoll	3 090	19 677	306	1 838	-	21 820	39 056	60 877	9,22 %
1563 Sunndal	7 155	24 945	11 544	739	839	38 066	27 793	65 859	56,46 %
1566 Sunndal	5 976	20 511	2 820	1 279	-	24 609	32 757	57 367	17,64 %
1567 Rindal	2 038	21 512	3 737	-	-	25 249	39 016	64 265	16,08 %
1571 Halså	1 563	20 502	1 350	2 740	-	24 592	46 273	70 865	17,60 %
1573 Smøla	2 146	20 544	5 789	-	-	26 333	39 623	65 957	24,91 %
1576 Aure	3 549	21 461	10 899	-	-	32 360	42 737	75 098	46,90 %
1601 Trondheim	184 960	26 140	841	2 205	-	29 187	18 420	47 607	13,11 %
1612 Hemne	4 254	21 363	2 066	1 026	1 025	25 481	30 217	55 698	17,72 %
1613 Snillfjord	982	21 096	1 400	-	-	22 496	51 802	74 298	6,03 %
1617 Hitra	4 569	21 439	2 258	-	-	23 697	32 415	56 112	9,72 %
1620 Frøya	4 634	27 228	851	-	-	28 079	28 546	56 626	3,66 %
1621 Ørland	5 183	22 197	-	-	-	22 197	27 962	50 159	0,00 %
1622 Agdenes	1 770	18 598	-	-	-	18 598	47 021	65 619	0,00 %
1624 Rissa	6 676	18 973	176	-	-	19 149	34 465	53 614	0,76 %
1627 Bjugn	4 715	19 021	1 271	-	-	20 291	32 671	52 962	5,47 %
1630 Åfjord	3 248	21 252	1 369	-	292	22 913	37 444	60 357	7,15 %
1632 Roan	977	18 411	5 229	1 850	-	25 490	53 670	79 161	30,46 %
1633 Osen	1 010	18 166	390	836	-	19 392	56 659	76 051	5,27 %
1634 Oppdal	6 852	20 880	958	2 145	1 810	25 793	28 995	54 788	21,14 %
1635 Rennebu	2 567	20 354	5 507	2 474	3 267	31 602	37 536	69 138	48,40 %
1636 Meldal	3 967	19 230	756	-	-	19 986	33 833	53 819	3,25 %
1638 Orkdal	11 722	21 311	-	-	-	21 311	27 732	49 044	0,00 %
1640 Røros	5 593	22 565	1 129	4 010	-	27 704	29 403	57 107	22,11 %
1644 Holtålen	2 014	18 893	622	3 120	-	22 635	40 162	62 797	16,10 %
1648 Midtre Gauldal	6 336	19 375	844	1 038	446	21 703	32 984	54 687	10,02 %
1653 Melhus	15 916	21 148	843	641	188	22 820	28 204	51 024	7,20 %
1657 Skaun	7 668	20 089	104	1 557	-	21 750	30 005	51 755	7,15 %
1662 Klæbu	5 995	21 985	1 928	1 874	-	25 786	26 271	52 058	16,36 %
1663 Malvik	13 498	23 608	139	967	-	24 714	23 178	47 892	4,76 %
1664 Selbu	4 078	20 777	3 803	-	1 879	26 460	34 734	61 193	24,45 %

Kommune	Innbyggertall	Skatt inntekt og formue (inkl. naturressursskatt)	Eiendomsskatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritids-eiendom	Konsesjons-kraft og hjemfalls-inntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendomsskatt og konsesjons-kraft i pst. av landsgj.snittet for skatt på inntekt og formue ¹
1665 Tydal	863	37 745	32 730	-	11 064	81 539	29 378	110 917	188,45 %
1702 Steinkjer	21 650	19 715	797	1 431	23	21 966	29 572	51 537	9,69 %
1703 Namsos	13 026	20 527	280	2 608	20	23 435	31 118	54 552	12,51 %
1711 Meråker	2 558	20 075	4 725	-	4 939	29 739	37 760	67 498	41,59 %
1714 Stjørdal	22 957	21 805	-	-	11	21 816	26 596	48 413	0,05 %
1717 Frosta	2 624	17 277	-	1 636	-	18 913	40 964	59 877	7,04 %
1718 Leksvik	3 506	18 678	592	-	-	19 271	42 270	61 540	2,55 %
1719 Levanger	19 474	20 521	376	1 855	-	22 752	27 486	50 238	9,60 %
1721 Verdal	14 809	18 932	419	1 686	-	21 037	30 157	51 193	9,06 %
1724 Verran	2 547	17 191	2 952	1 801	531	22 474	40 925	63 399	22,73 %
1725 Namdalseid	1 644	16 592	736	2 280	-	19 608	50 710	70 318	12,98 %
1736 Snåsa	2 153	18 298	1 774	1 246	175	21 492	43 396	64 889	13,75 %
1738 Lierne	1 394	22 128	3 584	2 115	2 652	30 479	54 187	84 666	35,94 %
1739 Røyrvik	475	25 701	6 278	-	3 368	35 347	71 531	106 878	41,51 %
1740 Namsskogan	892	28 405	19 109	-	4 600	52 113	53 226	105 340	102,02 %
1742 Grong	2 489	21 222	4 854	1 443	1 378	28 898	40 345	69 242	33,03 %
1743 Høylandet	1 252	18 491	577	-	-	19 068	58 022	77 089	2,48 %
1744 Overhalla	3 751	20 098	386	1 322	33	21 840	35 918	57 758	7,49 %
1748 Fosnes	630	16 952	1 043	-	-	17 995	66 881	84 876	4,49 %
1749 Flatanger	1 119	20 592	895	2 269	-	23 757	48 437	72 194	13,62 %
1750 Vikna	4 363	21 610	1 097	1 631	-	24 338	33 993	58 331	11,74 %
1751 Nærøy	5 081	19 741	958	744	-	21 442	36 458	57 900	7,32 %
1755 Leka	574	18 655	538	-	-	19 193	65 411	84 605	2,32 %
1756 Inderøy	6 770	20 388	373	-	151	20 912	32 956	53 868	2,26 %
1804 Bodø	50 185	24 807	90	2 108	-	27 004	22 720	49 724	9,46 %
1805 Narvik	18 853	23 866	3 990	2 182	-	30 039	25 325	55 364	26,56 %
1811 Bindal	1 482	21 628	9 236	-	2 294	33 157	47 473	80 630	49,61 %
1812 Sømna	2 063	18 995	323	1 564	-	20 881	43 497	64 378	8,12 %
1813 Brønnøy	7 934	21 074	341	2 204	20	23 639	33 690	57 329	11,04 %
1815 Vega	1 225	18 645	195	1 349	-	20 189	48 177	68 366	6,64 %
1816 Vevelstad	510	18 069	686	-	-	18 755	68 759	87 514	2,95 %
1818 Herøy	1 737	22 119	495	2 245	-	24 859	39 025	63 884	11,79 %
1820 Alstahaug	7 454	21 234	1 227	1 785	-	24 245	29 211	53 456	12,96 %
1822 Leirfjord	2 188	17 584	543	1 507	-	19 635	43 656	63 291	8,82 %
1824 Vefsn	13 352	21 468	1 872	2 587	353	26 280	30 047	56 327	20,71 %
1825 Grane	1 458	20 595	3 254	1 500	988	26 337	49 182	75 519	24,71 %
1826 Hattfjelldal	1 533	17 800	2 243	1 265	7 678	28 987	46 491	75 478	48,14 %
1827 Dønna	1 407	19 743	458	2 991	-	23 193	52 592	75 785	14,85 %
1828 Nesna	1 871	17 657	346	1 250	-	19 253	44 359	63 611	6,87 %
1832 Hemnes	4 528	25 592	12 927	-	5 599	44 118	32 780	76 899	79,72 %
1833 Rana	26 078	22 599	3 182	821	2 013	28 615	26 329	54 944	25,89 %
1834 Lurøy	1 917	24 069	1 065	2 424	-	27 558	62 558	90 116	15,01 %
1835 Træna	486	21 337	-	-	-	21 337	74 879	96 216	0,00 %
1836 Rødøy	1 269	18 595	2 418	-	-	21 013	65 039	86 052	10,40 %
1837 Meløy	6 454	24 552	8 550	-	3 706	36 808	34 491	71 300	52,74 %
1838 Gildeskål	2 014	21 165	6 031	3 554	3 143	33 893	47 017	80 911	54,77 %
1839 Beiarn	1 058	24 555	12 831	1 760	4 285	43 431	44 987	88 418	81,23 %
1840 Saltdal	4 734	20 587	921	-	459	21 966	33 239	55 206	5,94 %
1841 Fauske	9 622	24 829	3 381	1 222	3 095	32 527	26 257	58 783	33,12 %
1845 Sørfold	1 953	27 551	22 925	-	5 054	55 530	40 350	95 881	120,40 %
1848 Steigen	2 507	19 675	968	2 234	-	22 877	43 187	66 064	13,78 %
1849 Hamarøy	1 811	23 247	4 088	2 826	-	30 162	43 850	74 012	29,75 %
1850 Tysfjord	1 996	21 126	6 905	1 840	-	29 871	44 723	74 594	37,63 %
1851 Lødingen	2 160	21 552	-	-	-	21 552	42 599	64 151	0,00 %
1852 Tjeldsund	1 280	19 266	548	-	-	19 813	54 953	74 766	2,36 %
1853 Evenes	1 385	19 074	1 983	-	-	21 057	51 039	72 096	8,53 %
1854 Ballangen	2 581	18 101	1 423	-	-	19 524	42 175	61 699	6,12 %
1856 Røst	545	25 594	1 268	1 435	-	28 297	60 895	89 193	11,63 %
1857 Værøy	780	23 838	-	-	-	23 838	51 590	75 428	0,00 %
1859 Flakstad	1 358	20 834	736	2 970	-	24 540	44 279	68 819	15,95 %
1860 Vestvågøy	11 140	20 436	494	1 252	-	22 182	33 520	55 703	7,51 %
1865 Vågan	9 285	21 781	297	2 757	-	24 835	29 739	54 574	13,14 %
1866 Hadsel	8 057	20 019	764	2 138	-	22 921	32 607	55 528	12,49 %
1867 Bø	2 642	17 326	173	-	-	17 499	47 157	64 656	0,75 %

Kommune	Innbygger-tall	Skatt inntekt og formue (inkl. naturressursskatt)	Eiendomsskatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritids-eiendom	Konsesjons-kraft og hjemfalls-inntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendomsskatt og konsesjons-kraft i pst. av landsgj.snittet for skatt på inntekt og formue ¹
1868 Øksnes	4 563	21 238	-	-	-	21 238	32 650	53 888	0,00 %
1870 Sortland	10 166	20 972	923	1 336	8	23 239	31 623	54 862	9,75 %
1871 Andøy	4 991	21 158	700	2 601	-	24 460	34 754	59 214	14,21 %
1874 Moskenes	1 070	23 809	1 275	2 129	216	27 429	42 520	69 949	15,58 %
1902 Tromsø	72 681	25 323	488	1 320	5	27 136	21 969	49 105	7,80 %
1903 Harstad	24 676	23 568	1 003	1 800	11	26 382	26 252	52 634	12,11 %
1911 Kvæfjord	3 076	18 236	282	2 083	-	20 601	44 707	65 308	10,18 %
1913 Skånland	2 988	20 485	386	-	150	21 021	41 799	62 820	2,31 %
1917 lbestad	1 410	19 046	294	1 018	79	20 437	54 089	74 526	5,98 %
1919 Gratangen	1 137	18 203	937	-	-	19 140	56 040	75 180	4,03 %
1920 Lavangen	1 008	18 139	419	-	-	18 558	58 993	77 551	1,80 %
1922 Bardu	4 078	25 416	5 710	953	4 456	36 535	29 448	65 983	47,85 %
1923 Salangen	2 219	18 960	316	2 655	-	21 931	43 088	65 019	12,79 %
1924 Målselv	6 693	24 813	1 437	2 833	243	29 325	29 092	58 417	19,42 %
1925 Sørreisa	3 451	21 297	-	-	-	21 297	34 408	55 705	0,00 %
1926 Dyrøy	1 154	18 867	-	-	-	18 867	57 133	76 000	0,00 %
1927 Tranøy	1 544	17 907	267	1 315	-	19 489	54 882	74 371	6,81 %
1928 Torsken	884	19 729	1 103	1 462	240	22 533	65 755	88 287	12,07 %
1929 Berg	905	22 802	2 962	1 305	642	27 712	48 371	76 083	21,13 %
1931 Lenvik	11 535	21 030	458	1 588	4	23 079	35 698	58 777	8,82 %
1933 Balsfjord	5 720	19 006	1 386	2 753	-	23 146	37 521	60 667	17,81 %
1936 Karlsøy	2 289	20 157	2 978	3 320	-	26 455	48 379	74 834	27,10 %
1938 Lyngen	2 922	19 230	491	1 724	53	21 498	51 832	73 331	9,76 %
1939 Storfjord	1 898	23 809	4 368	-	2 942	31 119	45 693	76 812	31,46 %
1940 Gaivuotna-Kåfjord	2 182	19 985	3 143	-	-	23 129	47 490	70 619	13,53 %
1941 Skjervøy	2 895	18 604	332	2 233	-	21 169	44 871	66 039	11,04 %
1942 Nordreisa	4 882	19 065	471	2 737	102	22 375	36 483	58 858	14,24 %
1943 Kvænen	1 226	22 063	5 469	-	2 822	30 354	62 761	93 115	35,68 %
2002 Vardø	2 128	19 613	37	525	-	20 175	45 525	65 700	2,42 %
2003 Vadsø	6 239	21 796	1 047	1 280	-	24 123	33 790	57 913	10,01 %
2004 Hammerfest	10 417	26 037	20 265	475	-	46 777	28 999	75 776	89,25 %
2011 Guovdageaidnu-Kautokeino	2 914	15 926	530	450	410	17 315	53 655	70 971	5,98 %
2012 Alta	19 898	21 368	890	1 603	-	23 860	35 385	59 245	10,73 %
2014 Loppa	989	19 308	-	-	-	19 308	76 442	95 750	0,00 %
2015 Hasvik	1 041	18 425	-	-	-	18 425	66 071	84 496	0,00 %
2017 Kvalsund	1 049	21 809	3 659	3 747	1 067	30 282	65 501	95 784	36,46 %
2018 Måsøy	1 241	22 347	645	704	-	23 697	57 637	81 334	5,81 %
2019 Nordkapp	3 278	22 005	417	1 686	-	24 109	39 308	63 416	9,05 %
2020 Porsanger	3 925	21 346	547	1 835	-	23 728	36 225	59 954	10,25 %
2021 Karasjohka-Karasiok	2 708	18 333	-	-	-	18 333	48 719	67 052	0,00 %
2022 Lebesby	1 343	19 993	7 864	477	2 034	30 367	66 004	96 371	44,64 %
2023 Gamvik	1 116	19 334	586	1 094	-	21 014	61 397	82 411	7,23 %
2024 Berlevåg	1 020	20 074	4 548	-	449	25 071	61 754	86 825	21,50 %
2025 Deatnu-Tana	2 909	20 963	343	715	-	22 021	47 789	69 810	4,55 %
2027 Unjarga-Nesseby	934	17 758	1 269	-	118	19 145	69 258	88 403	5,97 %
2028 Båtsfjord	2 235	20 699	-	-	-	20 699	43 689	64 388	0,00 %
2030 Sør-Varanger	10 221	23 955	2 527	2 087	889	29 458	31 657	61 115	23,68 %

¹ Landsgjennomsnittet eks. Oslo

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 15 TBUs demografianslag for 2017

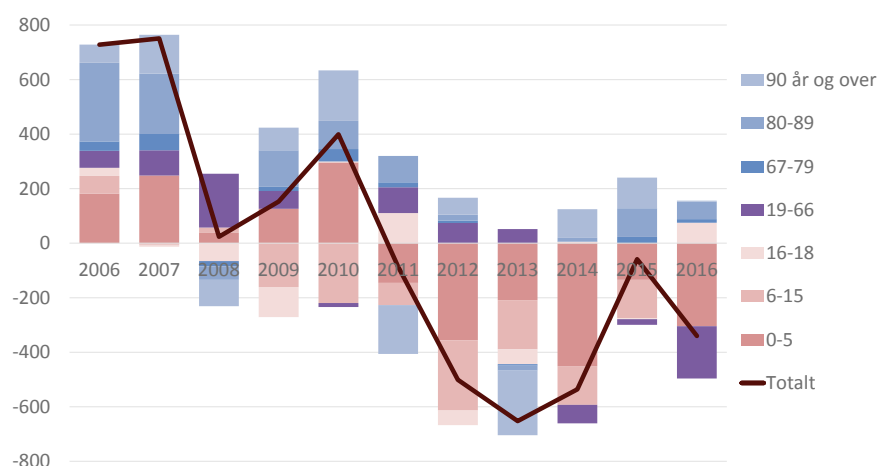
Tabell 1 Avvik mellom TBUs anslag på merutgifter til demografi basert på SSBs befolkningsframskrivinger (hovedalternativet MMMM) og TBUs anslag (etterberegning) basert på faktisk befolkningsutvikling. Gruppert etter alder. Antall innbyggere (tabellen øverst) og mill. 2016-kroner (tabellen nederst)

Antall innb.	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
0-5	2 119	2 702	373	1 121	2 413	-1 100	-2 545	-1 511	-4 308	-1 136	-2 599
6-15	403	-40	114	-937	-1 252	-459	-1 399	-992	-926	-923	1
16-18	160	-32	-319	-555	16	476	-237	-229	30	-15	352
19-66	5 072	7 417	15 454	5 544	-1 151	7 193	4 611	3 076	-3 233	-839	-8 306
67-79	521	845	-263	198	601	232	212	-111	19	374	251
80-89	1 262	906	-198	545	402	357	137	-106	76	612	394
90 år og over	133	262	-181	161	361	-345	126	-482	238	255	6
	9 670	12 060	14 980	6 077	1 390	6 354	905	-355	-8 104	-1 672	-9 901

Mill. 2016-kr	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
0-5	181	248	38	126	296	-146	-357	-209	-451	-134	-304
6-15	65	-6	20	-161	-219	-81	-257	-179	-142	-141	0
16-18	30	-7	-66	-110	4	110	-54	-55	5	-3	75
19-66	62	93	197	66	-15	95	74	52	-68	-21	-192
67-79	34	59	-20	15	45	18	9	-6	1	23	13
80-89	288	222	-49	134	103	97	21	-18	13	105	65
90 år og over	67	142	-97	83	185	-179	62	-237	105	112	3
	728	751	24	153	399	-86	-501	-652	-536	-59	-340

¹ Avviket viser (anslaget basert på) den faktiske befolkningsutviklingen fratrukket (anslaget basert på) SSBs befolkningsframskrivinger. Positivt avvik innebærer at befolkningsframskrivingene til SSB viste seg å bli lavere enn den faktiske befolkningsveksten. Negativt avvik innebærer at befolkningsframskrivingene til SSB viste seg å bli høyere enn den faktiske befolkningsveksten.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi og Statistisk sentralbyrå

Figur 1 Avvik mellom TBUs anslag på merutgifter til demografi basert på SSBs befolkningsframskrivinger (hovedalternativet MMMM) og TBUs anslag (etterberegning) basert på faktisk befolkningsutvikling. Gruppert etter alder. Mill. 2016-kroner

Tabell 2 Anslag på kommunesektorens merutgifter i 2017 som følge av demografiske endringer, fordelt på fylker og tjenester. Anslått prosentvis vekst fra beregnet utgiftsbehov for 2016

	Kommune- sektoren i alt	Kommuner i alt	Grunn- skole	Omsorgs- tjenester	Barne- hager	Øvrig	Fylkeskom- muner i alt	Videre- gående	Lokale ruter
Østfold	0,9	1,1	0,7	2,1	-0,5	0,7	-0,2	-0,8	1,0
Akershus	1,2	1,4	1,5	2,3	-0,3	1,2	0,1	-0,7	1,7
Oslo	1,7	1,3	2,1	1,5	-0,6	1,8	4,0	5,2	2,6
Hedmark	0,0	0,1	-0,7	1,2	-1,6	-0,1	-0,5	-0,9	0,5
Oppland	0,3	0,4	-0,3	1,4	-0,9	-0,1	0,0	-0,1	0,4
Buskerud	0,8	1,1	1,0	1,6	0,0	1,0	-0,6	-1,6	1,4
Vestfold	0,4	0,8	0,7	1,6	-1,0	0,6	-1,3	-2,3	1,0
Telemark	0,0	0,0	0,1	0,7	-2,0	0,0	-0,1	-0,4	0,5
Aust-Agder	0,7	1,0	1,0	1,9	-1,1	0,8	-0,7	-1,5	1,1
Vest-Agder	0,8	1,0	1,1	1,7	-0,6	1,0	-0,3	-1,0	1,2
Rogaland	0,6	0,9	1,3	1,9	-1,3	0,6	-0,4	-1,0	0,7
Hordaland	1,0	0,8	0,4	1,7	-0,4	0,7	1,7	2,2	0,9
Sogn og Fjordane	0,1	0,3	-0,3	1,3	-1,2	0,1	-0,8	-1,2	0,3
Møre og Romsdal	0,4	0,5	-0,3	1,4	-0,6	0,3	0,1	-0,1	0,6
Sør-Trøndelag	1,1	1,0	0,8	1,8	-0,3	0,8	1,8	2,1	1,3
Nord-Trøndelag	0,5	0,5	-0,1	1,6	-0,8	0,3	0,3	0,1	0,8
Nordland	-0,2	0,1	-0,4	1,2	-1,4	-0,2	-2,1	-3,1	0,2
Troms	0,5	0,5	0,1	1,8	-1,4	0,2	0,4	0,3	0,8
Finnmark	-0,3	-0,1	-2,4	2,1	-1,1	-0,3	-1,0	-1,5	0,3
Sum	0,8	0,8	0,7	1,7	-0,7	0,7	0,4	0,0	1,2

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

1 Innledning

Offentlig forvaltning og offentlige og private foretak fører sine regnskaper etter ulike regnskapsforskrifter. Ved å konvertere regnskapstallene over til definisjonene i nasjonalregnskapet (NR) oppnår man en felles inndeling som gjør det mulig å sammenstille de ulike delene av økonomien. En oppstilling av kommuneforvaltningens inntekter og utgifter i NR er derfor nødvendig, f.eks. for å sammenlikne med utviklingen i øvrige deler av offentlig sektor eller privat sektor.

For å vurdere utviklingen i kommuneforvaltningen over tid, kan det også være en fordel å bruke NR. NR blir, i tillegg til løpende priser, også utarbeidet i faste priser. Dermed får man tidsserier for volumutviklingen av investeringer, produktinnsats, lønnskostnader mv. I tillegg kan det i NR være korrigert for endringer i kommuneregnskapsforskriftene som ellers ikke vil gi sammenlignbare tall over tid.

Tabellene etter kommuneregnskapets oppstillingsmåte gir tall etter de samme begrep som finnes i den enkelte kommunes og fylkeskommunes regnskap. Disse tabellene gir derfor endringstall som kan sammenlignes med utviklingen i egen kommune. Med forbehold om virkningen av de ulikeheter i omfang mv. som nevnes nedenfor, gir de to tabellsettene opplysninger som kan utfylle hverandre i beskrivelse og analyse av utviklingen i kommunal økonomi.

2 Omfang av kommuneforvaltningen

I NR omfatter kommuneforvaltningen kommune og fylkeskommuner, samt kommuneforetak (KF), fylkeskommunale foretak (FKF) og interkommunale samarbeid (IKS) som driver ikke-markedsrettet virksomhet. Det vil si at KF, FKF og IKS som driver markedsrettet/næringsrettet virksomhet, for eksempel innen eiendomsdrift eller håndtering av næringsavfall, holdes utenfor kommuneforvaltningen i NR. På den annen side inkluderer kommuneforvaltningen i NR også alle kirkelige fellesting og om lag 100 kommunale museer og teatre organisert som stiftelser eller aksjeselskaper.

3 Sammenhengen mellom artsinndelingen i NR og KOSTRAs arter

For at den enkelte kommune- og fylkeskommune også skal kunne sammenlikne utviklingen i egen kommune med tall etter nasjonalregnskapets gruppering gis det her en oversikt over sammenhengen mellom de to grupperingene.

Lønnskostnader: Artene 010 - 099 i KOSTRA, fratrukket 710 (sykelønnsrefusjoner).

Produktinnsats: Artene 100 – 270 i KOSTRA, med unntak for artene 200 (inventar og utstyr) og 209 (medisinsk utstyr) som i nasjonalregnskapets defineres som investeringer. I tillegg trekkes art 690 (fordelte utgifter) fra. Enkelte av artene i 200-serien behandles som investeringer dersom de stammer fra investeringsregnskapet (kontoklasse 0). I tillegg inkluderer produktinnsats den beregnede størrelsen *indirekte målte finansielle tjenester*.

Gebyrer: Artene 600 - 650 i KOSTRA. Salg av driftsmidler (art 660) behandles i nasjonalregnskapet som *salg av realkapital*.

Andre nasjonalregnskapsarter vil være vanskeligere å følge. Når det gjelder overføringer til private (art 470) skiller nasjonalregnskapet mellom flere ulike overføringstyper, og hvilken

funksjon som er brukt vil da være med å bestemme overføringstype. I andre tilfeller vil kontoklasse være med å bestemme omkodningene til nasjonalregnskapsarter.

4 Ulike underskuddsbegrep

I tabeller etter NRs gruppering er nettofinansinvesteringer (tidligere benevnt overskudd før lånetransaksjoner) en viktig indikator ved vurdering av den økonomiske utviklingen. Dette resultatbegrepet er definert som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens lån og avdrag er holdt utenom. I oppstillinger etter kommuneregnskapets føringsmåte er det sammenlignbare begrepet underskudd før lån og avsetning.

5 Ulike gjeldsbegrep

I NR lages også statistikk over fordringer og gjeld, benevnt finansielle sektorregnskaper. Denne gir et avstemt og helhetlig bilde av institusjonelle sektors finansielle eiendeler, gjeld og finanstransaksjoner, samt en beskrivelse av fordrings- og gjeldsforholdene sektorene imellom. Statistikken benyttes i denne rapportens del 2 for å belyse gjeldsutviklingen i kommuneforvaltningen.

Finansregnskapet baseres på en rekke datakilder: regnskapsstatistikk for finansielle foretak og stats- og kommuneforvaltningen, utenriksregnskap, statistikk for verdipapirer registrert i VPS, samt ulike typer av registerstatistikk.

Oppstillingen under viser hvilke objekter som inngår i finansregnskapet og hvilke kapitler i kommuneregnskapene som disse tilsvarer. Legg merke til at fordringer og gjeld tilknyttet pensjoner, det vil si kapittel 2.19/5.19, 2.20/5.20, 2.39/5.39 og 2.40/5.40 i kommuneregnskapet, ikke inngår i finansregnskapet.

Fordringer:		Gjeld:	
NRs gruppering	Kapittel i kommuneregnskapet	NRs gruppering	Kapittel i kommuneregnskapet
F2 Sedler, mynt og bankinnskudd	2.10 / 5.10		
F31 Sertifikater	2.12 / 5.12	G31 Sertifikater	2.43 / 5.43
F32 Obligasjoner	2.11 / 5.11	G32 Obligasjoner	2.41 / 5.41
F4 Utlån	2.22 / 5.22	G4 Lån	2.31 / 5.31 og 2.45 / 5.45
F5 Aksjer og fondsandeler	2.18 / 5.18 og 2.21 / 5.21		
F6 Forsikringstekniske reserver	Finnes ikke i kommuneregnskapet		
F8 Andre fordringer	2.13 / 5.13	G8 Annen gjeld	2.32 / 5.32

Nettofordringer eller nettogjeld er differansen mellom fordringer og gjeld. Avvik mellom finansregnskapet og kommuneregnskapet vil være forklart av ulike definisjoner og verdsettingsprinsipper, samt forskjeller i sektoromfang beskrevet i punkt 2. Også feil og mangler i statistikkene kan forårsake avvik.

6 Hvor finner man mer informasjon om nasjonalregnskapet?

- Årlig og kvartalsvis nasjonalregnskap gir informasjon om produksjon, anvendelse og sysselsetting i Norge: www.ssb.no/nr og www.ssb.no/knr

- Inntekts- og kapitalregnskapet beskriver inntekts- og utgiftstransaksjoner, sparing og nettofinansinvesteringer for alle sektorene i økonomien: www.ssb.no/nri
- Finansielle sektorregnskaper har statistikk over fordrings- og gjeldsforholdene: www.ssb.no/finsek
- Statistikk om offentlige finanser gir oppstillinger over inntekter og utgifter, samt fordringer og gjeld, i stats- og kommuneforvaltningen: www.ssb.no/offinnut og www.ssb.no/offogjeld

Vedlegg 17 Definisjonskatalog

Aktivitetsutvikling

For å måle utviklingen i den samlede aktiviteten i kommuneforvaltningen bruker utvalget der endringer i sysselsetting målt i timeverk, produktinnsats i faste priser og brutto realinvesteringer i faste priser veies sammen. Som vektor brukes de andelene som lønnskostnader (inkludert pensjonsutgifter), produktinnsats og brutto realinvesteringer utgjør av samlede utgifter for de tre kostnadsartene. Den nevnte indikatoren fanger ikke opp endringer i andre utgiftsarter enn de som er nevnt ovenfor, for eksempel overføringer til private og renteutgifter.

Avskrivninger

Avskrivninger, som er et uttrykk for verdiforringelsen på kommunale anleggsmidler, føres i driftsregnskapet, men blir eliminert før regnskapsmessig resultat fastsettes. I brutto driftsresultat gis imidlertid avskrivningene resultateffekt, og kan følgelig brukes for sammenligning med det resultatorienterte regnskapssystem, som primært brukes i privat næringsliv. I KOSTRA blir det benyttet en lineær avskrivningsfunksjon der verdsettingen av kapitalen er basert på anskaffelseskostnaden. Det blir ikke korrigert for at inflasjon påvirker verdien av kapital som er anskaffet på forskjellige tidspunkt. I KOSTRA belastes avskrivninger den enkelte funksjonen (Kontoklasse 1, art 590). Avskrivningene har en motpost (funksjon 860, art 990), slik at de ikke får virkning for beregning av netto driftsresultat.

Brutto driftsresultat

Driftsinntekter fratrukket driftsutgifter eksklusive renter og avdrag. Brutto driftsresultat bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene. Se gjerne under begrepet "netto driftsresultat" i tillegg.

Brutto driftsresultat = Brutto driftsinntekter - brutto driftsutgifter

Brutto driftsinntekter = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene (600..890)-690-790).

Brutto driftsutgifter = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene (((010..480)+590)-690-790).

Bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge (BNP)

Verdiskapningen i samfunnet måles i nasjonalregnskapet ved bruttonasjonalproduktet.

Ved internasjonale sammenlikninger benyttes vanligvis BNP pr. innbygger som en indikator for velstandsnivået i et land. I BNP for Fastlands-Norge medregnes kun fastlandsøkonomien, dvs petroleumsvirksomhet og utenriksjøfart er holdt utenom.

Brutto investeringsutgifter

Brutto investeringsutgifter viser investeringsutgifter i investeringsregnskapet korrigert for fordelte utgifter og internsalg. Brutto investeringsutgifter omfatter alle utgifter til investeringer i fast eiendom, utgifter til vedlikehold etter GKRS sitt regelverk samt utgifter til annet inventar og utstyr. Denne definisjonen bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene (Kontoklasse:0, artene (010...500)-690-790).

Deflator

Veid samlet prisendring i kommunesektoren i prosent fra året før. I deflatoren inngår endringer i lønnskostnader, produktinnsats og bruttoinvesteringer. Deflatoren benyttes av Finansdepartementet og TBU ved beregning av realvekst i kommunesektorens inntekter.

Driftsinntekter

Driftsinntektene er summen av skatteinntekter, rammetilskudd, øremerkede tilskudd til løpende drift og gebyrer/salgs- og leieinntekter. Det korrigeres for dobbeltføringer som skyldes viderefordeling av utgifter/internkjøp mv (690 og 790). Driftsinntektene er kontoklasse 1 (driftsregnskapet), alle funksjoner og artene ((600... 890) - 690 - 790)". Art 690 er 'Fordelte utgifter' og art 790 er 'Internsalg'. Definisjonen bygger på Kostra.

Driftsutgifter

Driftsutgiftene er summen av lønnsutgifter inkl. sosiale utgifter, inventar og utstyr til driftsformål, andre kostnader til driftsformål, stønader, subsidier og overføringer til stat/andre kommuner/andre fylkeskommuner. Driftsutgiftene er kontoklasse 1, alle funksjoner og artene (010... 480) + 590 - 690 - 790". Art 590 er avskrivninger. Art 690 er 'Fordelte utgifter' og art 790 er 'Internsalg'. Driftsutgiftene (brutto) viser således de samlede driftsutgiftene inkludert avskrivninger korrigert for dobbeltføringer som skyldes viderefordeling av utgifter/internkjøp. Definisjonen bygger på Kostra.

Eiendomsskatt

Ny lov om eiendomsskatt ble innført f.o.m. 1.1.2007. Det er kun kommuner som kan skrive ut eiendomsskatt. Eiendomsskatt kan skrives ut i "hele kommunen" eller i "klart avgrensede område som helt eller delvis er utbygd på byvis, eller der slik utbygging er i gang". Kommunene kan også velge å skrive ut eiendomsskatt bare på "verker og bruk". Utskriving av eiendomsskatt på verker og bruk kan også skje i tillegg til utskrivning av eiendomsskatt i områder utbygd på byvis. Kraftanlegg er eksempel på verk og bruk. Herunder hører også vassfall, inklusive kraftstasjoner, overføringsanlegg, fordelingsnett etc. Skatten skrives ut på grunnlag av takst over eiendommen. Skattesatsen må ligge i intervallet mellom 2 og 7 promille. Satsøkninger fra år til år er begrenset til to promilleenheter.

Fast realkapital

Omfatter både materiell produksjonskapital (boliger, andre bygninger, anlegg, transportmidler, maskiner, annet produksjonskapital, livdyr- og fruktbestand mv.) og immateriell produksjonskapital (lete- og undersøkelseskostnader, EDB-software, varemerke og annen immateriell kapital). Lagerkapital og verdigjenstander (f.eks. edle metaller og antikviteter), som ikke kan brukes gjentatte ganger i produksjonen, regnes ikke som fast realkapital. Det gjør heller ikke naturkapital som ikke er produsert. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Frie inntekter

Frie inntekter er inntekter som kommunene kan disponere uten andre bindinger enn gjeldende lover og forskrifter. Summen av ordinære skatter på inntekt og formue (eksklusive eiendomsskatt) og rammetilskudd inkluderes i inntektsbegrepet. Frie inntekter for ett år kan korrigeres for variasjoner utgiftsbehov (se under "korrigerede frie inntekter"). Utvikling i frie inntekter over flere år kan korrigeres for oppgaveendringer, prisutvikling og befolkningsutvikling.

Kapitalslit

Uttrykk for den verdiforringelse av realkapital som skjer i løpet av året. Kapitalslitet fremkommer ikke direkte fra kommuneregnskapet, men kan beregnes ut fra størrelsen på verdien av den oppsamlede realkapital i kommuneforvaltningen.

Kapitalutgifter

Kapitalutgiftene omfatter kjøp av fast eiendom og anskaffelse av fast realkapital (bygninger og anlegg, utstyr og inventar).

Kommunalt konsum

Konsum i kommuneforvaltningen beregnes som summen av lønnskostnader, produktinnsats (inkl. reparasjoner og vedlikehold), kapitalslit, produktkjøp til husholdningene, driftsresultat i markedsrettet virksomhet for visse kapitler fratrukket gebyrer. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets definisjoner.

Kommuneforvaltningen

Kommuneforvaltningen er en sektor i nasjonalregnskapet og omfatter kommuner, fylkeskommuner, kommunale og fylkeskommunale foretak (KF/FKF), interkommunale selskaper (IKS) og kirkelige fellesråd. Den gjelder likevel ikke den virksomhet som føres på KOSTRA-funksjonene 320, 330, 373 og 710. Dette regnes som markedsrettede aktiviteter og holdes utenfor forvaltningen. Se for øvrig vedlegg 5.

Korrigerede frie inntekter

Frie inntekter korrigeret for variasjon i utgiftsbehovet. Kommuner med ulik demografisk eller geografisk struktur, vil ha ulikt nivå på kostnadene ved produksjon av samme tjeneste. Indeks som brukes ved korrigering er kostnadsnøkkelen i inntektssystemet. Korrigerede frie inntekter beregnes både med og uten eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter i inntektsgrunnlaget.

KOSTRA

KOSTRA (KOMmune-STat-Rapportering) er et nasjonalt informasjonssystem som gir styringsinformasjon om kommunal virksomhet. Informasjon om kommunale tjenester og bruk av ressurser på ulike tjenesteområder registreres og sammenstilles for å gi relevant informasjon til beslutningstakere både nasjonalt og lokalt. Informasjonen skal tjene som grunnlag for analyse, planlegging og styring, og herunder gi grunnlag for å vurdere om nasjonale mål oppnås. KOSTRA skal forenkle rapporteringen fra kommunene til staten ved at data rapporteres bare en gang, selv om de skal brukes til ulike formål.

Langsiktig lånegjeld

Langsiktige lån har normalt lengre løpetid enn ett år. Lån beregnet for videreformidling til andre instanser/innbyggere, såkalte formidlingsutlån, inngår. Langsiktig gjeld er kontoklasse 2, kapittel (41...45), sektor (00...99). Data hentes fra kommunens balanseregnskap.

Løpende utgifter

Løpende utgifter er definert som lønnskostnader, produktinnsats (vareinnsats), produktkjøp til husholdninger, renteutgifter, overføringer fra kommuneforvaltningen til private og staten, samt utgifter til kommunale foretak.

Nasjonalregnskapet

Formålet med nasjonalregnskapsstatistikken er å gi et avstemt og helhetlig bilde av samfunnsøkonomien. Nasjonalregnskapet gir både en sammenfattet beskrivelse av økonomien under ett, og en detaljert beskrivelse av transaksjonene mellom de ulike deler av økonomien og mellom Norge og utlandet. Statistikk fra en rekke områder stilles sammen og bearbeides i nasjonalregnskapet. Det norske nasjonalregnskapet utarbeides i tråd med internasjonale retningslinjer, noe som sikrer sammenlignbarhet med andre land.

Det årlige realregnskapet gir tall for produksjon, produktinnsats, bruttoprodukt, inntektskomponenter og sysselsetting fordelt på næringer, og dessuten tall for konsum, investeringer, realkapital, eksport og import. Det institusjonelle sektorregnskapet beskriver alle økonomiske transaksjoner som berører de institusjonelle sektorene, det vil si finansielle foretak, ikke-finansielle foretak, offentlig forvaltning, husholdninger og utlandet.

Netto driftsresultat

Driftsinntekter fratrukket driftsutgifter, renter og avdrag. Forskjellen mellom brutto og netto driftsresultat viser hvor stor andel av kommunenes inntekter som går med til å betjene renter og avdrag. Netto driftsresultat viser hva kommunene og fylkeskommunene sitter igjen med til avsetninger og investeringer. Netto driftsresultat bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene.

Netto driftsresultat = Brutto driftsresultat + resultat eksterne finansieringstransaksjoner + motpost avskrivninger

Brutto driftsresultat = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene
((600..890)-690-790) - (((010..480)+590)-690-790).

Resultat eksterne finansieringstransaksjoner = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene
(900+905+920) - (500+510+520).

Motpost avskrivninger = Kontoklasse 1, funksjon 860, art 990

Netto gjeld

Netto gjeld omfatter brutto gjeld (kortsiktig og langsiktig) fratrukket finansielle fordringer (bankinnskudd, aksjer og andeler mv.)

Netto renteesponering

Variabelen gir en indikasjon på hvor eksponert kommunene er for en endring i rentenivået. Dersom f.eks renteesponeringen er 40 prosent av driftsinntektene indikerer det at en renteoppgang på 1 prosentpoeng isolert sett vil spise 0,4 prosent av driftsinntektene. Variabelen tar utgangspunkt i kommunenes rentebærende gjeld og trekker fra rentebærende fordringer.

Mer konkret er netto renteesponering definert som langsiktig gjeld eks. pensjonsforpliktelser fratrukket hhv. utlån og ubrukte lånemidler; restverdi på anleggsmidler innen de gebyrfinansierte tjenestoområdene vannforsyning, avløpshåndtering og renovasjon; disponert investeringsramme innen rentekompensasjonsordningene samt rentebærende, ikke-lånefinansiert likviditet.

Netto renter og avdrag

Netto renter og avdrag er differansen mellom brutto driftsresultat og netto driftsresultat. Se under begrepene "brutto driftsresultat" og "netto driftsresultat".

Nominell vekst

Vekst i løpende kroner fra et år til et annet, det vil si vekst som inkluderer prisstigning.

Næringsskatter

Overføringer til offentlig forvaltning fra innenlandske produsenter i form av skatter og avgifter som er knyttet til produksjonsvirksomheten, men som ikke varierer i takt med produksjonen av produkter. De viktigste næringsskattene er knyttet til utvinning av råolje og naturgass (produksjonsavgift, arealavgift mv.). Definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Overskudd før lånetransaksjoner

Overskudd før lånetransaksjoner måles som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens låne- og avdragsutgifter er holdt utenom. Overskuddet før lånetransaksjoner, sammen med evt. omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommunesektorens netto fordringsposisjon. Dersom overskudd før lånetransaksjoner er negativt, kalles det gjerne underskudd før lånetransaksjoner. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produksjonsskatter

Produksjonsskatter er summen av produktskatter og næringsskatter. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produktinnsats (vareinnsats)

Verdien av anvendte innsatsvarer og -tjenester i produksjonsaktivitet, unntatt kapitalslit (bruk av fast realkapital). Tidligere betegnet som "vareinnsats". Det foreligger mer presise definisjoner, i første rekke for avgrensningene mot bruttoinvestering i fast realkapital og mot lønnskostnader. Produktinnsatsen gjelder anvendte, og ikke innkjøpte, varer og tjenester. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produktskatter

Overføringer fra innenlandske produsenter til offentlig forvaltning i form av skatter og avgifter som varierer i takt med produksjonen av produkter, eller er knyttet til produkter på annen måte. De viktigste produktskattene er merverdiavgift, investeringsavgift, bilavgift og bensinavgift. Tidligere betegnet som "varetilknyttede avgifter". Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Realinvesteringer

Tilvekst i realkapital.

Realkapital

Denne posten inneholder alle transaksjoner knyttet til bruttoinvesteringer i realkapital og kapitaloverføringer som resulterer i reallokering av formue. Med realkapital mener vi materiell og immateriell fast realkapital, lagerkapital, verdigjenstander, samt ikke-produsert kapital som naturkapital og immateriell produksjonskapital som patenter mv. Kapitaloverføringer representerer overdragelse av finans- eller realkapitalformue uten noen form for motytelse. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Reell vekst

Vekst i faste priser fra et år til et annet, det vil si vekst eksklusive prisstigning. Se også under begrepet "deflator".

Samlede inntekter innenfor kommuneopplegget

Kommuneforvaltningens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget er summen av skatteinntekter, overføringer fra staten, gebyrer og andre innenlandske løpende overføringer fratrukket tilskudd til folketrygden. Skatteinntektene omfatter skatt på inntekt og formue, eiendomsskatt og andre produksjonsskatter. Overføringer fra staten omfatter rammeoverføringer og øremerkede overføringer innenfor kommuneopplegget. Se også TBUs faste vedlegg 4.

Samlede inntekter

Kommuneforvaltningens samlede inntekter er summen av samlede inntekter innenfor kommuneopplegget, øremerkede overføringer utenfor kommuneopplegget og renteinntekter. Se under "samlede inntekter innenfor kommuneopplegget" for en nærmere definisjon av dette begrepet. Se også TBUs faste vedlegg 4.

Skatt på inntekt og formue

Omfatter alle tvungne, ikke-gjengjeldte betalinger i kontanter eller naturalier som offentlig forvaltning og utlandet regelmessig pålegger institusjonelle enheters inntekt og formue, samt enkelte periodiske avgifter som beregnes på inntekt eller formue. Skatter på inntekt og formue deles inn i inntektsskatter, og andre løpende skatter. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Skattøre

Kommunale og fylkeskommunale skattører angir hvilken andel av skatt på alminnelig inntekt for personlige skatteyttere som tilfaller henholdsvis kommuner og fylkeskommuner. Skattørene vedtas årlig av Stortinget ved behandling av statsbudsjettet.

Sysselsatte normalårsverk

Definert som antall heltidssysselsatte personer, pluss antall deltidssysselsatte omregnet til heltidssysselsatte. Antall sysselsatte normalårsverk for lønnstakere framkommer etter omregning til heltid med andel av full stilling eller dellønnsbrøk som vekter. Antall normalårsverk for selvstendige er beregnet med basis i arbeidstid for mannlige selvstendige.

Sysselsatte personer

Antall personer som er sysselsatt i innenlandsk produksjonsvirksomhet. Sysselsatte personer omfatter personer som arbeider deltid, personer som er inne til førstegangsmilitær- eller sivilarbeidstjeneste, og personer som er midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid pga. sykdom, ferie, permisjon mv. Utenlandske lønnstakere i innenlandsk produksjonsvirksomhet, herunder utenlandske sjømenn på norskeide og innleide skip, er også inkludert i sysselsettingsbegrepet. Sysselsatte personer er gjennomsnittstall over et år (eller kvartal), og er fordelt på næring, yrkesstatus (lønnstakere eller selvstendige), og kjønn.

Underskudd før lånetransaksjoner

Se under begrepet "overskudd før lånetransaksjoner".

Utførte timeverk

Antall timeverk utført av alle sysselsatte i innenlandsk produksjonsvirksomhet innenfor effektiv normalarbeidstid, med tillegg for utført overtid og fradrag for fravær pga. sykdom, permisjon, ferie og eventuelle arbeidskonflikter. Antall utførte timeverk er også påvirket av kalendermessige forhold (bevegelige helligdager og skuddår). Antall arbeidsdager vil kunne variere med inntil 3 dager fra ett år til neste pga. slike kalendermessige forhold.

Utgifter i kommunesektoren

Summen av løpende utgifter og kapitalutgifter. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Vedlegg 18 Utvalgets mandat og sammensetning

Det blir oppnemnt eit berekningsutval til fagleg vurdering av data som gjeld økonomien i kommunane og fylkeskommunane. Utvalet skal leggje fram det best moglege talmessige bakgrunns materialet, med sikte på å kome fram til ein omforeina situasjonsforståing av den økonomiske situasjonen i kommunesektoren.

Bakgrunns materialet bør innehalde ei oversikt over dei tilhøve utvalet meiner er viktige for vurderinga av økonomien i kommunar og fylkeskommunar, og ei vurdering av desse tilhøva og av utviklingstendensane. Vurderingane bør gjelde både kommunane og fylkeskommunane sett under eitt og så langt råd er og gjeva oversyn over variasjonane mellom dei ulike kommunar og fylkeskommunar. Til konsultasjonsordninga og i forkant av regjeringa sine budsjettkonferanser bes utvalet årlig utarbeide notat om den økonomiske situasjonen i kommunesektoren, og om den demografiske utviklinga inkludert kommunesektorens utgifter. Utvalet bes vidare om å utarbeide eit notat til konsultasjonsordninga om utviklinga i tjenesteytinga etter at endelege rekneskapstal vert lagt fram.

Så langt utvalet finn det forsvarleg, kan det sjølv ta opp særskilde problemstillingar.

Utvalet skal arrangere opne fagseminar.

Utgreiingane frå utvalet skal avgjevast til Kommunal- og regionaldepartementet.

II

Utvalet skal vere breitt samansett. Oppnemninga gjeld inntil vidare, men ikkje ut over 3 år. Kommunal- og regionaldepartementet har fullmakt til å løyse medlem frå vervet og til å oppnemne nye medlem.

III

Kommunal- og regionaldepartementet har fullmakt til å gje nærare retningslinjer for arbeidet i utvalet innanfor rammene av mandatet.

IV

Kommunal- og regionaldepartementet leiar sekretariatsarbeidet for utvalet.

Utvalget har for tiden følgende sammensetning:

Utvalgsmedlemmer:

Professor Lars-Erik Borge, NTNU, leder
Sjeføkonom Per Richard Johansen, KS
Fagsjef Pål Hernæs, Oslo kommune
Økonomisjef Thor Fjellanger, Sandefjord kommune
Økonomisjef Lise Solgaard, Vest-Agder fylkeskommune
Forskningsleder Erling Holmøy, Statistisk sentralbyrå
Assistant Professor Arnt Ove Hopland, Norges Handelshøyskole
Seksjonssjef Irene Arnesen, Statistisk sentralbyrå
Seniorrådgiver Helga Birgitte Aasdalen, Finansdepartementet
Avdelingsdirektør Ellen Cathrine Arnesen, Kunnskapsdepartementet
Fagdirektør Liv Klyve, Helse- og omsorgsdepartementet
Underdirektør Grete Lilleschulstad, Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Sekretariatet:

Seniorrådgiver Trond Hjelmervik Hansen, KS
Fagsjef Rune Bye, KS
Seniorrådgiver Frode Borgås, Statistisk sentralbyrå
Seniorrådgiver Bjørn Gran-Henriksen, Statistisk sentralbyrå
Rådgiver Jostein Birkelund, Statistisk sentralbyrå
Utredningsleder Anders Harildstad, Finansdepartementet
Seniorrådgiver Arild Kormeseth, Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Seniorrådgiver Even Vaboen, Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Seniorrådgiver Tormod Reiersen, Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Seniorrådgiver Ester Fjelleng, Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Utgitt av:
Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 222 40 000
Publikasjonskode: H-2383

Forsidebilde: Colourbox
Trykk: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
12/2016 - opplag 200

